

Korejska diaspora in književnost

Uredila:
Nataša Visočnik Gerželj

Raziskovalna serija
Filozofske fakultete
Univerze v Ljubljani

Naslov: Korejska diaspora in književnost

Knjižna zbirka: Koreanistika, Raziskovalna serija Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani
(Koreanistika. Raziskovalna serija FF UL)

Glavni urednik zbirke: Kang Byoung Yoong

Urednica zbornika Korejska diaspora in književnost: Nataša Visočnik Gerželj

Prevajalki: Sanja Struna in Jasna Bavec

Lektor: Rok Janežič

Oblikovanje in prelom: Žiga Valetič

Recenzentki: Chikako Shigemori Bučar in Kim Youngsung

Založila: Založba Univerze v Ljubljani

Za založbo: Gregor Majdič, rektor

Izdala: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Za izdajatelja: Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete

Zbornik je podprl *Program za razvoj korejskih študij* (ang. *Seed Program for Korean Studies*) Ministrstva za izobraževanje Republike Koreje in službe za promocijo korejskih študij Akademije za korejske študije (AKS-2022-INC-2250001).

Tisk: Birografika Bori, d.o.o.

Ljubljana, 2026

Prva izdaja

Naklada: 50 izvodov

Cena: 19,90 EUR

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna licenca (izjema so fotografije). / This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (except photographs).

Prva e-izdaja. Publikacija je v digitalni obliki prosto dostopna na <https://ebooks.uni-lj.si/zalozbaul/>

Kataložna zapisa o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

Tiskana knjiga

COBISS.SI-ID 273710339

ISBN 978-961-297-815-0

E-knjiga

COBISS.SI-ID 273684227

ISBN 978-961-297-814-3 (PDF)

DOI: 10.4312/9789612978143

KAZALO

KANG Byoung Yoong

Predgovor k zbirki *Koreanistika. Raziskovalna serija Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani* 5

Nataša VISOČNIK GERŽELJ

Uvodnik k prevodu tekstov o korejski diaspori in književnosti 7

Zahvala 11

KOREJSKA DIASPORA IN KNJIŽEVNOST

KANG Byoung Yoong

Raziskovanje identitete v korejski diasporični fikciji: analiza lika Henryja Parka v romanu *Native Speaker* avtorja Chang-Rae Leeja 13

YANG Soonmo

Lirika diaspore in diaspora lirike: pesniški svet Kim Si-jonga, Korejca na Japonskem 35

KWAK Hyounduck

***Zainichi* kot izgnanec: literarni svet diaspore pesnika Kim Si-jonga 61**

Rajesh KUMAR

Diasporski elementi v delih Yom Sang-seopa po osvoboditvi 85

Catalina STANCIU

Diasporske in periferne ranljivosti v romanu *Pachinko* avtorice Lee Min Jin 105

Eva VUČKOVIČ

Odziv bralstva na spletni strip o korejski diaspori: primer stripa *Murrrz* 127

O avtoricah in avtorjih 155

Stvarno kazalo 159

Predgovor k zbirki *Koreanistika. Raziskovalna serija Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani*

1 aprila 2013 sem v Slovenijo prispel skoraj kot prvoaprilska šala. Moj cilj je bil, da v tej lepi deželi zasidram korejske študije. Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani sem vzpostavil katedro za koreanistiko, ki so jo kmalu začeli obiskovati mladi in nadarjeni študenti. Sčasoma se je število predmetov povečalo, prav tako pa tudi število učiteljev in raziskovalcev na področju korejskih študij.

Izdali smo univerzitetne učbenike korejske književnosti v korejščini ter priročnik za uvod v korejsko jezikoslovje. Poleg tega smo korejsko književnost prevajali v slovenščino, kar je omogočilo globlje medsebojno razumevanje med obema državama. Prepričan sem, da je zdaj napočil čas, ko lahko o korejskih študijah spregovorimo tudi v slovenščini.

Koreanistika. Raziskovalna serija Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani je znanstvena zbirka, zasnovana za obravnavo Koreje in povezanih tem v globalnem in primerjalnem kontekstu. Namen zbirke je spodbujati interdisciplinarni dialog na področjih književnosti, jezika, družbe, zgodovine in kulturnih izmenjav.

Zbornik *Korejska diaspora in književnost* predstavlja prvo knjigo zbirke *Koreanistika. Raziskovalna serija Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani* in jasno začrta njeno znanstveno usmeritev. Delo pogloblja razprave o diaspori, identiteti, migracijah in kulturnih transformacijah ter hkrati izpostavlja vlogo Univerze v Ljubljani v mednarodnih raziskovalnih mrežah.

Zbirka je namenjena raziskovalcem, študentom in akademski skupnosti v Sloveniji ter bo dolgoročno izhajala v slovenščini, angleščini in korejščini, da bi okrepila mednarodno znanstveno sodelovanje in prispevala k trajnostnemu razvoju korejskih študij na Filozofski fakulteti.

Osebnostno sicer ne maram pregovora, da je začetek polovica poti, vendar pomena začetka ne želim podcenjevati. Iskreno se zahvaljujem avtorjem z vsega sveta, urednici dr. Nataši Visočnik Gerželj, Evi Vučkovič, prevajalkama Jasni

Bavec in Sanji Struna, recenzentkama dr. Chikako Shigemori Bučar in dr. Kim Youngsung ter vsem, ki so korejske študije v Sloveniji študirali in jih bodo študirali tudi v prihodnje.

Byoung Yoong KANG 강병용

Vodja katedre za koreanistiko, urednik zbirke

Uvodnik k prevodu tekstov o korejski diaspori in književnosti

Zbornik *Korejska diaspora in književnost* prinaša prevode člankov, prvotno objavljenih v 13. letniku znanstvene revije *Asian Studies* (Dodatek, 2025), posvečenih razumevanju korejske diaspore skozi literaturo. Izbrani prispevki pokažejo, kako se identiteta v diaspori oblikuje prav prek literarnih izrazov, od romana in poezije do spletnih stripov, ter kako ti glasovi soustvarjajo imaginarije pripadnosti, skupnostne vezi in etične okvire življenja v migraciji. Tema diaspore ima v sodobni humanistiki osrednje mesto, saj se dotika vprašanj pripadnosti, jezika, hibridnosti, transnacionalnih povezav in prepletanja osebnega ter kolektivnega spomina.

Korejska diaspora ni enoten pojav. Gre za mrežo zgodovinskih poti in sodobnih izkušenj, od korejskih priseljencev in manjšine kot so *zainichi* (在日) Korejcev na Japonskem in *Koryo-saram* (고려 사람) v Srednji Aziji do *Chaoxi-anzu* (朝鲜族) na Kitajskem ter skupnosti v zahodnih državah. V ospredju so izkušnje druge in tretje generacije, ki rastejo v večjezičnih okoljih, usklajujejo medgeneracijska pričakovanja in ustvarjajo nove interpretacije »domovine«. Identiteta je v takih kontekstih proces, ne stabilna danost: posamezniki pripadajo več plastem – korejski, lokalni, globalni in diasporični. Hibridnost se kaže v jezikovnih prehodih, a tudi v estetikah, žanrih in narativnih oblikah. Diaspora pogosto razkrije »dvojni rob«: marginalizacijo v gostiteljskem okolju ter hkratno odtujenost ob stiku z domovino, ki se medtem spreminja.

Literatura diaspore je občutljivo polje za preučevanje teh napetosti. Oblikuje tematska vozlišča razseljenosti in ukoreninjenosti, razrednih razlik in dela, spola in generacij, jezika, prevoda in spomina. Motivi nostalgije, dvojne pripadnosti, rasizma ter etike skrbi se prepletajo z vprašanjem jezikovne izbire: pisanje v korejščini, japonsščini, angleščini ali hibridnih idiomih ustvarja prostor estetskega odpora in preizpraševanja literarnega kanona. Sodobni avtorji preizkušajo žanrske mešanice, vse od družinske sage, zgodovinskega romana, lirike, grafičnega romana do spletnega stripa, s čimer

literatura diaspore presega vlogo tematske posebnosti ter odpira nove formalne možnosti.

Prispevki v zborniku prehajajo od klasičnih dilem manjšinske integracije k novim medijem in platformam. Analiza Kang Byoung Yoonga izhaja iz romana Chang-Raeja Leeja *Native Speaker* in prek pojmov Hannah Arendt »izobčenec« in »parvenuj« razpre notranje konflikte ter zunanje pritiske, ki oblikujejo subjektivnost korejsko-ameriškega protagonista. S tem pokaže, kako pripadnost in jezik kot orodje posredovanja in obenem izključevanja strukturirata polje vidnosti in nevidnosti manjšinske izkušnje.

Dva osrednja prispevka sta namenjena pesniku Kim Si-jongu (Kim Shi-jongu), ključnemu glasu *zainichi* literarnega polja. Besedilo Yanga Soonmo izpostavi Kimovo vpetost v politična in družbena gibanja, od incidenta 3. aprila na otoku Jeju do protijedrskih mobilizacij in odzivov na veliki vzhodno-japonski potres, ter pokaže, kako poezija deluje kot medij upora, spomina in skupnostne vztrajnosti. Prispevek Kwak Hyoungducka pa prinese bolj filozofsko-kritičen zasuk: opozori na dvorezno naravo lirike kot domnevnega »maščevanja« jeziku, ki je bil zgodovinsko tudi instrument dominacije, in zoper romantizacijo diaspore zagovarja branje protislovij, ki jih pesnik zavestno vzdržuje. Za razliko od prvega članka, ki Kimovo poezijo predstavlja kot most med zgodovinami in gibanji, drugi članek svari pred zmanjšanjem njegovega dela na mitološke lirične izraze in poudarja njegovo globoko ukvarjanje s protislovji diaspore same. Čeprav oba prispevka priznavata Kimov literarni pomen v *zainichi* korejski izkušnji, se prvi osredotoča na njegov politični aktivizem in zgodovinsko vpletenost, drugi pa kritično preučuje zapletenost predstavitve diaspore in tveganja romantiziranja njegovega dela.

Razprava Rajesha Kumarja o Yom Sang-seopu (1897–1963) se posveti povojnim pripovedim povratnikov iz Mandžurije in drugih regij, ki se vračajo v razdeljeno domovino. Pred nami so nostalgija brez zanesljive utehe, razočaranja ob nalomljeni nacionalni pripovedi in vztrajanje senc kolonialnega vladanja. V ospredju je »dvojna diasporna« napetost, v kateri se domovina ne vrne kot celota, ampak kot mesto novega odtujenja in priložnost za kritični premislek o tem, kaj je sploh »vrnitev«.

Catalina Stanciu v romanu Lee Min Jin *Pachinko* (2017) raziskuje presečišča diaspore in ranljivosti: medgeneracijska travma, izselitev, marginalizacija in vprašanja (ne)vidnosti *zainichi* Korejcev se v večgeneracijski sagi prepletejo v pripoved o krhkosti, ki je hkrati vir odpornosti, opolnomočenja in solidarnosti. Na podlagi teoretičnih okvirov ranljivosti in travme članek poudarja

dvojno naravo ranljivosti, kot vir negotovosti in kot temelj za odpornost in skupnostno skrb. Končno trdi, da *Pachinko* ponovno opredeljuje ranljivost ne samo kot stanje šibkosti, ampak kot katalizator za povezovanje in preobrazbo, ki premosti razliko med periferijo in centrom.

Zadnji prispevek, študija Eve Vučkovič, se premakne v digitalno sfero: spletni strip *Murrrz* (Mary Park) s humorjem in samoironijo obravnava vsakdan korejsko-ameriške umetnice, medgeneracijske nesporazume in kulturne prehode. Poleg narativne analize stripov avtorica vključi tudi odzive bralcev v komentarjih, kjer se razkrije dinamika soustvarjanja pomena, preizkušanje identitetnih označevalcev in možnost medkulturnega dialoga v spletnih skupnostih. Ugotovitve ponazarjajo vlogo spletnih stripov pri oblikovanju diaspornih pripovedi in spodbujanju medkulturnega dialoga, saj bralci z različnim ozadjem sodelujejo in reinterpretirajo umetničino upodobitev korejskih in univerzalnih izkušenj.

Metodološko se zbornik opira na raznolikost pristopov: literarnoteoretsko branje, diskurzivno in narativno analizo, teorije spomina in travme, ranljivosti ter medijske študije. Takšna raznolikost omogoča celosten pristop k fenomenu, ki se sam razpenja čez jezike, registre in medije. Gre za zoperstavljanje poenostavitvam, kot so romantizacija trpljenja, idealizacija vrnitve ali homogenizacija diaspole, ter za poglobljeno razumevanje protislovij, napetosti in taktičnih praks preživetja.

V življenju korejskih skupnosti ima literatura oprijemljive funkcije: kroži v skupnostnih centrih, na festivalih, v cerkvah, kulturnih društvih, na spletnih platformah in družbenih omrežjih. Deluje kot posoda spomina na kolonialno preteklost, razdelitev polotoka in travmatične dogodke, hkrati pa je prostor medgeneracijskega dialoga, kako vnuki razumejo izkušnje starih staršev, kako prevesti določene pojme v nove jezikovne in kulturne kontekste. Literatura izrisuje etične horizonte skupnosti: spodbuja empatijo, izpostavlja diskriminacije, vabi k solidarnosti in oblikuje imaginarije prihodnosti onkraj dihotomij »domovina« in »gostiteljica«. Novi mediji omogočajo aktivno participacijo bralcev, ki z deljenjem in komentiranjem postanejo soustvarjalci pomenov.

Za Oddelek za azijske študije in za korejske študije je ta tematika posebej pomembna. Odpira prostor za primerjalnost z drugimi diasporami, bogati pedagoško delo in spodbuja kritično razumevanje večjezičnosti ter reprezentacije manjšin. Hkrati povezuje raziskovanje z lokalnim slovenskim kontekstom, ki ima svoje izkušnje migracij, večjezičnosti in manjšinskih skupnosti. Zbornik krepi terminološki in konceptualni okvir za delo v slovenščini in utrjuje

rabo ključnih pojmov, kot so hibridnost, transnacionalnost, travma, ranljivost ter imena diaspornih skupnosti (*Zainichi*, *Koryo-saram*, *Chaoxianzu*). S tem spodbuja nadaljnje raziskovalne projekte in mednarodne povezave.

Prevodi, zbrani v tem zvezku, imajo dvojno funkcijo: omogočajo širši dostop do študij korejske diaspore ter hkrati postanejo del raziskovalnega procesa. Prevajanje vključuje premislek o tem, kako prenesti kompleksne pojme v slovenski prostor, kje ohraniti tujost in kje ponuditi razlago. Prevajalki Sanja Struna in Jasna Bavec in urednika Nataša Visočnik Gerželj in Byoung Yoong Kang so tako soustvarjalci interpretativnega obzorja korejskih študij. Poleg vsebinskih vprašanj prevodi odpirajo tudi probleme prečrkovanja, hibridne rabe jezika in prenosa žanrskih posebnosti, kar bogati prevajalski prostor v Sloveniji.

Zbornik ni zgolj zbirka besedil, temveč povabilo k branju kot skupnostni praksi, ki odpira prostor za dialog, učenje in solidarnost. Bralce in bralke vabi, da premislijo lastne izkušnje mobilnosti, prehajanja med jeziki in kulturami ter s tem prispevajo k širšemu razumevanju življenja v transnacionalnih prostorih.

Nataša Visočnik Gerželj

urednica zbornika

Zahvala

Delo je podprl *Program za razvoj korejskih študij* (ang. *Seed Program for Korean Studies*) Ministrstva za izobraževanje Republike Koreje in službe za promocijo korejskih študij Akademije za korejske študije (AKS-2022-INC-2250001).

Raziskovanje identitete v korejski diasporični fikciji: analiza lika Henryja Parka v romanu *Native Speaker* avtorja Chang-Raeja Leeja

Izvleček

Ta študija se pogloblja v zapletene identitetne boje Henryja Parka, protagonista romana *Native Speaker* avtorja Chang-Raeja Leeja, skozi prizmo konceptov parija in parvenija, ki ju je razvila Hannah Arendt. S preučevanjem Henryjevih izkušenj kot 1,5-generacijskega korejsko-ameriškega priseljenca ta analiza poudarja napetosti med kulturno asimilacijo in ohranjanjem dediščine. Študija uvaja pojem Henryja kot »manj tujega človeka (*Lesser Stranger*)«, niansirano stanje identitete, ki je postavljeno med popolno od-tujenost in popolno asimilacijo. Prav tako vzpostavlja vzporednice s Franztzem Fanonom in njegovim delom *Črna koža, bele maske*, da bi bolje razumeli Henryjev notranji konflikt in zunanje družbene pritiske. Končno, ta članek ponuja celovito raziskavo korejsko-ameriške izkušnje ter prispeva k širšim razpravam o diaspori, identiteti in kulturni integraciji.

Ključne besede: korejsko-ameriška književnost, identiteta in asimilacija, parija in parveni, diasporična izkušnja, kulturni konflikt

Abstract

Exploring Identity in Korean Diaspora Fiction: A Character Analysis of Henry Park in Chang-Rae Lee's Native Speaker

This study examines the complex identity issues faced by Henry Park, the protagonist of Chang-Raeja Lee's novel *Native Speaker*, through the lens of Hannah Arendt's concepts of the pariah and parvenu. By examining Henry's experiences as a 1.5-generation Korean-American immigrant, this analysis elucidates the tensions between cultural assimilation and heritage preservation. The study describes Henry as a "Lesser Stranger", a nuanced identity state situated between complete alienation and full assimilation.

Furthermore, the analysis draws parallels with Frantz Fanon's *Black Skin, White Masks* in order to gain further insight into Henry's internal conflict and external societal pressures. In conclusion, this paper offers a comprehensive examination of the Korean-American experience, contributing to broader discussions on diaspora, identity, and cultural integration.

Keywords: Korean-American literature, identity and assimilation, pariah and parvenu, diaspora experience, cultural conflict

Uvod

Diasporična književnost je širok pojem, ki zajema literarna dela avtorjev, živečih zunaj domovine. Ta dela pogosto obravnavajo teme izgnanstva, razseljenosti in pogajanja o kulturni identiteti.

Za ta žanr je značilno raziskovanje kompleksnosti oblikovanja identitete, občutka pripadnosti ter prizadevanj za ohranjanje kulturne dediščine ob hkratni asimilaciji v novo družbo. Diasporična književnost daje glas izkušnjam priseljskih skupnosti ter izpostavlja njihove izzive in prispevke v večkulturni mozaik držav, v katerih so se naselile. Takšne naracije omogočajo globlje razumevanje priseljske izkušnje in številnih načinov, na katere se posamezniki in skupnosti pogajajo o svoji dvojni identiteti.

Roman *Native Speaker* korejsko-ameriškega avtorja Chang-Raeja Leeja (이창래), objavljen leta 1995, je temeljno delo korejsko-ameriške književnosti (Lee 1996). Ukvarja se z zapletenimi vprašanji identitete, asimilacije in kulturne razseljenosti. Naracija je osredotočena na Henryja Parka, korejsko-ameriškega priseljenca 1,5. generacije, ki je soočen z izzivom sprave svoje korejske dediščine s svojim odraščanjem v Ameriki.

Ta prispevek preučuje Henryjevo večplastno identiteto s pomočjo teoretičnega okvira konceptov parija in parvenija, ki ju je razvila Hannah Arendt (Arendt 2022), ter s pomočjo raziskovanja identitete Frantza Fanona v delu *Črna koža, bele maske* (Fanon 2008).

Osrednji lik Henry Park ponazarja zapletene in pogosto protislovne izkušnje priseljencev, ki morajo krmariti med napetostmi kulturne asimilacije in ohranjanjem dediščine svojih prednikov. Henry, ki dela kot vohun za političnega kandidata, s svojim poklicnim življenjem odraža svoje osebno iskanje pripadnosti, saj v svoji skupnosti hkrati obstaja tako kot notranji (t. i. insider) kot zunanji (t. i. outsider) član. Ta dvojnost je ključna za razumevanje njegove identitete kot »manj

tujega« človeka (ang. *lesser stranger*), izraza, ki ga ta študija uvaja za opis posameznika, ki ni popolnoma odtujen, a tudi ne povsem asimiliran (Kang 2021).

S preučevanjem Henryjevih notranjih konfliktov in družbenih pritiskov ta analiza osvetljuje širšo korejsko-ameriško izkušnjo ter prispeva k razpravam o diaspori, identiteti in kulturni integraciji. Roman poleg tega umesti v širši kontekst korejske diasporične fikcije in pokaže njen pomen znotraj te literarne tradicije.

Študija obravnava več ključnih raziskovalnih vprašanj. Poglobi se v načine, na katere roman *Native Speaker* Chang-Raeja Leeja prikazuje kompleksnost identitete in kulturne asimilacije pri korejsko-ameriških priseljencih 1,5. generacije ter kako lahko koncepta parija in parvenija Hannah Arendt pomagata razumeti lik Henryja Parka in njegovo dvojno eksistenco v ameriški družbi.

Poleg tega članek preučuje, kakšen prispevek ima pojem Henryja kot »manj tujega« človeka k diskurzu o priseljski identiteti v diasporični književnosti. Med Henryjevimi notranjimi konflikti lahko prepoznamo vzporednice s temi, ki jih obravnava Frantz Fanon v *Črni koži, belih maskah* (Kim 2006, 238). Ta prispevek proučuje, kako roman *Native Speaker* odraža širše teme diasporične književnosti in kakšne vpogledе ponuja v korejsko-ameriško izkušnjo. Njegov cilj je izboljšati razumevanje življenja priseljencev, s poudarkom na kompleksnosti oblikovanja identitete in kulturnega pogajanja; prizadeva si ponuditi vpogled v širšo človeško izkušnjo razseljenosti in iskanja pripadnosti.

Razvoj korejsko-ameriške diasporične književnosti v Združenih državah Amerike

Da bi razumeli literarna dela Chang-Raeja Leeja, ki so del korejske diasporične književnosti v ZDA, je nujno poznati zgodnejšo književnost te diaspore. Razvoj korejske diasporične književnosti je namreč proces raziskovanja identitete, pri čemer vse te raziskave skupaj prispevajo k oblikovanju izrazite kulturne identitete.

Prvi korejski priseljenci v ZDA so leta 1902 prispeli na Havaje; to je bil začetek večjega vala korejskega priseljevanja v državo (Yi 2019, 274). Kljub temu do intenzivnejšega naseljevanja Korejcev v ZDA ni prišlo vse do obdobja po korejski vojni in sprejetju ameriškega Zakona o priseljevanju in državljanstvu (ang. Immigration and Nationality Act) leta 1965 (Oh 2007, 18). Ta val priseljencev je vodil v pojav korejsko-ameriške književnosti, ki se je sprva osredotočala na izkušnje prve generacije korejskih priseljencev in na njihovo prizadevanje prilagoditi se novi državi, ob tem pa ohraniti svojo kulturno identiteto.

Prva skupina korejskih priseljencev se je soočala s številnimi izzivi, med drugim z rasno diskriminacijo, jezikovnimi ovirami in ekonomskimi težavami. Njihova literarna dela so pogosto odražala te boje, saj so prikazovala težko realnost priseljskega življenja in napetost med ohranjanjem kulturne dediščine ter asimilacijo v ameriško družbo. Eno najzgodnejših in najvplivnejših del korejsko-ameriške književnosti je roman *East Goes West* avtorja Younghilla Kanga (강용흘), izdan leta 1937. Kang je bil korejsko-ameriški pisatelj, najbolj znan po romanu *The Grass Roof* (1931) in njegovem nadaljevanju *East Goes West: The Making of an Oriental Yankee* (1937). Poleg tega je napisal neobjavljeno dramo *Murder in the Royal Palace*, ki so jo uprizarjali tako v ZDA kot v Koreji. Roman *East Goes West* pripoveduje zgodbo mladega Korejca, ki se preseli v Ameriko z željo postati pisatelj, vendar se sooči z velikimi izzivi pri prilagajanju kompleksni ameriški družbi. Delo je pomembno ne le zaradi svoje literarne vrednosti, temveč tudi zaradi prikaza priseljske izkušnje, kar je služilo kot temelj za nadaljnji razvoj korejsko-ameriške književnosti (Choe 2006, 107).

Med drugimi zgodnjimi deli je roman *The Martyred* (1964) avtorja Richarda E. Kima (김은국), ki preučuje izkušnje korejskih intelektualcev med korejsko vojno. Raziskuje psihološke in moralne dileme posameznikov v času konflikta ter obravnava teme lojalnosti, izdaje in iskanja smisla v obdobju po vojni. Poleg tega se dotakne širših vprašanj vojne in korejskega krščanstva ter razmerja med kolektivnim trpljenjem javnosti v vojnem času in individualnimi dejavniki vere, upanja, spovedi itd. Čeprav je naracija osredotočena na dvanajst umorjenih pastorejv, Kim upošteva tudi trpljenje nedolžnih Korejcev kot celote in s tem implicitno zastavi vprašanje, ali niso Korejci prav toliko »mučniki« kot tisti moški, ki so bili umorjeni. Roman je dosegel velik komercialni uspeh; dvajset tednov je bil na lestvici najbolj prodajanih del *The New York Times*, preveden je bil v deset jezikov ter prejel nominaciji za nagrado National Book Award in Nobelovo nagrado za književnost (Gim 2023, 368).

Asian-American Literature: An Introduction to the Writings and Their Social Context (1982) avtorice Elaine Kim je še eno temeljno besedilo, ki je pomagalo uveljaviti korejsko-ameriško književnost kot samostojno študijsko področje. Njeno delo je ponudilo kritično analizo ter kontekstualizacijo družbenih in zgodovinskih sil, ki so oblikovale nastanek korejsko-ameriške književnosti. V osemdesetih in devetdesetih letih 20. stoletja je korejsko-ameriška literarna scena doživela pravi razcvet. Tako je vse več avtorjev objavljalo svoja dela ter raziskovalo širši nabor tematik in slogov. V tem obdobju so se pojavili avtorji, kot je Chang-Rae Lee, ki je leta 1995 izdal svoj prvi roman *Native Speaker*.

Roman obravnava teme identitete, asimilacije in kulturne razseljenosti skozi zgodbo Henryja Parka, korejsko-ameriškega moškega, ki dela kot vohun za političnega kandidata. Leejeva lirična proza in niansirana karakterizacija sta književnosti o priseljencih dodali novo globino, saj izpostavljata notranje in zunanje konflikte posameznikov, ki živijo med dvema kulturama.

Med pomembna dela iz tega obdobja sodi tudi eksperimentalno delo Therese Hak Kyung Cha (차학경) *Dictée* (1982), ki teme jezika, spomina in identitete obravnava s pomočjo fragmentirane večžanrske pripovedi. Cha s svojim inovativnim pristopom k naraciji izziva tradicionalne oblike ter ponuja globoko meditacijo o presečiščih osebne in kolektivne zgodovine (Oh 2007, 51).

V tem obdobju je izšlo tudi delo Garyja Paka (게리 박) *The Watcher of Wapuna and Other Stories* (1994), ki raziskuje izkušnje korejskih priseljencev na Havajih ter obravnava teme kulturne identitete, družine in skupnosti.

Korejsko-ameriška književnost se je v prvih dveh desetletjih 21. stoletja še naprej razvijala. Pojavilo se je vse več avtorjev, ki so raziskovali izkušnje druge in tretje generacije korejsko-ameriških priseljencev, pa tudi posvojencev in oseb mešanega porekla. V tem obdobju se je povečala priljubljenost korejske popularne kulture v ZDA, kar je pritegnilo več zanimanja za korejsko-ameriško književnost in kulturo. Med izstopajočimi deli tega obdobja je zbirka kratkih zgodb Krys Lee (크리스 리) *Drifting House* (2012), ki pripoveduje zgodbe o korejskih priseljencih v ZDA in njihovih potomcih. Leejine naracije osvetljujejo čustveno in psihološko zapletenost razseljenosti, pripadnosti in identitete v različnih generacijah in okoljih.

Še eno pomembno delo tega obdobja je roman Min Jin Lee (이민진) *Pachinko* (2017), ki sledi več generacijam korejske družine, živeče na Japonskem, ter se pogloblja v teme identitete, izgnanstva in trdoživosti. Delo je prejelo številne pohvale zaradi obsežne naracije in niansiranega prikaza izzivov, s katerimi so se soočali Korejci na Japonskem. Izpostavlja vprašanja diskriminacije, ohranjanja kulture in nenehnega iskanja občutka domačnosti.

Področje književnosti korejske diaspore v ZDA trenutno doživlja obdobje živahnega in raznolikega razvoja, saj pisatelji raziskujejo široko paleto tematik in slogov. Korejsko-ameriški avtorji nenehno širijo meje tega, kar korejska diasporična književnost lahko je, in ponujajo nove vpoglede v izkušnje Korejcev v ZDA, in sicer z raznolikim naborom žanrov, vključno z avtobiografskimi deli, romani, poezijo in grafičnimi romani. Sodobna avtorja Cathy Park Hong (캐시 박 홍) in Alexander Chee (알렉산더 지) sta vidna primera tega trenda. Hong v svoji pesniški zbirki *Engine Empire* (2012) uporablja izrazito kombinacijo

liričnih in pripovednih tehnik, s katerimi raziskuje teme identitete, jezika in zgodovine. Chee v svojih romanih *Edinburgh* (2001) in *The Queen of the Night* (2016) obravnava izkušnje protagonistov mešanega korejsko-ameriškega porekla, pri čemer se pogloblja v vprašanja identitete, spolnosti in zapletenosti prehajanja med različnimi kulturnimi svetovi.

Na splošno se je korejsko-ameriška književnost razvila od začetnega poudarka na težavah priseljencev k širšemu raziskovanju raznolikih izkušenj in identitet v korejski diaspori. Ta literarna tradicija še vedno odraža nenehna pogajanja o kulturni identiteti ter iskanje pripadnosti in trdoživosti priseljskih skupnosti ter s tem pomembno prispeva k bogati paleti ameriške književnosti (Joo in Lee 2008, 120).

Če povzamemo, je korejsko-ameriška književnost doživela pomembno evolucijo, od začetnega osredotočanja na priseljsko izkušnjo do širšega raziskovanja raznolikih izkušenj in identitet znotraj korejske diaspore. Ta literarna tradicija še naprej odraža neprestano pogajanje o kulturni identiteti ter iskanju pripadnosti in trdoživosti priseljskih skupnosti, s čimer pomembno prispeva k bogati paleti ameriške književnosti.

Lik Henryja Parka, protagonista romana *Native Speaker*, ni izključno individualna stvaritev Chang-Raeja Leeja, temveč pomeni kondenzacijo in arhetip razvoja korejske diasporične književnosti v ZDA.

Literarni prispevki Chang-Raeja Leeja

Chang-Rae Lee spada med osrednje osebnosti korejsko-ameriške književnosti; njegova dela so bistveno prispevala k razumevanju priseljske izkušnje in zapletenosti kulturne identitete. Kot korejsko-ameriški romanopisec ponuja dragocen vpogled v življenje priseljencev ter v kompleksno dinamiko kulturne asimilacije in pogajanja o identiteti. Njegova literarna dela se odlikujejo po lirski prozi, slikoviti karakterizaciji in poglobljeni analizi korejsko-ameriške izkušnje, zaradi česar je postal ključna osebnost sodobne ameriške književnosti.

Chang-Rae Lee se je rodil v Južni Koreji leta 1965 in se kot triletni deček z družino preselil v ZDA. Odraščal je v okrožju Westchester v zvezni državi New York ter obiskoval elitno internatsko srednjo šolo Phillips Exeter Academy v New Hampshiru. Diplomiral je iz angleškega jezika na univerzi Yale in kasneje končal magisterij iz ustvarjalnega pisanja na Univerzi v Oregonu. Njegovo akademsko izobraževanje mu je zagotovilo trdno podlago za literarno

kariero in ga opremilo z veščinami, potrebnimi za ubeseditve raznolikih izkušenj priseljencev.

Osrednje teme Leejevega pisanja so identiteta, migracija in izkušnje priseljencev. Pogosto raziskuje, kako posamezniki krmarijo med kulturnimi razlikami in družbenimi pričakovanji. Njegov prvenec, roman *Native Speaker* (1995), velja za prelomno delo, ki raziskuje življenje Henryja Parka – korejsko-ameriškega moškega, ki se ukvarja s svojo kulturno identiteto, medtem ko dela kot vohun za političnega kandidata. Zapleten prikaz Henryjevih notranjih in zunanjih konfliktov je prejel številne pohvale kritikov in avtorju prinesel nagrado Hemingway Foundation/PEN Award za knjižni prvenec. Roman *Native Speaker* še vedno velja za temeljno delo korejsko-ameriške književnosti, ki je znano po svoji pronicljivi obravnavi zapletenih vprašanj, povezanih z asimilacijo in kulturno razseljenostjo (Jeong 2018, 83–95).

Poleg tega romana je Lee napisal še več drugih pomembnih del. V delu *A Gesture Life* (1999) preučuje življenje korejsko-ameriškega moškega, ki se je boril v drugi svetovni vojni in se spopada s posledicami svojih preteklih dejanj. Tako kot veliko drugih Leejevih del se tudi ta roman odlikuje po poglobljenem psihološkem vpogledu ter sposobnosti razjasnitve zapletenih vidikov kulturne in osebne identitete. V romanu *Aloft* (2004), ki je bil v finalnem izboru za nagrado National Book Award, avtor pozornost preusmeri na ameriško predmestje, vendar nadaljuje z raziskovanjem tematik identitete in pripadnosti. Med njegovimi drugimi romani sta še *The Surrendered* (2010), ki obravnava posledice korejske vojne, in *On Such a Full Sea* (2014), distopična pripoved, ki združuje spekulativno fikcijo in družbeni komentar. Njegova najnovejša knjiga, *My Year Abroad* (2021), pomeni nadaljnji napredek v njegovi pripovedni tehniki ter ponuja nov pogled na medkulturna srečanja in osebno preobrazbo.

Leejev položaj profesorja kreativnega pisanja na univerzi Stanford še dodatno krepi njegovo predanost spodbujanju rasti novih literarnih glasov in poglobljenemu razumevanju izkušenj priseljencev. Pomembno je vplival ne le na ameriško sodobno književnost, ampak tudi na korejsko književnost. Vsi njegovi romani so prevedeni v korejščino, roman *Native Speaker* pa je bil preveden dvakrat, kar kaže na prizadevanje založnikov in urednikov, da izboljšajo kakovost korejskih prevodov Leejevih del (Bang 2009).

Poleg korejščine so Leejeve romane prevedli v več kot 20 drugih jezikov, kar dokazuje njihovo globalno pomembnost in privlačnost. Njegova sposobnost ujeti nianse in zapletenost kulturne identitete ga je skupaj z njegovim

prepričljivim pripovedništvom uveljavila kot spoštovano in vplivno osebnost v sodobni književnosti.

Literarni opus Chang-Raeja Leeja ponuja globok vpogled v korejsko-ameriško izkušnjo ter v širše teme migracije, identitete in kulturne asimilacije. Njegova dela ne bogatijo le področja diasporične književnosti, ampak ponujajo tudi zanimivo perspektivo, skozi katero lahko razumemo večplastno naravo življenja priseljencev. Izkušnja Leeja samega v tem obdobju je sorodna izkušnji njegovega glavnega lika, Henryja, iz romana *Native Speaker*. Lee je do danes dosegel znaten literarni in družbeni uspeh, vendar je v zgodnjih fazah svoje priselitve doživljal enake jezikovne izzive kot Henry ter gojil enako željo po amerikanizaciji prek usvojitve jezika. Istočasno je s svojimi literarnimi deli vztrajno ohranjal svojo korejsko identiteto (t. i. korejskost) in jo vztrajno ohranja še danes. Začetkom Leejevega iskanja identitete lahko sledimo vse do Henryja.

Henry Park: Spopadanje z identiteto v romanu *Native Speaker*

Roman *Native Speaker* iz leta 1995, ki ga je napisal avtor korejske diaspore Chang-Rae Lee, predstavlja zanimivo zgodbo Henryja Parka, korejsko-ameriškega moškega, ki je delal za korejsko-ameriškega politika v velikem mestu. Henry je izjemno kompleksen in subtilen lik, čigar izkušnje z identiteto in pripadnostjo so v romanu podrobno raziskane.

Strukturo romaneskne pripovedi lahko povzamemo takole:

V romanu *Native Speaker* Chang-Rae Lee pojme identitete, asimilacije in izkušnje priseljencev preučuje skozi življenje Henryja Parka, korejsko-ameriškega priseljenca prve generacije, ki dela kot industrijski vohun v New Yorku. Osebna kriza, ki jo Henry doživi, se začne z odhodom njegove žene Lelie, ki ga zapusti zaradi njegove čustvene nedostopnosti in skrivnostne narave. To sproži njegovo introspektivno popotovanje. Profesionalno je Henry zaposlen v tajni obveščevalni agenciji, kjer dobi nalogo, da se infiltrira v volilno kampanjo Johna Kwanga, vplivnega korejsko-ameriškega politika, ki je kandidat za župana. Henry se vse bolj vpleta v Kwangovo vizijo večje politične zastopanosti in družbene pravičnosti, zaradi česar začne doživljati konflikt med profesionalnim in osebnim življenjem. To je posledica dejstva, da mora svoje poklicne obveznosti uravnotežiti z naraščajočim občudovanjem Kwanga, ki mu postane nadomestna očetovska

figura. Pripoved je prepletena s spomini na Henryjevo otroštvo in napet odnos z njegovim očetom, gospodom Parkom, ter globokim vplivom, ki ga je imela zgodnja smrt njegove matere. Smrt Henryjevega sina Mitta in posledični razpad njegovega zakona sta še dodatno okrepila njegov notranji konflikt, povezan s kulturno identiteto in občutkom odtujenosti. Ko Henry postopoma odkriva informacije, ki bi lahko škodile Kwangovi kampanji, hkrati pa vzpostavi pristne odnose v korejsko-ameriški skupnosti, njegova lojalnost in občutek pripadnosti postajata čedalje bolj zapletena. Roman doseže vrhunec s požarom v Kwangovem volilnem štabu; ta vodi v krizo, ki Henryja prisili, da se sooči z moralnimi posledicami svojih dejanj. V tem, kar sledi, Henry ponovno oceni svojo identiteto in položaj v družbi ter prizna svoj dvojni status insiderja in outsiderja. V romanu Lee tako ponuja ganljivo in večplastno raziskovanje priseljske izkušnje, pri čemer osvetli krhko ravnovesje med asimilacijo in kulturno identiteto.

Henry je sin korejskih priseljencev, ki izjemno cenijo izobraževanje in asimilacijo. Kljub željam staršev pa čuti odtujenost tako od korejske kot ameriške kulture. Čeprav tekoče govori angleško, se nikoli ne počuti popolnoma sprejete v ameriški način življenja. Poleg tega njegova jezikovna dvojnost odraža njegov širši boj s kulturno identiteto. Henry težko izraža svoje želje in čustva tistim okoli sebe, kar še dodatno zapleta njegovo identiteto.

V vlogi vohuna ima Henry nalogo, da se infiltrira v korejsko-ameriško skupnost v New Yorku ter zbira informacije o njenih političnih stališčih in dejavnostih. Ko se vedno bolj vključuje v to skupnost, začne vzpostavljati pomembne odnose ter dvomiti o lastni lojalnosti in motivaciji. Njegova interakcija z Johnom Kwangom, korejsko-ameriškim politikom, je še posebej transformativna. Kwang ga spodbuja, naj ponovno premisli o svojih vnaprejšnjih predsodkih in svojo skupnost vidi v novi luči. Kwang je uspešen korejsko-ameriški poslovnež, ki je Henryju vzornik in očetovska figura. Henry ima o njem dobro mnenje in se želi od njega veliko naučiti. Kwang je karizmatičen voditelj, sposoben prepričevanja ljudi in pridobivanja njihove podpore. Henry v njem vidi model priseljenca, nasproten modelu, ki ga je predstavljal njegov biološki oče. Kljub temu Henry na koncu ugotovi, da je tudi Kwang sebičen človek. S svojim »lažnim« načinom obstoja Kwang ponazarja enega od načinov, kako lahko tujec preživi. Henry to dojame in se nauči preživeti na svoj način.

Roman Henryja prikazuje kot lik, ki se spopada z globokimi vprašanji identitete, lojalnosti in pojma domovanja. Svojo korejsko dediščino si prizadeva spraviti z ameriško vzgojo in išče občutek pripadnosti v družbi, v kateri se nenehno počuti potisnjenega na rob. Njegovo potovanje zaznamuje nujnost

sprejemanja težkih odločitev o tem, v kolikšni meri naj se drži pričakovanj in predpostavk zunanjih sil ter v kolikšni meri naj daje prednost svoji identiteti.

Ena osrednjih tem romana *Native Speaker* je kompleksnost priseljenske izkušnje ter pogajanje med različnimi kulturnimi vrednotami in pričakovanji. Lee spretno preuči Henryjevo stisko v tem kontekstu, ko je ujet med dvema kulturama in se trudi, da bi našel občutek pripadnosti. Bistvo Henryjeve krize identitete lahko strnemo v dva temeljna elementa. Prvi se nanaša na jezik. Kot korejski Američan Henry stremlji k celovitemu obvladavanju angleškega jezika. To je tudi razlog, zakaj ignorira svoje korejske starše, ki ne znata dobro angleško in želita, da bi njun sin govoril popolno angleščino. Omembe vredno je, da je Henryjeva žena govorna terapevtka. Drugi dejavnik je njegov poklic. Svoji inteligenci in akademski odličnosti navkljub Henry ne zaseda vidnega mesta v večinski družbi. Ima stalno zaposlitev, vendar je narava njegovega dela taka, da o njem ne more odkrito govoriti z drugimi, saj dela kot vohun.

Ta elementa sta obravnavana v zaključku romana. Medtem ko se spopada s svojo identiteto, se Henryjevi pogledi na jezik in njegov poklic razvijajo, kar ga spodbudi k ukrepanju. Zaposli se pri tujih državljanih, ki imajo omejeno znanje angleškega jezika, in sodeluje s svojo soprogo. To kaže, da ga žene želja pomagati posameznikom, ki se soočajo s podobnimi izzivi, s katerimi se sooča sam. Poleg tega roman obravnava vprašanje identitete ter bralce spodbuja k razmišljanju o naravi identitete in načinih, na katere jo oblikujejo naše izkušnje in interakcije.

Henry Park je obkrožen z vrsto likov, ki vsak na svoj način prispevajo k njegovemu raziskovanju identitete in kulturnega konflikta. Njegova odtujena žena Lelia Park je govorna terapevtka iz premožne škotsko-ameriške družine z Vzhodne obale. Odnos med Henryjem in Lelio ponazarja kulturne in čustvene razdalje, s katerimi se mora Henry spoprijeti. Smrt njunega sina Mitta Parka v starosti sedmih let je za zakonca Park vir globoke žalosti in zaznamuje prelomni trenutek v Henryjevem čustvenem razvoju. John Kwang, korejsko-ameriški politik, ki kandidira za župana New Yorka, Henryju postane nadomestni oče. Kwang predstavlja težnje in protislovja, ki so neločljivo povezana s priseljensko izkušnjo. Druga pomembna oseba je Emile Luzan, filipinsko-ameriški terapevt, za katerim Henry sprva vohuni, a se z njim sčasoma spoprijatelji. Emile Henryju pomaga pri okrevanju od travme zaradi Mittove smrti, s čimer ponazarja potencial za medkulturno razumevanje in podporo. Pripoved o lojalnosti in osebni integriteti dodatno zaplete lik Sherrie Chin-Watt, pomočnice Johna Kwanga za odnose z javnostmi, ki ima razmerje s tem politikom. Henryjev oče,

gospod Park, človek z visokimi pričakovanji in tradicionalnimi vrednotami, je bil nekoč industrijski inženir v Koreji, njegove vrednote pa so pomembno oblikovale Henryjevo identiteto. Zgodnja smrt Henryjeve matere zaradi raka, ko je bil star deset let, je imela globok vpliv na njegov čustveni razvoj. Dennis Hoagland, Henryjev nadrejeni v vohunski agenciji, ponazarja poklicne pritiske in etične dileme, s katerimi se Henry sooča v svoji dvojni vlogi vohuna. Služkinja (Ahjuma), mlada Korejka, ki je za Henryja skrbela v njegovem otroštvu, predstavlja njegovo povezavo s korejskimi koreninami. May Kwang, žena Johna Kwanga, predstavlja kompleksnost in osebne žrtve, ki so neločljivo povezane z institucijo priseljenskih porok. Poleg tega v zgodbo vstopi Sophie, Jackova italijansko-ameriška žena, ki dodaja še eno plast kulturne raznolikosti. Jack, Henryjev najboljši prijatelj in sodelavec, je grškega porekla, kar poudarja skupne izkušnje priseljencev z različnimi ozadji. Janice Pawlowsky, Henryjeva vodja kampanje za Johna Kwanga, je večša krmarjenja po profesionalnem svetu političnih kampanj. Smrt Eduarda Fermina, latinskoameriškega moškega, ki je idoliziral Johna Kwanga in umrl v požaru v Kwangovem volilnem štabu, ponazarja teme idealizma in izdaje. Pete Ichibata, japonski kolega, ki je znan po svojem smislu za nespodoben humor in pretiranem uživanju alkohola, je primer večplastne in včasih neskladne izkušnje priseljencev. John Kwang mlajši, sin Johna in May, ima težave v šoli in služi kot opomnik na Henryjevega sina Mitta. Peter Kwang, brat Johna mlajšega, predstavlja naslednjo generacijo, ki se spopada s svojo dvojno dediščino. Lelijini starši predstavljajo kulturna in generacijska nasprotja v Henryjevi širši družini, medtem ko Molly, Lelijina prijateljica in umetnica, Leliji nudi podporo med ločitvijo od Henryja.

Liki v Henryjevem okolju niso izključno Američani in vsi se spopadajo s svojo identiteto. Ti liki neposredno in posredno vplivajo na Henryja; prav skozi odnose s temi osebami Henry najde razumevanje za samega sebe.

Med liki pa Henry ostaja osrednja osebnost, s pomočjo katere roman raziskuje primarne tematike, povezane s priseljenkim bojem za identiteto.

Omeniti je treba, da obstajajo opazne podobnosti med Henryjem Parkom in avtorjem Chang-Rae Leejem. Oba sta korejska Američana 1,5. generacije, ki sta se v zgodnjem otroštvu preselila v ZDA in se soočila s težavami pri usklajevanju dvojne kulturne identitete. Oba sta bila socializirana v okoljih, ki so poudarjala asimilacijo, hkrati pa sta občutila, da sta večna outsiderja. Leejeve osebne izkušnje nedvomno vplivajo na njegovo slikovito upodobitev Henryjevih bojev z identiteto, pripadnostjo in kulturno lojalnostjo. Avtobiografski element romanu daje občutek pristnosti, saj Lee črpa iz lastnih spoznanj in izkušenj,

da oblikuje Henryjev lik in njegovo narativno potovanje. Kot že omenjeno, se Henryjeva identitetna dilema do konca romana delno razreši. Po odkritju negativnih učinkov priseljencev, kot je Kwang, ki se poskušajo asimilirati, Henry spozna, da to ni ne ustrezna ne edina rešitev. Prav tako spozna, da so pomembna tudi življenja priseljencev, ki niso integrirani v prevladujočo kulturo, vendar si kljub izzivom, s katerimi se soočajo, pridno prizadevajo za napredek. Na koncu Henry razmišlja o svojih prihodnjih možnostih, tako da bi pomagal tistim, ki si prizadevajo za usvojitev angleškega jezika. Roman se konča brez dokončnega odgovora in namesto tega postavi novo vprašanje – verjetno eno najpomembnejših vprašanj v procesu oblikovanja identitete.

Roman *Native Speaker* je prepričljivo in niansirano raziskovanje korejsko-ameriške izkušnje, ki raziskuje zapletenost identitete, pripadnosti in lojalnosti. Skozi Henryjevo potovanje Lee osvetljuje boj priseljencev za mesto v družbi, ki jih pogosto marginalizira. Roman je ganljiva refleksija o izkušnji priseljencev, ki bralcem ponuja globoko razumevanje izzivov in kompleksnosti, s katerimi se soočajo tisti, ki se spopadajo z več kulturnimi identitetami.

Da bi v celoti razumeli Henryja, glavnega junaka romana *Native Speaker*, ga je treba preučiti z več zornih kotov. V tej študiji ga analiziram s pomočjo treh različnih pristopov in ga obravnavam kot diasporično osebnost. Ta pristop omogoča celovito razumevanje njegovega lika ter širših tematik identitete, pripadnosti in kulturnega pogajanja v romanu.

Identiteta in asimilacija v romanih *Native Speaker* in *Črna koža, bele maske*

Najučinkovitejša metodologija za Henryjevo analizo je analiza skozi prizmo teorije Frantza Fanona, ki se široko uporablja na področju literarne kritike. Fanonova perspektiva namreč ponuja poglobljen okvir za razumevanje psiholoških in kulturnih konfliktov, s katerimi se soočajo posamezni pripadniki diaspore.

Delo Frantza Fanona *Črna koža, bele maske* je temeljno delo postkolonialne teorije, ki ponuja poglobljeno raziskavo psiholoških učinkov kolonializma in rasizma na posameznike. V tem kritičnem besedilu Fanon trdi, da kolonializem in rasizem v temnopoltih ljudeh ustvarjata vsesplošen občutek manjvrednosti, kar vodi do občutkov samosovraštva in kompulzivne potrebe po asimilaciji v prevladujočo kulturo. Fanon preučuje, kako se jezik in kulturne

norme uporabljajo za krepitev dinamike moči in ohranjanje *statusa quo*, kar ima globok psihološki vpliv na kolonizirane ljudi.

Chang-Rae Lee v romanu *Native Speaker* na podoben način raziskuje psihološke učinke asimilacije in težave, s katerimi se soočajo priseljenci pri spopadanju s kulturnimi razlikami in pričakovanji. Glavni junak Henry Park se znajde ujet med dvema kulturama in se trudi najti občutek pripadnosti v eni od njiju. Nenehno se spopada s svojo identiteto in poskuša svojo korejsko dediščino uskladiti s svojo ameriško vzgojo. Podobno kot Fanonovo delo tudi *Native Speaker* postavlja kritična vprašanja o dinamiki moči, ki je neločljivo povezana s kulturno asimilacijo, in o načinih, na katere posameznike oblikujejo njihove izkušnje (Chang 2021, 137).

Fanonovo raziskovanje v delu *Črna koža, bele maske* je zaznamovano z uporabo psihoanalitične teorije in globokim skokom v nezavedno, s čimer ponazarja, kako kolonialni podaniki ponotranjijo podrejenost, ki jim je bila vsiljena. Fanon preučuje, kako zlasti temnopolti posamezniki prevzemajo vedenje in odnos kolonizatorjev, ker si želijo, da bi bili sprejeti v družbi, ki jih marginalizira. Ta proces pogosto vodi do odtujitve od lastnih kulturnih korenin in razdrobljenega občutka jaza.

V romanu *Native Speaker* življenje Henryja Parka odraža te tematike, ko se spopada s svojo dvojno identiteto. Kot korejski Američan se poskuša asimilirati z obvladovanjem angleškega jezika in sprejemanjem ameriških kulturnih norm, v upanju, da bo našel sprejetost in uspeh. Njegovo tekoče znanje angleškega jezika in sposobnost orientacije v ameriški družbi ga pogosto postavljata v nasprotje z njegovo korejsko dediščino, kar ustvarja vztrajen notranji konflikt.

V kolonialnem kontekstu sposobnost govorjenja jezika dominantne države spodbuja občutek identifikacije z dominantno kulturo in dojemanje relativno višjega položaja v kolonizirani družbi. Francosko govoreči v nekdanjih francoskih kolonijah so doživeli ta pojav; Henry, glavni junak romana *Native Speaker*, pa v tem, da lahko prosto govori angleško, vidi vir moči. Vendar pa je kljub temu, da zna govoriti jezik, zanj nemogoče, da bi postal materni govorec. To je osrednja tema tega romana. Fanonovo delo poudarja tudi destruktiven vpliv prevzemanja jezika in kulture kolonizatorja, saj trdi, da to prevzemanje okrepi občutek manjvrednosti koloniziranega posameznika in ohranja neravnovesje moči. V romanu *Native Speaker* Henryjeva raba angleščine kot sredstva za prevlado, zlasti nad svojimi korejskimi starši, poudarja to dinamiko. Njegovo obvladanje jezika tako postane orodje za opolnomočenje kot vir globokih notranjih sporov, kar ponazarja zapletene medsebojne vplive med jezikom, močjo in identiteto.

Poleg tega Fanon in Lee uporabljata zapleten in niansiran slog pisanja, ki bralce izziva, da se močno poglobijo v obravnavane tematike. Fanonova uporaba psihoanalitične teorije za raziskovanje nezavednih učinkov kolonializma in Leejeva lirična proza ter slikovita karakterizacija poudarjajo psihološke in čustvene razsežnosti njunih tematik. Čeprav sta bili deli *Črna koža, bele maske* in *Native Speaker* napisani v različnih zgodovinskih in kulturnih kontekstih, imata podobne skrbi in teme. Obe ponujata prepričljive vpoglede v zapletenost identitete in načine, na katere kulturne norme in dinamika moči oblikujejo naše razumevanje nas samih in sveta okoli nas.

V romanu *Native Speaker* Henry poskuša skriti svojo identiteto z »rumeno kožo« (namesto »črno kožo«), in sicer tako, da si nadene »belo masko« angleškega jezika. Natančneje, njegova raba angleščine kot orožja za prevlado nad svojimi korejskimi starši je podobna vedenju domačinov francoskih kolonij, ki so tekoče govorili francosko, da bi si pridobili naklonjenost in sprejemanje kolonizatorjev.

Če Henryjev lik preučimo skozi prizmo Fanonovega dela *Črna koža, bele maske*, pridobimo globlje razumevanje priseljenske izkušnje in globokih psiholoških učinkov kulturne asimilacije. Zlasti je pomembno, da jezik, ki ga uporablja dominantna sila, in znanje tega jezika postaneta maska, s pomočjo katere se lahko dominantna sila skrije.

Obe besedili osvetljujeata nenehno prizadevanje za identiteto in pripadnost, s katerim se soočajo posamezniki, ki se gibljejo v več kulturnih okoljih, in ponujata neprecenljive poglede na človeško stanje v kontekstu postkolonialnih in diasporičnih izkušenj.

Koncept »manj tujega« človeka pri razumevanju Henryja Parka

Drugo analitično orodje za preučevanje Henryja Parka je koncept »manj tujega« človeka (ang. *lesser stranger*); ta izraz je bil uveden razmeroma nedavno (Kang 2021).

Za razliko od svojih staršev Henry v Ameriki ni »popoln tujec/popoln Korejec«. Vendar pa ostaja tujec / nepopoln Američan tako po videzu kot po poteku svojega življenja. Zato je potreben koncept, ki opredeljuje njegov edinstven položaj v ameriški družbi, in tako predlagam koncept »manj tujega« človeka, da opišem Leejev prikaz stanja, ki ni povsem odtujeno od skupine. Čeprav

je Henry umeščen v stanje obstoja, kjer je opredeljen s poimenovanjem dveh skupin (ang. *hyphenated condition*, ker v angleškem jeziku pripadnost dvema skupinama izrazimo tako, da njuni imeni povežemo s pomišljajem) (Lee 2018, 122–23), je bližje skupini, v katero je prišel in v njej ostal, kot skupini, ki jo je zapustil. Za razliko od posameznikov, ki pripadajo dvema skupinama in ki svojo identiteto pogosto utemeljujejo na identiteti »nas« iz skupine, ki so jo zapustili, »manj tuji« človek izkazuje bolj kompleksne težnje. Ohrani samorefleksivni pogled tujca, vendar ima hkrati subjektivni interes v osebnih zadevah. Takšni posamezniki svojo identiteto običajno utemeljujejo na identiteti »nas« iz skupine, v kateri ostajajo. Posledično je jezik »manj tujega« človeka jezik skupine, v kateri ostaja, odnosi, ki jih skuša vzpostaviti, pa so usmerjeni k identiteti »nas« znotraj te skupine. Celo svoje pretekle odnose v skupini, ki jo je zapustil, lahko dojema z nove perspektive skupine, v kateri se zdaj nahaja. Z drugimi besedami: dvojni vprašanji jezika in pripadnosti (oziroma poklica) sta temeljna elementa Henryjeve zmede, povezane z identiteto.

Za ponazoritev tega koncepta si oglejmo identiteto »nas« v skupini, ki jo je nekdo zapustil – v kateri je ta človek manj tujec in je torej »manj tuji« človek –, ter identiteto »nas« v skupini tam, kjer zdaj ostaja. To pomaga vizualizirati položaj »manj tujega« človeka, ki visi med dvema kulturnima sferama. Čeprav je mogoče trditi, da Lee sam pripada skupini, v kateri ostaja – torej Ameriki –, je treba like v njegovih romanih, še posebej take, kot je Henry v njegovih zgodnejših delih, brati kot primere »manj tujih« ljudi. Ta koncept nam omogoča boljše razumevanje kompleksne narave korejsko-ameriške izkušnje ter načinov, kako se posamezniki spopadajo z napetostjo med svojo preteklo in sedanjo kulturno identiteto.

Koncept »manj tujega« človeka je še posebej relevanten za Henryjevo izkušnjo v romanu *Native Speaker*. Za razliko od svojih staršev, ki so vidneje odtujeni od ameriške kulture, Henry pooseblja bolj niansirano obliko odtujenosti. Obvlada jezik in je kulturno prilagojen ameriškim normam, vendar ga družba in njegovi lastni notranji boji nenehno opominjajo na njegovo drugačnost. Ta dvojna zavest Henryja postavlja v liminalni prostor – ni popolnoma sprejet niti v kulturi, ki jo je podedoval, niti v kulturi, ki jo je sprejel; vendar tudi ni popolnoma odtujen od nobene od njiju.

Poleg tega Henryjevo poklicno življenje vohuna še dodatno poudari njegov status »manj tujega« človeka. Vloga vohuna zahteva prikrivanje lastne identitete, hkrati pa zahteva občutek pripadnosti. Koncept »manj tujega« človeka zajema to dvojnost in izpostavlja nenehno pogajanje o identiteti, ki opredeljuje Henryjev obstoj tako v profesionalnem kot zasebnem življenju.

Z uporabo okvira »manj tujega« človeka pri analizi Henryjevega lika pridobimo globlji vpogled v priseljsko izkušnjo, prikazano v romanu *Native Speaker*. Ta koncept osvetljuje zapleteno dinamiko kulturne asimilacije in osebne preobrazbe, ki jo spremlja. Henryjeva pot ponazarja širšo korejsko-ameriško izkušnjo, opredeljeno z nenehnim iskanjem ravnotežja med sprejemanjem nove kulturne identitete in spoštovanjem lastnih korenin.

Skratka, koncept »manj tujega« človeka je dragocen pristop za preučevanje Henryjevega lika v romanu *Native Speaker*. Poudarja kompleksnost oblikovanja identitete pri priseljencih, ki se – tako kot Henry – znajdejo ujeti med dvema svetovoma. To analitično orodje obogati naše razumevanje romana in ponuja niansiran vpogled v korejsko-ameriško izkušnjo, pri čemer izpostavlja večplastno naravo kulturne integracije in osebne identitete.

Koncepta parija in parvenija Hannah Arendt pri analizi diasporične identitete

Hannah Arendt je ustvarila obsežen opus del o naravi človeškega bitja in je ena najvplivnejših diasporičnih avtoric vseh časov. Njena razprava »Rahel Varnhagen: Življenje judovske ženske« ponuja poglobljeno raziskovanje življenja judovske ženske v zgodnjem 19. stoletju v Berlinu. Avtorica se osredotoča na Rahelino prizadevanje, da bi premagovala družbene in kulturne ovire, ki jih je vsiljevala pretežno krščanska družba (Arendt 2022).

Ta esej uvaja dva ključna koncepta, ki sta bistvena za razumevanje Rahelini položaja: parija in parveni. Ta koncepta ne osvetlujeta le življenja osrednjega lika, temveč ponujata tudi dragocen okvir za analizo kompleksnosti asimilacije in identitete v drugih kontekstih, vključno z romanom Chang-Raeja Leeja *Native Speaker*.

Hannah Arendt parijo opredeli kot posameznika, ki je izključen iz družbe zaradi svoje inherentne identitete. Judovstvo Rahele Varnhagen je bilo razlog, da je v nemški družbi veljala za parijo. Kljub njenim prizadevanjem, da bi se asimilirala in prilagodila pravilom ter običajem dominantne kulture, je ostajala outsiderka in ni bila nikoli povsem sprejeta. Parveni pa je, nasprotno, tisti posameznik, ki skuša položaj parije preseči s posvajanjem vrednot in vedenja dominantne kulture. Hannah Arendt trdi, da so bili Rahelini poskusi, da bi dosegla status parvenijke, v končni fazi neuspešni, saj se ni nikoli mogla povsem izogniti marginalizaciji, ki je izvirala iz njene judovske identitete.

Potopitev Hannah Arendt v življenje Rahele Varnhagen je pomembna zaradi podrobne obravnave izkušenj judovskih žensk v nemški družbi 19. stoletja. Njena pojma pariye in parvenija ponujata globoke vpoglede v kompleksnost asimilacije in identitete, ki še vedno odmevajo v sodobnih razpravah o marginaliziranih skupinah in družbeni izključenosti (Pitkin 2000, 71).

Ti teoretični konstrukti so posebej relevantni za analizo lika Henryja Parka v romanu *Native Speaker*. Sprva si Henry prizadeva doseči status parvenija, saj si prizadeva za popolno prilagoditev, da bi postal idealen Američan. Za Henryja doseganje tega statusa vključuje obvladovanje angleškega jezika v taki meri, da bi ga lahko dojemali kot maternega govorca. Vendar pa Henry, skladno s teorijo Hannah Arendt, kljub prizadevanjem za asimilacijo ohranja občutek tega statusa pariye. Ostaja outsider, ujet med svojo korejsko dediščino in ameriškimi kulturnimi normami.

Henryjeva izkušnja zajema napetost med pariyo in parvenijem, kot jo opisuje Hannah Arendt. Njegov lik uteleša boj številnih priseljencev, ki jih kljub poskusom asimilacije nenehno opominjajo na njihov status obstrancev. Henry obstaja kot »manj tuji« človek, ki se spopada z deljeno identiteto, kar ga postavi v položaj, ki ni ne v celoti znotraj in ne v celoti zunaj ameriške družbe. Ni »popoln tujec« kot njegovi starši, ki so bolj vidno odtujeni od ameriške kulture, vendar tudi ni povsem asimiliran. Ta niansiran položaj naredi Henryja za arhetipski lik v diasporični književnosti, ki odraža kompleksnost kulturne identitete in asimilacije.

Dvojna koncepta Hannah Arendt ne osvetlujeta samo Henryjevega lika, temveč ponujata tudi dragocen okvir za razumevanje drugih likov v diasporični književnosti. Z raziskovanjem Henryjeve notranjosti lahko s pomočjo teoretskega okvira Hannah Arendt pridobimo globlji vpogled v mnogoplastno naravo identitete v kontekstu migracije in asimilacije. Analiza Hannah Arendt pomaga artikulirati vztrajne izzive, s katerimi se soočajo posamezniki, ki, tako kot Henry, stojijo na presečišču več kulturnih identitet.

Poleg tega Henryjevo poklicno življenje vohuna še dodatno zapleta njegovo identiteto. Njegova vloga zahteva, da se brezhibno zliva z različnimi kulturnimi okolji in svojo outsidersko perspektivo uporablja za zbiranje obveščevalnih podatkov. Ta dvojnost zrcali njegovo osebno življenje, v katerem se nenehno prilagaja, da bi usklajeval svojo korejsko dediščino in ameriška družbena pričakovanja. Koncept »manj tujega« človeka učinkovito zajema to dvojnost, saj poudarja nenehno pogajanje o identiteti, ki definira Henryjev obstoj.

Poleg družbene dinamike asimilacije koncepta pariye in parvenija poudarjata psihološke dimenzije identitete. Parija, ki se nenehno zaveda svoje

izključenosti, razvije samorefleksivno in pogosto kritično perspektivo družbe. Parveni na drugi strani ponotranji norme dominantne kulture, vendar ga preganja neizbežen občutek drugačnosti. Lik Henryja Parka to psihološko napetost ponazarja na slikovit način. Njegovi poskusi jezikovne prevlade nad korejskimi starši, pri katerih uporablja angleščino kot orodje opolnomočenja, odražajo njegov ponotranjeni konflikt. Kljub obvladanju jezika Henry svoje dediščine nikoli ne more v celoti prikriti, tako kot tudi Rahela Varnhagen ni mogla ubežati svoji judovski identiteti.

Koncepta pariije in parvenija zagotavljata globok okvir za razumevanje lika Henryja Parka v romanu *Native Speaker* in poudarjata zapleteno dinamiko oblikovanja identitete pri priseljencih, ujetih med dvema svetovoma. Ta analitični okvir obogati razumevanje romana in ponuja niansirano perspektivo korejsko-ameriške izkušnje, saj poudarja kompleksen preplet kulturne integracije in osebne identitete. S pristopom Hannah Arendt dobimo jasnejšo sliko priseljskega boja, ki razkriva globino in vztrajnost vprašanj, povezanih z identiteto v diasporičnih narativih.

Zaključek

Ta študija preučuje roman *Native Speaker* avtorja Chang-Raeja Leeja in raziskuje kompleksne identitetne konflikte Henryja Parka. Uporablja teoretska okvira iz konceptov Hannah Arendt o pariiji in parveniju ter iz raziskovanja identitete Frantza Fanona v delu *Črna koža, bele maske*. Z uporabo teh analitičnih okvirov smo osvetlili širšo korejsko-ameriško izkušnjo ter tako prispevali k aktualnim razpravam na teme diaspore, identitete in kulturne integracije.

Henry Park, korejsko-ameriški priseljenec 1,5. generacije, ponazarja naspotujoče si pritiske kulturne asimilacije in ohranjanja dediščine. Njegov lik predstavlja večplastno upodobitev večplastnih izkušenj priseljencev, ki živijo med dvema svetovoma, vendar v celoti ne pripadajo nobenemu. Zato je izraz »manj tuji« človek ustrezen opis Henryjevega obstoja, ki se nahaja med popolno odtujenostjo in popolno asimilacijo. Ta niansirana identiteta je ključnega pomena za globlje razumevanje širših tem, ki so raziskane v romanu. Analiza življenja Rahel Varnhagen skozi perspektivo pariije in parvenija Hannah Arendt je prinesla pomembne vpoglede v Henryjev lik. Henry je sprva skušal doseči status parvenija s tem, da je izpopolnil svojo angleščino in sprejel ameriške kulturne norme, vendar ga je preganjal njegov inherentni status pariije, saj ni

mogel v celoti ubežati svoji korejski dediščini. Ta dvojnost je osrednji vidik priseljenske izkušnje, saj osvetljuje psihološke in družbene izzive asimilacije. Fanonovo preučevanje psiholoških posledic kolonializma in rasizma je podobno Henryjevim izkušnjam. Fanonova trditev, da sprejemanje jezika in kulture kolonizatorja krepi občutek manjvrednosti, se odraža v Henryjevem notranjem konfliktu. Kljub obvladanju jezika postane njegova uporaba angleščine tako orodje opolnomočenja kot vir globoke notranje stiske, ki odseva kompleksen preplet jezika, moči in identitete. Koncept »manj tujega« človeka ponuja dragocen okvir za razumevanje Henryjevega lika. Ta koncept zajema nenehen proces oblikovanja identitete, ki opredeljuje Henryjev obstoj. Umeščen je med dvema kulturnima in družbenima kontekstoma, med korejsko dediščino in ameriško družbo. Posledično zaseda liminalni prostor, v katerem ni niti povsem sprejet niti povsem odtujen. To analitično orodje krepi razumevanje romana in ponuja prefinjen vpogled v korejsko-ameriško izkušnjo.

Henryjevo poklicno življenje vohuna dodatno zapleta njegovo identiteto, saj od njega zahteva, da sprejema kulturne norme različnih okolij, hkrati pa ohranja perspektivo outsiderja. Ta dvojnost se odraža v njegovem osebnem življenju, v katerem se mora nenehno prilagajati, da bi svojo dvojno dediščino uskladil z družbenimi pričakovanji. Z uporabo tega analitičnega okvira roman *Native Speaker* osvetljuje izzive, s katerimi se priseljenci soočajo pri vzpostavljanju občutka pripadnosti v družbi, ki jih pogosto marginalizira.

V tem delu Chang-Rae Lee skozi lik Henryja Parka predstavi niansirano in zapleteno upodobitev korejsko-ameriške izkušnje. Kompleksnost in konflikti Henryjevih izkušenj kot »manj tujega« človeka osvetlujejo izzive, s katerimi se sooča veliko korejskih Američanov, ko se spopadajo z identiteto, kulturo in pripadnostjo v Združenih državah Amerike. Z raziskovanjem Henryjeve identitete tako outsiderja kot povzpeticnika lahko pridobimo globlje razumevanje, kako se posamezniki spopadajo s kulturnimi razlikami in pričakovanji v večkulturni družbi. Leejeva upodobitev Henryjeve večplastne identitete, skupaj z njegovim prikazom zapletene dinamike kulturne asimilacije in iskanja občutka pripadnosti, bralcu ponuja ganljivo refleksijo o korejsko-ameriški izkušnji, ki da misliti.

Ta študija se ukvarja z več ključnimi raziskovalnimi vprašanji. Sprva preuči, kako roman Chang-Raeja Leeja *Native Speaker* prikazuje kompleksnost identitete in kulturne asimilacije pri korejsko-ameriških priseljencih 1,5. generacije, ki ji pripadata avtor in glavni lik romana. Roman razkriva notranje in zunanje konflikte, ki jih doživlja Henry Park, ko poskuša svojo korejsko dediščino

uskladiti s svojo ameriško vzgojo; prikazuje izzive ohranjanja kulturne identitete ob prizadevanjih za sprejetost v novi družbi. Delo prikazuje protagonista Henryja, ki se spoprijema s svojo identiteto, medtem ko doživlja situacije, podobne tistim, ki jih je doživel avtor Lee. Roman opisuje Henryjeve interakcije s posamezniki, ki utelešajo podobne značilnosti, medtem ko poskuša definirati lastno identiteto. Poleg tega ponazarja prilagajanje lika v diasporičnem položaju prek medija jezika (v tem primeru ameriške angleščine).

Študija preučuje načine, na katere koncepta parije in parvenija Hannah Arendt pomagata pri razumevanju lika Henryja Parka in njegovega dvojnega obstoja v ameriški družbi. Ta okvir osvetli izziv, s katerim se Henry sooča pri usklajevanju svojega prizadevanja za asimilacijo (parveni) s svojim immanentnim statusom outsiderja (parija). Ta dvojnost je ključnega pomena za razumevanje Henryjevega notranjega konflikta in osrednjih tem identitete ter pripadnosti v romanu.

Uporaba teoretskih okvirov Hannah Arendt in Frantza Fanona na besedilu romana *Native Speaker*, kot je predstavljena v tej študiji, je zagotovila celostno razumevanje kompleksnih procesov oblikovanja identitete in kulturnega pogajanja, ki jih doživljajo priseljenci. Izkušnja Henryja Parka ponazarja širše teme diasporične književnosti, saj ponazarja večplastno naravo kulturne integracije in osebne identitete. Ta študija pogloblja razumevanje priseljske izkušnje ter ponuja globoke vpogled v kompleksnost in izzive, s katerimi se soočajo posamezniki, ki se gibljejo v več kulturnih okoljih.

Native Speaker je privlačno in pronicljivo literarno delo, ki pomembno prispeva k razumevanju kompleksnosti in niansiranosti kulturne identitete v večkulturni družbi Združenih držav Amerike. S predstavitvijo Henryjeve zgodbe Chang-Rae Lee ponuja ganljiv razmislek o priseljski izkušnji ter pomembno prispeva k diskurzu o identiteti in pripadnosti v diasporičnih narativih.

Cilj te študije je predstaviti nabor orodij za analizo Henryja kot arhetipske osebnosti v diasporični književnosti. Kljub temu pa je nadaljnja uporaba vsakega analitičnega orodja za pridobitev globljega razumevanja lika tematika, ki bo obravnavana v prihodnjih študijah.

Zahvala

Avtor se zahvaljuje za finančno podporo Agencije za raziskave in inovacije Slovenije (ARIS) v okviru raziskovalnega projekta (J6-50202) »Konfucijanski preporod

in njegov vpliv na sodobne vzhodnoazijske družbe skozi prizmo odnosa med individuumom in družbo«. To delo je podprl tudi Program Seed za korejske študije Ministrstva za izobraževanje Republike Koreje in službe za promocijo korejskih študij Akademije za korejske študije (AKS-2022-INC-2250001).

Literatura

- Arendt, Hannah. 2022. *Rahel Varhagen The Life of a Jewish Woman*. New York: New York Review Books.
- Bang, Jeong Min. 2009. »Research on Lee Chang-Rae's Novel Native Speaker.« *Comparative Literature* 48: 135–56.
- Chang, Min-hee. 2021. »A Study on the Diaspora and Ethnic Identity in Lee Chang-Rae's Native Speaker.« *Multi-cultural Society and Education Studies* 7: 125–49.
- Choe, Yun-yeong. 2006. *Hangug munhwaleul sseunda 한국 문화를 쓴다 (Writing about Korean culture)*. Seoul: Seoul National University Publication Center.
- Chon, Young Eui. 2017. »The Hybrid Culture and Language Power about Lee, Chang-Rae's Native Speaker.« *The Journal of Korean Fiction Research* 67: 121–47.
- Constantakis, Sara. 2017. *A Study Guide for Chang-Rae Lee's »Native Speaker«*. Michigan: Gale.
- Fanon, Frantz. 2008. *Black Skin, White Masks*. New York: Grove Press.
- Gim, Jong-seong. 2023. *Chologsaeg oseul ibeun salamdeul 초록색 옷을 입은 사람들 (People in Green)*. Seoul: UI Books.
- Jeong, Yeong-mok. 2018. *Soseoli guggyeonggeul geonneoneun bangbeob 소설이 국경을 건너는 방법 (How Novels Cross Borders)*. Paju: Munhakdongne.
- Ji, Bong-Geun. 2004. »The Hybrid Identity of Korean American in Chang-Rae Lee's Native Speaker.« *Comparative Literature* 33: 303–22.
- Jin, Jing Yi. 2002. *Korea and Globalization: Politics, Economics and Culture*. New York: Routledge Curzon.
- Joo, Rachael Muyung, Lee, Shelley Sang-Hee. 2018. *A Companion to Korean American Studies*. Leiden: Brill.
- Kang, Byoung Yoong. 2021. »A Study on Chang-Rae Lee's Novel Native Speaker: focus on Identity and Language.« *Religious-Philosophical Article* 30: 99–107.
- Kim, Elaine H. 1982. *Asian American Literature: An Introduction to the Writing and Their Social Context*. Philadelphia: Temple University Press. <https://www.amazon.com/American-Literature-Introduction-Writings-Context/dp/0877222606>.
- Kim, Jin Kyeong. 2019. »Strangers in the City of Words: Chang-Rae Lee's Native Speaker.« *American Fiction Studies* 25 (2): 5–28.
- Kim, Mi Young. 2006. »A Study on the Images of Korean Women and Recognition of Korean Traditional Culture in Lee, Chang-Rae's Novels.« *Eomunyeongu* 34: 229–250.

- Kim, Mu-hyun. 2014. »Border Thinking and the Process of Hybridization in Chang-Rae Lee's Novels: Linguistic properties of Native Speaker.« *Urimalgeul: The Korean Language and Literature* 62: 335–58.
- Koh, Boo Eung. 2002. »The Identity of Empty Signifier in Chang-Rae Lee's Native Speaker.« *The Journal of English Language and Literature* 48 (3): 619–38.
- Lee, Chang-Rae. 1996. *Native Speaker*. New York: Riverhead Book.
- Lee, Krys. 2012. *Drifting House*. New York: Penguin Publishing Group.
- Lee, Min Jin. 2017. *Pachinko*. New York: Grand Central Publishing.
- Lee, Yoo Hyeok. 2018. »The Search for Decolonizing Subjects in Nora Okja Keller's Comfort Woman.« *The Journal of English Cultural Studies* 11 (2): 95–128.
- Ling, Amy. 1999. *Writer in the Hyphenated Condition: Diana Chang*. Philadelphia: Chelsea House.
- Oh, Jeong-hwa. 2007. *Iminja munhwaleul tonghae bon hangug munhwa 이민자 문화를 통해 본 한국 문화 (Korean Culture through the Lens of Immigrants)*. Seoul: Ewha Womans University Press.
- Pak, Gary. 1992. *The Watcher of Waipuna and Other Stories*. Hawaii: Bamboo Ridge Press.
- Pitkin, Hanna Fenichel. 2000. *The Attack of the Blob*. Chicago: University of Chicago Press.
- Posnock, Ross. 2005. *The Cambridge Companion to Ralph Ellison*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Simmel, Georg. 2005. *Reading Simmel's Modernity Concept*. Translated by Deog-yeon Gim, Seoul: Saemulgyeol.
- Tak, Suk San. 2000. *Hanguigui jeongcheseong 한국의 정체성 (Korean Identity)*. Seoul: Chaeksesang.
- Yi, Yeong-ok. 2019. *Migugsoseolgwa gongdongche uisig 미국소설과 공동체 의식 (American Novels and Sense of Community)*. Seoul: Sechang.

Lirika diaspore in diaspora lirike: pesniški svet Kim Si-jonga, Korejca na Japonskem

Izvilleček

Kim Si-jong, ki ga številni raziskovalci pogosto imenujejo »največji pesnik Vzhodne Azije«, slovi kot pesnik korejske diaspore. Rodil se je leta 1929 v Busanu, v času japonske kolonizacije Koreje je bil njegov materni jezik japonščina. Leta 1949, po osvoboditvi Koreje, je sodeloval v vstaji na otoku Jeju, nato pa je sredi napetosti hladne vojne ter posledične razdelitve Koreje na Severno in Južno pobegnil na Japonsko. S svojo poezijo se je Kim Si-jong svojevrstno maščeval Japonski in japonskemu jeziku. Njegovo pesniško maščevanje je omogočilo nastanek nove oblike japonske književnosti, ki je boleče izkušnje korejske diaspore preobrazila v smiselno kulturno stvaritev. Vendar pa se s pretiranim poudarkom teh izjemnih vidikov Kimovega dela pojavi nevarnost, da pesnika in njegova dela opredelimo natanko s tistimi lirskimi pristopi, do katerih je Kim sam najbolj oprezen. Ne glede na to, ali so boleča življenja pripadnikov diaspore predstavljena kot nekaj specifičnega ali nekaj univerzalnega, so mnogi Kim Si-jonga povzdignili v status mitične osebnosti. Njegovo življenje in delo tako postaneta podobna veličastni biografiji na knjižni polici. Morda na ta način spregledamo njegovo drugačnost, njegovo »trpljenje«, in jemljemo le sadove, ki iz tega izvirajo. Prav zato je delo Kim Si-jonga za današnje bralce resnično izjemno. Zdi se, da razume protislovja v samem konceptu diaspore, pa tudi želje svojih bralcev, in raziskuje nove poti, ki postanejo mogoče znotraj teh nasprotij. Članek se najprej osredotoča na opredelitev točk napetosti znotraj koncepta diaspore in na težave, ki jih ta koncept povzroča, ter ugotavlja, da enoznačno razumevanje diaspore ne more v celoti zajeti ustvarjalnega opusa Kim Si-jonga. Namesto tega Kim skozi poezijo vstopa v neposredno soočenje s protislovji, ki jih ustvarjajo različni načini razumevanja diaspore, in skuša te probleme preseči.

Ključne besede: Kim Si-jong, diaspora, lirika, lirika diaspore, diaspora lirike

Abstract

The Lyricism of the Diaspora and the Diaspora of Lyricism: The Poetic World of Kim Si-jong, a Korean in Japan

Often referred to as “East Asia’s greatest poet” by various researchers, Kim Si-jong is renowned as a poet of the Korean diaspora. Born in Busan in 1929 during the Japanese colonization of Korea, Kim Si-jong spoke Japanese as his native language. In 1949, after the liberation of Korea, he was involved in the Jeju Uprising and then fled to Japan amid Cold War tensions and the subsequent division of Korea into North and South. Through his poetry, however, Kim Si-jong exacted his revenge on Japan and the Japanese language. Kim’s poetic revenge gave rise to the creation of a new kind of Japanese literature, transforming the painful experiences of the Korean diaspora into meaningful cultural production. However, by focusing so heavily on these notable aspects of excellence in Kim’s work, there’s a risk of defining the poet and his creations in the very lyrical ways that Kim himself is most cautious of. Whether the painful lives of the people of the diaspora are particularized or universalized, in either case, many have elevated Kim Si-jong to the status of a mythical figure. His life and work became akin to a great biography on a bookshelf. Perhaps in this way we turn a blind eye to his otherness, his “suffering”, and take only the fruits that emerge from it. This is why Kim Si-jong’s work is truly exceptional for readers today. He seems to understand the contradictions of the concept of diaspora, as well as the desires of his readers, and explores new paths that are possible within it. This paper begins by identifying the points of confrontation within the concept of diaspora and the problems it creates, concluding that a singular point of view on diaspora cannot fully define Kim Si-jong’s work. Instead, he uses poetry to confront and attempt to overcome the problems posed by conflicting conceptualizations of diaspora.

Keywords: Kim Si-jong, diaspora, lyricism, lyricism of the diaspora, diaspora of lyricism

Kim Si-jong, pesnik diaspore

Kim Si-jong, ki ga številni raziskovalci pogosto imenujejo »največji pesnik Vzhodne Azije« (Oh 2018, 212; Kwon 2023, 127), slovi kot pesnik korejske diaspore. Rodil se je leta 1929 v Busanu v času japonske kolonizacije Koreje,

njegov materni jezik pa je bila japonščina. Leta 1949 po osvoboditvi Koreje je sodeloval v vstaji na otoku Jeju, nato pa je prebegnil na Japonsko, ko so se napetosti hladne vojne na Jejuju sprevrgle v nasilje in je Koreja začela proces delitve na Severno in Južno. Njegovo življenje je zaznamovalo veliko čustveno trpljenje. Kim Si-jong se je skozi svojo poezijo svojevrstno maščeval Japonski in japonskemu jeziku. To je dosegel z »ustvarjanjem novih pesniških izrazov prek nepopustljivega uničevanja sentimentalnosti in liričnosti lastnega otroštva, oblikovanega v kolonialni Koreji, v času svojega literarnega ali ideološkega prebujanja po osvoboditvi Koreje« (Kim in Sataka 2020, 112). Posledično je Kimovo pesniško maščevanje rodilo novo obliko japonske književnosti, ki je boleče izkušnje diaspore preobrazila v smiselno kulturno stvaritev. Njegovo delo ni prejelo le številnih uglednih japonskih literarnih nagrad, temveč mu je prineslo tudi priznanje kot enega najvidnejših pesnikov diaspore.

V korejskem književnem prostoru je bilo več poskusov, da bi Kim Si-jonga opredelili kot pesnika diaspore, pri čemer velja za pisatelja, ki obuja spomin in se močno osredotoča na ljudi, ki so izgubili življenje zaradi japonskega nasilja (Cho 2016). Njegovo delo razgrinja notranjo logiko kolonizacije skozi izražanje njegove zamere do Japonske (Ko 2008). Z drugimi besedami je opredeljen kot pesnik, ki se je s trpljenjem diaspore soočil neposredno in s tem podal neomajno obtožbo diasporske stvarnosti. Pisal je v japonskem jeziku, obenem se je upiral japonskim nacionalističnim normam (Kim Eung-kyo 2008; Ha 2009). Z življenjem in delom na Japonskem, zlasti v območju Ikaino, si je s svojim ustvarjanjem uspelo ustvariti dekolonialen prostor (Nam 2015). Kim Si-jong kot pesnik ni le obsodil trpljenja diaspore, temveč ga je tudi umetniško presegel in iz njega ustvaril nekaj novega. Prejšnje študije so pokazale, da je Kim Si-jong izjemen pesnik, ki je zelo primeren za raziskovanje koncepta diaspore v njegovem izvirnem in sodobnem pomenu. Bolj kot kdorkoli drug je Kim izkusil bolečino diaspore in to izkušnjo preoblikoval v ustvarjalno umetniško delo.

Vendar se s pretiranim poudarkom teh izjemnih vidikov Kimovega dela pojavi nevarnost, da pesnika in njegova dela opredelimo natanko s tistimi lirskimi pristopi, do katerih je Kim sam najbolj oprezen. Stavek »Kim Si-jong je živel zelo težko življenje, ki si ga ljudje, kot sem jaz, ne moremo predstavljati« (Kim in Sataka 2020, 173) služi kot opomin, da smo Kim Si-jonga morda nehote upodobili kot nekakšno božansko figuro, ločeno od preostale družbe, in da nam božanskost na precej lirski način omogoča ne le, da se do določene mere spoprimemo z lastnimi neposrednimi težavami, temveč bistveno, da jim tudi ubežimo.

Zato ta članek kot dopolnitev k obstoječim raziskavam zagovarja, da bi zdaj poudarek moral biti na Kim Si-jongu kot pomembni osebnosti v »prihodnosti«

korejske diasporske literature. Takšen premik v fokusu ponuja obetaven pristop k razumevanju Kima, brez mitiziranja ali poskusov, da bi ga posebej opredelili ali univerzalizirali. Namesto tega bi ga morali obravnavati kot pesnika, ki obstaja tukaj in zdaj, med nami. Za ponazoritev tega argumenta je potrebno najprej raziskati sam koncept diaspore.

Kot je splošno znano, ima pojem diaspora svoj izvor v judovski zgodovini. Grški besedi *diaspeirein* in »diaspora« sta bili prevzeti kot svetopisemska prevoda hebrejske besede *za'avah*, ki pomeni »opustošenje«, »stisko« in »trepet«. Kot pravi Kenny (2013, 16), je bila »judovska zasnova – ki je odločilno vplivala na vse poznejše – usmerjena v prihodnost, saj je pričakovala dokončno odrešitev, in ni bila zgolj žalovanje zaradi izgnanstva«. Z drugimi besedami, izvor pojma diaspore je oblikovan skozi dvojnost bolečine zaradi trenutne etnične razseljenosti in upanja na pobeg iz nje. Prav zato so denimo »Armenci razumljeni kot ena izmed paradigmatičnih diaspor«, saj so »tako kot Judi doživeli genocid v dvajsetem stoletju« (ibid., 21).

Danes pa se je koncept diaspore razširil, pri čemer en komentator naveda, da je »postal globalna beseda, ki ustreza globalnemu svetu«, in da je bil v preteklosti »v bibliji Septuaginta lastno ime ter navidezno lastno ime – torej zaprta kategorija – za Armence, Grke, Afričane in druge. Danes je to občno ime. Izraz 'govori' sam zase« (Dufoix 2008, 108). Poleg tega so bili »oseba v diaspori, migrant, begunec, intelektualec v izgnanstvu, vsi strnjeni pod oznako 'hibridnosti', ki je hitro postala najvplivnejši model za razumevanje proizvodne zmogljivosti diasporskega obstoja, tudi tistega, ki se je izrazil v literaturi« (Kabir 2010, 148). Razširjeni koncept diaspore, kot ga razumemo danes, je tudi temeljni kamen postkolonialnih študij, saj z ustvarjanjem nečesa novega spodkopava nacionalno in kulturno hegemonijo (McLeod 2000).

Vendar pa si pojma »diaspora kot lastno ime« in »diaspora kot občno ime« – ki odražata zgodovinski izvor in sodobno rabo koncepta – nasprotujeta. Kot ugotavlja eden od komentatorjev:

Če je vsakdo del diaspore, potem nihče ni izrazito tak. V obsegu, v katerem si ta izraz zdaj deli svoj pomen s širšim semantičnim poljem, ki vključuje besede, kot so priseljenec, izseljenec, begunec, sezonski delavec, izgnanska skupnost, čezmorska skupnost ali etnična skupnost, izgubi svojo razlikovalno moč. Univerzalizacija diaspore torej paradoksalno pomeni izginotje diaspore. (Brubaker 2015, 121)

Tako je koncept diaspore danes predmet razprav in ostaja nedorečen. Po eni strani se pojavljajo zahteve po večji natančnosti, ki pozivajo k uporabi pojma diaspore kot strogega označevalca. Po drugi strani pa nekateri zagovarjajo stališče, da je »pomembneje poskušati razumeti, kaj prinaša posodobitev tega starodavnega pojma« (Dufoix 2008, 106). Sredi teh razprav je eden od komentatorjev poskušal poiskati srednjo pot za pojem domovine v kontekstu diaspore med klasičnim »domocentrizmom« in »postmodernističnim« dekonstrukcionizmom (Cohen 2009, 133).

Če kratko povzamemo razpravo o konceptu diaspore, se danes pri njegovem definiranju ne bi smeli preveč osredotočati na etnično trpljenje, hkrati pa ga tudi ne smemo povsem prezreti in namesto poudarjati zgolj produktivnosti in hibridnosti migrantov. Natančneje, trpljenje diaspor ne bi smelo biti reducirano na »nacionalistične nacionalne države« in ne smemo pozabiti niti na nasilje ter diskriminacijo, ki ju te nacionalne države izvajajo, vključno z rasizmom. V bistvu koncept diaspore ne bi smel ostati ujet v svoje korenine, a hkrati ne bi smel biti pretirano obremenjen z razmišljanjem o poti naprej in o prihodnosti.

Diasporo smo začeli opredeljevati kot specifičen koncept, pri čimer smo se varno izolirali od njene bolečine. Pri razumevanju koncepta diaspore in del, ustvarjenih znotraj nje, smo, kot bi rekla Stanley Cohen ali Tomiyama Ichirō, bolečino sveta lokalizirali kot bolečino Drugega, kar nam nudi občutek varnega zatočišča (Cohen 2001; Tomiyama 2020). Medtem pa z univerzalizacijo koncepta diaspore sentimentaliziramo trpljenje in si celo prisvajamo njeno ustvarjalnost kot obliko »liberalizma«. V delih pisateljev diaspore sočustvujemo s trpljenjem avtorjev in do njih imamo določeno empatijo, a kot ugotavljata Franco Moretti in Frederick Jameson, naše zanimanje za trpljenje drugih manj povezano z dejanskim sočustvovanjem in bolj s tem, kako je pisatelj to trpljenje premagal ali ga še vedno prenaša (Moretti 1983; Jameson 1984). Posledično se koncept diaspore nenehno ziblje med dvema nasprotujočima si tokovima, kar lahko vodi do problematičnih branj diasporskih avtorjev in njihovih del.

Ne glede na to, ali so boleča življenja pripadnikov diaspore predstavljena kot nekaj specifičnega ali nekaj univerzalnega, so v obeh primerih mnogi Kim Si-jonga povzdignili v status skoraj mitične osebnosti. S tem, ko ga postavljamo na piedestal, se razdalje med našimi življenji in njegovim še povečuje. Njegovo življenje in delo postaneta podobna obsežni biografiji na knjižni polici. Morda na ta način spregledamo njegovo drugačnost, njegovo trpljenje, in jemljemo le sadove, ki izvirajo iz njegovih izkušenj. Posledično njegovo poezijo beremo skozi prizmo lastnih želja in jo na koncu uporabljamo za upravičevanje lastnega življenja.

Prav zato je delo Kim Si-jonga za sodobne bralce resnično izjemno. Zdi se, da razume protislovja, ki so vgrajena v sam koncept diaspore, pa tudi potrebe svojih bralcev, in raziskuje nove poti, ki so znotraj teh protislovij mogoče. Koncept diaspore se tako ponovno oblikuje v nihanju med dvema nasprotujočima si pogledoma. Vendar pa se bo prihodnost koncepta diaspore znova rodila takrat, ko bodo te napetosti in protislovja najbolj zgovorno in ganljivo izražena, pri čemer trdim, da lahko prav Kimova poezija predstavlja pomemben korak v to smer.

Preden se posvetimo njegovemu delu in poetiki, si najprej oglejmo kontekst njegove literature, življenje, ki je neločljivo povezano z njegovim ustvarjanjem, boleče življenje, ki je pogosto tarča fetišizacije.

Pogoji literature Kim Si-jonga: kolonialna diaspora in diaspora hladne vojne

Literatura Kim Si-jonga je tesno povezana z njegovim življenjem, saj so bile njegove zgodovinske izkušnje in poznejše življenjske okoliščine temeljni pogoji njegovega ustvarjanja. Dva osrednja pogoja njegove literature sta kolonizacija in hladna vojna.

Moja zavest je bila dejansko vzgojena v japonščini. Prvi jezik, ki je kot funkcija zavesti pritiskal name, je bil jezik druge države, Japonske. Japonski jezik kolonizatorja, ki sem se ga naučil pod kolonialno oblastjo pred osvoboditvijo, še vedno strupeno vdira v moj um. Japonščina skuša s svojo edinstveno emocionalnostjo mojo občutljivost povrniti v japonsko naturalistično estetiko. [...] Osvoboditev 15. avgusta je bila nedvomno dan ločitve od kolonizatorske Japonske. Vendar je japonščina odtlej vedno ostala z menoj in se prepletla z mojim neizogibnim življenjem na Japonskem. Osvoboditev je še vedno brezkončen proces in potrebno bo veliko časa, da se ločim od japonščine, ki sem se je bil prisiljen naučiti. V tej japonščini pišem poezijo in se trudim urediti svoje misli. Prav ta poznana japonščina je težava. Ne glede na vse imam odgovornost, da iz svoje lastne japonščine izluščim neomadeževano liriko, četudi leži sredi raznovrstnih primesi. Da se osvobodim japonščine, vpletene v moje odrasčanje. Moja poezija se je rodila iz tega konflikta z japonskim jezikom. (Kim 2007, 9–10)

Osvobojen japonske kolonizacije in s prepovedjo, da bi govoril japonščino, Kim Si-jong »ni imel maternega jezika«. Njegov edini jezik je bil narečje otoka Jeju, ki je bilo »komaj razumljivo in zelo oddaljeno od standardnega jezika« (Kim 2008, 101). Poleg tega je bil Kim Si-jong kot deček v japonski koloniji zvest »imperialni podanik«, čigar »edino odrešenje je bilo postati povsem japonski« (Kim 2017, 57). Po osvoboditvi se je Kim Si-jong »začel učiti korejščino od čisto osnovnega 'ga-na-da', z občutkom, kot da s konicami svojih nohtov praska po steni«. Vendar tudi tedaj, priznava, »moje miselne izbire in vrednostne sodbe ne izhajajo iz korejskega jezika, temveč so poganjki, ki rastejo iz korenin japonščine« (Kim 2008, 102).

Japonščina Kim Si-jongu predstavlja temeljni pogoj, ki mu povzroča trpljenje. Zaradi svojega otroštva, prežetega z japonščino, in še posebej zaradi čudovite literature, napisane v japonščini v tistem času, Kim pravi, da se nikoli ne bo mogel popolnoma osvoboditi njenega jezikovnega vpliva. Pomembno je poudariti, da japonščina ni zgolj vprašanje »domačnosti«, kar je razvidno iz vrstic, kot so: »[Ta jezik] poskuša mojo občutljivost povrniti v japonsko naturalistično estetiko« ter »japonščina je odtlej vedno ostala z menoj in se prepletla z mojim neizogibnim življenjem na Japonskem«. Kim se tukaj sklicuje na jezik »japonskega sentimentalizma«, jezik, ki ustvarja »nekakšno omamo« (Kim 2017, 54).

Skratka, lirska literatura v japonščini, ki je zacvetela v vojnih letih in času fašizma, je globoko vtkana v Kimovo otroštvo. Odmeva z zelo starodavno, »estetsko« (Takayama 2018, 138) in izprijeno željo, ki se izraža v imperialnih podanikih, ki darujejo svoja življenja cesarju. Uresničitev te izprijene želje se nam danes zdi srhljiva, vendar gre obenem za nekaj, kar se je prenašalo skozi celotno človeško zgodovino. Zato se Kim sooči z japonščino kot tako. Natančneje, Kim se sooči z japonščino onkraj njene domačnosti, sooči se z nje-no omamno liriko in izprijenimi željami. Specifični vidiki tega soočanja bodo podrobneje obravnavani v naslednjem poglavju.

Kim Si-jong je bil zaradi sodelovanja v vstaji na otoku Jeju prisiljen pobegniti na Japonsko in prikriti svojo povezanost z uporom. To je razvidno iz zadnjih besed njegovega očeta, ki mu jih je namenil: »Tudi če umreš, ne umri pred mojimi očmi. Tvoja mati čuti enako.« Zanj je bilo skrivanje na Japonskem zadnje zatočišče za preživetje in ni si mogel privoščiti, da bi razkril svojo identiteto. Bal se je, da bi ga ob razkritju poslali v taborišče Ōmura in ga nato vrnili v domovino, da bi bil usmrčen. Ta tesnoba ga je spremljala skozi vse njegovo življenje na Japonskem. V poskusu premagati svoje sovraštvo do sebe, ker je zbežal iz države

v ključnem trenutku, ter tesnobo, ki je prišla z njegovo priselitvijo na Japonsko, se je pridružil celo Japonski komunistični partiji, s čimer je svoje literarne dejavnosti razvijal kot del organiziranega gibanja (Ha 2020, 76–77).

Drug pomemben dogodek, ki je oblikoval literaturo Kim Si-jonga, je bil hladna vojna in delitev Koreje na Severno in Južno. Po osvoboditvi se je Kim Si-jong pridružil stranki Namro in sodeloval v komunističnih dejavnostih na otoku Jeju, vendar je 3. aprila pobegnil na Japonsko, potem ko se ga je oče odrekel. Če bi bila njegova identiteta na Japonskem razkrita, bi bil poslan v internacijsko taborišče in nato vrnjen v domovino, zato je svoje poreklo prikrival ter mnogo let preživel v Osaki in njeni okolici, kjer je bil aktiven član korejske skupnosti.

Kljub temu se je Kim iz občutka krivde, ker je pobegnil in preživel, ter iz tesnobe glede svojega življenja na Japonskem, pridružil Japonski komunistični partiji in začel zanj pisati propagandno literaturo. Njegove aktivnosti v komunistični partiji in Jōchongryōnu so potekale v pogojih, ki so »komaj zadostovali, da ni umrl od lakote« ter so bili tako boleči, da so tisti, ki so ga poznali, pričakovali, da bo umrl mlad (Kim 2022, 277).

Leta 1959 je bil organiziran program vračanja prebivalcev v Demokratično ljudsko republiko Korejo (DLRK). Vendar se Kim Si-jong ni mogel vrniti niti v južni niti v severni del Koreje. Vrnitev na jug bi pomenila gotovo smrt v državi s strogo protikomunistično vlado, vrnitev na sever pa bi ga vodila v neznano prihodnost, ločeno od doma in staršev, ter v konformistično življenje pod vse bolj avtokratično severnokorejsko oblastjo.

Ker se ni mogel sprijazniti z realnostjo hladne vojne in delitve Koreje, je Kim Si-jong prišel v konflikt z dejavnostmi Japonske komunistične partije in Jōchongryōna, ki sta tesno sodelovala s severnokorejsko vlado. Kim ni mogel ubežati kritiki, da je »kozmpolitski nihilist«, ko je videl »sliko generala Kim Il Sunga, ki zre navzdol z belega konja«, in začutil, da je bila »identična slikam cesarja Shōwa, ki so preplavile svet med veliko vzhodnoazijsko vojno« (Kim 2022, 277). Kim Si-jong je bil v diasporo prisiljen zaradi realnosti hladne vojne in delitve Koreje, njegova nezmožnost sprijazniti se s to realnostjo pa ga je še dodatno marginalizirala. Njegova literatura je bila globoko zaznamovana s to izkušnjo.

Sem človek, ki je tukaj zaradi okoliščin. Vedno gledam na svojo državo z vidika, da sem tukaj in da nimam druge možnosti, kot da tu živim. Obstajajo generacije Korejcev, ki se rodijo in vse življenje preživijo na Japonskem, a kako se ti ljudje povezujejo s svojo domovino? Tako sem to izrazil v zgodnjih šestdesetih letih, ko sem živel kot živeči na Japonskem

[...] Živeti živeči na Japonskem ne pomeni le živeti na Japonskem. To pomeni vedno presegati meje Japonske ter vstopati in izstopati iz teh meja. Življenje ni omejeno na Japonsko, temveč se premika skozi meje, ki nas pogosto blokirajo, in ven iz njih, in to je ideja, ki jo imam vedno v mislih, ko pišem. (Kim 2019b, 288)

Ker se ni mogel vrniti v domovino in je bil izključen iz komunistične partije, je Kim Si-jong nadaljeval življenje v diaspori in pisal diasporsko poezijo, tako fizično kot ideološko. Vredno je omeniti, da je prav v času svojega bivanja na Japonskem razvil temo »*živeti živeči na Japonskem*« ali »*ponovno živeti živeči na Japonskem*«, kar predstavlja povsem marginalno držo in identiteto ter izraz njegove odločenosti, da svoje življenje živi prav na ta način. Gre za pomembno držo, ki ne zapade v binarnost center-periferija ali hierarhijo avtentičnosti, ki se pogosto oblikujeta okoli identitete v kontekstih diaspore. Medtem pa se tema »*živeti živeči na Japonskem*« kaže tudi v njegovi pesniški metodi, saj Kim v svoji literaturi svobodno prehaja med zgodovinskimi in ideološkimi mejami. Nekateri so ga morda kritizirali kot »kozmpolitskega nihilista«, toda s tem, ko je že zelo zgodaj temeljito opazoval življenje diaspore, je svoje življenje izrazil v obliki diasporske literature.

Kim Si-jong je »*živeti živeči na Japonskem*« formaliziral kot »voljno obliko življenja, ki daje zavest življenjski eksistenci Korejcev na Japonskem in jo dviga v obete nacionalne sprave« (Kim in Sataka 2020, 169). Skozi literaturo je opazoval in obsojal trpljenje ter nemogočnost svojega položaja kot diasporskega, marginaliziranega človeka ter znotraj tega ustvaril novo upanje. Njegovo življenje in literatura sta mu kot takšni osebi omogočila, da si je zamišljal vidike upanja, ki v tistem času zaradi hladne vojne še niso mogli obstajati, vendar bi se nekega dne morda lahko uresničili. In te literarne stvaritve so bile mogoče zaradi edinstvene skupnosti, v kateri je pesnik živel.

Če ne bi živel v Ikainu, kolektivnem naselju svojih sorojakov, ampak v lepi soseski Tokia ali v kraju podobnega značaja na Kjušuju, se sprašujem, kako bi dosegel to dobo, konec svoje življenjske poti na Japonskem. Tudi če bi še naprej pisal poezijo, bi morda pisal pesmi, ki bi se zdele prežete z japonskim okusom. Če bi živel v Tokiu, bi morda pisal pesmi, polne emocionalnosti japonščine, ki me je oblikovala kot imperialnega dečka, brez vsakršne skrbi v Tokiu. [...] Mislim, da sem bil tudi izbran, da pridem v Ikaino, ker je bilo to kraj, poln lokalnih narečij, kjer so se

običaji, ki so izginili celo v moji domovini, prenašali kot zlate niti, jaz pa, ki sem izgubil svojo domovino, sem po zaslugi njihove trmaste prenosljivosti pridobil neizčrpno vitalnost. (Kim 2019b, 156–57)

Ker se ni mogel vrniti domov, je Kim Si-jong sanjal o »Joseonu«, ki ni mogel resnično obstajati v realnostih hladne vojne in delitve, vendar bi morda lahko obstajal na Japonskem, natančneje v Ikainu (猪飼野), soseski v Osaki, ki je bila nekoč pomembno naselje za Korejce na Japonskem, čeprav je bila hkrati marginalizirana in so bili njeni prebivalci izpostavljeni diskriminaciji. Ikaino je prenehal obstajati leta 1973, ko je bil vključen v mesto Osaka. Kim Si-jong si je tam zamišljal novi Joseon, ki bi presegel hladno vojno in delitev Koreje, ter je tako Ikaino videl kot »deželo meja, kjer človek, ki je bil izgnan iz svoje domovine, sreča zemljo ali pokrajino, ki ima dovolj pomena, da mu v določenem življenjskem obdobju prenovi ideje« (Kim 2019b, 162). In ker so diasporiski prebivalci Ikaina sobivali na istem prostoru kljub vplivom hladne vojne, je Kim ponudil redok vpogled v miselnost in pesniško formulacijo, ki ju po zaključku hladne vojne ne bi našli ne v Severni ne v Južni Koreji. Njegova vizija Ikaina je bila tako popolnoma nov svet, ki nas vsaj delno osvobodi binarnosti center-periferija ter hierarhije avtentičnosti, ki se neizbežno vplete v vsako diasporisko okolje.

Na ta način se je Kim soočal z vztrajnimi zgodovinskimi realnostmi kolonializma, hladne vojne in delitve Koreje, se z njimi spopadal ter pisal poezijo, ki jo te realnosti hkrati oblikujejo in izzivajo. Ta redok in nov svet, ki so ga ustvarila pesnikovo diasporisko življenje in njegova dela, je zanimiv, ker v tem svetu ne najdemo zgolj površnega odseva teh danih pogojev. Kar je novega v njegovem svetu, je to, da svoje prestopanje meja literature ne uporablja le kot sredstva, temveč tudi kot cilj sam po sebi. To pa zato, ker, čeprav je pesnikovo delo nastalo v diasporiskem okolju, v soočenju z njim (liriko diaspore), pesnik hkrati iz svoje lirike, ki je bila tako ustvarjena, ponovno naredi objekt za prestopanja meja, s čimer se rodi nova lirika – *diaspora lirike*.

Lirika diaspore in diaspora lirike

Ko ga žaliyo zato, ker je Korejec, razmišlja, da bi žalitev vrnil, vendar je struktura njegovega mišljenja japonska, in zato je največji vir njegovega zatiranja v njem samem. [...] Kakšno legitimnost bi Kim Hee-ro lahko dosegel v japonski družbi s tem, da ima japonski jezik, ki ga ne more uporabljati,

ne da bi varal samega sebe? Bi japonska družba sprejela njegovo stisko kot »jezik« in ga rešila? Ali imamo kakšen precedens za obstoj korejskosti kot »jezik«? [...] Njegova prikrita korejskost, kateri besede nikoli niso bile dane, je višek dosegla v nasilnem jezikovnem izrazu njegove želje, da pobegne iz Japonske. [...] V retrospektivi je bil primer Kim Hee-roja zgolj vprašanje t. i. jezika ujetih oseb. Kim Hee-rojev strah, da bi lahko spregovoril šele ob eksploziji dinamita. Njegov strah, izrečen v okorni japonščini; ali je to negotovost japonščine ali bolečina korejščine? Spraševal sem se, ali sploh imam besede. Moja močno regulirana in prisiljena japonščina je morda tisto, v čemer počiva moje maščevanje nad preteklo Japonsko, vendar je obenem tudi »jezik«, ki ne pripada nikomur, ki se lahko kadar koli absorbira brez sledu, v harmoniji z japonskim jezikom, ki oblikuje vsakdanje življenje japonskega ljudstva. (Kim 2017, 64–67)

Februarja 1968 je Kim Hee-rojev incident pretresel vso državo. Dva izterjevalca dolgov iz vrst jakuze sta Kim Hee-roju rekla »*Josenjin*, umazani prašič«, nakar ju je Kim Hee-ro ustrelil in »ju ubil s puško, pobegnil z dinamitom in strelivom, za talce vzel goste iz prenočišča Fujimi, se soočil s policijo in bil po štirih dneh aretiran« (Kim 2017, 55). Ta incident je povzročil, da so zatirani in marginalizirani Korejci na Japonskem nasilno izbruhnili. Kim Si-jong priznava, da sta jezik njegove poezije in teroristična dejanja Kim Hee-roja v bistvu nerazločljiva. Za Kim Si-jonga je dejanje Kim Hee-roja krik diasportske avtonomije, ki je prebil retoriko japonske nacionalne države o »harmoniji« z japonskim jezikom in pokazal, da je tudi on ta jezik absorbiral brez napora, tako kot običajni Japonci.

Moderna nacionalna država Japonska ni sprejela Kim Hee-rojeve rabe japonščine, njegove izostrene etnične identitete, njegov korejski izvor pa je bil prikrit, saj ni bil legitimen. Njegovo dejanje je bilo nasilen jezikovni izraz želje prebiti okove Japonske, ki so ga oropali glasu. Zato vidi Kim Si-jong, nekdo, ki se je z japonščino tako soočal kot jo tudi uporabljal, Kim Hee-rojev nasilen, samouničevalen izraz kot enak tip izrazu, ki ga najdemo v svoji poeziji. Obstajati v moderni nacionalni državi, ki diskriminira Nejaponce in nejaponske kulture, kot so diasportski narodi in njihovi jeziki, pomeni nikoli biti popolnoma podvržen njeni vladavini. Na ta način je poezija Kim Si-jonga tako kot nasilje Kim Hee-roja eksplozija diasportske frustracije in krivice.

Še posebej, če govoriš japonsko, se ne moreš izogniti soočenju z zgodovino, kako so ljudje, ki so pisali poezijo z nežnimi čustvi, prvi peli hvalnice, ko se je začela vojna. Pesniki so stopili na stran države in na ekstremistično stran cesarske japonske vojske. Jaz sem nekdo, ki piše poezijo, zato poznam to zgodovino in ne verjamem, da bi morala biti raba japonščine podaljšek tega sentimenta. Sentiment vedno odnese veliki tok in pogosto ga kliče ena stran, odgovarja pa druga. Zato mislim, da moram biti obseden z rabo besed, ki jih ta tok ne bo vedno odnesel. [...] V pesmih *tanka* postane narava mistična. Ko sem prišel na Japonsko in nisem imel druge možnosti, kot da pišem poezijo v japonščini, sem se najbolj oddaljil prav od jezika, ki povečuje spreminjanje letnih časov. Gre za sintezo senzibilnosti; uskladiš se s sistemom senzibilnosti, ki že obstaja. Postane modno, ker je nekaj, kar je vsem skupno. Izgubiš kritičnega duha. (Kim 2020, 39–51)

Resonanca Kimove poezije z nasiljem Kim Hee-roja omogoča, da ga vidimo kot tipičnega diasorskega pesnika. Vendar v poeziji Kim Si-jonga obstaja točka, ki zahteva podrobnejšo pozornost. Še zlasti se spopada s čustvenim vidikom lirike. Dejansko ob koncu kolonialnega obdobja, ko so se Korejci v drugi svetovni vojni morali bojevati za Japonsko, je Kim doživel, da so pesniki, ki so bili predani sladkobni, sentimentalni poeziji, prav tisti, ki so najhitreje skočili na voz vojne propagande. Lirski sentiment je podvržen muham »velikega toka« dneva in ga pogosto najdemo odzvanjati v dvorani, v kateri odmeva glas nacionalistov. V takšni liriki ni prostora za diasporo in ni prostora za Korejce na Japonskem.

Kim Si-jong npr. liriko opredeli kot način konceptualizacije in pravi, da je »lirika ali sentiment sam po sebi telesni ritem posameznika, vzgib emocij, zato nima nobene povezave z drugimi. Vendar pa, če gre za vnaprej določeno harmonično totalizacijo, če gre za ritem estetike, ki je postal mentalni red posameznika, ki je bil obarvan, ne da bi se kogarkoli zavedal, potem bi ga morali imenovati misel« (Kim 2018, 205). Kot »ritem estetike« lirika obstaja v našem nezavednem in se najnaravneje pretaka skozi naše misli. Kot diasorski pesnik se Kim spopada s to zloveščo obliko lirskega miselnega nadzora. Toda ta boj z liriko ni povezan le s kolonialno izkušnjo, temveč tudi z izkušnjo hladne vojne in delitve Koreje.

Kakšno dostojanstveno maščevanje je to, da lahko z nasmehom na obrazu učim jezik svoje dežele! A v resnici je bil moj nasmejani obraz moja poguba. [...] Korejec na Japonskem bi moral biti nekdo, ki lahko svojo državo vidi kot celoto, sever in jug skupaj, v istem vidnem polju, a v

resnici pomeni živeti živeči na Japonskem to, da Japonsko označiš kot varno območje. To je kraj, kjer se Korejec lahko distancira od usode svoje države. Tukaj je življenje v podrejenosti; ne moremo se vrniti v državo, ki ni združena. [...] Ni razloga, da se Korejci na Japonskem, ne glede na to, ali so s severa ali juga, ne bi mogli vrniti v svojo državo, če bi se vrnili v skladu s političnim prepričanjem. Toda ker se večina ne more vrniti, ali ne bi morali neizogibno sprejeti dejstva, da ostajamo na Japonskem? [...] Korejci na Japonskem so močan dokaz za zdravljenje delitve. [...] Živeti na Japonskem ni ne dolg ne negativnost; je način življenja, ki goji to, česar v Koreji ni. [...] Kako ustvarimo zavest, da ne smemo izločati Drugega zaradi različnosti, temveč se moramo povezati prav prek teh razlik? Zame je to edini način »združitve«. (Kim 2017, 266–69)

Kim je imel priložnost poučevati korejski jezik v okviru japonskega javnega šolskega sistema, vendar priznava, da ta izkušnja ni bila dejanje maščevanja Japonski in japonskemu jeziku, temveč jo je sčasoma občutil kot kľofuto. Ker »v resnici pomeni živeti kot živeči na Japonskem to, da Japonsko označiš kot varno območje. To je kraj, kjer se Korejec lahko distancira od usode svoje države. Tukaj je življenje v podrejenosti; ne moremo se vrniti v državo, ki ni združena.« Med poučevanjem korejščine se je bil prisiljen soočati s položajem Korejcev in korejskega jezika na Japonskem v kontekstu hladne vojne in delitve Koreje.

Kim je verjel, da bi morali Korejci na Japonskem izkoristiti svoj položaj, da bi na Korejo gledali kot na celoto. V resnici pa takšnega novega pogleda niso zmogli razviti in do določene mere so Korejci na Japonskem Japonsko dojemale kot varen pristan, kjer se je bilo mogoče oddaljiti od usode domovine. To je Korejce na Japonskem postavljalo v položaj določene podrejenosti, podvržene pogojem korejske združitve.

Zato se je Kim kot Korejec na Japonskem čutil prisiljenega, da stori, kar lahko v okviru danih okoliščin hladne vojne in delitve Koreje. Ustvariti je želel figuro Korejca na Japonskem, ki bi dokazala sposobnost premoščanja razkola med razdeljenima Korejama, specifično iz pozicije nekoga, ki živi v drugi državi. Življenje na Japonskem zato ni nujno negativno, saj omogoča načine bivanja, ki gojijo tisto, česar v Koreji ni, in predvsem razumevanje, da namesto izključevanja oseb iz različnih ozadij lahko te razlike postanejo temelj tesnejšega povezovanja.

Pesmi Ikaino je pesniška zbirka, ki poskuša razkriti obstoj korejskega ljudstva na Japonskem, ki živi v vaseh in je razkropljeno s centrifugo ogromne ekonomske tvorbe, ki ji pravimo Japonska. Ta zbirka označuje začetek druge polovice mojega življenja, saj sem se prvič, odkar sem postal prebivalec Japonske, lahko ločil od norm in pravil organizacije ter od matične države in ponovno uzrl pomen in vizijo življenja kot živeči na Japonskem. [...] V njej je zajeta lirika idej in misli, ki nepretrgoma tečejo skozi vsako obdobje, skozi srečo in nesrečo ljudi ter skozi čase, s katerimi so prepleteni. [...] Pesnik nosi odgovornost prikazovanja obstoja, življenja in duha tistega, kar je neizrekljivo. Z besedami Paula Celana, »poezija sanja Drugega. Poezija je dialog z Drugim« (Kim 2019b, 161–62).

Poezija Kim Si-jonga je poskus kreativne reappropriacije diasporskega življenja, čemur najbolj nazorno pritrjuje prav omenjena zbirka *Pesmi Ikaino*. Ikaino je kraj, kjer »izvirna podoba Korejcev na Japonskem, sam roboti 'Joseon', obstaja v naseljih tu in tam« in kjer »še vedno vztrajajo stari načini življenja, ki so celo v domovini že izginili, tukaj pa se ohranjajo kot dragocena narodna dediščina« (ibid., 151–52). V tem določenem prostoru Kim ustvarja »liriko misli in idej, ki nepretrgoma tečejo skozi vsako generacijo diaspore, vključujoč vso svojo srečo in trpljenje«. Pesnik tako kot Francis Poulenc sanja o Drugem, s katerim lahko stopi v dialog.

Omeniti velja, da je v središču pesnikovega dela konfrontacija z liriko. »Zavest o tem, da smo drugačni in zato povezani« je ena od funkcij tradicionalne lirske poezije. Problem pa je, da konvencionalna lirska poezija združuje tako, da vse razlike nevtralizira. To je natanko tisti mehanizem, ki je nekoč premikal »imperialne podložnike« in ki Kim Si-jongu ni pustil druge izbire, kot da se lirskega izrazu zoperstavi. Ko pravi: »Poezija sanja Drugega in poezija je dialog z Drugim,« je tisti »Drugi« lahko prav sama lirska poezija, in Kim Si-jong je s to lirsko poezijo začel iskren dialog.

Veliko tega, kar imenujemo lirska poezija, temelji na poveličevanju narave. Tu je »narava« projekcija lastnih občutij. Ritem lirske poezije se običajno nanaša na čustva, ki iz tega izhajajo, in med liriko in čustvom ni vrzeli. Čustvo je lirika. Tudi ta pesniška zbirka temelji na štirih letnih časih, pomlad, poletje, jesen, zima, zato se zdi, da je njena tema »narava«. A sam sem se že davno odmaknil od čistosti, ki tankočutnost srca poverja naravi, vsaj to. Stara japonščina in njena tonalna lirika, ki me je iz

kolonialnega dečka preoblikovala v gorečega »imperialnega dečka«, sta karma, ki bo obteževala mojo dušo, dokler živim. Hvaležen bi bil, če mi poveste, ali sem se ustrezno oddaljil od japonske lirike. (Kim 2019a, 91)

Kimov nepopustljivi boj za lasten stil lirike je povzet v njegovi najnovejši pesniški zbirki *Izgubljeni letni časi* (2019a). Letni časi so zanj »sinteza senzibilnosti« in zlahka se »uravnajo z že ustvarjenim sistemom senzibilnosti« (Kim 2017, 51). S tem, ko koncept »izgubljenih letnih časov« postavi nasproti štirim letnim časom kot sistemu, ki ureja čustvovanje, se Kim spusti v neposreden spopad z liriko. Umetnik sam bralca prosi, naj preveri, ali se mu je uspelo ločiti od japonske lirike, in se tako sooči s predpostavkami, ki so se ukoreninile v njegovem umu še v otroških letih, ko je bil »imperialni deček«. To specifično soočenje se udejanja v letnih časih, v soočenju z naravo.

V kontekstu korejske lirske poezije [...] je tisto, kar je izključeno, »neskladje z realnostjo«, in ga zamenja »asimilacija z naravo«. Na prvi pogled je med njima logična povezava. Realnost navadno pomeni človeško realnost, in odtujenost od človeške realnosti ali razočaranje nad njo lahko vodi v bližino z naravo. In ta ideja ni edinstvena za korejsko poezijo, ampak je dobro znana tudi v zahodni lirski poeziji. V zahodni literaturi, ki je nudila model lirske poezije, je bila narava prav tako medij za pot v drugo realnost, vendar obstaja odločilna razlika. V korejski poeziji asimilacija z naravo zahteva nekakšno konverzijo; popolno potopitev jaza v naravo. (Jeong 2015, 215)

»Narava je bila za ljudi vedno apokrifni objekt« in »nikoli objekt čaščenja« (Kim 2018, 203), vendar si lirska poezija naravo predstavlja kot skrivnostni objekt in ji prepušča reševanje lastnih težav. Ta mitski in skrivnostni objekt narave služi kot metafora ali simbol, ki težave vsakega posameznika do določene mere rešuje ali tolaži. Čeprav je bila lirika, ki je bila rojena v zgodnjem obdobju nemške romantike, odločilna metoda sobivanja z neznanim, ki se je osredotočala na srečanja z Drugim in je bila osrednji koncept v moderni umetnosti, se je postopoma premaknila k obnovi lastne identitete in se potopila v subjektivnost »jaza« ter objektov (kot je narava), ki bi ji lahko pomagali okrevati. Ta premik natančno sovпада z zatonom romantike kot umetniškega gibanja in z vzponom modernizma, »bolj radikalnim zasledovanjem idealov romantike« (Taylor 1989).

Pri soočanju z japonsko liriko se Kim Si-jong postavlja natanko na isto izhodišče kot modernizem. Zanimivo pa je, da njegovo soočenje ni »antilirika«, temveč uporaba lirike za soočenje z njo samo. Zbirka *Izgubljeni letni časi* poskuša spodkopati obstoječo liriko in ustvariti nov okvir, rojen iz nasilne izkušnje diaspore, ki ga ni mogoče podrediti z obstoječo senzibilnostjo letnih časov in ustaljeno lirske poezije. Kimovo delo je diasporska reappropriacija najbolj lirskega simbola narave – letnih časov. V tem ugotovimo, da cikel letnih časov ne prinaša občutka stabilnosti in upanja, temveč cikel izgubljenih letnih časov, ki nas znova in znova opominjajo na naš obup.

Glasovi

ki morajo poklicati, neslišno,
v tem letnem času vstajajo iz zemlje.

Dlje ko razmišljam o tem, bolj se mi kalí pogled,
moram zapreti oči
in v tem letnem času tiho hrepeneti.

Ni imen, ki bi jih moj glas lahko oblikoval,
moje srce jih skriva v sebi
in v tem letnem času žalujem za njimi.

Ne pričakuj ničesar; pokopli to,
čakaš tako dolgo, da vse usahne,
v tem letnem času vlada suša.

Spomini bledijo, dokler ne izginejo,
kaplje potu, soparna vročina,
vojna in prelivanje krvi v tem letnem času.

Poleti se pričnejo letni časi.
Vse barve trčijo, v eksploziji,
bel sij v tem letnem času.

»Poletje«, celotno besedilo
(Kim 2019a, 16–17)

Na tej točki lahko upravičeno rečemo, da je Kim Si-jong presegel »liriko diaspore« in nam pokazal »diasporo lirike«. Njegova poezija nastaja iz diaspor-skega življenja, ki so ga oblikovali kolonializem, hladna vojna in razdelitev Ko-reje. Sooča se s konvencionalno liriko, ker ta izključuje manjšinske izkušnje, kakršne so izkušnje Korejcev v diaspori. Takšno soočenje je privedlo do rojstva drugačne vrste lirike, takšne, ki kritično izpostavlja slabosti obstoječe lirike.

Identifikacija kot pesnik diaspore

Na Kim Si-jongovo vprašanje, ali se mu je uspelo ločiti od japonske lirike, lah-ko odgovorimo z »da«. Njegovo življenje samo je pričevanje o tem, saj je kljub trpljenju v diaspori neomajno nadaljeval svoje soočanje z liriko. Ali je takšno soočenje sploh mogoče, pa je osrednje vprašanje, ki ga pesnik zastavlja bralcu. Ne smemo odgovoriti namesto njega, ampak moramo na njegovo vprašanje raje odgovoriti z vprašanjem. Če je vse življenje preživel v boju proti japonski liriki, zakaj bi sploh potreboval potrditev bralcev?

Beseda »Ikaino« me spominja na oddaljeno deželo nekje na meji sveta, in je tudi kraj zatočišča za tiste, ki so zapustili domovino in nimajo kam drugam. Še več kot to, je dežela retrospekcije, ki me privlači, odkar sem prišel na Japonsko. (Kim 2019b, 154)

Ko živiš sam na Japonskem in nimaš nikogar, s komer bi lahko govoril, postaneš sentimentalni. Ne glede na to, kako se trudim, ne morem neha-ti misliti na starše, na domači kraj, na otok Jeju, in ujamem se v občutke nostalgije. (Kim 2022, 247)

Izgubljeni letni časi bralcu ponudijo drugačno vrsto lirike. Ni sledu o vrnitvi k lastni identiteti in bralec ob branju Kimove poezije v naravi ne prejme nobe-nega idealističnega upanja. Vendar to še ne pomeni, da se je Kim popolnoma odvrnil od lirike. Njegove pesmi ostajajo izrazito lirske, pogosto berljive kot sunek čustev. Kot kažeta zgornja citata, Kim pogosto zapade v sentimentalnost, zanašajoč se na kraje domovanja srca, namesto na oster rob diaspore, ki obstaja na meji. Takšni stavki so pravzaprav tipičen izraz lirskih občutij.

Pesnikova lirska stran se v njegovem delu znova in znova ponavlja, kot npr. v pesmi »Vas« v zbirki *Izgubljeni letni časi*, kjer glas govorca prenaša tišino,

globljo od teme zapuščene vasi, in v pesmi »V dežju«, kjer glas govorca prepoji dež, ker čaka kot stol, pozabljen na dvorišču. To so natanko tisti glasovi lirike, kjer sentiment izgubi svojo drugost in se pogrezne v subjektivnost.

Seveda takšna čustva ne odtečejo v naravo niti ne izginejo v njeni skrivnostni odpornosti, toda bralec izkusi, tudi če pesnik ne, da je bolečina, ki jo čuti, nekako nadomeščena z določeno lepoto. To je zato, ker lahko pesnik, ki je prenesel in se spopadel z bolečino diasporskega življenja, za bralca sam postane »skrivnostni objekt« in tako prevzame mesto narave. Navsezadnje smo tudi ljudje le še en primer narave v delovanju (Lacoue-Labarthe in Nancy 1978). Življenje v diaspori je boleče, vendar Kim Si-jonga ni zlomilo, in njegova poezija ostaja polna lepote. Bralec pesnika neizogibno mistificira in s fetišiziranjem pesnika se osredotoči na estetiko bolečine ter jo sprejme skupaj z njegovo tesnobo v dejanju sublimacije.

S svojo voljo in bojem nas Kim Si-jong, zdaj starejši moški, ki je sodobno in moderno vzhodnoazijsko zgodovino pred našimi očmi prehodil »bos«, prosi, naj njegovo življenje, polno trpljenja, vidimo brez mitiziranja. Toda ali je to sploh mogoče? Njegova resnična življenjska zgodba k nam pristopa s pristno avtentičnostjo, skupaj z njegovo poezijo, tudi ko njegov glas odmeva z neprestano samorefleksijo. Ali lahko povprečen bralec prenese takšno ponižnost, ne da bi pesnika mitiziral? (Yang 2020, 345)

Ko sprejmemo lirsko lepoto Kimove poezije kot skrivnostni objekt, se trpljenje diaspore učinkovito izbriše. Skratka, morda smo Kim Si-jongovo antilirsko poezijo brali na najbolj lirski možen način.

A pomembno je omeniti, da se je Kim z liriko boril vse življenje. Zaveda se, da človek težko uide pasti lirike. In dobro se je spomniti, da Kim Si-jong ni bojevnik, temveč refleksiven pesnik, občutljiv za človekovo krhkost. Kot smo videli, je v japonskem jeziku in kompromisih, ki jih ta zahteva, našel perverzno liriko, in nekoč je priznal, da se je dolgo boril, da bi se ločil od njenih omejitev.

Zato nam ni treba reči, da je bil Kimov boj proti liriki uspešen, saj to nikoli ni bil njegov cilj. Liriko uporablja, da se bojuje z ognjem proti ognju. Ne gre po poti oddaljenih in odtujenih modernistov, temveč se svoji poeziji približa kot navaden človek.

Moral sem odnehati, ker me je bilo sram, a želel sem jo nasloviti *Kim Si-jongova zbirka lirske poezije*. Velik del tistega, kar imenujemo lirska poezija, temelji na hvaljenju narave. Tu je »narava« projekcija lastnih občutkov. Ritem lirske poezije navadno označuje čustva, ki iz nje izvirajo, in med liriko in čustvom ni vrzeli. Čustvo je lirika. Ta zbirka pesmi prav tako temelji na štirih letnih časih, pomladi, poletju, jeseni, zimi, zato se zdi, da je »narava« naravna tema. A jaz sem se že davno odmaknil od čistosti, ki subtilnosti srca zaupa naravi. Stari japonski jezik in njegova tonalna lirika, ki sta me iz kolonialnega dečka spremenila v gorečnega »imperialnega dečka«, sta karma, ki mi bo obteževala misli, dokler živim. Hvaležen bom, če mi lahko poveste, ali sem se resnično ločil od japonske lirike. [...] Odraščal sem pod ogromnim vplivom japonske moderne lirske poezije, zato me je zanimanje za letne čase prevzemalo enako močno kot kogarkoli drugega. Letni časi in narava so postali temelj za preverjanje kakovosti mojih besedil. Zdaj to vprašanje s strahom v srcu prepuščam bralcu. (Kim 2019a, 92–93)

Če upoštevamo te besede, čeprav se nam zdi, da je pesnikovo čustveno izražanje v *Izgubljenih letnih časih* pretirano in da čutimo lirsko estetiko, osredotočeno na skrivnostni objekt pesnika, moramo hkrati opaziti, da je Kim Si-jong preprosto človek, ki skozi samorefleksijo zastopa ljudi, ki so bili umorjeni v nasilju diaspore, ljudi, ki so postali njegove prisposodbe za »izgubljene letne čase«. Kim jih samodisciplinirano znova in znova poimenuje in se jih spominja ter izraža krivdo, da je sam preživel. Čuti, da mora upravičiti svoje preživetje, njegova lirika pa ga sili pozabiti, da je smrt nekaj nemogočega.

Kjer se pesnik in bralec vendarle razlikujeta, je v tem, da je Kimovo soočenje boj proti nemogočemu, in čeprav se morda trudi uveljaviti kot iskren pesnik, hkrati priznava jasen poraz. Pesniki niso superjunaki in Kim Si-jong nam daje lirski užitek, ko nam pokaže »zmago« nad diasporskim trpljenjem na eni strani in hkrati pokaže nekaj onkraj lirike, ko nam pokaže večni »poraz« na drugi strani. Kim priznava, da je odraščal »pod izjemnim vplivom japonske moderne lirske poezije« in da jo, še več, uporablja kot »temelj za preverjanje kakovosti svoje poezije« (Kim 2019a, 93). Trenutek, ko je razmišljal, da bi zbirko pesmi, ki se sooča z liriko, naslovil *Kim Si-jongova zbirka lirske poezije*, ni zgolj šala, temveč dokaz soočenja, ki se nikoli ne bo končalo. Zato pesnik v uvodu h knjigi prizna, da zdaj »to vprašanje s strahom v srcu prepušča bralcu«.

Sončna svetloba se trga skozi veje.
Goli hribi zmrzujejo,
ko bager iztegne svoj vrat,
razkrivajoč zobe potiska proti vetru.
Opuščena drevesa, potisnjena na rob pečine,
bi morala vsaj strohniti in se vrniti v zemljo,
namesto da so izruvana in pomanjšana v dim,
morala bi pasti in biti pokopana v tej zemlji.
Ničesar ni več čakati, stopam, stopam:
Pojdi, ne čakaj, da vzklije pomlad,
bodi kot seme, ki jezdi veter,
me pozivajo utrujena drevesa.

Nekoč bodo kalčki pognali, poganjali visoko,
gobe bodo bujno rasle,
in jaz bom sedel za svojo mizo, preudarjal, omahoval.
Izstradani,
izmučeni duhovi bodo sestopili.
Takrat se bo neusmiljeno pobijanje znova začelo,
že od prvih dni pomladi se ponavlja.

Morda je brezbržnost blagoslov,
ko ulice nenadoma oživijo v barvah.
Drevesa, ki obdajajo ceste, cvetijo brez sadežev,
in veter še vedno trepeti v njihovih vejah,
čas čakanja je že minil,
mrtvi se smehljajo iz senc.
Moraš skočiti! Ne glede na vse,
drago seme,
to je tvoja edina, nemogoča,
priložnost.

»Skok« iz zbirke *Izgubljeni letni časi* (Kim 2019, 55–56)

Bilo bi napačno, da bi Kim Si-jong in mi, njegovi bralci, povsem pobegnili pred liriko, vendar bi bilo prav tako napačno, da bi v njej ostali za vedno. Potrebujemo neskončen, življenjsko nevaren pobeg, a takšen napor je neizvedljiv za nas, navadne ljudi. Kim nam ponudi sladek sad za le majhen del napora. To je lirski užitek, toda nevaren. Pri takšnem eskapizmu se ne smemo ustaviti, temveč moramo narediti naslednji korak.

Najprej moramo prepoznati, da Kimova poezija razume položaj bralca. Kim Si-jong je, tako kot mi, prisiljen živeti med »izstradanimi, izmučenimi duhovi«. Tako mi kot pesnik nimamo druge izbire, kot da poženemo, se ustalimo in živimo z zavedanjem, da mrtvi prebivajo v »senci«. Življenje tistih, ki so preživeli, je sentimentalizirano skozi takšno lirsko poezijo.

Kim Si-jong vidi položaj drugače kot drugi, prepozna svoj poraz pred realnostjo, v kateri živi, in njen lirski užitek. Sredi tega poraza vzkligne: »Moraš skočiti!«, priznavajoč, da neke vendarle obstaja možnost pobega, četudi je ta naloga nemogoča. Ker je preživel, je Kim kakor seme, ki je pognalo, a hrepenti, da bi poletelo h kraju, ki morda ne obstaja več. Čeprav je boj nemogoč, je pripravljen znova in znova izgubiti. In njegova poezija, ki se zaveda lastnega poraza, poskuša isto nalogo opravljati vedno znova, kakor sodobni Sizif.

Če se spust torej včasih izvrši v žalosti, se lahko zgodi tudi v veselju. Ta beseda ni pretirana. Spet si predstavljam Sizifa, kako se vrača proti svoji skali, in žalost je bila v začetku. Ko se podobe zemlje pretesno oklepajo spomina, ko je klic sreče preveč vztrajen, se zgodi, da v človekovo srce vstopi melanholija: to je zmaga skale, to je skala sama. Neskončna žalost je pretežka, da bi jo bilo mogoče nositi ... Toda uničujoče resnice propadejo, ko so priznane. Tako Ojdip na začetku uboga usodo, ne da bi jo poznal. A od trenutka, ko jo spozna, se začne njegova tragedija. In vendar v istem trenutku, slep in obupan, dojame, da je edina vez, ki ga še povezuje s svetom, hladna roka neke deklice. Nato zazveni veličasten stavek: »Kljub tolikšnim preizkušnjam me moja visoka starost in plemenitost moje duše vodita k sklepu, da je vse dobro.« Sofoklejev Ojdip, tako kot Kirilov Dostojevskega, s tem poda recept za absurdno zmago. Starodavna modrost potrjuje moderno junaštvo. [...] »Sklepam, da je vse dobro,« pravi Ojdip, in ta izjava je sveta. Odmeva v divjem in omejenem veselju človeka. Uči nas, da še zdaleč ni vse izčrpano, niti nikoli ni bilo. Iz tega sveta izžene boga, ki je vstopil vanj z nezadovoljstvom in naklonjenostjo do jalovega trpljenja. Iz usode naredi človeško zadevo, ki jo je treba

razrešiti med ljudmi. Vsa Sizifova tiha radost je zajeta prav v tem. Njegova usoda pripada njemu. Njegova skala je stvar. Tako tudi absurдни človek, ko zre v svoje muke, utiša vse malike. V veselju, ki je nenadoma ponovno utihnilo, se dvignejo nešteti začudeni drobni glasovi zemlje. Nezavedni, skrivni klici, povabila z vseh obrazov, ti so nujna protiutež in cena zmage. Ni sonca brez sence in nujno je poznati noč. Absurдни človek reče »da«, njegovi napori pa odslej ne bodo nikoli prenehali. (Camus 1991, 24)

A vrnimo se nazaj k vprašanju diaspore. Lirika Kim Si-jonga izraža upanje Korejcev, da bi pobegnili pred trpljenjem. Diasporski odgovor na liriko je mogoče videti v Kimovem soočenju z značilno japonsko liriko, pri čemer si Kim na ustvarjalni način ponovno prisvoji bolečino diaspore. Njegova poezija pa se ne umešča preprosto bodisi v »liriko diaspore« bodisi v »diasporo lirike«. Zaveda se nevarnosti prve, hkrati pa priznava nemogočnost druge.

Kar Kim pokaže, so neskončni izzivi in neuspehi pri uresničevanju svojega prizadevanja za diasporo lirike. Ostaja vmes. Ni umeščen ne v diasporsko preteklost ne v sedanjost. Povprečen bralec z minimalno simpatijo do trpljenja korejske diaspore je prek njegove poezije soočen z nasiljem njihovega vsakdanjega življenja. Povprečen bralec prav tako prepozna tragičnega junaka v Kimovih zavestnih, neskončnih neuspehih. Na ta način Kimova poezija prepričljivo prinaša izkušnjo korejske diasporske skupnosti v vse bolj univerzaliziranem svetu.

Zaključek

Članek je preučil diasporskega pesnika Kim Si-jonga, ki je trpel bolečino življenja v diaspori in svojo izkušnjo skozi svoje literarno delo preoblikoval v ustvarjalni izraz. Kim Si-jong je pesnik diaspore tako v izvirnem kot v sodobnejšem pomenu pojma, ki ustrezata njegovemu izvoru in njegovemu mestu v kontekstu sodobne zgodovine.

Kim Si-jong je k pisanju pristopal kot pesnik diaspore, na podlagi svojih izkušenj japonske kolonizacije in hladne vojne. Njegova kolonialna izkušnja se je začela z najbolj osnovnim jezikovnim problemom izgube maternega jezika in ponotranjenja čustvene strukture narcistične japonske lirike. Izkušnja imerzije v japonsko liriko je obarvala njegov nezavedni um, kar je vodilo k estetski poeziji, ki bralca naravno gane. Po drugi strani pa je tudi begunec, ki

je kot mladenič in komunistični aktivist pobegnil na Japonsko in se nikoli več ni vrnil v Korejo. Ker se ni mogel vrniti v razdeljeno domovino, je Kim Si-jong razvil filozofijo živeti živeč na Japonskem, ki je oblikovala njegovo zavest o tem, da je del korejske diaspore. Bivanje v Ikainu ga je vodilo k temu, da je to območje dojemal kot varno zatočišče »Joseonskosti«, ki je prenehala obstajati z delitvijo Koreje na začetku hladne vojne. Ikaino je ustvaril prostor za edinstvena ustvarjalna prizadevanja korejskega prebivalstva na Japonskem na način, ki ne obstaja ne v Severni ne v Južni Koreji niti v drugih delih Japonske.

Delo Kim Si-jonga obravnava življenje diaspore s ponotranjenjem in izrazom teh razmer. Njegova poezija je eksplozija srčne bolečine in krivice diaspore, ki je ni mogoče prezreti. Obstaja posebna lirika misli, ki tvori konsistentno nit skozi vsako obdobje korejske diaspore, zajame pa tako srečo kot nesrečo diaspore, kar izhaja iz njegovih izkušenj v Ikainu. Sanja o Drugem in z njim vodi dialog, da bi ustvaril »liriko diaspore«. Po drugi strani pa se njegova poezija sooča z liriko, da bi se neposredno spopadla z njenim čustvenim sistemom. Ta specifični boj se kaže v njegovem soočenju z naravo, kot je razvidno npr. v zbirki *Izgubljeni letni časi*, v kateri Kim ponovno prisvoji liriko tako, da krogotok letnih časov ne vzbuja občutka stabilnosti ali upanja, temveč krogotok izgubljenih letnih časov, ki nas znova in znova opominjajo na obup. To je, po drugi strani, »diaspora lirike«.

Edinstveni slog Kim Si-jonga, v tem članku poimenovan tako »lirika diaspore« kot tudi »diaspora lirike«, ga označuje kot pesnika diaspore tako v specifični kot v univerzalizirani definiciji pojma. Vendar pa obstaja močan argument, da to ni bistvo Kim Si-jongovega pisanja. Bistvo njegovega dela je mediacija konfliktnega prostora med tema dvema definicijama. V svojem soočenju z liriko so bralci umeščeni v paradoksalen odnos z njegovo poezijo, kar iz njegovega trpečega življenja ustvari skrivnostni objekt. Poleg tega se Kim Si-jong zaveda neizogibnosti takega branja. Tudi v njegovih pesniških zbirkah obstajajo številne lirske strukture, ki se jim pravzaprav ni mogoče izogniti. To vodi do končne ugotovitve, da je Kimovo prizadevanje za vzpostavitev tako lirike diaspore kot diaspore lirike neprestani neuspeh. Toda v tem neuspehu mu uspeva njegov boj. To je nič manj kot utelešenje Sizifa, tragičnega junaka našega sodobnega časa.

Bralci najdejo tolažbo v liriki Kim Si-jongove poezije, toda na koncu vidimo tudi neuspeh njegovih prizadevanj, da bi ji pobegnil. Iz te tragedije izhaja tragična svoboda (Gadamer, Schelling). Kim se ne ujame v trpljenje diaspore in njegova poezija ne poudarja njene ustvarjalnosti. Tako previdno zremo v

prihodnost koncepta diaspore, postavljenega ob bok njegovemu življenjskemu boju in njegovim neuspehom. Kot pesnik diaspore Kim Si-jong ponuja znano lirsko poezijo, diasporo v njenem splošnem pomenu, hkrati pa junaško nosi bolečino celega življenja, razkrivajoč kruto stvarnost življenja diaspore. Njegova nenehna prizadevanja in neuspehi bralcem pomagajo razumeti, da diaspora ni mogoče reducirati na en ali drugi konec spektra njenih definicij.

Literatura

- Brubaker, Rogers. 2015. *Grounds for Difference*. Cambridge: Harvard University Press.
- Camus, Albert. 1991. *The Myth of Sisyphus and Other Essays*. Prevedel Justin O'Brien. New York: Vintage Books.
- Cho, Eun-ae 조은애. 2016. »Jugeumeul gieokaneun eoneo – Ukisimamaru (浮島丸) sageongwa jaeiljoseonin, hogeun jeonhu ilbonui eotteon saldeul 죽음을 기억하는 언어 – 우키시마마루(浮島丸) 사건과 재일조선인, 혹은 전후 일본의 어떤 삶들 [Jezik spominjanja smrti – Ukishima maru in nekatera življenja v povojnem obdobju na Japonskem].« *Sanghur Hakbo* 47: 39-84. 10.22936/sh.47..201606.002.
- Cohen, Robin. 2009. *Global Diasporas: An Introduction*. London: Routledge.
- Cohen, Stanley. 2001. *States of Denial: Knowing About Atrocities and Suffering*. Cambridge: Polity Press.
- Dufoix, Stéphane. 2008. *Diasporas*. Prevedla Willia Rodarmor. Berkeley: UC Press.
- Ha, Sang-il 하상일. 2009. »Jaeil diaseupora siin gimsijong yeongu 재일 디아스포라 시인 김시중 연구 [Študija pesnika Kim Shi-jonga, korejsko-japonske diaspore].« *Korean Language and Literature* 71: 515-35. G704-000390.2009..71.004.
- Ha, Sang-il 하상일. 2020. »Gimsijongui 'jaeil'gwa jeju 4.3ui sijeok hyeongsanghwa 김시중의 '재일'과 제주 4.3의 시적 형상화 [Kim Si-jongovo življenje na Japonskem in poetizacija incidenta Jeju].« V *Gimsijong, jaeirui jungnyeokgwa jipyeongui sasang 김시중, 재일의 중력과 지평의 사상 [Kim Si-jong, teža identitete zainichi in vizija obzorja]*, urednik Myeong-Cheol Ko 고명철, 71-96. Paju: Bogosa.
- Jameson, Fredric. 1984. *Postmodernism or the Cultural Logic of Late Capitalism*. Durham: Duke University Press.
- Jeong, Myeong-kyo 정명교. 2015. »Bopyeonjeok jaau kkeunjilgim 보편적 자아의 끈질김 [Vztrajnost univerzalnega Jaza].« *Contemporary Poetry Monthly* 311: 214-21.
- Kabir, Ananya Jahanara. 2010. »Diasporas, Literature and Literary Studies.« V *Diasporas-Concepts Intersections, Identities*, urednika Kim Knott in Sean McLoughlin, 145-50. London: Zed Books.

- Kenny, Kevin. 2013. *Diaspora: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Kim, Eung-kyo 김응교. 2008. »Jaeil diaseupora siin gyebo, 1945~1979- heonamgi, gangsun, gimsijong siin 재일 디아스포라 시인 계보, 1945~1979- 허남기, 강순, 김시종 시인 [Zgodovina poezije korejskih Japoncev, 1945-1979].« *Journal of the Humanities* 55: 327-56. G704-001840.2008..55.002.
- Kim, Si-jong 김시종. 2007. *Gyeonggyeui si* 경계의 시 [Poezija mej]. Prevedel Yu Sook-ja 유숙자. Seoul: Sohwa Publisher.
- . 2008. »Nae anui ilbongwa ilboneo 내 안의 일본과 일본어 [Japonci in japonski jezik v meni].« *Asia Quarterly* 8: 100-14.
- . 2017. *Jaeirui teumsaeeseo* 재일의 틈새에서 [V vrzeli življenja na Japonskem]. Prevedel Yun Yeo-il 윤여일. Paju: Dolbegae Publisher.
- . 2018. *Jipyyeongseon* 지평선 [Obzorje]. Prevedel Kwak Hyeong-duk 광형덕. Seoul: Somyeong Publisher.
- . 2019a. *Ileobeorin gyejeol* 잃어버린 계절 [Izgubljeni letni časi]. Prevedla Lee Jin-kyeong 이진경 in Kagemoto Tsuyoshi 가케모토 츄요시. Paju: Changbi.
- . 2019b. *Ikaino sijip oe* 이카이노 시집 외 [Zbirka poezije Ikaino in druge]. Prevedel Lee Jin-kyeong idr. 이진경 외. Seoul: B-books.
- . 2022. *Ilbonpungtogi* 일본풍토기 [Topografija Japonske]. Prevedel Kwak Hyeong-duk 광형덕. Seoul: Somyeong Publisher.
- Kim, Si-jong 김시종, in Sataka Makoto 사타카 마코토. 2020. *Jaeireul sanda* 재일을 산다 [Živeti življenje na Japonskem]. Prevedel Lee Chang-ik 이창익. Paju: Bogosa.
- Ko, Myeong-cheol 고명철. 2008. »Singminui naejeok nollireul naepa (內破) haneun gyeonggyeui eoneo 식민의 내적 논리를 내파(內破)하는 경계의 언어 [Jezik mej, ki razbije notranjo logiko kolonializma].« *Quarterly Literatures* 12: 266-85.
- Kwon, Sung-woo 권성우. 2023. »Gimsijong siinui 'upyeonguk sageon' seosawa geu munhakjeok byeonju 김시종 시인의 '우편국 사건' 서사와 그 문학적 변주 [Pripoved 'Poštne incidenta' pesnika Kim Si-jonga in njene literarne variacije].« *The Journal of Literary Theory* 93: 125-54. 10.22273/SMLT.93.6.
- Lacoue-Labarthe, Philippe in Jean-Luc Nancy. 1978. *The Literary Absolute*. Prevedla Philip Bernard in Cheryl Lester. New York: State University of New York Press.
- McLeod, John. 2000. *Beginning Postcolonialism*. Manchester: Manchester University Press.
- Moretti, Franco. 1983. *Signs Taken for Wonders*. London: Verso.
- Nam, Seung-won 남승원. 2015. »Gimsijong siui gonggangwa yeoksa insik - jejue-seo Niigata (新潟) kkaji 김시종 시의 공간과 역사 인식 - 제주에서 니이가타 (新潟) 까지 [Študija Kim Si-Jongove poezije – raziskava prostora kot postkolonialne strategije].« *Journal of Ewha Korean Language and Literature* 37: 97-116.
- Oh, Sejong 오세종. 2018. »Wigiwa jipyyeong 위기와 지평 [Krize in obzorja].« V *Jipyyeongseon* 지평선 [Obzorje]. Prevedel Kwak Hyeong-duk 광형덕. Somyeong Publisher.

- Takayama, Jōkyū 다카야마 조규. 2018. »Mijeok saenghwareul nonham 미적 생활을 논함 [Razprava o estetskem življenju].« V *Dakayama jogyu bipyeongseonjip* 다카야마 조규 비평선집 [Kritična antologija Takayama Jōkyūja]. Uredil in prevedel Pyo Se-man 표세만, 136-154. Seul: Zimanzi Publisher.
- Taylor, Charles. 1989. *Sources of the Self: The Making of the Modern Identity*. Cambridge: Harvard University Press.
- Tomiyama, Ichirō 도미야마 이치로. 2020. *Sijagui al* 시작의 앎 [Poznati začetek]. Prevedel Sim Jeong-myeong 심정명. Seul: Munji Publisher.
- Yang, Soonmo 양순모. 2020. »Seojeong, mogi maeo inneun 서정, 목이 매어 있는 [Lirika, obešena].« *Quarterly Jamo* 43: 344-47.

Zainichi kot izgnanec: literarni svet diaspore pesnika Kim Si-jonga

Izvleček

Študija raziskuje diasporsko pot in literarne prispevke Kim Si-jonga, pomembne osebnosti v literaturi *zainichi* Korejcev. Kim se je rodil v času japonske kolonialne dobe in sodeloval v incidentu 3. aprila na otoku Jeju, zato je poiskal azil na Japonskem, kjer je živel pod drugim imenom ter se udeleževal v številnih družbenih in političnih gibanjih. Njegova poezija, napisana v japonščini, odraža kompleksno prepletanje osebnih travm, zgodovinskih tragedij in nenehnih bojov korejske diaspore. Analiza obravnava Kimova literarna dela ter proučuje, kako se izkušnje z incidentom 3. aprila na otoku Jeju, protijedrskim gibanjem in veliki vzhodnojaponski potres prepletajo s širšimi temami razseljenosti, identitete in odpora. Z umestitvijo Kim Si-jongovih del v kontekst svetovne literature in študij diaspore prispevek poudarja pesnikova prizadevanja, da bi se soočil z večplastnimi realnostmi svojega časa in jih ubesedil, s čimer njegov vpliv presega nacionalne meje in prispeva h globljemu razumevanju korejskih in svetovnih literarnih pokrajin.

Ključne besede: Kim Si-jong, literatura *zainichi* Korejcev, incident 3. aprila na otoku Jeju, literatura diaspore, veliki vzhodnojaponski potres, zgodovinska travma, manjšinska literatura

Abstract

Zainichi as an Exile: The Diaspora Literary World of the Poet Kim Shijong

This study explores the diasporic journey and literary contributions of Kim Shi-jong, a significant figure in Zainichi Korean literature. Born during the Japanese colonial era and having participated in the Jeju April 3rd Incident, Kim sought asylum in Japan, where he lived under another name and engaged in various social and political movements. His poetry, written

in Japanese, reflects the complex interplay of personal trauma, historical tragedies, and the ongoing struggles of the Korean diaspora. The analysis explores Kim's literary works, examining how his experiences with the Jeju April 3rd Incident, the anti-nuclear movement, and the Great East Japan Earthquake are interwoven with broader themes of displacement, identity, and resistance. By situating Kim Shi-jong's works within the context of world literature and diaspora studies, this paper highlights the poet's efforts to confront and articulate the multifaceted realities of his time, extending his influence beyond national boundaries and contributing to a deeper understanding of Korean and global literary landscapes.

Keywords: Kim Shijong, Zainichi Korean literature, the Jeju April 3rd Incident, diaspora literature, Great East Japan Earthquake, historical trauma, minority literature

Predgovor

Diasporska literatura je v samem središču moderne svetovne književnosti. Moderna zgodovina korejskega naroda, ki je v milijonih zapustil državo svojega rojstva, je ustvarila literaturo *zainichi* Korejcev na Japonskem, kitajsko-korejsko literaturo na Kitajskem, korejsko-ameriško literaturo v Združenih državah in priseljensko literaturo v Južni Ameriki. *Zainichi* (在日), ki pomeni »prebivajoč na Japonskem«, se nanaša na posameznike tujega izvora, ki živijo na Japonskem, še zlasti na Korejce. Korejska *zainichi* literatura, ki so jo ustvarjali pisci, ki so zavrnil delitev Koreje in dejansko živeli v stanju političnega izgnanstva, izraža posebej ostro družbeno zavest med korejsko diasporsko literaturo. Druga pomembna razlika med literaturo *zainichi* Korejcev in japonsko literaturo od moderne dobe dalje je ideja azila, ki v slednji ne obstaja. Rečeno je, da izhaja želja po pobegu iz pomanjkanja svobode (Kato 2010, 247), toda azil *zainichi* pisateljev na Japonskem je izhajal iz zgodovinske tragedije, ki je ni mogoče razložiti brez konteksta.

Kim Si-jong (rojen leta 1929) je pesnik, ki simbolizira diasporsko literaturo korejskega naroda, ki je izhajala iz zgodovine japonske imperialne oblasti. Njegova poezija je vzknila iz jedra plastovitih zgodovinskih tragedij modernega korejskega naroda. Te plasti vključujejo japonsko kolonialno obdobje, incident na otoku Jeju 3. aprila, korejsko vojno in poznejšo delitev polotoka, konflikte

hladne vojne, zatiranje s strani Generalnega združenja korejskih prebivalcev na Japonskem (*Chongryon*¹), pa tudi etnično diskriminacijo in sovražni govor v japonski družbi. Po tem, ko je poiskal azil na Japonskem, je Kim neprestano obravnaval družbena vprašanja, od konfliktov hladne vojne in diskriminacije manjšin v državi gostiteljici do posledic Velikega vzhodnojaponskega potresa leta 2011 v novejšem času. Kot Oh Sejong zapiše v spremni besedi k zbirki *Zemljevid obratne strani*, je Kim v svoji poeziji ustvaril »širok spoznavni in ideološki prostor, ki posluša krike celotne izgubljene zgodovine in jih medsebojno povezuje« (Oh v Kim 2024, 225). Ko se vrnemo v čas incidenta Jeju 3. aprila, je tragična narava Kim Si-jongove zgodbe primerljiva z judovskim pesnikom Paulom Celanom. Oba sta bila pripadnika manjšine in člana diaspore, živela sta v tujih deželah ter pisala v jeziku, ki ni bil njun materni jezik – Kim v japonščini in Celan v nemščini. Celana pogosto opisujejo kot pesnika, ki uporablja »judovsko nemščino« (Bollack 2017, 47), Kima pa kot pesnika, ki je ustvarjal v japonščini Korejcev. Medtem ko je Paul Celan preživel judovsko koncentracijsko taborišče, je Kim Si-jong preživel tako, da se je kot član južnokorejske delavske stranke boril med incidentom Jeju in nato poiskal azil na Japonskem. Ta skupna izkušnja preživetja dogodkov, zaznamovanih z množičnimi poboji, je oblikovala kompleksno in enigmatično naravo njune poezije, ki je vzniknila iz labirinta plastovitih zgodovinskih tragedij. Oba pesnika, postavljena v tragične okoliščine, nista le zamudila zadnjih trenutkov svojih staršev, kljub temu da sta bila edina otroka, temveč sta o smrti svojih staršev izvedela prek pisem, kar je njuni osebni tragediji dodalo še eno plast. Ocenjevanja Celanove poezije, ki jo opisujejo kot utelešenje resnice ali kot dejanje »stanja na glavi« (Celan 2010, 120–21) skozi nasilno zgodovino človeštva, se zaradi teh podobnosti razširjajo tudi na ocene del Kim Si-jonga.

Čeprav pozno, je bila Kimova poezija v zadnjem desetletju v obsežni meri prevedena v korejščino. Dela, kot so *Obmejne pesmi* (prevod leta 2008), *Niigata* ([1970] 2014a), *Pesmi Gwangjuja* ([1983] 2014b), *Obzorje* ([1955] 2018), *Izgubljeni letni časi* ([2010] 2019b), *Pesmi Ikaina* ([1979] 2019c), *Japonska topografija* ([1957] 2022a) in *Zemljevid obratne strani* ([2018] 2024), so bila vsa prevedena in so tako okrepila njegov položaj diasporskega pesnika v domovini. Poleg tega sta zbirki esejev *Življenje v Koreji in na Japonskem* ([2015], prevod 2016) in *Zainichi v razpokah* ([1986] 2017) omogočili celovit vpogled v Kimov literarni prispevek v sferi korejskega jezika. Na Japonskem je založba Fujiwara shoten od leta 2018 izdala dvanajst zvezkov zbirke Kim Si-jongovih del.

1 在日本朝鮮人総聯合会

Čeprav je bilo nekaj njegovih pesmi, povezanih s protijedrskimi stališči, prevedenih v angleščino, še ni bila objavljena niti ena zbirka njegovih pesmi ali esejev v tem jeziku. Glavna ovira je njihova zaznana kompleksnost, ali kot to izrazi Catherine Ryu: »Kolikor mi je znano, je zelo malo Kim Si-jongovih pesniških del na voljo v angleščini. Njegova poezija je znana po svoji legendarni zahtevnosti in globini« (Ryu 2020, 35). Njegova raba nestandardne japonščine, podobne kreolskemu jeziku, pogosto moti kolektivni spomin Japonske kot nacionalne države. Ta izziv presega Japonsko in sega tudi v Korejo. Pravzaprav Kimova poezija, ki si prizadeva soočiti plastovite zgodovinske tragedije in diasporsko trpljenje, obenem pa iskati alternativne pripovedne poti, ni zlahka razumljiva niti v Koreji. Ta kompleksnost, ki jo še dodatno poglobljata razdelitev njegove domovine in zapuščina hladne vojne, bo verjetno postala laže razumljiva, ko (in če) se napetosti na Korejskem polotoku in v širši Vzhodni Aziji omilijo.

Medtem je bila Han Kang, sodobna južnokorejska pisateljica, izbrana za prejemnico Nobelove nagrade za književnost leta 2024. Han Kang je osemnajsta prejemnica Nobelove nagrade iz Azije in prva ženska, ki je prejela to priznanje. Nobelov odbor je kot razlog za izbor navedel njeno »intenzivno poetično prozo, ki se sooča z zgodovinskimi travmami in razkriva krhkost človeškega življenja«. »Zgodovinske travme,« ki jih je poudaril izborni odbor, se nanašajo na korejske ženske v romanu *Vegetarijanka* (Han 2007), na vstajo v Gwangjuju v *Prihaja deček* (Han 2014) in na zgodovinsko tragedijo incidenta Jeju v romanu *Ne ločimo se* (Han 2021). Slednji roman, najnovejše delo Han Kang, razgrinja več kot pol stoletja dolg boj preživelih v incidentu Jeju iz perspektive ženske protagonistke, ki se giblje med realnostjo in nerealnostjo. Kljub razlikam v generacijah in ustvarjalnih jezikih to odraža literarni svet, ki sta mu *zainichi* avtorja Kim Sokpum in Kim Si-jong sledila od petdesetih let dvajsetega stoletja dalje. Ta članek si prizadeva raziskati literarni svet Kim Si-jonga, ki je v poeziji od petdesetih let naprej vztrajno izražal tisto, kar je Han Kang zasledovala v delih, nagrajenih z Nobelovo nagrado, da se »sooča z zgodovinskimi travmami in razkriva krhkost človeškega življenja« (The Nobel Prize 2024). Izhajajoč iz njegovega izgnanstva in treh imen bo študija specifično raziskala njegovo identiteto kot umetnika diaspore, ki se bori za preživetje, ter prekrivajoče se kontekste velikega vzhodnojaponskega potresa in incidenta Jeju.

Izgon po incidentu na otoku Jeju in tri imena

Pesnik Kim Si-jong se je rodil leta 1929 v Busanu, v času japonske kolonialne dobe, in odraščal na otoku Jeju. Takrat je kot strasten podpornik Japonskega cesarstva goreče sprejel imperialni japonski jezik, pri tem pa zavračal svoj materni korejski jezik in kulturo. Kot je kasneje opisal v svoji poeziji in spominih, je kot nekdanji »imperialni mladenič«¹ trenutek, ko je bila Koreja osvobojena Japonske, opisal kot spomin na poletje, v katerem se je nebo obrnilo na glavo. Ob takšnem pogledu je neizogibno prišel v konflikt z očetom – ki je v času njegovega otroštva skušal ohraniti korejski jezik, miselnost in kulturo – sam pa je podzavestno gledal zviška na korejski jezik in kulturo.

Ko se je začela druga kitajsko-japonska vojna, je mladi Kim Si-jong brez pomislekov verjel v končno zmago Japonske in globoko žaloval ob njenem porazu v drugi svetovni vojni. Po osvoboditvi Koreje je imel velike težave s korejščino, vendar je, ko je začel prepoznavati svojo identiteto Korejca, jezik začel goreče študirati, a z občutkom, kot bi praskal po zidu.

Sredi teh dogajanj je 1. marca 1947, ko je opazoval procesijo pesnikov, ki so ob obletnici Gibanja 1. marec sodelovali v pohodu na otoku Jeju, policija streljala v množico. S tem je prižgala vžigalno vrstico, ki je vodila v poznejše tragične dogodke in 3. aprila do incidenta Jeju. Takrat so se prebivalci Jejuja soočali z izjemno težkimi razmerami, brezposelnostjo, pomanjkanjem osnovnih dobrin, izbruhom kolere, hudo lakoto, ki so jo poglobile neuspešne politike pridelave riža, ter preobrazbo nekdanje japonske policije v militarizirano oblastno strukturo. Ti družbeni problemi so jezo javnosti pognali do skrajnosti.

V takšnih okoliščinah je Kim Si-jong kot član Delavske stranke Južne Koreje 3. aprila sodeloval v uporuh Jeju, ki se je začel leta 1948. Maja 1948 so ga iskali, da bi ga zaslišali v zvezi s poskusom požiga Centralne pošte, zato se je s pomočjo družine umaknil v skrivališče. V začetku junija 1949 mu je uspelo pobegniti na Japonsko, kjer je iskal azil in pri tem tvegati lastno življenje. Ob misli na svoja čustva iz tistega obdobja je Kim Si-jong v pesmi »Smeh«² zapisal naslednje:

S srcem, obremenjenim z molitvami, ki jih zmorem le ponujati,
se v meni stiska
nečisti greh, ki je postal utež.

Sam, v temi globoke žalosti svoje matere,
ki žaluje za mojim očetom, klečim.

Ker sem, v vrsti v skrivališču, prenašal
nepravične vzdihljaje smrti svojega očima,
vztrajam v molku.

Hkrati me je vodil k potrditvi,
s popačenim obrazom, z dihom, prekinjenim v kruti podobi,
zaprem oči in si grizem ustnice. (Kim Si-jong 2022)

Kimov izgon na Japonsko je bil neizbrisen greh, ker ga je prisilil zapustiti svojo družino in tovariše, breme krivde zaradi iskanja azila pa ga je spremljalo več kot pol stoletja. Podoba njegovega strica, ki je bil ubit med incidentom na otoku Jeju 3. aprila, ter misel na smrt njegovih staršev, ki ji zaradi izgnanstva ni mogel biti priča, sta ga preganjali vse življenje. Svoja občutja je izrazil v delu *Poletje fosilov*, ko je zapisal: »Nekje v kupu zemlje počivata moj oče in mati s kostmi, prekritimi z zemljo.«. S tem je izrazil bolečino izgnanca, ki ni mogel biti navzoč ob zadnjih trenutkih svojih staršev.

Kim Si-jong je po udeležbi v incidentu na Jejuju kot član Delavske stranke Južne Koreje (stranke Namro) in po pobegu na Japonsko leta 1949 živel pod drugim imenom. Naselil se je v četrti Ikaino v Osaki, v kraju, ki so ga sprva oblikovali priseljenci z otoka Jeju, kasneje pa tudi Korejci, ki so se tja preselili v kolonialni dobi. Ta kraj je tudi prizorišče romana *Pachinko* pisateljice Lee Min Jin (priredba je bila premierno predvajana na Apple TV+ leta 2022), kamor junakinja zgodbe Sunja sledi možu Isaku in tam začne posel s kimčijem. Leta 1953 je Kim ustanovil literarno revijo *Jindallae* (*Azaleja*) in zaradi sporov s Chongryonom prestajal težka obdobja, vendar to ni ustavilo njegovih dejavnosti.

Ker ni prešel skozi formalne postopke priseljevanja, je Kim Si-jong na Japonskem postal nezakoniti priseljenec in si zato nadel novo ime, 林大造. To ime, zapisano v kitajskih pismenkah, se v japonščini prebere *Hayashi Daizo*, v korejščini pa *Yim Daejo*. Na tej točki pride do nenavadnega obrata. Kim Si-jongovo pravo ime postane njegov psevdonim, ime 林大造 pa mu je služilo za izogib deportaciji. Z drugimi besedami, izgubil je svoje pravo ime in s tem pridobil tri imena: Hayashi Daizo, Yim Daejo in Kim Si-jong. Tragično je, da je, podobno kot Paul Celan, o smrti svojega očeta izvedel iz pisma, ki mu ga je napisala mati. Po izgnanstvu svojih staršev nikoli več ni videl živih. Šele leta 1998, skoraj pol stoletja po tem, ko je v izgnanstvu zapustil domovino, je lahko obiskal grob pokojnih staršev.

Po vzpostavitvi institucionalne demokracije v Južni Koreji po demokratičnem gibanju 10. junija 1987 in z nastopom demokratične vlade je Kim Si-jong lahko pod posebnimi pogoji začasno vstopil v državo, potem ko je predsedniški mandat prevzel Kim Dae-jung, emblematični voditelj južnokorejskega boja za demokratizacijo. Obiskal je otok Jeju, kjer sta bila pokopana njegova starša, prvič po maju 1949. V poznih devetdesetih letih, ko je bil star skoraj sedemdeset let, se je vrnil v domovino, ampak ne pod svojim pravim imenom, temveč pod imenom druge osebe: Yim Daejo. Ta trenutek vrnitve simbolizira zgodovinsko tragedijo korejske diaspore na Japonskem. Še kasneje, v svojih devetdesetih letih, je pesnik, tokrat pod svojim pravim imenom, preselil grob svojih staršev in nanj vklesal naslednje besede:

Nikoli več ne bom zapustil svojega očeta in matere. Čakam na dan, ko bomo lahko spet skupaj. Na to sem vedno upal in za to molil. Zame je to resnično prostor večnosti, kjer se srečata ta svet in onstranstvo. Napisal tisti, ki ga imenujejo Bau (kamen), Kim Si-jong, december 2023.

Tako kot vse diaspore tudi Kim Si-jongova ni bila posledica njegove lastne izbire, vendar pa mu je njegovo izgnanstvo, ki je trajalo skoraj pol stoletja, tragično preprečilo vrnitev v domovino. Poleg tega so ga spomini in občutek dolga, povezanega z incidentom na Jejuju 3. aprila, preganjali skozi vse življenje. Ta dogodek je bila travma, ki jo je Kim nosil globoko v svojem srcu. O tem ni zlahka govoril, saj je šlo za tragedijo, ki je ni bilo mogoče izraziti in ki je povzročala »bolečino, kot bi bil zaboden ob vsakem spominu« (Kim S. N. 2023, 348). To se pozneje izrazi v simboličnem pogovoru s Kim Sokpomom *Zakaj sem nadaljeval pisati, zakaj sem ostal tiho* leta 2007, v katerem Kim Si-jong navede naslednje razloge, zakaj o incidentu Jeju ni pisal neposredno:

Nisem mogel pisati čisto ničesar. Poskušal sem pobegniti pred tistim spominom. Nisem napisal ničesar, kar bi bilo povezano s 3. aprilom. Zaveš begunca je postala breme. [...] Jezik je povsem nemočen pred neizmernimi dejstvi. Jezik ven prihaja dobesedno in se redko oblikuje v besede, ko spomini privrejo na dan, vroči kot kepa ognja. Če je spomin kot nit, ga lahko vlečeš naokrog in ga navijaš, toda če ga poskušaš priklicati, se strdi in zlepi v kepo ter obnemi. Incident 3. aprila sem izkusil neposredno. Ker sem bil zaznamovan s travmo, se je moj um premikal vzvratno. Kar sem lahko pri delu s spominom storil, je bilo napisati pesmi o

Gwangjuju namesto o Jejuju 3. aprila. S *Pesmimi Gwangjuja* (1983) sem lahko pogledal na bolečino 3. aprila, skrito na dnu svojih misli, in se soočil z dogodkom. (Kim S. N. 2023, 349)

Zgornji citat jasno kaže, da je pesnik pretrpel neizmerno tragedijo, ki je ni mogel neposredno izraziti. »Razkosano telo« se pogosto uporablja kot simbol skoraj 30.000 žrtev incidenta 3. aprila na otoku Jeju, vendar Kim žrtve na novo opredeli kot »grdo telo, preveč strohnelo, da bi se mu lahko približal« (Kim 2018b, 441). Bila sta dva razloga, zakaj ni mogel zlahka pisati o incidentu na Jejuju. Prvič, v času upora je bil član stranke Namro, vendar je pobegnil na Japonsko, zaradi česar je o tem težko govoril, saj je južnokorejska vlada vstajo na Jejuju dolgo časa označevala kot komunistični upor, tako pa so ga v tistem času videle tudi desničarske frakcije. Drugič, na Japonsko je vstopil nezakonito in živel pod lažno identiteto ter se bal, da bi lahko priznanje njegovih izkušenj vodilo v deportacijo. Pesnik o teh okoliščinah razmišlja takole:

Še pred sedmimi leti nisem zmozel niti svoji ženi povedati o svoji povezanosti z incidentom na Jejuju 3. aprila. Do takrat sta bila približno dva razloga, zakaj sem molčal. Prvič, skrbelo me je, da bi razkritje članstva v južni frakciji omajalo legitimnost »ljudske vstaje«, ki je bila incident na Jejuju 3. aprila. [...] In obstaja še en razlog. Šlo je za strahopetnost samozaščite, obsedene z življenjem na Japonskem. Moja izpoved je izpoved nezakonite imigracije. Če bi bil prisilno vrnjen v Korejo, bi se moje življenje končalo v vojaški diktaturi, ki je trajala skoraj trideset let. (Kim 2016, 5–6)

Krivda zaradi iskanja azila na Japonskem je Kim Si-jonga preganjala vse življenje, ukoreninjena v obupu, ker se nikoli ni mogel vrniti v domovino, in v strahu pred posledicami; ne le zase, temveč tudi za svojo družino in sorodnike, če bi na Japonskem spregovoril o incidentu na Jejuju. Vendar to ne pomeni, da je Kim svoj čas na Japonskem preživel v obupu in žalosti. Namesto tega je aktivno deloval kot član komunistične partije, da bi preprečil razdelitev domovine, ter se energično ukvarjal z raznolikimi literarnimi dejavnostmi. Njegova odločnost se jasno izraža že v njegovi prvi pesniški zbirki *Obzorje* (1955). V spremni besedi prevajalca prevedene izdaje tega dela je njegova situacija opisana takole:

Ko razmišljamo o izkušnjah tega mladega moža, bi lahko pričakovali, da bo pred neizmernim oceanom jadikoval nad svojimi tragičnimi okoliščinami. Vendar mladeničevega pogleda proti obzorju ne vidim od zadaj. Obzorje, ki ga vidi v daljavi, ni simbol obupa, temveč resničnost, ki potrebuje preobrazbo. Zato med celotnim prevajanjem pesniške zbirke nisem videl žalostnega hrbta mladega moža, temveč njegov odločen obraz, s široko odprtimi očmi in mahajočimi rokami, ko se je soočal z izzivi pred seboj. Ne gre za nedosegljivo obzorje, ampak za obzorje »kraja, kjer stoji« in ki ga mladenič skuša odpreti. Sanja o novem zgodovinskem obzorju, ne o zastrtem in razdeljenem obzorju resničnosti hladne vojne. (Kim 2018a, 234)

Po tem, ko je med incidentom na otoku Jeju 3. aprila videl številne smrti in trupla ter komaj preživel zaradi izgnanstva, se je pesnik po prihodu na Japonsko hitro podal na pot boja za resnično preobrazbo. Zgodovinske okoliščine Korejskega polotoka so ga silile, da ne podleže žalosti, temveč da se aktivno vključi v dogajanje. Z izbruhom korejske vojne in razdelitvijo korejske skupnosti na Japonskem ter sredi spreminjajoče se vloge Japonske kot zaledne vojaške baze, ki se je preoblikovala v »bazično državo«, je bilo življenje tistih v domovini na kocki, kar je sprožilo ostre razprave. Kljub žalosti zaradi tragedije na Jejuju 3. aprila se je Kim podal v boj proti resničnosti, začevši z razkritjem svojega pravega imena namesto psevdonima.

Diaspora v stiski

Ocenjevanje poezije Kim Si-jonga lahko v grobem razdelimo v dve skupini. Prvi pristop skuša njegova dela brati kot zvrst *zainichi* književnosti, ki temelji na subjektivnosti *zainichi* Korejcev, drugi pa se osredotoča na njegovo izkušnjo izgnanstva oz. begunstva na Japonskem po incidentu na Jejuju ter jo razlaga kot diasporsko književnost. Čeprav ni mogoče navesti vseh obsežnih predhodnih raziskav o Kim Si-jongu, prvi pristop predstavlja pionirska študija Isogaija Jirōja, drugega pa raziskave Hosomija Kazuyukija. Poleg tega so pomembna tudi dela Oh Sejongja in Lee Jinkyonga, ki se poglobljeno ukvarjajo z ideološkim in filozofskim pomenom Kim Si-jongove poezije, ter raziskave Lee Hanjeonga in Kim Dongyoona, ki se osredotočajo na jezikovne značilnosti njegove poezije in na incident na Jejuju 3. aprila. V zadnjem času se je

v Južni Koreji povečalo zanimanje za literarni svet *zainichi* Korejcev, začenši s Kim Hwankijem, kot za obliko literature prekomorskih Korejcev. To je mogoče razumeti kot poskus, da se korejsko diasporo, ki jo je ustvarila modernost, vključi v kategorijo korejske književnosti. Poleg tega si od dvajsetih let 21. stoletja raziskovalci, kot sta Kim Jaeyong in Ko Myeongcheol, prizadevajo, da bi *zainichi* književnost povezali z nezahodno svetovno književnostjo ter pri tem kritizirajo evrocentrizem. Razen prej omenjenega Isogaijevega dela je večina raziskav nastala po letu 2000.

Skupna točka zgornjih raziskav pa je, da se Kim Si-jongova diasporska književnost, čeprav nosi travmo, aktivno ukvarja z visoko stopnjo estetske prakse, ko se sooča z zgodovinskimi tragedijami. Njegova diaspora se je začela z njegovim statusom *zainichi* Korejca. Izraz *zainichi* ne kaže zgolj na kraj prebivanja, temveč na eksistencialno stisko diskriminirane manjšine na Japonskem. V tem okviru je Kim Si-jong odkril koncept »živeti kot *zainichi*«. To ni bil zgolj eksistencialni boj, temveč temeljno vprašanje biti del diaspore, ki je izgubil možnost vrnitve v lastno domovino.

Obstoja *zainichi* ne ohranjajo le generacije, ki so se rodile in odrasčale na Japonskem, ampak ga gojim tudi jaz, ki sem bil poslan nazaj na Japonsko. Zavedam se, da je to nedvomno moj *zainichi*. Predpostavka »živeti kot *zainichi*«, ki raziskuje pomen bivanja na Japonskem in eksistencialne možnosti *zainichi* Korejca, se je tako zasidrala v meni. (Kim 2016, 234)

Čeprav je njegov status *zainichija* izviral iz izgnanstva, je izbruh korejske vojne leta 1950 položaj zelo hitro zaostрил. Medtem ko je Kim izražal bolečino svojega bivanja, je hkrati našel tudi določeno tolažbo v dejstvu, da ni bil več izpostavljen nevarnosti, da bi bil ubit. Zanj je bila Japonska varen kraj, čeprav kraj, ki je zbujal občutke krivde, in celo v izgnanstvu je bilo njegovo srce vedno z družino na Jejuju. Ob podpori aktivistov iz Zveze Korejcev na Japonskem, korejske *zainichi* organizacije, se je konec januarja 1951 pridružil Japonski komunistični partiji in jo uporabil kot bazo za svoje dejavnosti proti korejski vojni. Takrat je Japonska služila kot zaledna vojaška baza za Američane ter kot proizvodna baza orožja in streliva za ameriško vojsko.

Kim Si-jong je sodeloval v demonstraciji med incidentom Suita 24. in 25. junija 1952, ki jo je pozneje popisal v svoji epski pesniški zbirki *Niigata* iz leta 1970. V njej se demonstracij spominja z vrsticami »Na začetku in na koncu demonstracijske kolone / ko smo bili ena skupina«, medtem ko verzi »Živim

na Japonskem, sokrivec v vojni / upam zgolj na zavetje, kjer sem lahko v miru / kaj naj storim z grdoto tega notranjega organa!« (Kim 2014a) ostro razgaljajo njegovo krivdo, ki jo je občutil kot *zainichi*.

Ena izmed stvari, s katero se je v tem času strastno ukvarjal, so bile dejavnosti, povezane z etnično izobrazbo v povojni Japonski. Po japonskem porazu v drugi svetovni vojni so Korejci v radosti nad osvoboditvijo po vsej državi ustanavljali etnične šole, katerih namen je bil poučevati korejski jezik in kulturo, kar je bilo pod japonsko kolonialno oblastjo prepovedano. Do leta 1946 je bilo po vsej Japonski več kot 500 takšnih šol, izobraževale pa so okoli 60.000 učencev. Ta entuziazem je presenetil Generalni štab vrhovnega poveljnika zavezniških sil (GHQ), ki je ukazal, da se morajo tudi *zainichi* Korejci držati japonskih izobraževalnih zakonov, ter poskušal prisilno zapreti etnične šole, ki se temu niso prilagodile, kar je leta 1948 privedlo do izobraževalnega incidenta Hanshin. Kim Si-jong se je v gibanje za rešitev korejske osnovne šole Nakanishi vključil tri leta pozneje, leta 1951. Ko je bila šola leta 1952 obkoljena s strani policijskih enot za zatiranje izgredov in prisilno zaprta, je prevzel vlogo razrednika petega razreda in korejske učence poučeval korejščino. Pozneje je Kim Si-jong tisti čas opisal takole:

Aprila 1952 se je obnovljena osnovna šola Nakano Chōsen znova odprla s strogimi varnostnimi ukrepi, obkoljena s policijo prefekture Osaka. Napetost je bila prisotna, vendar je bila otvoritev kot dolgo pričakovani praznik, poln svetlobe in veselja. Seveda smo peli tudi »Pesem ljudskega boja«, ki se je pela na protestih in zborovanjih. Pesem je uglasbil Im Hwa, pesnik Zveze proletarske umetnosti Chōsen (KAPF), ki je bila preganjana kot komunistična protijaponska organizacija. Pesem je postala prepovedana, saj je bil Im Hwa usmrčen kot vohun. Ta pesem je bila eden od razlogov, da sem začel dvomiti o režimu severnokorejske republike.« (Kim 2016, 250)

V tem obdobju, ko je vpliv Severne Koreje v kulturni in izobraževalni sferi korejske diaspore na Japonskem postopoma naraščal, je Kim čutil močan občutek nasprotovanja. To je postalo razvidno, ko je leta 1953 prevzel vodilno vlogo pri ustanovitvi revije skupine korejskih pesnikov iz Osake *Azaleja*, ki se je neposredno spopadla s kulturnimi politikami Severne Koreje. Z ustanovitvijo organizacije Chongryon leta 1955 so se ti konflikti še zaostрили. Do leta 1957 so pesmi in kritike, ki jih je Kim Si-jong objavljал v *Azaleji*, postale tarče

neposrednih napadov. Kim, ki je bil nekoč goreč podpornik Severne Koreje, je začel tvegati svoje življenje, ker se je soočal in bojeval s politikami idolizacije in ideološkega zatiranja v režimu Kim Il Sunga. Eden glavnih očitkov iz vrst Chongryona je bil, da Kim Si-jong piše v japonščini in ne v maternem korejskem jeziku. Ta kritika ni ostala zgolj na ravni besed, temveč je začela ogrožati njegovo samoizražanje in celo njegovo življenje.

Oktobra 1958 je *Azaleja* zaradi konfliktov s Chongryonom po svoji dvajseti številki prenehala izhajati. Toda grožnje Kim Si-jongu se z zaprtjem revije niso končale, temveč so se nadaljevale zaradi njegovih poskusov, da bi objavil pesniško zbirko. Okrog leta 1960 je Kim dokončal rokopise dela *Niigata* (1970), zbirke dolgih pesmi, in dela *Japonska topologija 2* (2022), vendar zaradi zatiranja Chongryona v celotnih šestdesetih letih prejšnjega stoletja ni uspel objaviti niti ene same knjige in je živel praktično v stanju ohromelosti. Julija 1964 je bil izključen iz Chongryona, ker ni želel podpirati »eksperimenta združitve«, ki je obsojal sovjetski »revizionizem« in promoviral Kim Il Sungovo idejo *Juche*, popolne samozadostnosti. Tudi v izgnanstvu je tako Kim Si-jongova diaspora zaradi notranjega etničnega zatiranja dobila še bolj zapleteno in temnejšo obliko. V tem smislu v tem obdobju zanj ni bilo domovine, kamor bi se lahko vrnil. Južna Koreja je stokala pod vojaško diktaturo, kjer je bil incident na otoku Jeju tabu tema, Severna Koreja pa je prek Chongryona stopnjevala ideološki nadzor nad Korejci na Japonskem.

Kot posledico ideološkega in jezikovnega zatiranja (prisilne rabe korejskega jezika) s strani Chongryona je Kim Si-jong po letu 1955 preživel težko obdobje. To mu je povzročilo finančne težave, zaradi katerih ni mogel v celoti podpirati skupnosti *zainichi*, njegove ustvarjalne in založniške dejavnosti pa so postajale vse bolj omejene. V tem kontekstu je Kim Si-jong začel popolnoma izgubljati zaupanje v Severno Korejo ter je začel skupnost *zainichi* dojemati kot »ljudi, ki so ostali zadaj«. Z drugimi besedami, *zainichi* so bili inherentno omejeni zaradi nezmožnosti, da bi si zagotovili polno državljanstvo, kar jih je pripeljalo do stanja ujetosti v tuji državi, ne glede na njihovo lastno voljo.

Takrat se je Kim Si-jong odločil živeti kot del diaspore na Japonskem in se ni mogel postaviti ne na stran severnokorejskega ne južnokorejskega režima. To je bila najbolj realistična odločitev, ki jo je lahko sprejel kot »Korejec« v položaju diaspore in begunstva, kot človek, ki je bil nedobrodošel tako v Južni kot v Severni Koreji. To je pomenilo odmik od njegovega prejšnjega prizadevanja za nasilno »revolucijo« in sprejetje pogoja, da živi kot begunec in kot *zainichi*. Njegova sprememba smeri je sprožila tudi literarno-politično debato »Spomin

razseljenega«, ki je kritizirala njegovo odločitev, da živi neodvisno življenje kot *zainichi*, namesto da bi sledil severnokorejski politiki.

Kimova želja, da bi živel dejavno življenje kot *zainichi*, je jasno razvidna v njevovi prvi pesniški zbirki *Obzorje* iz leta 1955 (2018a). V njej sprejema bolečino propadle revolucije (incidenta na otoku Jeju 3. aprila), hkrati pa poskuša odpreti novo obzorje zase in se upreti razdeljenosti, ki jo je utrdila korejska vojna.

»Ni obzorja, kamor ne bi mogel iti. / Kraj, kjer stojiš, je obzorje.« (Kim 2018a, 11). Ti dve vrstici iz »Prologa« zvenita manj kot poetičen izraz in bolj kot deklaracija. Izražata odločnost slediti revoluciji prav iz kraja, kjer človek stoji. Medtem ko se je upiral razdelitvi in hladni vojni, ki jo je utrdila korejska vojna, je Kim iskal svojo pot kot neodvisni *zainichi*, nasprotujoč prisilnim in dogmatičnim literarnim smernicam Severne Koreje. Zato je mogoče »Prolog« brati tudi kot manifest, ki poudarja življenje in literaturo mladega Kima.

Ko odpremo prvo izdajo *Obzorja*, ki je bila objavljena leta 1955 in jo je pesnik Kim Si-jong hranil pri sebi, najdemo na notranji strani na roko navpično napisan stavek, ki ga je pesnik sam dodal in v katerem je zabeležil noč po izidu knjige:

Mojima ljubljenima očetu in materi,
izdal sem zbirko pesmi, ki je vidva ne moreta brati.
Vidva, ki bosta to zbirko blagoslovila bolj kot kdorkoli na svetu.
Si-jong, ki je odraščal nezrel,
posveča to knjigo svojim staršem iz tujine.
11. december 1955, »Noč«

Odlomek, ki ga je Kim zapisal po izidu zbirke *Obzorje*, raziskuje čas, ko je moral misliti na obraze mrtvih in na hrepenenje po domačem kraju, kamor se nikoli več ne bo mogel vrniti. Noč je čas sanjarjenja o novem obzorju, ki ga je v dnevih na Japonskem zatrla resničnost, hkrati pa tudi čas hrepenenja in bolečine do domačega kraja in mrtvih. Za mladega Kim Si-jonga je bila japonska noč čas, ki je hkrati nosil kruto realnost njegove omejene eksistence in bolečo možnost razkrivanja resničnosti Korejskega polotoka, ujetega v plamenih vojne. Pesnik je tako odprl noč Japonske in poskušal ponovno nadaljevati pretrgano pot zgodovine.

Seveda pa Kim Si-jonga v petdesetih letih ni mogoče pojasniti zgolj z njegovo odločnostjo in željo po revoluciji. V ozadju so bili žalost, jeza in globoko hrepenenje po otoku Jeju in starših. Verzi »Solzne oči / Pesek / Tega ne morem

več prenašati / Zemlja je bila oropana zraka / Nisem mogel dati glasu iz sebe / Pod rumenim soncem / Sem postal mumija / Zemlja je bila mrzla / Celo moji starši so me pozabili« (iz pesmi »Nočna mora« v *Obzorju* (Kim 2018a)) prikazujejo pesnikovo neomajno odločnost, jezo in žalost, vse brezhibno prepleteno.

Za Kim Si-jonga, ki se ni imel kam vrniti, je bil katalizator spremembe gibanja za demokratizacijo v Gwangjuju v Južni Koreji, ki je maja 1980 razbilo ideološko konfrontacijo in represijo obdobja hladne vojne, kar je pozneje vodilo do vstaje 10. junija 1987. S padcem vojaške diktature po tem dogodku je južnokorejska družba začela dopuščati svobodo misli in izražanja. Ta preobrazba je prinesla tudi pomembne spremembe v obravnavi *zainichi* Korejcev, ki so jih na Japonskem pogosto obravnavali kot vohune Severne Koreje. Po gibanju za demokratizacijo v Gwangjuju je Kim Si-jong opisal Korejo kot »kraj, preplavljen z neverjetno osupljivimi, nezakonitimi in absurdnimi dogodki« (Kim 2017, 318), pri čemer je ostro kritiziral hude kršitve človekovih pravic, ki so se dogajale pod vojaško diktaturo.

Dejansko je pod Park Chungheejem večkrat prišlo do »vohunskega incidenta tujih študentov, ki prebivajo na Japonskem«, v katerem so bili študenti *zainichi* Korejci osumljeni, da so severnokorejski vohuni. To je v korejski *zainichi* diaspori povzročilo globoko zamero do Južne Koreje. Kim Si-jongova ocena Koreje kot družbe, »preplavljene z nezakonitimi in absurdnimi dogodki«, ni bila usmerjena samo v Južno Korejo, temveč tudi v neusmiljeno zatiranje prekomorskih Korejcev v diaspori.

To se je začelo bistveno spreminjati z nastopom demokratične vlade, še posebej z inavguracijo Kim Daejunga – simbolne figure južnokorejskega gibanja za demokratizacijo – na položaj predsednika. Posledično je lahko Kim Si-jong skoraj pol stoletja po tem, ko jo je zapustil, spet obiskal svojo domovino. Po tem se je njegova ocena Južne Koreje dramatično spremenila. O tem potovanju je zapisal:

Obisk grobov mojih staršev je postal mogoč in izkazovanje spoštovanja je moja sinovska dolžnost. Z dovoljenjem štirih obiskov, ki mi jih je omogočil začasni potni list, mi je celo Generalni konzulat Južne Koreje v Osaki prijazno pomagal pridobiti novo registracijo gospodinjstva in južnokorejsko državljanstvo. Več kot trideset let boja ljudstva v gibanju za demokratizacijo je obrodilo sadove in mi omogočilo, da postanem eden izmed ljudi, ki so uresničili demokratično politiko v Južni Koreji. (Kim 2016, 271)

Kim je tako izrazil globoko hvaležnost zaradi pridobitve »južnokorejskega državljanstva«, pristne nacionalne identitete, ki je od leta 1949 do tedaj imelo le simboličen pomen. Trenutek, ko je diaspora, ki se ni imela nikamor vrniti, postala diaspora s krajem, kamor se *lahko* vrne, je ključen za spremembo Kim Si-jongovega negativnega pogleda na Korejo.

Povezava med incidentom na otoku Jeju 3. aprila in jedrsko katastrofo v Fukushimi

V poeziji Kim Si-jonga incident na otoku Jeju 3. aprila dolgo časa ni bil neposredno omenjen, pravzaprav je bil neposredno ubeseden šele nedavno. Namesto tega se je pesnik trudil »pobegniti pred tistimi spomini« (Kim 2017, 156), saj so bili zastrašujoči. Posledično se je incident pojavljal posredno in simbolično, ne pa neposredno. Pogosto se omenja, da Kim Si-jong – ki je masaker izkusil – o njem ni pisal, medtem pa je Kim Sokpom – ki masakra ni doživel – o tej temi veliko napisal, vključno z epskim sedemdelnim romanom *Kazantō* (*Vulkanski otok*). Toda če natančneje pogledamo njegovo zgodnjo pesniško tetralogijo, vidimo, da incident Jeju diha med vrsticami ali pa je navzoč metaforično. V intervjuju je Kim Si-jong o incidentu na Jejuju in svojem delu dejal sledeče:

Japonska topografija je zbirka pesmi v istem kontekstu kot *Niigata*. V tej zbirki je pesem z referenco na incident Jeju, ki je na površini ni moč videti, z naslovom »Moja spolnost in moje življenje«, enako pa velja tudi za »Pletje«. (Iz neobjavljenega intervjuja. Kim Si-jong, intervjuval Kwak Hyounduck, 13. julija 2022.)

Pesnik uporabi ti dve pesmi iz *Japonske topografije* (Kim 2022a) kot primera skritih referenc na incident z otoka Jeju, vendar jih je mogoče najti tudi drugje. V svoji debitantski zbirki *Obzorje* je Kim prvič omenil incident Jeju. Njegova strašna izkušnja je predstavljena posredno, saj se je tragedija zgodila manj kot deset let pred tem.

V zaključnih verzih pesmi »Zakon odlaganja«, vključene v *Obzorje*, Kim piše: »Poznal sem / že prej takšne pogrebe / Ožgano telo je bilo vidno porčnjeno in zoglenelo / Doba je izginila, potem ko si je vzela lastno življenje, še ko je bila živa« (Kim 2018a, 39). To pesem je težko razumeti, ne da bi jo povezali z incidentom na Jejuju, tudi če »pogreb« ali »ožgano truplo«, ki se v

njej pojavljata, nista neposredna namiga nanj. Po tej pesmi pa se začnejo bolj redno pojavljati pesmi, ki prikličejo ta dogodek. Začnimo s preučevanjem pesmi »Pletje«, za katero je pesnik sam povedal, da je povezana z incidentom na otoku Jeju.

Ali je tam
srp?
Nesmisel!
Živahna, bujna poletna trava
se ne ukloni do te mere.
Seveda, da bi prihranili trud,
obstaja način,
da iztrebiš
na tako
higienski način.
Najprej polij bencin
potem
jo zažgi
malo odmaknjen stran
nameri cev
nahrbtno škropilnice. (Kim 2022a, 21)

»Bencin« v tej pesmi prikliče taktiko požgane zemlje, ki sta jo vojska in policija uporabili pri zatiranju incidenta na otoku Jeju 3. aprila, medtem ko »poletna trava« označuje odporniške sile, ki so bile iztrebljene z bencinom, s čimer se masaker povezuje s pesnikovo globoko zakoreninjeno travmo. V isti pesniški zbirki pesem »Moja spolnost in moje življenje« predstavi še neposrednejši prikaz pokola.

Iz rane na odrezanem penisu
tako je. Videla sem prvo menstruacijo svoje ljubimke, ki je ne bi smel videti.
Sveže iz plinske komore,
med Anninimi zardelimi stegni, nizko ležeča megla.
Obarvana na padlih hlačah,
raztopljena v Jejujevi
mlačni sezonski sapi. (Kim 2022a, 167)

Ti verzi v pesmi opisujejo svaka, ki mu je vojak s samurajskim mečem odsekal penis, temu pa sledijo podobe, ki prikličejo Ano Frank, ko v plinski komori v Auschwitzu prvič doživi menstruacijo. Smrt tako svaka kot Ane Frank imata skupno lastnost, da sta del veliko širšega pokola. Incident na Jejuju se še izraziteje pojavi v zbirki dolgih pesmi *Niigata*, objavljeni neposredno po *Japonski topografiji*.

Ko je džip
nizko zastokal
po glavni cesti
se je moja preteklost
neizprosno zarila
skozi labirint prsti
od dneva ko sem jokal
kopajoč jarek
za obmejno ograjo
v debelino zemlje
moja mati je na koncu
izgubila svojega edinega sina
V moji preteklosti
ni bilo poti. (Kim 2014a, 23)

V vrsti zvezani
pridržani
množica v belem
je bila brez konca požrta
v izkrcevalne čolne
s široko razprtimi usti. (Kim 2014a, 97)

Incident na Jejuju se pojavlja skozi to celotno pesniško zbirko, pri čemer sta zgornja citata zgolj reprezentativna primera. Prvi izraža pesnikovo izkušnjo skrivanja v luknji stričeve shrambe za krompir, potem ko je zaradi sodelovanja v uporuh komaj ušel smrti. Drugi prikazuje prizor tik pred usmrčitvijo z utopitvijo ljudi, vpletenih v dogodek. Od pesniške zbirke *Obzorje*, v kateri začne Kim Si-jong metaforično razkrivati incident na otoku Jeju, do *Japonske topografije* in *Niigata* postopoma vse bolj konkretizira svoje spomine na masaker. V tem smislu je očitno, da Kim spominov na dogodek ni razumel zgolj kot travmo, ki jo je treba pokopati v globine spomina, temveč je, čeprav posredno, skušal

incident izraziti skozi svojo celotno poezijo, četudi zgolj kot »mračne sence« (Kim 2017, 121). Kot je opomnil Kwon Seongwoo, gre za »fragmente spomina in spominske podobe, ki se naravno priključijo v procesu opisovanja drugih zgodovinskih spominov in ran« (Kwon 2023, 21), vendar to niso zgolj skrite simbolne figure. Tudi kot »fragmenti spomina in spominske podobe« te metafore povezujejo incident Jeju z judovskim holokavstom in se širijo v obsodbo ameriškega hinavstva po drugi svetovni vojni. V tem pogledu incident Jeju ni bil zgolj vir neizrekljivega obupa za pesnika, temveč stalen dogodek, ki je širil obzorja zgodovinske domišljije in omogočal soočanje s sodobnimi tragedijami. Fraza »živeti na Japonskem kot *zainichi*«, ki jo je Kim Si-jong začel uporabljati v petdesetih letih, je pomenila podoživljanje incidenta Jeju v izgnanstvu na Japonskem, brez kraja, v katerega bi se lahko vrnil. Pesnik ni zgolj obupoval nad globokimi ranami in tragedijami masakra, temveč jih je globoko ponotranjil, pri čemer se je trudil čim bolj neposredno soočiti s sedanostjo in jo preživeti.

V zgodnji Kimovi tetralogiji je incident na otoku Jeju povezan tudi s protijedrskim gibanjem. Kim Si-jongova jeza je bila usmerjena proti Združenim državam, ki so svet potiskale v grozo jedrske vojne, in proti Japonski, ki je prispevala k trajni razdelitvi Korejskega polotoka. Kot pesnik, ki je živel na Japonskem, si je prizadeval poseči ne le v realnost Koreje, temveč tudi v realnost Japonske. To se razlaga kot »globalna perspektiva 'tretjega sveta'« (Kim 2018a, 229), kot pojasnjuje Oh Sejong v korejski izdaji *Obzorja*.

Povezane pesmi so zbrane v prvem delu *Obzorja* »Pesem tistega, ki si goreče želi noči«. Pesmi, kot so »Ob smrti Saitōja Ginsakuja«, ki je prikazala incident Matsukawa (iztirjenje vlaka, ki ga je leta 1950 povzročila ameriška vojska), »Asketsko življenje«, ki satirizira kabinet Yoshida Shigeruja, in »Kamera«, ki se ukvarja z regresivno realnostjo življenja na Japonskem, vse izražajo Kim Si-jongovo željo po spremembi realnosti njegove nove države gostiteljice. V pesmi »Kamera« poziva japonsko ljudstvo, naj se pridruži vrstam za revolucionarne spremembe, ko zapiše: »Ljudstvo Japonske / kamera teče / tisti, ki ne morejo kričati, pišejo podnapise / če vas je strah / če trpite / obesite si transparente na prsi!« (Kim 2018a, 86).

Ena od pomembnih tem v Kim Si-jongovi prvi pesniški zbirki *Obzorje* je protijedrsko gibanje. Aktivno je sodeloval v protijedrskih demonstracijah ter v ta namen pisal in recital pesmi. V zgodnjih petdesetih letih so Združene države Amerike v okviru doktrine predsednika Eisenhowerja »Atomi za mir« z nadaljevanjem poskusov z vodikovimi bombami naredile protisloven korak. Takrat je bila 1. marca 1954 japonska ribiška ladja Daigo Fukuryū Maru med ameriškim

preizkusom vodikove bombe v bližini atola Bikini izpostavljena radioaktivnemu prahu. To je zanetilo protijedrsko gibanje na Japonskem in navdihnilo filme, kot sta *Gojira* (*Godzilla*, 1954) Honde Ishirōja in *Zapis preživetja* Akire Kurosawe (1955). Tudi Kim Si-jongova prva pesniška zbirka je bila objavljena prav v tem času. Pesmi »Južni otok – neznana smrt« (1954.3), »Znanje« (1954.9), »Nagrobni-ki« (1955.9) in »Otrok in luna« (1955.8) so vse vključene v *Obzorje* in predstavljajo njegove protijedrske pesmi, ki jih je recitiral na protestnih shodih. Ko je Ernest John, prvi ameriški raketni sistem zemlja-zemlja z jedrsko zmogljivostjo, prišel na Japonsko, je pesnik opozoril na naraščajočo jedrsko grožnjo. Glede poskusov z vodikovo bombo v ZDA je Kim v pesmi »Znanje« zapisal: »Poznati pest pepela / ni dovolj, da bi človeka spremenili v rezine mesa / po pokolu 300.000 ljudi v Hirošimi in Nagasakiju.« Verzi »To ni prva smrt. / To je en človek, ki sledi Hirošimi in Nagasakiju« iz »Nagrobnika« jasno razkrivajo tragedijo jedrskega orožja.

Kontekst Kim Si-jongovih protijedrskih pesmi iz petdesetih let prejšnjega stoletja ponovno oživi v zbirki *Zemljevid obratne strani* leta 2024 [2018], ki obravnava veliki vzhodnojaponski potres. Na poti v Tokio leta 2011, ko naj bi za svojo zbirko *Izgubljeni letni časi* prejel nagrado Takami Jun, je Kim doživel uničujoči potres in cunami, ki so prizadeli Japonsko. Ta zbirka zajema šok in strah pred tem dogodkom ter odziv družbe na jedrsko katastrofo v Fukushimi. To je zbirka pesmi pesnika, ki je šestdeset let prej na protestih pisal in recitiral protijedrske pesmi. Zbirko je mogoče primerjati z odzivi osebnosti, kot je Ōe Kenzaburō, ki je po dogodku v Fukushimi jokal in prevzel odgovornost kot povojni japonski demokrati. Poleg tega je zbirka prežeta s podobami, ki odzvanjajo tragedijo na otoku Jeju. Značilna je pesem »Oddaljeno žalovanje« v *Zemljevidu obratne strani*:

Prepletena telesa, naplavljeni hlodi
pritekajoč dol s stoječega dna.
Telesa tako razkrojena, da jih ni mogoče prepoznati
trupla, ki niso več človeška.
Čas po celonočnem divjanju tajfuna je prinesel veter in dež,
ljudje so zadrževali dih in molili za vrnitev pogrešanih svojcev.
[...] Ko se časi zvijajo v agoniji / ljudje žalujejo za umrlimi skrivnostne
smrti.
Z žalovanjem nenadoma spremenijo smrt v nagrobnik.
Truplo se postopoma prazni.
Kdo je mrtvec, in za čigavo smrt / sklepam roke? (Kim 2024, 23–24)

Izrazi, kot sta »trupla, ki niso več človeška« in »praznjenje«, ponazarjajo podobnosti med obema dogodkoma. V tem smislu je pesniški svet Kim Si-jonga globoko prežet s tragedijo in trpljenjem incidenta na otoku Jeju, hkrati pa se dejavno sooča z neposrednimi realnostmi svojega časa.

Diasporska eksistenca

Literaturo Kim Si-jonga lahko označimo kot prežeto s travmo in estetsko prakso kot odgovor na zgodovinsko tragedijo in eksistencialno tesnobo, ki ju je doživljal med življenjem kot *zainichi*. Njegova dela zajemajo ne le njegovo identiteto Korejca, ki živi na Japonskem, temveč tudi diasporsko življenje, ki ga je živel po izgubi domovine. Zanj izraz *zainichi* ni pomenil le kraja njegovega bivanja, temveč eksistencialni izziv diskriminirane manjšine. Po letu 1955 je bil Kim izpostavljen zatiranju s strani Chongryona, ki mu je preprečeval objavo pesniških zbirk. Trpel je ideološki pregon in jezikovno zatiranje, kar je povzročilo več kot desetletje trajajočo prepoved objavljania njegovih del. V kontekstu korejske vojne in posledične razdelitve polotoka je Kimova diasporska izkušnja postala še bolj zapletena in mračna ter ga oropala prave domovine, ki je ni imel ne na Japonskem ne v kateri od obeh Korej. Njegova literarna pot tako ni le odraz ontološke stiske *zainichi* Korejca, temveč tudi zapis boja in odpora diasporskega pesnika, izgubljenega med severom in jugom.

V Kim Si-jongovem primeru je življenje v diaspori pomenilo, da je moral živeti pod drugim imenom, medtem ko je svoje pravo ime uporabljal kot psevdonim. Njegovo pravo ime je Kim Si-jong 金時鍾, njegova druga imena pa so Hayashi Daizo 林大造 na Japonskem in Yim Daejo, ko je pridobil korejsko državljanstvo. Z drugimi besedami, za Kim Si-jonga je diaspora pomenila način »živeti življenje« v nasprotovanju razdelitvi Severne in Južne Koreje, tako da je skušal izbrisati svoje pravo ime in svoj obstoj ter živeti kot nekdo drug. Razlog, da mu je bil njegov obstoj odrečen in da je moral živeti na Japonskem, je bil v veliki meri povezan z incidentom na otoku Jeju, ki se je zgodil po koncu japonske kolonialne oblasti v Koreji. Če bi se Južna in Severna Koreja po osvoboditvi združili v eno državo, bi se Kim Si-jongov azil in diaspora končala kot kratkotrajna boleča izkušnja, on pa bi lahko prisostvoval zadnjim trenutkom svojih staršev. Hladna vojna in razdelitev Korejskega polotoka sta zgodovinska tragedija, ki je ustvarila številne korejske diaspore, med njimi tudi Kim Si-jongovo. Med drugo svetovno vojno je Kim Si-jong kot podanik imperija, ki je

verjel v japonsko zmago, ponovno vstopil v svet korejskega jezika in odprl oči za nacionalno zavest. Zagotovo je zgodovinska ironija, da je moral pobegniti na Japonsko in znova živeti v japonskem jeziku po tem, ko je bil udeleženec v incidentu Jeju in član stranke Namro, ki je nasprotovala delitvi pri oblikovanju korejske države po osvoboditvi. Zatočišče Ikaino v Osaki je kraj, ki so ga številni ljudje z otoka Jeju imenovali svoj drugi dom, vendar je razdeljenost med *zainichi* Korejci kmalu po izbruhu korejske vojne tam povzročila hude konflikte. Tako je kraj Kimove diaspore postal še ena lokacija, kjer so vrele razprtije in katastrofe, ki jih je povzročila razdelitev obeh Korej.

V Kim Si-jongovi poeziji se incident na otoku Jeju dolgo ni pojavljal neposredno in se je šele pred kratkim začel jasneje izražati. Trudil se je pobegniti grozljivim spominom na dogodek, zaradi česar je incident v njegovih delih izražen le posredno in simbolno. V njegovi zgodnji tetralogiji je ta dogodek povezan tudi z njegovim sodelovanjem v protijedrskem gibanju. Njegovo poezijo je mogoče razumeti kot odziv ne le na množične poboje tistega časa, temveč tudi na strah pred jedrsko vojno, ki so jo spodbujale Združene države, ter na vprašanje razdelitve Koreje. Kimov angažma je presegal Korejski polotok, saj je želel poseči tudi v japonsko družbo, kar odraža njegov pogled na »tretji svet«. Kim Si-jongova poezija se tako incidenta na otoku Jeju ne loteva zgolj kot travme ali zgolj kot žrtvine pripovedi. Namesto tega pesnik skozi izbruseno pesniško govorico in estetiko ponotranji svoje globoke rane, se sooča s tragedijo in si prizadeva, da bi jo presegel. Njegova poezija uteleša prav tiste značilnosti svetovne literature, ki jih je Nobelov odbor poudaril ob podelitvi nagrade Han Kang, in sicer da »se sooča z zgodovinskimi travmami in razkriva krhkost človeškega življenja«.

Če se vrnemo k svetovni literaturi in diaspori: profesor na Univerzi Harvard David Damrosch je v svojem delu *Kaj je svetovna literatura?* svetovno literaturo definiral kot »eliptično refrakcijo vse nacionalne literature« (Damrosch 2003, 281). Damrosch se zaveda vpliva ene nacionalne literature na druge regije in narode. Korejska diasporska literatura, zlasti *zainichi* literatura, je dober primer, saj jo je težko razvrstiti kot nacionalno literaturo. Namesto tega je bližje »manjšinski literaturi«, kot jo opredelita Deleuze in Guattari. Korejska *zainichi* literatura na Japonskem širi definicijo diasporske literature dlje od Damroschove opredelitve, saj prelamlja ne le japonsko nacionalno literaturo, temveč tudi zgodovinsko percepcijo. Ikezawa Natsuki je ob pripravi zbirke svetovne literature na Japonskem svetovno literaturo definiral kot »nekaj, kar se pomika proti širšemu obzorju, potem ko si je ustvarilo lasten prostor« (Ikezawa 2008,

158). V primerjavi tega s Kim Si-jongovo poezijo nastopi problem koncepta »lastnega prostora«. Kim Si-jong ni mogel oblikovati svojega prostora na Jejuju. Kim Sokpom je po drugi strani desetletja »gradil svoj prostor in se pomikal proti širokemu obzorju«, ko je pisal *Kazantō*, delo o incidentu na otoku Jeju. Kim Si-jong je doživel bolečo izgubo kraja, medtem ko je Kim Sokpom pridobil kraje, ki niso bili njegovi. Kim Si-jong se je poskušal »maščevati« Japonski tako, da je pisal pesmi v jeziku »prask na steni z nohtom«, ne v svojem maternem jeziku. Ko je pesnik dopolnil 95 let, je bilo to še vedno sedanost. V svojem eseju »Poezija je revolucija spoznanja« Kim opredeli poezijo kot »nekaj, kar obstaja tudi, ko ni napisano« (Kim 2024, 172). To je izraz, popolnoma primeren za nekoga, ki je skoraj pol stoletja živel boleče diasporsko življenje.

Zahvala

Pričujoči članek je podprlo Ministrstvo za izobraževanje Republike Koreje in Nacionalne raziskovalne Fundacije Koreje (NRF-2024S1A5A2A01024224).

Literatura

- Bollack, Jean 장 볼락. 2017. *Yudaehwadoen Dogirindeul Saieseo* 유대화된 독일인들 사이에서 [Med judaiziranimi Nemci]. Prevedel Yoon Jeongmin 윤정민. Seoul: Editus.
- Celan, Paul 파울 첼란. 2010. *Amudo Anin Jauui Jangmi* 아무도 아닌 자의 장미 [Nikogaršnja vrtnica]. Prevedel Je Yeomae 제여매. Seoul: Shiwajinsil.
- Damrosch, David. 2003. *What is World Literature*. Princeton, Oxford: Princeton University Press.
- Deleuze, Gilles in Félix Guattari. 1986. *What Is a Minor Literature?* Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Han, Kang 한강. 2007. *Chaesikjuuija* 채식주의자 [Vegetarijanka]. Seoul: Changbi.
- . 2014. *Sonyeon Onda* 소년이 온다 [Deček prihaja]. Seoul: Changbi.
- . 2021. *Jakbyeolhaji Anhneunda* 작별하지 않는다 [Ne ločimo se]. Seoul: Munhakdongne.
- Hosomi, Kazuyuki 호소미 가즈유키. 2013. *Diasporareul Saneun Siin Kim Shijong* 디아스포라를 사는 시인 김시종 [Kim Si-jong: pesnik v diaspori]. Prevedel Dong Seonhee 동선희. Seoul: Eomunhaksa.
- Ikezawa, Natsuki 池澤夏樹. 2008. »Sekai bungaku wa ekkyō suru 世界文学は越境する [Svetovna literatura presega meje].« *Bungakukai [Literarni svet]*, 140–59.
- Isogai, Jirō 磯貝治良. 2004. 'Zainichi' bungakuron <在日>文学論 [Literarna teorija zainichi]. Tokio: Shinkansha.

- Kato, Shuichi 가토 슈이치. 2010. *Ilbon Munhwaui Sigangwa Gonggan* 일본문화의 시간과 공간 [*Čas in prostor japonske kulture*]. Prevedel Park Insoon 박인순. Seoul: Jaggeuniyagi.
- Kim, Sokpom 김석범. 1983–1997. *Kazantō 1–7* 火山島1–7 [*Vulkanski otok 1–7*]. Tokio: Bungei shunjū.
- Kim, Si-jong 김시종. 2008. *Gyeonggyeui Si* 경계의 시 [*Obmejne pesmi*]. Prevedla Yoo Sookja 유숙자. Seoul: Sohwa.
- . 2014a [1970]. *Niigata* 니이가타. Prevedel Kwak Hyounduck 곽형덕. Seoul: Geulurim.
- . 2014b [1983]. *Gwangjusipyon* 광주시편 [*Pesmi Gwangjuja*]. Prevedel Kim Jeongrae 김정래. Seoul: Pureunyeoksa.
- . 2016 [2015]. *Joseongwa Ilbone Salda* 조선과 일본에 살다 [*Življenje v Koreji in na Japonskem*]. Prevedel Yoon Yeol 윤여일. Seoul: Dolbaegae.
- . 2017 [1986]. *Jaeil-ui Teumsaeeseo* 재일의 틈새에서 [*Zainichi v razpokah*]. Prevedel Yoon Yeol 윤여일. Seoul: Dolbaegae.
- . 2018a [1955]. *Jipyonseon* 지평선 [*Obzorje*]. Prevedel Kwak Hyounduck 곽형덕. Seoul: Somyoungchulpan.
- . 2018b. »Gyeonggeonhi Dwidolaboji Malla 경건히 뒤돌아보지 말라 [*Ne oziraj se nazaj spoštljivo*].« *Changjakgwa Bibyeong* [*Kreacija in kritika*], 430–41. Prevedel Kwak Hyounduck 곽형덕.
- . 2019a [1998]. *Hwaseog-ui Yeoreum* 화석의여름 [*Poletje fosilov*]. Prevedel Lee Jinkyong 이진경 et al. Seoul: Doseochulpan.
- . 2019b [2010]. *Ilh-eobeorin Gyejeol* 잃어버린 계절 [*Izgubljeni letni časi*]. Prevedel Lee Jinkyong 이진경 et al. Seoul: Changbi.
- . 2019c [1978]. *Ikainosijip Oe* 이카이노시집 외 [*Pesmi Ikaina*]. Prevedel Lee Jinkyong 이진경 et al. Seoul: Doseochulpan b.
- . 2022a [1957, 2022]. *Ilbonpoongtogi* 일본풍토기 [*Japonska topografija*]. Prevedel Kwak Hyounduck 곽형덕. Seoul: Somyoungchulpan.
- . 2022b. »Laugh.« *Webzine Beyond*, november 2022. V korejščino prevedel Kim Hwanki.
- . 2022c. *Shishū Nihon fudoki II* 詩集 日本風土記II [*Zbirka Japonska topografija II*]. Tokio: Fujiwara shoten.
- . 2024. *Baemyonui Jido* 배면의 지도 [*Zemljevid obratne smeri*]. Prevedel Kwak Hyounduck 곽형덕. Seoul: Somyoungchulpan.
- Kim, Si-jong 김시종 in Kim Sokpom 김석범. 2007. *Waekeosso Sseowasseun-ga* *Waekeosso Chimmukhaewasseun-ga* 왜 계속 써왔는가 왜 침묵해 왔는가 [*Zakaj sem nadaljeval pisati, zakaj sem molčal*]. Uredil Moon Gyeongsoo 문경수, prevedla Lee Gyeongwon 이경원 in Oh Jeongun 오정은. Jeju: Jeju Daehakgyo Chulpanbu.
- Kim, Seong Nae. 2023. »Cultural Trauma and the Cheju Massacre in Transnational Perspective.« V *Routledge Handbook of Trauma in East Asia*, uredila Tina Burrett, in Jeff Kingstone, 344–55. London: Routledge.

- Kwon, Seongwoo 권성우. 2023. »Kim Sokpumgwa Kim Shijong 김석범과 김시종 [Kim Sokpum in Kim Si-jong].« *Gukje Hanin Munhak Yeongu* 93: 11-38.
- Lee, Jinkyong 이진경. 2019. *Kim Shijong, Eogeunnam-ui Jonjaeron* 김시종, 어긋남의 존재론 [*Kim Si-jong, ontologija razselitve*]. Seoul: Doseochulpan b.
- Oh, Sejong 吳世宗. 2010. *Rizumu to jojō no shigaku: Kim Shijong to »Tankateki Jojō no hitei«* リズムと抒情の詩学: 金時鐘と「短歌的抒情の否定」 [*Poetika ritma in lirike: Kim Si-jong in 'Negacija lirike tanka'*]. Tokio: Seikatsu shoin.
- Ryu, Catherine. 2020. »Hokubei ni okeru Kim Shijong 北米における金時鐘 [Kim Si-jong v Severni Ameriki].« *Anthology of Transborder Cultural Studies* 3: 33-36.
- The Nobel Prize. 2024. »Nobel Prize in Literature.« Dostopano 1. decembra 2024. <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/>.

Diasporski elementi v delih Yom Sang-seopa po osvoboditvi

Izvleček

Obdobje po osvoboditvi Koreje je zaznamovalo stanje zmede in pretresov. Neokolonialne sile in začetek hladne vojne so privedli do razdelitve Korejskega polotoka. V času, ko je Koreja dosegla svojo neodvisnost, je precejšnje število Korejcev živelo v Mandžuriji in drugih delih sveta ter oblikovalo veliko korejsko diasporo. Neodvisnost je te ljudi spodbudila k »vrnitvi« domov. Yom Sang-seop je po osvoboditvi v svojih romanih obširno pisal o temi tega »vračanja«. Vendar obstaja le malo raziskav, ki bi se poglobljeno ukvarjale z diasporskimi elementi v Yomovih romanih. Njegova dela po osvoboditvi se osredotočajo na razdelitev države in ideološki razkol med preprostimi ljudmi ter na njihove stiske kot beguncev. V svojih zapisih predstavlja življenje Korejcev, ki so živeli v Mandžuriji in njihovo potovanje nazaj na Korejski polotok po osvoboditvi. Dela, napisana v tem obdobju in pred izbruhom korejske vojne, kažejo težnjo k diasporski literaturi, v kateri so osrednje teme begunska kriza, ideološki razkol, razseljenost in problem ponovne vključitve v novo nastajajoče države. Prispevek se osredotoča na Yomove romane in kratke zgodbe ter obravnava diasporske vidike v njegovih delih.

Ključne besede: diaspora, obdobje po osvoboditvi, Koreja, Mandžurija, povratak domov, razočaranje

Abstract

Diasporic Elements in the Post-liberation Works of Yom Sang-seop

The post-liberation era of Korea witnessed a state of confusion and turmoil. The neo-colonial powers and advent of the Cold War led to a partition of the peninsula. By the time Korea earned its independence a considerable number of Koreans were living in Manchuria and other parts of the world,

forming the Korean diaspora, and independence led many of these to “return” home. Yom Sang-seop wrote extensively about the theme of this “return” in his post-liberation novels. However, there is barely any research that has explored the diasporic elements in this author’s novels. His post-liberation works focused on the partition of the country, the ideological divide among the common people, and their plight as refugees. In his works Yom Sang-seop wrote about the life of Korean people living in Manchuria and their journey back to the Korean peninsula after liberation. His works after the liberation and before the outbreak of the Korean war show a common tendency of diaspora literature, where the central themes are the refugee crisis, ideological divide, displacement, and problems related to housing in the newly established countries of North and South Korea. The paper will focus on his novels and short stories, and discuss the diasporic aspects in his works.

Keywords: diaspora, post-liberation, Korea, Manchuria, homecoming, disillusionment

Uvod

Yom Sang-seop (1897–1963), arhitekt joseonskega realizma (Im 1935) in eden najvidnejših predstavnikov naturalizma (Baek 1980) v korejskem literarnem svetu, je bil obširno obravnavan zaradi realizma in naturalizma v svojih delih. *Samdae* 삼대 (*Tri generacije*), eno njegovih najpomembnejših del, je med njegovimi najbolj brani roman. Obstaja veliko študij o delih, ki jih je Yom Sang-seop napisal od leta 1920 do 1961, med njimi je najbolj avtoritativno raziskavo opravil Kim Yunsika (1999). Njegovi romani so pogosto obravnavani v povezavi s postkolonializmom (Kim 1999; Seo 2002; Na 1999; Kim 2003; Huh 2011; Roh 2008; Lee 2012), kolonialno modernostjo in hibridno nacionalnostjo moderne države (Yi 2009; Lee 2003; Kim 2015; Ryu 2009; Choi 2007; Lee 2016; Choi 2016). Njegova dela po osvoboditvi poskušajo uravnovežiti ideološka nasprotja med desnico in levico z namenom iskanja poti k ponovni združitvi Korejskega polotoka in iskanja srednje poti za integracijo obeh ideologij v imenu mirnega sobivanja. Nacionalizem v njegovem pisanju je tako usmerjen k doseganju enotne Koreje, njegova proza v času po osvoboditvi pa prikazuje preplet kolonialne izkušnje in nastajajočega novega svetovnega reda.

Njegovi romani iz tega obdobja, kot so *Haebangui Adeul* 해방의 아들 (*Sin osvoboditve*), *Sampalseon* 삼팔선 (*Osemintrideseti vzporednik*), *Ihap* 이합

(*Ločitev*), *Jaehoe 재회* (*Ponovno srečanje*), *Hyopung 효풍* (*Jutranji vetrič*), *Imjong 임종* (*Na smrtni postelji*) in *Du Pasan 두 파산* (*Dva bankrota*), se osredotočajo na vprašanja, s katerimi so se soočali Korejci, in na težave na Korejskem polotoku po osvoboditvi izpod japonske kolonialne oblasti. Ta dela se običajno raziskuje z vidika begunske krize, krize identitete, dilem mešanih narodnosti in motiva politične nevtralnosti, pri čemer avtor ne podpira ne kapitalistične ne komunistične strani. Na ta način se zgodbe razumejo, ker so našteje teme zelo eksplicitno prikazane, kadar se jih bere površno. Vendar natančnejše branje Yomovih del po osvoboditvi razkrije, da raziskujejo tudi teme življenja v izgnanstvu, nostalgije po domu in željo po vrnitvi domov. Tako izkazujejo diasporske elemente in tendenco k diasporški literaturi.

Obdobje po osvoboditvi na Korejskem polotoku je zaznamovalo hitro spreminjajoče se geopolitično ozadje. Po koncu druge svetovne vojne sta se vzdignili dve velesili in tako se je začelo rivalstvo za premoč v obliki hladne vojne, ki je svet binarno razdelilo na komunistični in kapitalistični blok. Raziskave tega obdobja v Koreji so močno osredotočene na omenjeno binarnost in njeno vlogo pri razdelitvi Koreje. Akterji boja za prevlado v obdobju hladne vojne so neokolonialne sile (Na 2008, 37–59), ki so skupaj odločale o usodi Koreje. Ideološke razlike, problem projaponskih Korejcev oz. Korejcev, ki so podpirali japonski kolonialni režim, ter oblikovanje nove nacionalne države zavzemajo pomemben prostor v literarnem diskurzu obdobja po osvoboditvi. Vendar pa se je v kaosu razdelitve Korejskega polotoka izgubila zgodba Korejcev, ki so živeli v Mandžuriji, ljudi, ki so bili bodisi prisilno izgnani, so izgnanstvo izbrali sami ali so preprosto pobegnili tja v iskanju boljšega življenja. Zgodba o teh razseljenih ljudeh in njihovi kasnejši vrnitvi v domovino, ki se je medtem spremenila, je ključna za razumevanje kaosa in težav polotoka po osvoboditvi. Tisti, ki so odšli v Mandžurijo, so doživeli diasporško pot naselitve in izkoreninjenosti, v mnogih primerih pa so se kasneje vrnili domov. Ker so zapustili domovino, je njihovo izkušnjo treba obravnavati z vidika diaspore. Diasporški diskurz je tako v središču njihove izkušnje izgnanstva in »vračanja«, obrobni diskurz pa je diskurz o oblikovanju nacionalne države. Z drugimi besedami, oblikovanje nacionalne države je močno vplivalo na ljudi in na njihove odločitve o tem, ali se vrniti ali ne. Oblikovanje nacionalne države je tako delovalo kot sekundarna sila, ki je ljudi spodbujala k »dediasporizaciji«. Namen tega prispevka je osvetliti zgodbo tistih, ki so pobegnili ali bili izgnani s Korejskega polotoka ter se nato po osvoboditvi vrnili. Njihovo izgnanstvo, vrnitev domov in celotna pot so zares predstavljali diasporško izkušnjo, zato je treba njihovo zgodbo obravnavati v okviru teorij diasporškega diskurza.

Definicija pojma diaspora se je skozi čas spreminjala. Walker Connor je diasporo opisal kot ljudi, ki živijo zunaj svoje domovine (Connor 1986). Danes pa se izraz diaspora ne nanaša le na tiste, ki so izseljeni ali živijo zunaj domovine, temveč tudi na tiste, ki so doživeli diasporsko razselitev in so se nato vrnili domov. Kot ugotavlja Cousins (Cousins, Dodgson-Katiyo in Emenyonu 2016, 7) ob sklicevanju na Françoise Kral, so kritiki, kot so Stuart Hall, Paul Gilroy in Homi Bhabha, razpravo o diaspori odmaknili od »poudarka na vrnitev domov« (Kral 2009, 12), ki je bistven v klasični definiciji diaspore Williama Safrana. Safran je zapisal, da »nekateri diaspore vztrajajo – in njihovi člani ne gredo 'domov' – ker [...] čeprav domovina lahko obstaja, to ni kraj, ki bi jih politično, ideološko ali družbeno sprejemal; ali zato, ker bi bilo zapustiti diasporo preveč neprijetno in razdiralno, če ne celo travmatično« (Safran 1991, 91). Safran opisuje člane diaspore kot začasne prebivalce tujine, ki so odločeni vrniti se v domovino (ibid., 85). Robin Cohen nadalje dopolnjuje definicijo diaspore s trditvijo, da bi morala vključevati ne le ljudi, ki prostovoljno migrirajo, temveč tudi tiste, ki so doživeli prisilno migracijo zaradi nasilja, preganjanja ali skrajne stiske (Cohen 2008, 2). Cohen pravi, da člani diaspore, ki živijo v tujini, gojijo kolektivni spomin na domovino, ki jo pogosto idealizirajo. Z domovino se čutijo povezane in razmišljajo o obnovi njenega prvotnega stanja (ibid., 4), zaradi česar razmišljajo tudi o vrnitvi. Vendar kakršnakoli dejanska vrnitev vključuje različne elemente, ki jih Safran povzema kot razkol, presenečenje in morda razočaranje (Safran 1991). Schuts povratek v domovino opisuje kot izkušnjo tako šoka kot tudi nostalgije (Schuts 1976, 106–07). Yoon In-jin 윤인진 pojasnjuje, da korejski izraz za diasporo pomeni tudi etnično razpršitev in disperzijo ter zajema ne le proces selitve ljudi v različne regije sveta, temveč tudi kraje in skupnosti, v katerih živijo (Yoon 2005, 4–5). Poleg tega idejo diaspore zaznamuje »vztrajna navezanost na domovino in rojake ter prizadevanje za ohranjanje nacionalne identitete« (ibid., 30). Yoon nadalje dodaja, da se po letu 1990 izraz diaspora uporablja kot »celovit koncept, ki vključuje mednarodne migracije, azil, begunce, migrantske delavce, etnične skupnosti, kulturne razlike in identitete drugih etničnih skupin« (ibid., 6). Izraz diaspora je tako postal precej bolj vključujoč in lahko zajame zgodbe vseh, ki so »odšli« ali »se vrnili« ter tako uresničili povratek oz. *gwihyang* korejskega ljudstva. V korejskem diasporskem diskurzu je povratek – ali *gwihyang* – po padcu japonskega imperija imel predvsem dve obliki. Ena je bila vrnitev iz imperialnega središča, torej iz Japonske, druga pa vrnitev iz Mandžurije, kamor so se ljudje preselili, da bi se izognili preganjanju pod japonsko oblastjo. Mnogi Korejci so pobegnili

v Mandžurijo v iskanju boljšega življenja, a so si zaradi nasilja, ki so ga bili tam deležni, potem želeli vrniti domov. Poleg tega je bila očaranost nad osvobojeno domovino ključni dejavnik pri povratku tistih, ki so živeli zunaj Koreje.

Yom je bil v Koreji izjemno plodovit pisatelj, preden se je izselil v Mandžurijo in postal del diaspore. Preden je pobegnil v Mandžurijo, je napisal na stotine romanov in kratkih zgodb, s katerimi se je uveljavil kot pisatelj realizma in naturalizma. Toda zakaj je Yom opustil uspešno kariero v Koreji in se prostovoljno izgnal v Mandžurijo? Kim Jae-yong 김재용 meni, da je razlog v japonski politiki *naeseonilche* (내선일체) (Kim 2019, 19), ki je Korejce silila k posvajanju japonske identitete ter jo je japonska oblast v Koreji agresivno promovirala prek propagande v časopisih. V tem obdobju je Yom delal kot novinar v časopisni hiši, kjer so od njega zahtevali, naj piše propagandna besedila za upravičevanje japonske agresije v kitajsko-japonski vojni. S tem bi moral hkrati opravičevati tudi politiko *naeseonilche*, ki je bila neposreden napad na korejsko identiteto. Poleg tega so Japonci, medtem ko so na Korejskem polotoku izvajali *naeseonilche*, v Mandžuriji vodili precej milejšo politiko. Ta se je imenovala *ojokyeopwa* (오족협화) in je bila enaka kitajski ideji »petih ras v eni državi«, ki je želela združiti vzhodnoazijske identitete pod vodstvom Japonske. Temeljila je na načelu enotnosti petih »ras« Vzhodne Azije, ki so vključevale pet etničnih skupin Mandžurjev, Japoncev, Han Kitajcev, Mongolov in Korejcev. Takšna politika je dajala vtis samostojnosti in harmonije med korejsko in japonsko identiteto, za razliko od odkrite dominancije japonske identitete na Korejskem polotoku. Yom Sang-seop je doumel, da bo moral, če bo želel ostati v Koreji, pisati propagando in tako izdati nacionalistično idejo, zato se je odločil preseliti v Mandžurijo, kjer je lahko zaradi politike *ojokyeopwa* vsaj deloma ohranil svojo korejsko identiteto (Kim 2019, 21). Prav ta »prisilni samoizgon« je Yoma spremenil v člana korejske diaspore, nekoga, ki si je nenehno želel vrniti domov, kar se jasno odraža v delih, ki jih je napisal med bivanjem v Mandžuriji (Oh 2012).

Ta nostalgija po domu in povratek v domovino je izražena v delu *Ujuha-engnoga* 우주행로가 (*V vesolje*). V njem Yom piše, da se nikoli ni imel za del Mandžurije (Qian 2020, 160). Življenje tam opisuje kot »življenje brez globine«, življenje brez tradicije ali uveljavljene kulture, sebe pa postavlja v vlogo »japonskega državljana«, saj je njegova korejska identiteta kolonizirana s strani Japonske. Yom tej kruti realnosti ni mogel pobegniti in je ostal razpet med svojo pravo identiteto Korejca ter prisilno identiteto japonskega državljana pod kolonialno vladavino. Njegova kultura in tradicija sta bili neizpodbitno korejski, vendar pa je bila identiteta, ki jo je moral sprejeti, identiteta japonskega

državljana, zaradi česar svoje življenje v Mandžuriji opisuje kot življenje brez globine. Z drugimi besedami, v Mandžuriji je bil Yom zgolj priseljenec in se ni znal odločiti, kako se umestiti v novo okolje (Qian 2020, 161), videl se je kot »neopriseljenec« in je bil zmeden glede svoje identitete. To je klasičen izraz diasporske izkušnje, ko poskuša človek odvreči staro identiteto svoje domovine in sprejeti novo identiteto novega okolja, a pri tem pa izgubi prvotno identiteto, ne da bi polno pridobil novo.

Yom je bil v Mandžuriji, ko je izvedel za nenadno osvoboditev Koreje, preselil pa se je v severni del polotoka, v kraj Sinuiju, a si ni mogel predstavljati, da bo ta osvoboditev plačana s trajno razdelitvijo njegove domovine. Kim Jae-yong domneva, da se Yom po osvoboditvi ni takoj vrnil v Seul zaradi politične negotovosti (Kim 2019, 25), zaradi prisotnosti ameriških in sovjetskih sil, ki sta upravljali jug in sever polotoka, ter da je še naprej upal, da bo prišlo do mirne rešitve ideoloških razlik med ljudmi in da bo kmalu prišlo do združitve države pod enotno korejsko zastavo. Zato je po vrnitvi iz Andonga ostal v kraju Sinuiju in čakal, da se kaos poleže.

Romani Yom Sang-seopa po osvoboditvi odražajo njegove dni v diaspori v Andongu in Sinuijuju skozi pripovedi o »razseljenosti po osvoboditvi« (Qian 2020, 151). To se ne kaže le kot fizična razseljenost, temveč tudi kot razseljenost lojalnosti in vere v novo ustanovljeno državo, lojalnosti, ki sloni na ideologiji in krvni identiteti. Yomovi romani, kot sta *Haebangui adeul* 해방의 아들 (*Sin osvoboditve*) in *Sampalseon* 삼팔선 (*Osemintrideseti vzporednik*), dajejo glas razseljenim ljudem obdobja po osvoboditvi (ibid.). Medtem ko *Ihap* 이합 (*Ločitev*), *Jaehoe* 재회 (*Ponovno snidenje*) in *Hyopung* 효풍 (*Jutranji vetrič*) govorijo o razseljenosti po osvoboditvi ter o težavah rehabilitacije in iskanja novega začetka v osvobojeni domovini.

Prispevek bo skušal raziskati diasporsko izkušnjo, kot se odraža v teh romanih. V delih o pobegu iz Mandžurije bo natančneje raziskal prelome, ki nastanejo v procesu vračanja domov. Nadalje bo analiziral elemente presenečenja, izkušnje »ponovne diasporizacije«, razblinjenje iluzij o domovini ter realnost življenja v novo osvobojeni državi.

Vrnitev domov: postati begunec v lastni domovini

Romani o osvobodilnem obdobju v Koreji izražajo prelom in diskontinuiteto. V primeru Yom Sang-seopa bi to lahko imenovali »dvojni prelom«. Prvi prelom je

dejstvo, da je moral Yom zapustiti Korejo in se preseliti v Mandžurijo. Po skoraj desetletju življenja v Mandžuriji je dočakal osvoboditev svoje domovine, ki pa je v Mandžuriji ustvarila sovražno okolje za tamkajšnje Korejce. Serija nasilnih napadov na Korejce je Yom Sang-seopa skupaj z drugimi prisilila, da pobegne iz Mandžurije (Choi 2011, 179).

Sam pal seon 삼팔선 (*Osemintrideseti vzporednik*) je novela, predstavljena kot popotni dnevnik beguncev, ki se srečujejo z nepričakovanimi razmerami in morajo svoje načrte nenehno spreminjati. Bolečina in trpljenje beguncev sta jasno razkrita, čustva ljudi, ki se med potjo srečujejo ali ločujejo, pa so prikazana skozi osebno izkušnjo pripovedovalca. Mnogi Korejci so zapustili svoje domove in odšli v Mandžurijo, da bi se izognili preganjanju in visokim davkom kolonialne vlade. Sčasoma so nekateri korejski naseljenci v Mandžuriji obogateli ter postali lastniki zemlje in drugega premoženja. To je po japonskem porazu v drugi svetovni vojni pri številnih Mandžurih sprožilo željo po maščevanju, saj so Korejce dojemali kot kolaborante kolonialnega režima, ker so v vzpostavljeni hierarhiji uživali določene svoboščine in privilegije. Tako so tako Japonci kot Korejci postali tarča nasilnih napadov Mandžurov, zaradi česar se je veliko ljudi odločilo pobegniti.

Osemintrideseti vzporednik opisuje nevarnosti, s katerimi so se soočali Korejci, kot tudi njihovo »nepopolno neodvisnost«, ki jo je spremljala bolečina razdelitve države, kar je številne ljudi spremenilo v del diaspore znotraj njihove lastne domovine, ki so jo razdelili neokolonialni režimi.

Potovanje beguncev je v romanu prikazano izjemno nazorno in podrobno. Pripovedovalec npr. omeni, da je »begunski certifikat postal kot družinski član«, ki si ga niso mogli privoščiti izgubiti. Oblasti so nenehno nadzorovale gibanje beguncev, ljudje pa so morali na vsakem koraku dokazovati svojo identiteto. Nenehne spremembe poti in načrtov so povzročile, da se je pot domov neprestano podaljševala. Vlaki niso vozili pravočasno, tisti, ki so vozili, pa so bili polni beguncev. Poleg tega je bilo gibanje beguncev omejeno, zato so mnogi obtičali v krajih, kjer niso želeli biti. Živel so v strahu, da jih bodo oblasti ujele, prenočišča in begunski tabori pa so bili prenatrpani in v zelo slabem stanju. V romanu je jasno prikazano, kako se vlada ni uspela odzvati na način, ki bi ljudem zagotovil varno, higiensko in življenju primerno zatočišče, begunci pa so postali drobni delčki v državnem aparatu. To je razvidno tudi v romanu *Osemintrideseti vzporednik*.

조밥 한 사발에 파를 송던송던 썰어 넣은 간장 국물은 냉국이란 거요. 설경설경한 감자조림 하나뿐이다. 무서운 세상도 되었다고 생각하였다. (Yom 2007, 244)

Juha iz sojine omake z drobno sesekljano mlado čebulo v skledi prosa kot hladna juha in dušen krompir je edina jed. Prešinila me je misel, da je svet postal strašljiv.

V tem odlomku pripovedovalec omeni, da je »svet postal strašljiv kraj«, v romanu *Jaehoe 재회* (*Ponovno snidenje*) pa protagonist sarkastično pripomni, da »telefon še ni osvobojen«.

전화는 해방 안 됐나요! 음식점에서 나오면서 장한이는 귀에 남은 주인의 말을 속으로 되어 보았다. 서울 들어오는 첫발에 해방된 전차와 전화로 두 시간 이상을 시달리고 나니 장한이는 이만하면 서울 남조선도 반남아나 안 듯싶었다. (Yom 1987, 124)

Telefon ni osvobojen! Ko je odhajal iz restavracije, si je Han Jang v mislih ponavljal besede lastnika. Ko sta ga osvobojeni vlak in telefon več kot dve uri mučila že po prvem koraku v Seul, se mu je zazdelo, da je Seul, Južna Koreja, na pol propadel.

Ti odlomki kažejo na napačno upravljanje novo osvobojene vlade in slabo delovanje njenega aparata. Yom Sang-seop je na lastni koži doživel preizkušnje beguncev in izkusil te stiske, zato je kritiziral osvoboditev, ki ljudem namesto olajšanja prinese še več bolečine in trpljenja.

Begunci niso imeli dovolj denarja za hrano in prenočišče, njihove razmere pa so se iz dneva v dan slabšale. Tako so ljudje, ki so pred preganjanjem bežali iz ene države, naleteli na preganjanje v drugi, zaradi česar se je zdelo, kot da je bil ves boleči trud bežanja pred trpljenjem zaman. Begunci se niso bali le državnih oblasti, temveč tudi razbojnikov, kriminalcev in tihotapcev. Bili so lahka tarča zlorab, saj se tudi v primeru rop ali prevare niso imeli komu pritožiti. Da bi bilo še huje, so jih, tudi če so se izognili kriminalcem, poniževali oblastniki. Bili so nezaželeni in nadlegovani v imenu boja proti boleznim (koleri), ideologiji (komunizem) in kriminalu.

“가미소리 있소? 가미소리 있기던 하나 주어”

-그런 것도 저기서 조사할 때 모두 빼앗겼어요. 말이 선뜻선뜻 통하니 이런 중에도 얼마나 다행이고 시원하랴

‘짐 속에는 무어 있어?’

무엇보다 무서운 것이 짐을 조사할 테니 따라오라는 말이 떨어지지나 않을까 하는 것이다.

“없어요. 우리 가지 한가지요. 만주서 다 뺏겼어요.”

“만주에서 왜 와?” “가리구 내 쫓아서요”

‘돈 얼마 있어? 많이 가지고 가면 안돼. ‘돈 없어서 밥도 못 먹었소.’ (Yom 2007, 253)

»Imate britvico? Če jo imate, mi dajte eno.«

»Tudi to so nam vzeli, ko so nas tam pregledovali.« Na srečo so se besede med nami jasno prenašale tudi v tej situaciji.

»Kaj imate v torbi?«

Najbolj grozljiv trenutek pri pregledu prtljage je bila fraza »pojdi z nami«.

»Ničesar. Smo prav kakor berači. Vse so nam pobrali v Mandžuriji.«

»Koliko denarja imate? Preveč ga ne smete imeti.«

»Nimamo denarja, zato še jesti nismo mogli.«

Zgornji odlomek prikazuje situacijo, v kateri so begunci, ki so prišli iz Mandžurije, neprestano izpostavljeni nadlegovanju, preiskavam in nadzoru s strani sovjetske vojske. Sovjetska vojska je bila v obdobju po osvoboditvi Koreje skrbnica severnega dela polotoka in je bila oblast, ki je upravljala začasno vladno. Neprestani nadzor, nadlegovanje in preiskovanje s strani sovjetske vojske je pojav, ki ga lahko opazimo tudi v sodobni družbi. Ta pojav je npr. podooben položaju, ko se migrant iz različnih razlogov preseli v novo državo in ga tamkajšnji prebivalci in oblasti nenehno sumničavo opazujejo in preverjajo,

zato so dejanja beguncev ali migrantov stalno predmet dvoma in zasliševanja s strani domačinov. Migrant zaradi nenehnega pogleda domačinov in oblasti ne more najti miru v novi državi, tudi če je pravno že njen državljan ali zakoniti prebivalec. Tako migranti v »novi državi« niso niti povsem zavrtnjeni niti v celoti sprejeti, kar povzroči prelom v njihovem občutku pripadnosti. Migrant ne pripada več povsem svoji izvorni domovini, saj jo je zapustil v iskanju boljšega življenja, prav tako pa ne pripada v celoti novi državi, kjer so domačini do nje- ga sumničavi. Ta prelom, kot je opisan zgoraj, je podoben občutku preloma, ki ga odseva tudi roman in ima številne razsežnosti in vidike. Ponovna razselitev z namenom, da bi se izognili nadaljnjemu preganjanju, je v Yomovem romanu živo prikazana (Choi 2011, 178).

Poseben pojav v tem kontekstu je položaj ljudi mešane krvi, ki je prikazan v romanu *Haebangui adeul* 해방의 아들 (*Sin osvoboditve*). Po tem, ko so zavez- niki premagali Japonsko, so Korejci, ki so ravnokar dosegli svojo osvoboditev, obsojali že bežne povezave s poraženimi Japonci. To je ljudi, ki so bili pol Ja- ponci in pol Korejci, postavilo v izrazito dilemo in tudi njih lahko vidimo kot poseben tip diaspore, saj niso vedeli, katera država je njihova prava domovina. Ti Korejci mešane krvi so se soočali z veliko dilemo glede izbire lojalnosti, ali naj bo ta usmerjena v Korejo ali Japonsko. *Haebangui adeul* 해방의 아들 (*Sin osvoboditve*) raziskuje ta problem in temelji na aspektih Yomovega življenja v Mandžuriji ter njegovega bivanja v Andongu in Sinuiju (Qian 2020, 151). Jun- shik, protagonist romana, je pol Japonec in pol Korejec. V osvobojeni Koreji pritegne pozornost nacionalistov, ki nenehno preizkušajo njegovo lojalnost. Ker je napol Korejec, na Japonskem ne more najti pravega doma, kot napol Japonec pa bo med korejskimi nacionalisti vedno vzbujal sum. Njegova iden- titeta tako nenadoma postane zmedena in sam postane del diaspore v lastni domovini. Roman tako odseva položaj ljudi, ki se želijo po diasporski izkušnji vrniti domov, a se tudi po vrnitvi ne morejo zares vključiti v novo okolje. Ne pripadajo povsem ne domovini ne državi, v kateri so prej živeli kot priseljenci. Tako se gibljejo med diasporsko identiteto in bojem, da bi postali polnopravni člani svoje »prave« domovine, ki pa jim uhaja kot privid. S tem nastane dvoj- na diasporska izkušnja in nov občutek preloma. Do dvojne diaspore pride, ko znatna diasporska skupnost doživi drugo diasporo iz gostiteljske države, v ka- teri ima pomembno zgodovino in s katero je razvila močno kulturno naveza- nost (Wacks 2015, 12), kar se je zgodilo številnim Korejcem, ki so se naselili v Mandžuriji in se po drugi svetovni vojni vrnili v Korejo. Korejci so na splošno v Mandžuriji živeli mirno in uspešno vse do poraza japonskega imperija. Ko

pa so se vrnil v domovino, so našli državo, na podlagi ideologije razdeljeno na Severno in Južno Korejo – čuden in neznan prostor, kjer so morali znova začeti graditi svoje življenje. Ta pojav in proces dvojne diasporske izkušnje v tem prispevku imenujem »dvojna diasporizacija« oz. »dvojna diasporska izkušnja«.

Drug element, ki ga zasledimo v Yomovih romanih, je zmeda in stiska likov pri izbiri ideologije. V osvobojeni Koreji ni bilo najti doma, o katerem so Korejci vedno sanjali. Oblikovanje nove korejske identitete ni temeljilo na njihovi identiteti kot »ljudstva Han«, ampak na politični ideologiji. Narodu in njegovi identiteti je manjkal osnovni konstitutivni element – njegovo ljudstvo. Delitev na sever in jug je bila zato za Korejce v Mandžuriji dvojna diasporska izkušnja; nekateri so šli celo v notranje izgnanstvo, ker se niso strinjali z ideologijo ene ali druge strani.

Hyopung 효풍 (*Jutranji vetrič*) je še en Yom Sang-seopov roman, ki ga lahko beremo tudi kot spomine na njegovo življenje v Mandžuriji. Osrednja dilema v romanu je, ali se vrniti v domovino ali si najti novo domovino v ideologiji, ki najbolj ustreza posameznikovim interesom. Protagonist skuša ubrati srednjo pot, ki jo lahko primerjamo s transnacionalno identiteto diaspore. Izbira tukaj postane oblika preloma. Ideologija, ki si jo posameznik izbere, določi njegovo usodo in to je bila odločitev, s katero so se soočali številni ljudje v osvobojeni Koreji, ko so razmišljali, ali naj živijo severno ali južno od osemintridesetega vzporednika.

Mitološka domovina in njena nostalgija

V *Osemintridesetem vzporedniku* je pripovedovalec na avtobusu, kamor se je prebil po številnih težavah in naporih, medtem ko nekateri drugi potniki pojejo pesem o škratu. Otroci pripovedovalca, ki so pripadniki druge generacije diaspore, se s pesmijo ne morejo poistovetiti, v pripovedovalcu pa ta vzbudi občutek nostalgije. Škrat iz pesmi je bil dolgo časa del korejske ustne tradicije, občutek nostalgije pa pripovedovalca popelje nazaj v otroštvo, ko je to pesem o škratu tisočkrat slišal in pel. To mu daje občutek bližine domovine – ne fizično, ampak čustveno.

Drugi primer v *Osemintridesetem vzporedniku* zasledimo, ko pripovedovalec v gostišču sreča dekle iz Seula. Dekle govori s seulskim naglasom in prevzame jo nostalgija po domovini, kar je vidno v naslednjem odlomku. Nostalgija je tukaj izražena kot veselje ob srečanju z nekom, ki prihaja iz istega kraja.

Dekle pripovedovalca osebno ne pozna, vendar prepozna seulski naglas. Pripovedovalec to veselje razume kot občutek, podoben srečanju z družinskim članom v težkih časih. Čeprav pripovedovalec ni njen sorodnik, jo spominja na dom, zato v dekletu vzbudi nostalgijo po domovini. Kot odziv pa pripovedovalčevo spoznanje, da je dekletov glas postal bolj vesel, ko ga je slišala, odseva tudi njegovo lastno nostalgijo po rojstnem Seulu. Zato meni, da je dekle polno veselja zato, ker je srečalo nekoga iz Seula. Vzajemen odnos in občutek pripadnosti istemu kraju, ki ga izražata dekle in pripovedovalec, sta obliki nostalgije po njuni domovini, ki je Seul.

우리의 서울말투에 반색을 한 것인지, 쓸쓸한 판에 식구가 늘어서 반가워 하는지 생글생글하며 요령있이 이야기를 잘한다. (Yom 2007, 212)

Morda zato, ker ji je bil vseč naš seulski naglas ali ker je bila v tem osamljenem času vesela, da ima več družinskih članov, je govorila z nasmehom in taktom.

Ihap 이합 (*Ločitev*) je zgodba, zasnovana na življenju nekaterih pripadnikov diaspore, ki so prišli iz Mandžurije in se naselili v Severni Koreji. Prikazuje komunistično družbo, osrednja tema romana pa so različni konflikti, povezani s to ideologijo. Protagonist Kim Jang-han pobegne iz Mandžurije in se skupaj z ženo in sorodniki naseli v mestu z imenom Seup. Ideološke razlike med možem Kim Jang-hanom in ženo Shin Suk-ki na koncu prisilijo moža, da pobegne iz Severne Koreje. Zgodba *Ločitev* pokaže, da je bilo moževo bivanje v novem okolju deloma motivirano z njegovo pohlepnostjo in hkrati z nemočjo in kako ga nezadovoljstvo ter neprestano hrepenenje in nostalgija po domovini ves čas spominjata na državo, ki je bila nekoč njegova. Zavida svaku Jinhoju, ki je odšel v Južno Korejo, medtem ko se je sam odločil ostati v Seupu, ker je tam lahko bolje živel. V zgodbi se nekateri ljudje uspejo prilagoditi novi družbi in normam v Severni Koreji, drugi pa ne, kar se zrcali v sporih med možem in ženo. Njuni spori obenem razkrivajo različne aspiracije, ki jih imajo ljudje v različnih življenjskih okoliščinah v diasporskem prostoru. Čeprav selitev nekaterim ponudi nove priložnosti, se izkaže, da je asimilacija v novo družbo težavna. Na površinski ravni se zdi, da so razlogi za to ideološka nasprotja življenja v Severni Koreji, a natančnejše branje pokaže, da ima še večjo vlogo nostalgija po domovini. Domovini, ki je bila kolonizirana, a je še vedno

dom pripovedovalčevih sorodnikov, ki drug z drugim delijo svoje bolečine in trpljenje. V istem romanu najdemo še en primer, ko pripovedovalec ne more izvedeti nobenih novic iz domovine. Srce si vedno želi biti blizu domovine, če ne fizično, pa vsaj čustveno. Ko človek ne ve, kaj se dogaja v njegovi domovini, si lahko predstavlja le dobre stvari, zato nostalgija za lepimi spomini prevlada nad logičnim razmišljanjem, in hrepenenje po vrnitvi postane še močnejše. Ne glede na realnost ima nostalgija po srečnejši preteklosti, prežeti le z dobrimi spomini, velik vpliv na psihologijo pripadnikov diaspore in na njihovo željo po vrnitvi v domovino. Tako jih prav nostalgija za lepimi spomini na rojstni kraj sili k vrnitvi, kar je v zgodbi *Ihap 이합* (*Ločitev*) jasno razvidno. Težko življenje v kraju, kjer so se naselili, in lepi spomini na rodno domovino potisnejo Jang-hana k odločitvi, da se vrne domov, na jug.

Ljudje, ki se naselijo daleč stran od domovine, tega ne storijo vedno prostovoljno ali iz istih razlogov. Različne motivacije in ambicije lahko privedejo do spopadov, pripravljenost ostati in si ustvariti boljše življenje pa igra veliko vlogo v diasporskem načinu razmišljanja, ki človeku omogoča, da kljub trpljenju vztraja v novi domovini. Toda za nekatere napoči trenutek, ko se odrečejo sanjam o novem življenju v tuji deželi in se odločijo za vrnitev domov. V zgodbi *Ločitev* se protagonist prav tako vrne v Korejo v iskanju doma, ki je bil obljubljen po osvoboditvi, vendar kmalu spozna, da ima tudi domovina svoje težave. To razočaranje je pogosto pri pripadnikih diaspore, ki se enkrat vrnejo v domovino in ugotovijo, da se je ta spremenila in je zelo drugačna od njihovih nostalgičnih fantazij.

Vrnitev domov in bolečina razblinjenih iluzij

Realnost vrnitve v Korejo je pomenila soočenje z razdelitvijo države ter s prisotnostjo tako sovjetskih kot ameriških sil na »osvobojenem« ozemlju, kar je pogosto vzbudilo občutek razočaranja. Ta »dediasporska« izkušnja je pri mnogih povratnikih prerasla v »ponovno diasporsko« izkušnjo (Rogge 1994), saj so postali tujci v lastni državi.

V *Osemintridesetem vzporedniku* pripovedovalec prečka osemintrideseti vzporednik. Potem ko je na severu videl sovjetske vojake, si domišlja, da bo vsaj njegov dom na jugu prost tujega vmešavanja. Toda ko pride na jug, je prva stvar, ki jo zagleda, ameriška vojska, ki straži na kontrolni točki.

인제야 삼팔선을 건너셨다는 실감이 들면서도, 갖은 곤경을 다 겪고 들어서서 첫 번에 딱 마주친 사람이 미병이었고나! 고 머리속에 몇 번이나 뇌어보았다. (Yom 2007, 264)

Končno sem zares začutil, da smo prečkali osemintrideseti vzporednik, a po vseh teh mukah je bil prvi človek, na katerega smo naleteli, ameriški vojak! To misel sem si v glavi večkrat ponovil.

Njegova iluzija o svobodni deželi, osvobojeni tujega vpliva, se tako v trenutku razblini. Ugotovi, da je osvoboditev Koreje v resnici pripeljala neokolonizatorje, zamaskirane kot osvoboditelje. Kmalu spozna, kako jalova je bila njegova vrnitev domov. Čeprav pripovedovalec po precejšnjih mukah prispe v Južno Korejo, se dom, ki ga je pred leti zapustil, ne zdi več isti. Beg pred preganjanjem, iskanje upanja v drugi državi in potem ponovno doživljanje istega preganjanja v novi deželi ustvarjajo začarani krog travme, ki ga je težko preseči. Ljudje, ki so se vrnili, niso mogli pozabiti preganjanja in nasilja, ki so ga doživeli, in so živeli v stalnem strahu, da bodo znova postali žrtve, kar se jasno pokaže v vrhuncu zgodbe. Pripovedovalca po vrnitvi v rodno Korejo šokira spoznanje, da se ekonomske in socialne razmere niso bistveno spremenile in da ljudje še vedno živijo v bedi. Država je razdeljena po ideoloških linijah, nad njo pa še vedno gospodujejo tuje sile. Ta spoznanja o novi realnosti, ki je povsem v nasprotju z njegovimi pričakovanji o ponovno neodvisni, suvereni domovini, ga prisilijo, da začne dvomiti o svojem dejanju vrnitve domov.

Yom v romanu *Ločitev* predstavi podoben pojav, ko se Kim Jang Han po vrnitvi iz Mandžurije naseli na severu v prepričanju, da ga tam čaka boljše življenje in da bo prej ali slej lahko obiskal rodni dom na jugu. Sprva gre vse dobro, a položaj se počasi začne slabšati. Razmere na severu so zanj kulturni šok, saj se nihče ne meni za tradicionalne družinske vrednote, tudi ženske pa so »osvobodene« in si želijo delati, tudi za ceno zanemarjanja družine. »Osvoboditev« žensk se tu uporablja satirično in označuje žensko, ki se noče več omejevati na tradicionalne družinske vloge in dolžnosti, kot so kuhanje, čiščenje in skrb za otroke. »Osvobodjena« ženska si želi sodelovati pri gradnji naroda, v politiki in v industrializaciji, zato ignorira družino. Jang Han verjame, da sta politična ideologija in propaganda v osvobojeni Koreji dobili osrednjo družbeno vlogo. Jang Hanova žena se ne zmeni zanj in tudi ne za mlade otroke ter večino svojega časa posveča služenju politični ideologiji, ki jo je osvobodila. Ne verjame več v tradicionalne družinske vrednote in se niti ne trudi izpolnjevati

družinskih obveznosti. Z možem se prepira in ga zasmehuje kot konservativca v osvobojeni Koreji. Jang Han se tako počuti utesnjenega in stisnjenega v kot. Med zakoncema nastane ideološki razkol. Jang Han je razočaran nad državo, ki mu ne more ponuditi dobrega življenja, ker ne ohranja tradicionalnih družbenih vrednot. Po njegovem prepričanju bi morala biti družina prva prioriteta posameznika, šele nato družba in država. Meni, da je osvoboditev države razbila tradicionalne vrednote družbe. Vse, kar je po osvoboditvi prestal, da se je vrnil iz Mandžurije in se naselil na severu polotoka, se mu zdi zaman. Prepričan postane, da je vse brez smisla: osvoboditev, ki ne more zaščititi njegove propadajoče družine, in vrnitev domov, ki razkraja njegovo družino. Tako se zave krute resničnosti osvoboditve in ničevosti svoje vrnitve ter znova vzame nahrbtnik in se odpravi na novo pot v iskanju pravega doma, kjer bodo njegove želje in pričakovanja končno izpolnjeni.

장한이는 혼자 맥없이 앉아서 어젯밤에 뒷방 사람이 창피하고 동리가 부끄럽게 싸우던 불쾌한 생각을 하다가, 이혼이라두 해 달라면 해주지 하고 입을 악물며 허공에 대고 눈을 부릅뜨다가 옆에 앉았던 어린 것이 이상히 볼까 보아서 얼른 낫빛을 고쳤다. 그렇게 의심쩍고 못마땅하거든 이혼이라두 하시구려. 하시구려가 아니라 좋도록 하십시다그려. “죄 없는 어린것들이 불쌍하다는 생각이거나, 이것도 급격한 과도기의 한때 풍조니, 주책없이 날뛰는 것을 덩달아서 마주 날뛸 수도 없다는 생각만 없으면야, 진정 이혼이 소원이라면 덮어놓고 붙들어 두려고 빌붙을 묘리도 없다는 역심이 드는 것이다. 그러나 생각하면 해방이 그 잘난 살림까지 거덜을 내놓고 인제는 계집까지 놓치게 된다면, 물론 해방을 타하는 것은 아니나 억울한 노릇이다. (Yom 1987, 100)

Jang Han je sedel sam, počutil se je osramočenega in imel je neprijetne misli o sosedih in prepirih para prejšnjo noč, potem pa je stisnil zobe in ježno strmel v prazno ter razmišljal, da se bo ločil, če bo ona tako hotela, a je hitro popravil izraz na obrazu, saj ga je skrbelo, da bi ga otrok, ki je sedel poleg njega, začudeno gledal. Če si tako polna dvomov in nezadovoljstva, potem se pa ločiva. Če o tem razmišljaš, pa to stori. »Če ne misliš, da so nedolžni otroci vredni pomilovanja ali da je to le trend tega nestanovitnega časa in da se mu lahko kar nebrzdano prepustiš, če je ločitev res to, kar si želiš, potem nima nobenega smisla, da bi se tega oklepala. Vendar, če dobro premislim, če osvoboditev pomeni obupati nad

svojim čudovitim življenjem in celo izgubiti svojo žensko, potem seveda za to ne krivim osvoboditve, a je to vendarle krivično.«

Ponovno snidenje je kratka zgodba o človeku, ki pobegne iz komunističnega sistema na severu. V njej potekajo razprave o svobodi, svobodi misli in o nesmislu razdelitve države. Zgodba obravnava tudi vprašanje naselitve ljudi, ki so se vrnili iz izgnanstva in nihajo med starimi spomini in novo realnostjo. Konflikt med pričakovanji in resničnostjo igra ključno vlogo v naselbini vrnjene diaspore. Čeprav se telo lahko vrne, duša ostane drugje. Jang Han pride na jug s svojim sinom, za seboj pa pusti ženo in hčer. Ko prispe na jug, začne spraševati po cenah osnovnih dobrin in ugotovi, da še nikoli niso bile višje. Avtobusi so prepolni, zato se ne more vkrcati, taksija pa si ne more privoščiti, saj stane toliko kot vreča riža. Tu se njegova iluzija razblini in spozna, da razmere v Južni Koreji niso bistveno boljše od razmer na severu.

장한이가 도서관에 가서 해방 후의 묵은 신문을 보고 와서, 이남은 이러다가는 모리배, 탐관오리에 쓰러지겠다고 혼자 분개도 하고 찬탄도 하는 것을 듣고, 형은 이런 소리를 하는 것이었다. (Yom 1987, 130)

Ko se je Jang Han vrnil iz knjižnice, kjer je bral stare časopise, izdane po osvoboditvi, je bil hkrati ogorčen in poln občudovanja do svojega svaka, ki je rekel, da bo jug, če bo šlo tako naprej, padel v roke tatov in skorumpiranih uradnikov, kar mu je potrdil tudi njegov starejši brat.

V tem odlomku vidimo, da čeprav se je Jang Han vrnil v rodni dom v Seulu, ta ni več tak, kot si ga je predstavljal. Vrnitev domov tako postane zaman, saj v na novo osvobojenem jugu vladajo razmere, ki se ne razlikujejo bistveno od razmer na severu, z zločinci in skorumpiranimi uradniki na oblasti. Kmalu začne pogrešati ženo in družino, ki jo je zapustil na severu. Avtor prikaže ponovno snidenje Jang Hana in njegove žene kot simbol upanja na ponovno združitev države. Hkrati izraža upanje, da se bodo razmere izboljšale, in obenem razkriva nesmiselnost poskusov vrnitve domov. Iluzija o povratku se razblini, zato se pod vprašaj postavi celoten smisel dejanja vrnitve.

Zaključek

Yom Sang-seop je odšel v izgnanstvo v Mandžurijo, da bi se izognil preganjanju pod japonsko kolonialno oblastjo, a je nato v svojem novem domu spoznal svoje diasporsko stanje. Politika *ojokyeopwa*, ki je v teoriji spoštovala korejsko identiteto, je v praksi Korejce še vedno poskušala asimilirati v identiteto drugorazrednih Japoncev velikega japonskega imperija. Osvoboditev Koreje je Yomu dala priložnost, da se vrne v domovino. Njegovi romani, nastali v obdobju po osvoboditvi, služijo tudi kot spomini na čas, ki ga je preživel v Mandžuriji. Opisujejo tamkajšnje življenje in eksodus po tem, ko so Mandžuri po japonskem porazu začeli preganjati Korejce. Romani, ki jih je napisal po vrnitvi iz Mandžurije, govorijo o stiskah in nesmislu neodvisnosti ter prikazujejo »dvojno diasporsko« izkušnjo, v kateri se mit o domovini izmika tudi takrat, ko se pripadnik diaspore vrne domov. Razdelitev Koreje in ideološki razkol med prebivalci so razblinili Yomove iluzije, njegova prava domovina bi bila uresničena šele z združitvijo Korejskega polotoka. Yom izbere srednjo pot, ki jo opiše kot hojo na obeh nogah namesto na eni. Verjel je, da je osvoboditev ljudi pomembnejša od ideološke čistosti in da bi bilo pravo narodno skupnost mogoče vzpostaviti le, če bi se kapitalistična in komunistična ideologija lahko združili. Njegova vrnitev domov je bila zaman, njegovi romani po osvoboditvi pa odsevajo »dvojno diasporsko« izkušnjo, v kateri se telo sicer vrne v domovino, duša pa še vedno ostane ujeta drugje, tavajoč v nostalgiji za izgubljeno domovino.

Literatura

- Baek, Chul 백철. 1980. *Sinmunhaksajosa* 신문학사조사 [Raziskava nove literature]. Seul: Shingu Munhwasa.
- Choi, Byeong Woo 최병우. 2011. »Haebang jiku hanguksoseore natanan gwi hwangwa jeongjuui seontaekgwa geu uimi 해방 직후 한국소설에 나타난 귀환과 정주의 선택과 그 의미 [Izbira in pomen repatriacije in naseljevanja v korejskih romanih takoj po osvoboditvi].« *The Journal of Korean Fiction Research* 46: 159–85.
- Choi, Hyun shik 최현식. 2016. »Honhyeol/honjonggwa jucheui munje 혼혈/혼종과 주체의 문제 [Hibridnost in problem subjekta].« V *Yeomsangseop munhagui jaeinsik* 염상섭문학의 재인식 [Ponovna preučitev del Yeom Sang-sup], uredil Munhakgwasasangyeonguhoe 문학과사상연구회 Association for Research of Literature and Thoughts. Seul: Somyeong Publishing.

- Choi, Jin-ok 최진옥. 2007. »Haebang jiku yeomsangseop soseore natanan minjoguisik gochal 해방 직후 염상섭 소설에 나타난 민족의식 고찰 [Študija 'nacionalne zavesti' v Yom Sang-Seopovem romanu po osvoboditvi Koreje].« *The Journal of Korean Modern Literature* 23: 399-426.
- Cohen, Robin. 2008. *Solid, Ductile and Liquid: Changing Notions of Homeland and Home in Diaspora Studies*. QEH Working Papers 156: 1-17.
- Conner, Walker. 1986. »The impact of Homelands Upon Diasporas.« V *Modern Diasporas in International Politics*, urednik Sheffer, Gabriel, 16-45. New York: St. Martin's Press.
- Cousins, Helen, Pauline Dodgson-Katiyo in Ernest N. Emenyonu. 2016. *ALT 34 Diaspora and Returns in Fiction: African Literature Today*. Melton: Boydell & Brewer.
- Huh, Byung-shik 허병식. 2011. »Singminjiui jeopgyeong, singminjuuiui gongbaek- jangsoroseoui busan 식민지의 접경, 식민주의의 공백 [Stičišče kolonije, status izjeme kolonializma – Busan kot kraj].« *The Studies in Korean Literature* 40: 7-32.
- Im, Wha 임화. 1935. »Joseonsinsinmunhaksaronseoseol 조선신신문학사론서설 [Uvod v zgodovino joseonske literature časopisov].« *Chosunjungangilbo* (Seul). 09.10.1935 do 13.11.1935. Korea Copyrights Commission.
- Kim, Byeong Gu 김병구. 2003. »Yeomsangseop soseorui talsingminseong 염상섭 소설의 탈식민성 [Študija o postkolonialnosti v romanih Yeom Sang-seopa – osredotočeno na odnos med obdobjem pred gibanjem 1. marca in romanom Tri generacije].« *The Journal of Korean Fiction Research* 18: 173-95.
- Kim, Jae-yong 김재용. 2019. »Manjugukgwa nambugui munhak -bakparyanggwa yeomsangseobeul jungsimeuro 만주국과 남북의 문학 -박팔양과 염상섭을 중심으로 [Mandžuguo in literatura Severne in Južne Koreje – Yeom Sang-sup in Park Pal-yang].« *Study of Korean National Culture* 67: 7-34.
- Kim, Jonguck 김종욱. 1999. »Mansejeonui sigan-gonggangujjo yeongu 만세전의 시간-공간구조 연구 [Študija o časovno-prostorski strukturi romana Mansejeon].« *The Journal of Korean Modern Literature* 7: 25-47.
- . 2015. »Haebanggi gungmingukga suripgwa yeomsangseop soseorui jeongchiseong 해방기 국민국가 수립과 염상섭 소설의 정치성 [Oblikovanje nacionalne države in ideološka usmeritev revije Hyopung].« *Foreign Literature Studies* 60: 101-18.
- Kim, Jun-hyun 김준현. 2019. »Jaemanjoseonin munhagui jeongcheseong munjewa ojokyeopwa/naeseonilcheui gangeuk - yeomsangseopgwa ansugirui tengmanseonilboten hwaldongeul jungsimeuro 재만조선인 문학의 정체성 문제와 오족협화/내선일체의 간극 - 염상섭과 안수길의 <만선일보> 활동을 중심으로 [Korejska književnost v Mandžuriji in 'Ojok-hyphwa'/'Naseon-Ilchae'].« *Literary Criticism* 73: 39-62.
- Kim, Seung-min 김승민. 2007. »Haebang jiku yeomsangseop soseore natanan manju cheheomui uimi 해방 직후 염상섭 소설에 나타난 만주 체험의 의미

- [Študija o pomenu izkušenj v Mandžukuu, pripovedovanih v romanih Yeom Sang-seopa – s poudarkom na romanih neposredno po osvoboditvi Koreje leta 1945].« *Journal of Modern Korean Literature* 16: 243–74.
- Kim, Yunshik 김윤식. 1999. *Yomsangseop yeongu* 염상섭 연구 [Raziskava Yom Sang-seopa]. Seoul: SNU Press.
- Kral, Françoise. 2009. *Critical Identities in Contemporary Anglophone Diasporic Literature*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Lee, Hye Ryoung 이혜령. 2003. »Injoggwa jendeo, geurigo minjok dongilseongui yeokak 인종과 젠더, 그리고 민족 동일성의 역학 [Dinamika rase, spola in nacionalne identitete – s poudarkom na identiteti mešancev v romanih Yeom Sang-seopa v 20. in 30. letih 20. stoletja].« *The Journal of Korean Fiction Research* 18: 197–218.
- . 2012. »Singminjaneun malhaejil su inneunga tk yeomsangseop soseol sok singminjaiui hwanyudeul inneunga 식민자는 말해질 수 있는가 — 염상섭 소설 속 식민자의 환유들 있는가 [Ali je kolonizator lahko izgovorjen? – O me-tonimiji kolonizatorja v romanih Yom Sang-seopa].« *Daedong Munhwa Yeongu* 78: 317–53.
- Lee, Jeong-Eun 이정은. 2016. »Yeomsangseop soseore natanan honhyeorui yangsanggwu uimi 염상섭 소설에 나타난 혼혈의 양상과 의미 [Vzorci in pomeni mešancev, ki se pojavljajo v romanih Yeom Sang-seopa – s poudarkom na zavesti marginalnih ljudi].« *The Journal of Korean Fiction Research* 61: 297–321.
- Na, Byung Chul 나병철. 1999. »Singminji sidae munhagui minjok insikgwa talsingminjuui 식민지 시대 문학의 민족 인식과 탈식민주의 [Etnična zavest in postkolonializem v kolonialni literaturi].« *Study of Modern Literature* 13: 95–142.
- . 2008. »Talsingminjuui sigageseoui jeongjeon jaeguseong 탈식민주의 시각에서의 정전 재구성 [Rekonstrukcija kanona korejske literature iz postkolonialne perspektive].« *The Journal of Korean Fiction Research* 37: 37–59.
- Oh, Yang ho 오양호. 2012. *Manjujoseonmunyeseon* 만주조선문예선 [Literarni natečaj Mandžurija-Joseon]. Seoul: Youkrack.
- Qian, Chun-hua 천춘화. 2020. »Haebanggi yeomsangseop munhagui tandong (bepgyeok) gieoktui jihyeongdo 해방기 염상섭 문학의 '안동(安東) 기억'의 지형도 [Topografska karta 'Spomina na Andong' Yeom Sang-seopa v obdobju osvoboditve].« *Journal of Korean National Language and Literature* 64: 139–67.
- Rogge, John R. 1994. »Repatriation of Refugees: A Not So Simple 'Optimum' Solution.« V *When Refugees Go Home: African Experiences*, urednika Tim Allen in Hubert Morsink, 14–49. Trenton: Africa World Press.
- Roh, Yeon Sook 노연숙. 2008. »Yeomsangseobui mansejeon yeongu 염상섭의 만세전 연구 [Študija romana Yom Sang-seopa 'Mansejeon'].« *Korean Culture* 43: 375–400.
- Ryu, Jin hee 류진희. 2009. »Haebangui adeulgwa haebanggi minjok seosaiu jendeo 해방의 아들과 해방기 민족 서사의 젠더 [Spolna strategija postkolonialnega subjekta v obdobju osvoboditve Koreje (1945–1948): S poudarkom na

- oblikovanju ženske pripovedi].« *The Leaned Society of Sanghur's Literature* 27: 161–90.
- Safran, William. 1991. »Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return.« *Diaspora* 1: 83–99.
- Schutz, Alfred. 1976. »The Homecomer.« V *Studies in Social Theory*, urednika Arvid Brodersen in Alfred Schutz, 106–19. Haag: Martinus Nijhoff.
- Seo, Jae-kil 서재길. 2002. »Mansejeonui talsingminjuuijeok ikgi 만세전의 탈식민주의적 읽기 [Postkolonialno branje Mansejeona].« *The Journal of Korean Modern Literature* 12: 213–43.
- Wacks, David A. 2015. *Double Diaspora in Sephardic Literature: Jewish Cultural Production Before and After 1492*. Bloomington: Indiana University Press.
- Yi, Jong-ho 이종호. 2009. »Haebanggi idongui jeongchihak 해방기 이동의 정치학 [Politika mobilnosti v obdobju osvoboditve: na primeru kratkih zgodb Yom Sang-seopa].« *The Studies in Korean Literature* 36: 327–63.
- Yom, Sang-seop 염상섭. 1987. »Haebangui adeul 해방의 아들 [Sin osvoboditve].« V *Yeomsangseopjeonjip 10 gweon 염상섭전집10권 [Yom Sang-seopova zbrana dela vol. 10]*, 11–41. Seul: Mineumsa.
- . 1987. »Sampalseon 삼팔선 [Osemintrideseti vzporednik].« V *Yeomsangseopjeonjip 10 gweon 염상섭전집10권 [Yom Sang-seopova zbrana dela vol. 10]*, 55–95. Seul: Mineumsa.
- . 1987. »Ihap 이합 [Ločitev].« V *Yeomsangseopjeonjip 10 gweon 염상섭전집 10권 [Yom Sang-seopova zbrana dela vol. 10]*, 96–116. Seul: Mineumsa.
- . 1987. »Jaehoe 재회 [Ponovno srečanje].« V *Yeomsangseopjeonjip 10 gweon 염상섭전집10권 [Yom Sang-seopova zbrana dela vol. 10]*, 116–137. Seul: Mineumsa.
- . 1987. »Imjong 임종 [Na smrti postelji].« V *Yeomsangseopjeonjip 10 gweon 염상섭전집10권 [Yom Sang-seopova zbrana dela vol. 10]*, 177–314. Seul: Mineumsa.
- . 2006. »Du Pasan 두 파산 [Dva bankrota].« V *Hangukmunhakjeonjip 22 gweon 한국문학전집10권 [Zbrana dela korejske književnosti vol. 22]*, 365–385. Seul: Munhakgwajiseongsa.
- . 2007. *Guelnurimhangukseoljeonjib 3gweon 글누림한국소설전집 3권 [Guelnurim Zbrana dela korejske književnosti vol 3]*. Seul: Gulnurim.
- . 2018. *Hyopung 효풍 [Jutranji vetrič]*. Seul: Gulnurim.
- Yoon, In-Jin 윤인진. 2005. *Korian diaseupora 코리안 디아스포라 [Korejska diaspora]*. Seul: Korea University Press.

Diasporske in periferne ranljivosti v romanu *Pachinko* avtorice Min Jin Lee

Izvleček

Namen prispevka je razpravljati o reprezentacijah *zainichijev* (korejske diaspore na Japonskem) in drugih perifernih identitet v romanu *Pachinko* (2017) avtorice Min Jin Lee. Prispevek se bo osredotočil na presečišče med diasporo ter drugimi marginalnimi kategorijami in ranljivostjo. Paradigma ranljivosti, ki jo obravnavamo kot sorodno polju diaspore, bo raziskana s številnih vidikov, pri čemer bo nakazano, da večplastna ranljivost ustvarja psiho likov v romanu.

Poleg (trans)generacijske travme in ranljivosti, s katero se v romanu sooča družina *zainichijev*, je pomembno preveriti, ali in kako pisateljica odpira prostor za odpor, oblike opolnomočenja ali solidarnosti. Postavljeno bo vprašanje, ali obstaja še kaj več od ranljivosti in travme, kar opredeljuje marginalne identitete. Nazadnje bo pri razlikovanju med diasporskimi ter obrobniimi identitetami vzporedno obravnavanih nekaj glavnih in stranskih likov, da bi raziskali dinamično vzajemno delovanje med obrobjem in središčem.

Ključne besede: ranljivost, travma, diaspora, *Pachinko*, Min Jin Lee

Abstract

Diasporic and Peripheral Vulnerabilities in Min Jin Lee's Pachinko

The aim of this paper is to discuss the representations of Zainichi (the Korean diaspora in Japan) and other peripheral identities in Min Jin Lee's novel *Pachinko* (2017). The paper will focus on the intersection between diaspora, as well as other marginal categories, and vulnerability. Regarded here as contiguous to the field of diaspora, the paradigm of vulnerability will be explored according to its multiple facets, while suggesting that layered vulnerabilities fabricate the psyche of the characters in the novel. Apart

from the (trans)generational trauma and the vulnerability that the Zainichi family faces in the novel, it is important to verify whether or how the writer opens up space for resistance, forms of empowerment or solidarity. In other words, the following question will be posed: is there something more than vulnerability and trauma that defines marginal identities? Lastly, in distinguishing between diasporic and peripheral identities, a few main and secondary characters will be discussed in parallel in order to explore the dynamic interplay between periphery and centre.

Keywords: vulnerability, trauma, diaspora, *Pachinko*, Min Jin Lee

Uvod: ranljiva diaspora

Pojem ranljivosti se je v zadnjih desetletjih pogosto uporabljal na številnih strokovnih področjih in dobil različne definicije. Discipline, kot so razvojne študije, javno zdravje, okoljske vede, sociologija, ekonomija in psihologija, so ponudile raznolike definicije in načine ocenjevanja ranljivosti. Povečan interes za ta koncept je predvsem posledica številnih kriz, s katerimi se človeštvo danes sooča, pri čemer je pandemija COVID-19 zanimanje za ranljivost še dodatno okrepila. Z opisi kot »kompleksen« koncept ali »akademska uganka« so raziskovalci z različnih področij, kot je družbeni geograf in okoljski strokovnjak Benjamin Wisner (2016), poskušali predstaviti zgodovino tega izraza, pri čemer so se osredotočali na njegove raznolike definicije in načine uporabe v različnih disciplinah.

V prispevku poskušam pojasniti paradigmo ranljivosti skozi njeno presečišče z diasporo ter jo definirati glede na sorodne pojme, kot so *izpostavljenost*, *dovzetnost*, *odprtost*, *odnos z drugim* ali *skrb*. Ne glede na njeno povezavo s travmo in pogostim dožemanjem ranljivosti kot šibkosti, bo ranljivost tukaj razumljena kot koncept z ambivalentnimi konotacijami.

Res je, da je bila ranljivost dejansko široko dojemana kot pojem z dvojno valenco. Pogosto se je dojemala, in se žal še danes, kot znak šibkosti ali pasivnosti – s tem pa nosi negativni naboj. Če povežemo dva koncepta – diasporo in ranljivost – lahko določene značilnosti opredelimo kot tiste, ki splošno ilustrirajo diasporske skupnosti kot nagnjene k razvijanju različnih ranljivosti. Kot posledica izkoreninjenosti so mnoge skupnosti diaspore še posebej izpostavljene težavam, kot so: izguba domovine, nezmožnost ohranjanja kulturne identitete, težave pri vzpostavljanju izpolnjujočih odnosov v državi

gostiteljici, negotov status državljanstva, marginalizacija itd. Te težave in mnoge druge, ki kulminirajo z nenehnim naporom in stresom, ki ju prinaša izpostavljenost tem pritiskom, nedvomno slabijo diasporske skupnosti.

Ranljivosti same po sebi, še posebej pa napor, ki ga terjajo, povečujejo občutek izgube. Izguba domovine je tesno povezana z izgubo kulturne identitete, pa tudi z izgubo (predvsem v smislu preoblikovanja) osebnih spominov na preteklost. Če upoštevamo, da so spomini na ljube osebe ali pomembne dogodke v življenju tesno povezani z domačim okoljem, v katerem so se prvotno oblikovali,¹ potem lahko fizična oddaljenost od tega domačega ozadja oteži obnavljanje teh spominov in s tem oslabi povezanost z njimi. Z drugimi besedami, fizična razdalja od rojstnega kraja pomeni izgubo *temelja*, ki človeka močno povezuje z njegovimi spomini. Medtem pa novo okolje države gostiteljice diasporske posameznike izpostavi izgubi domačnosti. Še ena problematična kriza identitete se lahko pojavi na križišču med prizadevanji, da bi oživili izgubljeno *domačnost*, ter poskusa, da bi se povezali z zahtevnim *novim*. Za nekatere so izzivi *novega* lahko spodbudni in vznemirljivi, za druge pa precej moteči. Kar zna poleg občutka izgube biti globoko vznemirjajoče, je občutek, da si postal *drugi*, da te vidijo kot tujca, hkrati pa postaneš tujec samemu sebi. Tako lahko pomanjkanje avtentičnosti še poglobi izbruh takšne krize identitete.

Vse takšne težave, s katerimi se posameznik spopada, imajo potencial, da ga izpostavijo stresu, tesnobi in celo resnejšim duševnim stiskam. To so skrajna, a povsem možna tveganja izpostavljenosti ranljivosti, ki lahko doleti nekatere skupnosti diaspore. V mnogih primerih poleg psiholoških in eksistencialnih vplivov razseljenosti obstajajo številne skupnosti diaspore, s katerimi se ukvarjajo mnogi raziskovalci, ki trpijo več družbenih, ekonomskih ali političnih ranljivosti, še zlasti kadar se vse to prepleta z vprašanjem rasizma.

Čeprav se prav tako dotikajo različnih družbenih in pravnih ranljivosti, pa so Leejine diasporske ranljivosti bolj osebne, saj obravnava posameznika znotraj diasporske skupnosti. S tem razpira številne plasti ranljivosti, ki se subtilno nalagajo druga na drugo, in hkrati prepleta ranljivosti, značilne za diasporo, z univerzalnimi ranljivostmi, ki zadevajo vse ljudi. Nekatere ranljivosti diaspore postavi tudi vzporedno s karakteristikami drugih marginaliziranih skupin, npr. spolnih manjšin.

Kljub negativnim konotacijam in, kot je bilo od sredine osemdesetih let 20. stoletja v študijah številnih raziskovalcev, pa je (re)interpretacija ranljivosti na

1 Idejo, ki povezuje fizične kraje s spominom, so obsežno raziskovali poznavalci, kot so Edward S. Casey, Gaston Bachelard ali Yi-Fu Tuan.

pozitiven način pogosto izvirala iz priznanja njene dvojne valence. Pri interpretaciji ranljivosti kot sinonima za *negotovost* Judith Butler in Athena Athanasiou (2013) poudarjata tako negativno kot pozitivno valenco tega izraza. Najprej ima *negotovost* (tukaj razumljena kot ranljivost) negativno konotacijo, saj opisuje razmere, ki so vsiljene določenim posameznikom ali marginaliziranim skupinam. Drugič pa ima tudi pozitiven pomen, na katerega se avtorici osredotočata v svoji študiji. Medtem ko te marginalizirane posameznike ali skupine označujeta kot »razlaščene subjekte«, avtorici kažeta, da je prav ta vrsta ranljivosti tista, ki nosi pozitivno konotacijo, saj služi kot točka upora proti dominantnim strukturam moči, prinaša potencial za solidarnost in etično angažiranost ter lahko postane orodje pri preoblikovanju sveta v veliko bolj vključujočega.

Na podoben način in ob sklicevanju na teoretične okvire travme in ranljivosti lahko še vedno uporabimo skupni ambivalentni valenci teh dveh konceptov. Kljub negativnim posledicam travmatičnega dogodka raziskovalci, kot je Viktor Frankl,² menijo, da ima lahko žrtev travme od nekakšne vrste posttravmatske rasti koristi, ko odkrije nove in bolj relevantne pomenе svojega življenja, okrepi svojo empatijo, poglobi odnose z drugimi itd. Na podoben način, ko lahko v teoretičnem okviru travma povzroči tudi pozitivne izide, Min Jin Lee oblikuje like, katerih življenja so globoko prežeta z odpornostjo, empatijo, skrbjo in medsebojno podporo. Na svoj osebni način avtorica ilustrira takšne pozitivne konotacije ranljivosti skozi povezave, ki jih liki romana spleta med seboj. Najprej se ukvarja s trdnimi vezmi med člani različnih generacij družine – od prve do četrte, vsi so med seboj povezani z neposrednimi interakcijami ali z dragocenim spominom na že preminulega družinskega člana. Poleg tega avtorica *Pachinka* prehaja meje med centrom in periferijo ter vzpostavi pomembne vezi med predstavniki obeh realnosti. S tem dejansko prikaže ti dve realnosti kot eno, ko pride zaradi marginalizacije do trpljenja njihovih predstavnikov. Še več, center in periferija se lahko združita zaradi opolnomočenja, ki ga liki črpajo iz medsebojne skrbi.

V prispevku bom zato ranljivost, prikazano v Leejinem romanu, obravnavala kot obdarjeno s pozitivnimi lastnostmi, ne glede na njeno nakazano krhkost. Ta pozitivna interpretacija ranljivosti deluje kot protiutež realnosti »razlaščenih subjektov«, ki jo liki romana nenehno doživljajo, ter temelji na njihovih dosežkih, ki jih uresničijo kljub vsemu, kar deluje proti njim. Kot bo razvidno v nadaljevanju, postanejo ti dosežki vidni prav na ozadju njihove izpostavljenosti in občutljivosti na rane.

2 Viktor Frankl tak pozitiven izid travme opisuje v delu *Človekovo iskanje smisla* (2000).

Vulnus in trauma: nositi rane pomeni vzpostaviti odnos z drugim

Odprtost komunicirajočih ran

Priznana kot »elastičen« in »navidezno večnamenski koncept« (Alyson Cole v Fernández-Santiago in Gámez-Fernández 2022) se raba ranljivosti »razteza« do te mere, da je relevantna tudi za literarne študije, podobno kot ima travma že precej dolgo in dobro znano zgodovino uporabe kot literarni koncept. Etimologiji obeh pojmov nosita skupno idejo trpljenja in bolečine. Ranljivost označuje ranjenje oz. rano – beseda ranljiv (ang. *vulnerable*, op. prev.) izhaja iz latinskega *vulnerare* (raniti) in *vulnus* (rana), kot navaja spletna različica Merriam-Websterjevega slovarja. Njen grški ekvivalent je *travma* – prav tako označuje rano, čeprav se je sprva nanašal zgolj na fizično poškodbo – tako v antični grščini kot v medicini. Ni torej presenetljivo, da številni raziskovalci povezujejo oba pojma, travmo in ranljivost, med njimi Jean-Michel Ganteau in Susana Onega, katerih raziskave so ključne za pregled različnih rab pojma.³ Dejansko se lahko paradigma ranljivosti dojema kot paradigma, ki je stična s paradigmo travme, ter tudi kot njena razširitev ali dopolnitev. Predvsem prav *odprtost* rane – *vulnusa* ali travme – predstavlja vhod v komunikacijo. Rana ne posreduje zgolj informacij o sebi ali o tistem, ki jo ima, temveč hkrati odpira prostor za komunikacijo z drugim – s poslušalcem/pričo, ranjenim ali neranjenim. Kadar je tudi poslušalec ranjen, *odprtost* obeh ran omogoča medsebojno

3 V študijah Ganteau in Onega (2011; 2014) uspešno povzemata ključna dela, ki so oblikovala paradigmo ranljivosti od osemdesetih let dalje, od raziskav Carol Gilligan pa vse do sodobnosti. Pri tem posebej poudarjata vlogo skupine francoskih filozofov (kot so Marie Gaille, Sandra Laugier, Guillaume Le Blanc, Nathalie Maillard in Corine Pelluchon), ki so pomembno prispevali k osvetlitvi možnosti uporabe paradigme ranljivosti. Med številnimi raziskovalci, katerih delo o ranljivosti je tako obravnavano, velja posebej izpostaviti Judith Butler (2004), na katero se ta prispevek prav tako sklicuje, saj njeno delo predstavlja prelomnico v utrjevanju pojma ranljivosti. Termin in načini njegovega (ponovnega) naslavljanja so se okrepili po terorističnem napadu 11. septembra. V obdobju po tem tragičnem dogodku je bila J. Butler ena ključnih raziskovalk, katerih delo je vplivalo na razvoj ranljivosti kot koncepta. V svojem obravnavanju ranljivosti uporablja pojma negotovost in prekarnost. *Negotovost* označuje človekovo notranje inherentno stanje – in ne le zaradi dejstva, da smo vsi podvrženi počasnemu staranju in končni smrti. *Prekarnost* pa, kot poudarja J. Butler, označuje »politično povzročeno stanje, v katerem določene populacije trpijo zaradi propadajočih socialnih in ekonomskih podpornih mrež« (Butler 2009, 25).

komunikacijo. Vendar ta vrsta komunikacije nujno predpostavlja prisotnost dveh strani, in to me vodi k drugemu vidiku presečišča travme in ranljivosti.

Odprtost poslušalca

V sodobni rabi je paradigma ranljivosti tesno povezana s sodobnimi razpravami o travmi, ki poudarjajo potrebo po večji pozornosti, namenjeni »drugemu«. Odprtost rane zahteva odprtost poslušalca. Če je ena vrsta *odprtosti* izpostavljenost ali dovzetnost za rano ali »mesto potencialne nevarnosti«, je druga vrsta *odprtosti* sposobnost poslušalca, da ranjeni osebi empatično prisluhne. Kot zapiše Sara Ahmed: »Ranljivost vzpostavi specifičen telesni odnos do sveta, v katerem se sama odprtost bere kot prostor potencialne nevarnosti in kot poziv k izogibanju. Čustva lahko pomenijo *branje takšne odprtosti* kot prostora, v katerem se telesa in svetovi srečujejo ter prelivajo drug v drugega.« (Ahmed 2004, 69).

Čustva, ki so vključena v tako vez (*relacijo*) med nosilci ran in poslušalci,⁴ nujno vključujejo skrb drug za drugega. »Etika skrbi«,⁵ vtkana v diskurz travme, temelji na »odgovornosti do žrtvenosti in ranljivosti kot dovzetnosti za rano« (Ganteau in Onega 2017, 5). Odgovorno in skrbno ravnanje z žrtvenostjo in ranljivostjo danes razumemo kot bolj pozitivno držo do žrtev travme, kot poudarjata Fassin in Rechtman (2009). V svoji študiji dodajata novejša spoznanje k splošno sprejeti ideji, da lahko oseba, izpostavljena nasilju, postane travmatizirana: namreč, da je prav takšna oseba lahko prepoznana kot žrtev. Razmišljajoč o spreminjanju percepcije travmatiziranih posameznikov poudarjata, da se je odnos oblasti in običajnih državljanov do žrtev travme v zadnjem času premaknil od nezaupanja k sočutju. Ob tem pri (ponovnem) definiranju travme in ranljivosti »politika reparacije« širšim obravnavam travme dodaja koncepte dovzetnosti za rano, izpostavljenosti in žrtvenosti – vse to pa velja za »značilnosti, ki določajo, kaj pomeni biti človek« (Ganteau in Onega 2017, 7). Z drugimi besedami, če povzamemo ideje prej omenjenih raziskovalcev, v celoti človeško je biti izpostavljen in dovzeten za rano, kar človeka nedvomno naredi ranljivega

4 Poslušalci so morda tudi nosilci lastnih ran, kar prispeva k razumevanju ranljivosti kot lastnosti, ki je dostopna vsem ljudem.

5 V svojem delu, ki je močno vplivalo na feminizem in etiko, Carol Gilligan (1982) poudarja pomen skrbi in empatije v procesu priznavanja in vrednotenja različnih glasov; posameznikova identiteta, predlaga, je nepopolna brez »izkušnje medsebojne povezanosti« (Ganteau in Onega 2017, 6).

in hkrati potrebnega skrbi ter reparacije. Toda dejanja reparacije skupaj z odnosom skrbi ne morejo in ne smejo izhajati zgolj iz prizadevanj žrtve, da zaceli svojo rano, temveč tudi iz *drugega*, bodisi priče bodisi neranjenega opazovalca. Prav odprtost *drugega* do brižnosti in pripravljenosti slišati žrtvin glas igra aktivno vlogo v procesu žrtvine reparacije. To vlogo kot tudi temeljni odnos med žrtvino rano in zmožnostjo *drugega*, da je empatičen in skrben poslušalec, poudarjajo številni raziskovalci. Ganteau in Onega (2017) opominjata tudi na Cathy Caruth kot eno ključnih raziskovalk v študijah travme, ki je posebno pozornost namenila odnosu med travmo in drugostjo oz. med travmatizirano osebo in pričo. Z njenimi besedami travme ne smemo brati zgolj kot »zgodbo o posamezniku in njegovem odnosu do preteklosti, temveč kot zgodbo o tem, kako je posameznikova travma povezana s travmo drugega in kako travma tako vodi v srečanje z drugim prav prek možnosti in presenečenja, ki nastane, ko prisluhnemo ranam drugega« (Caruth 1996, 8). Rana je tako lahko definirana, kot predlagata Ganteau in Onega, kot »sled odnosa, ki vsebuje povezavo z rano drugega« (Ganteau in Onega 2017, 5).

Ob preučevanju diasporske identitete likov v *Pachinku* in ran, ki jim jih takšna identiteta izpostavi, bo prav ta »sled odnosa« med njimi vidna v obliki solidarnosti in skrbi, ki jo vzpostavljajo drug do drugega, pa tudi v transgeneracijski travmi, ki jo nosijo v sebi in jo nenehno prenašajo naprej. Kot že omenjeno, je njihov najgloblji način medsebojne komunikacije prav skozi rane, ki jih nosijo – bodisi skozi generacijsko preneseno rano, ki je vtkana v njihovo diasporsko identiteto, bodisi skozi druge plasti ran, ki se kopičijo glede na njihove posebne načine odpornosti.

Ranljivost v romanu *Pachinko*

Pachinko pisateljice Min Jin Lee je saga o štirih generacijah, razdeljena na tri dele. Prvi del *Gohyang* (*Domači kraj*) opisuje življenje prve generacije korejske družine v obdobju od 1910 do 1933 v Yeongdu, Busan. Zgodba se začne s Hooniejem in Yangjin, parom, ki se jima je – po šestih spontanah splavih in pričevanju smrti prvih treh otrok – rodila deklica Sunja. Ko Hoonie, moški z razcepljenim nebom in ukrivljenim stopalom, zaradi tuberkuloze nazadnje umre, Yangjin ostane sama s hčerjo in upravlja majhno prenočišče. Nekaj let pozneje Sunjo zapelje postaven starejši moški po imenu Koh Hansu. Sunja zanosi, a k sreči njen ugled reši Baek Isak, prezbiterijanski duhovnik iz Pjongjanga, ki se z njo poroči in jo odpelje na Japonsko. Sunja in Isak tam živita z Isakovim

bratom Yosebom in njegovo ženo Kyunghhee v majhnem stanovanju v Osaki. Kmalu Sunja rodi sina Noa, kasneje pa še Isakovega sina Mozasuja. Življenje tretje generacije, torej otrok Sunje in Isaka, so prikazana v drugem delu romana *Domovina*, ki se odvija med leti 1939 in 1962. V tem obdobju se zgodi mnogo prelomnih dogodkov. Oba fanta odrasteta vsak s svojimi življenjskimi nazori. Njuna mati in teta začneta delati v restavraciji z mesom na žaru – *yakiniku*, kjer pripravljata kimči, ne vedoč, da je ta dobra priložnost za zaslužek posledica Hansujevih posredovanj, saj želi svojega edinega sina zaščititi in mu omogočiti boljše življenje. Ko Isaka zaradi njegovih verskih prepričanj aretirajo, Hansu poskrbi za to, da jih vse prepeljejo na Tamaguchijevo kmetijo, kjer lahko delajo in so varni. Noa začne delati kot knjigovodja in tajnik pri japonskem poslovanju, Mozasu pa nepričakovano postane »deček *pachinko*«. Oba sta odlična delavca in hitro napredujeta. Mozasu se poroči z Yumi, Noa pa med razmerjem z Akiko po naključju odkrije identiteto svojega biološkega očeta. Dejstvo, da je sin jakuze, ga popolnoma pretrese in zapusti družino ter si želi, da ga nikoli ne bi našli. Tretji del romana, naslovljen *Pachinko*, nadaljuje zgodbe tretje generacije in uvede četrto, dogajanje pa poteka med leti 1962 in 1989. Noa živi v Naganu, poroči se z Japonko, s katero ima štiri otroke, in kljub svojim sposobnostim ter vsem velikim sanjam konča kot navaden delavec v salonu *pachinko* in na koncu kmalu po Sunjinem obisku stori samomor.

Predstavnik četrte generacije je Solomon, Mozasujev sin, ki se po materini nesrečni smrti predano posveti študiju in kasneje blesti v finančnem sektorju. Medtem ko prvi dve generaciji umirata, se starata ali zbolejata, Mozasu poskuša znova zgraditi svoje življenje s partnerko Etsuko, Solomon pa je čustveno izpostavljen različnim oblikam spoznanj skozi odnose s Hano in nato s Phoebe. Tudi njegova kariera ga nauči krutih resnic, saj ga na koncu odpustijo, ker je njegov oče domnevno povezan z jakuzo. Tako je prisiljen sprejeti delo pri očetu v poslu *pachinko*.

Kot že omenjeno, je cilj tega prispevka prepoznati različne oblike ranljivosti, s katerimi se liki romana soočajo. Kot bo razvidno, je večina likov zasnovana na številnih, večplastnih ranljivostih – vsak opisuje bodisi univerzalne vidike ranljivosti ali njene posamezne plati. Prav ta plastna ranljivost je osrednja značilnost Leejinega pisanja. Večina likov je široko odprta raznim ranljivostim, kot so izpostavljenost lastnemu ali drugemu telesnemu propadanju, ranljivost pred smrtjo kot tudi ranljivost, da so reducirani na in definirani s svojo diasporo ali periferno identiteto.

Ranljivost telesnega propadanja in približevanja smrti

Ranljivost telesnega propadanja vključuje dve vrsti ranljivosti: ranljivost priznati si naravno telesno bolečino in proces staranja lastnega ali telesa bližnjega ter ranljivost ob soočenju z bližajočo se smrtjo ljubljene osebe.

Ranljivost priznanja propadajočega telesa, lastnega ali bližnjega

Roman je prežet z bolnimi, telesno oviranimi in oslabljenimi liki, pa tudi s takšnimi, pri katerih se naravni proces staranja pospeši zaradi skrajne utrujenosti ali telesnega trpljenja. Začenši s prvo generacijo izvemo, da Hoonie ni bil le edini preživel sin v svoji družini, temveč tudi moški, rojen z razcepljenim nebom in zvitim stopalom. Kmalu po poroki z Yangjin in rojstvu njune hčerke Sunje – ko sta že izgubila tri otroke in prestala kar šest spontanih splavov – Hoonie umre zaradi tuberkuloze. Yangjin nadaljuje življenje, polno izčrpavajočega dela, in na koncu umre zaradi raka na želodcu. Tudi Koh Hansu, ko se postara in mu diagnosticirajo raka na prostati, nazadnje pristane v bolnišnici. Telesi Isaka in Yoseba sta v različnih obdobjih prav tako boleči – dejstvo, ki jima povzroča še dodatno trpljenje, saj oba brata izpostavlja ranljivosti soočanja s propadanjem telesa ljubljene osebe. Hkrati pa Hana, stranski lik (čeprav izjemno pomemben za prikaz Leejine zamisli o univerzalnosti ranljivosti), po splavu pristane v bolniški postelji, nato dela kot gostiteljica in nazadnje hudo zboli zaradi spolno prenosljive bolezni. Drugi stranski liki prav tako umirajo zaradi različnih oblik raka, med njimi tudi mati Harukija Totoyame.

S prikazovanjem življenj vseh teh likov avtorica opozarja na enega najbistvenejših vidikov ranljivosti – na ranljivost pred neizogibnim procesom oslabitve človeškega telesa zaradi bolezni, staranja ali obojega. S tem hkrati ponavlja, da biti človek pomeni biti ranljiv. Nepovratna in postopna sprememba telesnosti je bistveni vidik univerzalno prisotnega procesa, skozi katerega gre vsak človek. Gre za tisto, kar J. Butler (2004) imenuje stanje *negotovosti* oz. izpostavljenost ranljivosti pred boleznijo, staranjem in končno smrtjo.

Vendar pa lahko v konkretnih primerih teh likov k univerzalni človeški ranljivosti dodamo še ranljivost marginalnosti, s tem pa ranljivost priznavanja krhkosti lastne telesnosti ali opazovanja propadanja telesa ljubljene osebe v romanu dobi dodatni pomen. Npr., ko se začneta zavedati propadanja svojih teles, je v Yosebovem in Isakovem primeru njuna telesna preobrazba in spoznanje, da se smrt približuje, močno okrepljena zaradi občutka krivde do njune družine. Ta

občutek krivde izhaja iz globoko zakoreninjenega občutka odgovornosti, pri čemer se njuna odgovornost še dodatno stopnjuje prav zaradi posebnih okoliščin, v katerih se znajdetata, ter zaradi njune na novo pridobljene identitete – identitete marginaliziranih posameznikov, ki morata preživeti bolj kot kdorkoli drug. Oba se prav tako zavedata, da njune strategije preživetja, kot je ohranjanje tišine ali, nasprotno, govorjenje tega, kar se od njiju pričakuje, ostati neopažen, izjemna delavnost, predstavljajo njune odgovornosti. Prevzeti takšna obnašanja pomeni ohranjati zelo visoko stopnjo odgovornosti do družine.

S samozavestno izjavo »Jaz lahko poskrbim za to družino« (Lee 2017, 160) začne Yoseb postopoma postajati vse bolj čustveno prizadet zaradi težav, ki jih morata skupaj z bratom prestajati, še zlasti po Isakovi aretaciji zaradi njegovih verskih prepričanj. »Neizrekljiva žalost« (ibid., 173), ki jo občuti, ko se zave hitrega in nepopravljivega propadanja bratovega zdravja, povzroči tudi spremembe na njegovem lastnem telesu. Tako lahko v tem primeru vidimo, da lahko ranljivost ob propadanju telesa ljubljene osebe vodi v postopno in nepopravljivo slabitev lastnega telesa: »[...] Isakova aretacija ga je močno spremenila. Sive lise so omadeževale njegove nekoč vranje črne lase in trpel je hude želodčne krče« (ibid., 173). Kasneje, po življenjsko nevarni nesreči, ko je njegova družina preseljena in v nevarnosti, da se razkropi, Yoseb prizna, da njegovo zdravje »naglo peša« (ibid., 259). To v njem vzbudi željo, »da bi se opravičil, ker ni zmozel poskrbeti zanje [za družino] in zaradi stroškov, ki jim jih je povzročil, vendar tega zdaj ni mogel izreči« (ibid., 291). Prav tako se počuti krivega, ker ni mogel ustrezno poskrbeti za svojega brata in ker je povzročil tragedijo njegove aretacije: »Isak-ah, zakaj sem te pripeljal v ta pekel? Tako zelo sem te pogrešal. Motil sem se, veš, ko sem te pripeljal sem, in zdaj sem kaznovan za svojo sebičnost« (ibid., 211). Isak ni nič drugačen od svojega brata, in čeprav je »neprestano molil za dobrobit svoje družine«, občuti po aretaciji in ob soočenju s propadom svojega telesa isto odgovornost in krivdo, ker ne more popolnoma oskrbeti Sunje in fantov. »Pripeljal sem te sem in ti otežil življenje« (ibid., 208), ji reče.

A ne gre le za Isakovo in Yosebovo ranljivost glede priznavanja njihovih lastnih krhkih teles ali ranljivosti, ki izhaja iz bolečega opazovanja postopne, nepopravljive šibkosti drug drugega, temveč tudi za izpostavljenost njihovih družinskih članov takšnim ranljivostim. Mozasu postane ranljiv za potrebe svoje družine že v otroštvu, ko prezgodaj in zrelo spozna, da bo moral zaslužiti veliko denarja, kar mu kmalu tudi uspe, saj je njegova največja skrb, da bi delal dovolj za plačilo stroškov Yosebovega zdravljenja in Noovega šolanja. Čustveni odziv Sunje in Kyunghee na ranljivost njihovih mož ob soočenju s propadanjem

lastnih teles dodatno povečuje naraščajočo družinsko ranljivost. Na ta način se prek ranljivosti vsakega lika posebej, kakor tudi prek čustvenega odziva *drugega* nanjo, številne ranljivosti nalagajo plast za plastjo. Ranljivost ob opazovanju bolečega ali starajočega se telesa ljubljene osebe dopolnjuje ranljivost ob priznavanju lastnega, nepovratno slabečega telesa. Prav takšne plastne ranljivosti in (trans)generacijske travme oblikujejo psihologijo teh likov.

Ko obe ženski opazujeta ranljivost svojih mož, postaneta ranljivi tudi sami, saj ju takšna izpostavljenost navdaja z občutkom nemoči. Ne pritožujeta se veliko, ampak tvorita tihi dvojec, ki skupaj pripravlja in prodaja kimči ter dejavno sodeluje pri premagovanju njune skupne bolečine. Kadar njuna moža trpita, se medsebojno podpirata. Obe sta pragmatični, s prefinjenim občutkom za preživetje. Sunji je žal, ker s svojima sinovoma ne more govoriti o zdravstvenem stanju njunega očeta, čeprav je pripravljena na najhujše. Brez moževe podpore, poleg tega da je ranljiva ob njegovem propadanju, se začne počutiti še bolj »osramočena zaradi svojega življenja, svoje nemoči« (ibid., 247), saj postane še bolj odvisna od Hansujeve pomoči, kar jo ponižuje. Tako se različne vrste ranljivosti neizogibno povezujejo z občutki in čustvenimi odzivi, ki izhajajo iz specifičnih okoliščin kot tudi iz tega, da je posameznik pripadnik periferije.

Medtem ko Sunja in Kyunghae tvorita tihi dvojec, druga drugo podpirata in skupaj delata za blaginjo družine, sta pri izražanju lastne ranljivosti in čustvenih odzivov, ki jih ta povzroča v njuni psihi, Isak in Yoseb veliko bolj verbalno ekspresivna kot njuni ženi – svoje občutke sramu in neuspeha izrekata naglas in jih v obliki opravičil izpovedujeta svojim soprogamma. V njunih očeh bi morala vedno poskrbeti za svoje najbližje, zato se zaradi neuspeha na tem področju opravičujeta, medtem ko naj bi bila vloga njunih žena, da sta se vedno pripravljene žrtvovati in da nikoli ne dopustita, da bi njuna moža trpela. Sunjina obljuba, da bo svojega moža obvarovala pred trpljenjem, jo utiša in ji prepreči, da bi verbalno izrazila svoje skrbi ali strahove.

Ranljivost ob pričevanju približevanja smrti ljubljene osebe

Ko čas mineva, se njuna ranljivost ob priznavanju/pričevanju slabljenja lastnih in teles ljubljenih oseb naprej prenese v ranljivost ob približevanju/pričevanju lastne smrti ali smrti družinskega člana. Čeprav je ves roman prežet s prezgodnjimi smrtmi in samomorom, velja posebej omeniti dva primera, Yosebovega in Noovega. Po eni strani, ko opazuje propadanje svojega telesa, Yoseba prepavlja groza ob misli na skorajšnjo smrt:

Kar ga je presenetilo, je bilo to, da se je počutil bližje smrti, čutil je grozo smrti, njeno absolutno dokončnost. Toliko stvari je bilo, ki mu jih ni uspelo narediti. [...] Misli je na svoje starše, ki jih nikoli ne bi smel zapustiti; na svojega brata, ki ga nikoli ne bi smel pripeljati v Osako; in na službo v Nagasakiju, ki je nikoli ne bi smel sprejeti. (Lee 2017, 290)

Njegova ranljivost ob približevanju smrti je enaka ranljivosti, povezani z njegovim strahom pred neuspehom. Njegov strah pred smrtjo ni melanholija zaradi konca lastnega življenja, temveč strah, da je razočaral svojo družino. Smrt zanj ne pomeni le prenehanja življenja, temveč konec njegove odgovornosti do družine – prav te odgovornosti, ki je bila vedno katalizator njihove povezanosti in preživetja kot družine.

Po drugi strani pa je tu Noa, ki stori samomor, saj se njegova popolnost – prilagoditev okolju do te mere, da je postal identičen rojenemu Japoncu – izkaže za lažno v trenutku, ko ga najde njegova mati. Njen nepričakovan obisk ga opomni na izgubljeno avtentičnost kot tudi na nevarnost, da bi ga odkrili drugi. Ko se tega zave, se njegov celoten življenjski boj za popolnost ter njegova ranljivost, da bi jo dosegel za vsako ceno, nenadoma pokažeta v novi perspektivi: uspel se je približati prevzeti identiteti rojenega Japonca, a obenem ga je prevzel občutek neuspeha, ker se je oddaljil od svoje družine in izgubil svojo avtentičnost.

Ranljivost opredeljevanja z diasporsko ali periferno identiteto⁶

Poleg univerzalnih ranljivosti, priznavanja neizogibnega slabljenja lastnega telesa ali opazovanja bolečine in staranja ljubljene osebe, so liki v romanu *Pachinko* izpostavljeni tudi ranljivosti, ki izhaja iz tega, da so opredeljevani z diasporsko ali periferno identiteto. Tukaj *biti opredeljen* z neko specifično identiteto – naj bo diasporsko ali periferno – dejansko pomeni *biti reduciran* nanjo. Lastnosti, ki opredeljujejo takšne posameznike, jih skrčijo na status »pol državljanov«, imenovanih *Zainichi Kankokujin/Chōsenjin* (Korejec na Japonskem/ človek iz

6 Diasporsko identiteto bi res lahko razumeli kot periferno zaradi njenega vgrajenega izključevanja in dvojne pripadnosti, vendar pa v tem prispevku med njima razlikujem, da bi lahko obravnavala kategorijo rojenih Japoncev – ki ju tukaj predstavljata lika Haruki Totoyama in Hana, ki sta ironično obravnavana kot posameznika s periferno identiteto – kot tudi namignila na skupne lastnosti obeh konceptov, kot so izkušnje marginalizacije, vprašanja identitete in pripadnosti ali kulturna hibridnost.

Joseona) ali tudi izobčenci (*burakumin*). Kar povzroči reduciranje nekoga na identiteto izobčenca ali pol državljana, so različne nekompatibilnosti z družbeno pričakovanimi normami, ki jih družba nalaga bodisi skupinam ali posameznikom. Hkrati pa gre za amputacijo posameznikove ali skupinske izrazitosti.

Diasporske identitete: »pol državljan« in njihovo nenehno prizadevanje za popolnost

Diasporska identiteta je v romanu izrazita skozi nenehno prizadevanje likov za popolnost, njihovo neprestano ukvarjanje z ustvarjanjem doma in stanovanjskimi vprašanji kot tudi skozi njihovo izpostavljenost nenadnim in novim izzivom. Poleg tega imajo liki z diasporsko identiteto ogromno tesnobe, dvoma ali nezaupanja – vedno so nagnjeni k vsiljenemu molku in k temu, da se držijo v ozadju. Prizadevanje za popolnost se kaže v mnogih oblikah, kot npr. v potrebi po uspehu (v denarju in karieri), v potrebi, da se vklopijo (v družbo kot celoto ali v določeno skupino ljudi), v razkazovanju brezhibnega vedenja ali izjemnega zunanjega videza. Poleg tega je ranljivost, ko je posameznik reduciran na diasporsko identiteto, dodana k drugim osebnim ranljivostim glede na lik, kakor tudi k določenim univerzalnim ranljivostim. Hkrati njihova kolektivna ranljivost – kot diasporske/periferne skupine, skupaj z njihovimi osebnimi ranljivostmi – kot npr. družbeno konstruirane vloge spola, sprožajo različne strategije preživetja, ki se prilagajajo tem specifičnim okoliščinam.

Ranljivost za (samo)vsiljene popolnosti zaznamuje like, še preden migrirajo na Japonsko. Potreba po tem, da so popolni v vsem, kar počnejo, je prisotna že pri prvi generaciji, tistih, ki nikoli niso zapustili Korejskega polotoka. Yangjin je npr. opisana kot nekdo, ki nikoli ne miruje, vedno pravočasno plačuje premog in je znana kot najboljša kuharica. Koh Hansu, čeprav opisan kot »aroganten vsiljivec«, je najboljši v svojem poslu. Isak bi lahko bil zaradi načina oblačenja videti kot bogat Japonec ali kot *yangban*⁷, čeprav je zaradi svojega zdravstvenega stanja vse življenje živel kot invalid. Za Isaka in Yoseba je ranljivost, povezana z opazovanjem trpljenja in smrti brata Samoela, njuno prizadevanje za popolnost še povečala. Pri Isaku se je utelesila v pastorskem življenju – v osebni poti samožrtvovanja in religioznega smisla trpljenja – pri

7 *Yangban* so bili del tradicionalnega vladajočega razreda ali plemstva dinastične Koreje v obdobju Joseon. *Jangbane* so v glavnem sestavljali visoko izobraženi civilni uradniki in vojaški častniki – posestniški ali nezemeljski aristokrati, ki so posamezno ponazarjali korejsko konfucijansko obliko »učenega uradnika«.

Yosebu pa v nenehni skrbi za potrebe družine ter profesionalni in brezhibni drži v službi vodje izmene v tovarni piškotov. Njegovo obnašanje in obleka posnemajo japonski model, skoraj kot maska, ki naj bi mu omogočila, da se čim bolj popolno vklopi.

Tudi Yosebova žena Kyunghee je v vseh pogledih prikazana kot izjemna ženska. V svojem prizadevanju za popolnost si zakonca pomagata z dragocnim zaveznikom – medsebojno podporo, močjo in optimizmom, ki prihajata od znotraj. Poleg tega je bil ključni del njune življenjske strategije tudi, da ostane neta sklonjenih glav in trdo delata. Ker Isak razume pomembnost kreiranja in sledenja takšni poti, tudi on opusti svoje ideale o boju proti kolonializmu. Pod vplivom njunega pristopa Sunja začuti, da se bodo stvari izboljšale: »Iz kamnov in grenkobe bi skuhalo okusno juho« (Lee 2017, 117), pravi. Yoseb se odpove krščanski nujnosti po uporabi proti zatiranju in ga nadomesti z novo nujno, da zaščiti sebe in zagotovi varnost svojim ljubljanim. Ko se preselijo v Osako, vsi člani generacije Korejcev, rojenih na Korejskem polotoku, razvijejo strategijo preživetja, ki ustreza njihovim posameznim ranljivostim. Tudi njihov zunanji videz se zdi prilagojen tej strategiji. Yoseb je nizek, močan in hiter, kot nekdo, ki je vedno pripravljen preživeti ekstremne situacije. Isak, čeprav zaradi svojega zdravstvenega stanja krhkega videza, deluje odločen, saj čuti odgovornost, da jih vse varuje v Osaki. Vendar jim njihov neprestani napor, da ostanejo budni, mirni in pod nadzorom, povzroča tesnobo – tesnobo, ki jo skušajo prikriti in ki se včasih pokaže kot Yosebova razdražljivost ali kot oster, sumničav pogled Sunjinih majhnih oči. Tesnobi se pridružita dvom in sumničenju. V pogovorih z neznanci, pri sprejemanju službe ali v odnosu do sosedov, potem ko si kupijo hišo, vsi ostajajo previdni in sumničavi.

Z njihovo diasporsko identiteto je povezan tudi motiv stalne skrbi za stanovanjska vprašanja in ustvarjanje doma. Prva generacija priseljencev se sicer ne ukvarja toliko z ustvarjanjem doma v Osaki, ampak bolj z odporom in krepitevijo solidarnosti. Družbeni prikaz Ikaina – opisan je kot korejski geto – kjer pod isto streho živi prva generacija priseljencev, nasprotuje dejanski izkušnji prostora. Hiša, ki si jo delijo, je opisana kot »škatlasta baraka« (Lee 2017, 112). Yoseb izjavi, da je to kraj, ki je primeren le za »prašiče in Korejce«, »ni kot pravi dom«, Isak pa odgovori, da bo kmalu »čisto dovolj za naju«, misleč nase in Sunjo. A sčasoma se izkaže, da prebivalci »škatlaste barake« kraju pripišejo globok pomen, saj se tam rodijo nekateri njihovi otroci, tam nekateri umrejo; tam se prva generacija priseljencev prvič zbere in ustvari družinsko kohezijo. Prostor tako postane vizualni izraz njihove diasporske identitete – prikazuje

njihovo družbeno manjvrednost, a hkrati neguje njihovo medsebojno povezanost. Postane gnezdo odpora, medsebojne opolnomočenosti in solidarnosti. Šele prihodnje generacije se začnejo ukvarjati z ustvarjanjem pravega doma.

Periferne identitete: stigma izobčencev

Čeprav se okoliščine razlikujejo, izpostavljenost negativni kritiki, pomanjkanju empatije, sovraštvu, zanemarjanju ali izobčenju nekatere like prizadejejo podobno globoko kot tiste, ki so definirani z diasporsko identiteto. Liki s periferno identiteto so tisti Japonci, katerih načet ali »omadeževan« uglede povzroči, da postanejo bodisi nevidni – v smislu, da so zapostavljeni – v očeh večinskega jaza, bodisi preveč vidni, ko so postavljeni v središče kritične pozornosti drugih.

Periferija oseb iz stigmatiziranih družinskih okolij: Hana

Nekaj časa po tem, ko Mozasu v prometni nesreči izgubi ženo Yumi, se romantično zaplete z Japonko Etsuko, ki ima tri otroke, v romanu opisane kot izobčence. Med njimi je Hana tista, ki se zbliža s Solomonom. S pomočjo stranskih likov, kot je Hana, avtorica odpira vprašanje lažne čistosti in popolnosti. Čeprav je po eni strani japonska državljanka, Hana nikakor ni obravnavana kot »čista« Japonka. Poleg tega jo njeno družinsko poreklo – odsotnost očeta, mati s slabim ugledom in nosečnost pri komaj petnajstih letih – neizogibno potisne na obrobje družbe. Kasneje ne uspe normalizirati svojega življenja, saj lahko dela le kot hostesa. Ta »umazana roža« (Lee 2017, 473), kot se sama imenuje, bo ovenela še preden dobi priložnost, da zacveti. V svojem razmerju do družbenih norm je Hana razlaščena svoje lastne identitete, njeno družinsko ozadje pa postane tako kot njeno celotno življenje dolg in neprenehni proces razlaščanja (Butler in Athanasiou 2013, 2). Čeprav je japonska državljanka, ki živi v svoji domovini, je Hana zaradi pomanjkanja čistosti in konformizma potisnjena na obrobje družbe, ki ji pripada. Paradoksalno pa se korejski Solomon zdi precej bolje integriran v družbo in vsekakor bolj uspešen, tudi finančno. Ko Hana spozna Solomona in je povabljen na njegovo rojstnodnevno zabavo, opazi njegov privilegirani položaj in ironično pripomni: »Želim si, da bi moj oče bil jakuza. [...] ameriške zasebne šole, milijoni v banki in šofer. [...] Ima razkošno zabavo, ki je lepša od večine porok« (ibid., 440–441). V resnici pa tisto, kar ima vsak od njiju, ne zadošča, da bi ju zaščitilo pred družbenimi

pričakovanji, izobčenjem in trpljenjem, ki ga družba nalaga posameznikom, kot sta onadva. Finančno ali poklicno izpolnjeno življenje je nepopolno, če ima oseba, kot je v primeru Solomona, izkaznico registriranega tujca in mora vsaka tri leta zaprositi za dovoljenje za bivanje na Japonskem. Po drugi strani pa ni dovolj niti to, da si rojen Japonec kot Hana ali Haruki, če prihajaš iz slabega družinskega okolja.

V nasprotju s tem se Solomonov stric Noa poda v nenehen boj za čistost in popolnost, ki bi lahko dokončno in nepovratno izbrisala njegovo diasporsko identiteto. Tako kot Hana tudi on nosi nečistost svojega porekla. Pri njegovem prikrivanju nikoli ne odneha, zaradi česar postane ranljiv v svojem zasledovanju čistosti in popolnosti ter v prizadevanju, da bi postal povsem identičen jazu. Njegovi skrajni napor, da bi se nevidno zlil z japonsko družbo, končno dosežejo vrhunec v trenutku, ko ga nepričakovano obišče mati. Po tem obisku stori samomor, saj je to srečanje opomin na njegovo omadeževano preteklost in potencialno nevarnost, da bi ga odkrili družina in znanci, ki so ga vsi videli kot Japonca. Noa je bil tako zaradi okoliščin prisiljen, da potlači svojo identiteto, kar se je prepletlo z njegovo lastno odločenostjo, da postane povsem identičen večinskemu jazu in tako izbriše razliko *drugega*. Identiteto jaza je posnemal do te mere, da je popolnoma izgubil lastno avtentičnost in tik pred samomorom je bil njegov največji dosežek prav to, da se je uspešno zlil z večinsko skupnostjo.

Periferija spolnih manjšin: Haruki Totoyama

Drugi stranski lik s periferno identiteto je Haruki Totoyama. Je Mozasujev najboljši prijatelj, ki živi »na meji med korejskim getom in japonskimi reveži« (Lee 2017, 270).

»[...] razširile so se govorice, da je Haruki *burakumin*, čeprav ni bil. Nato so odkrili, da ima mlajšega brata z glavo, oblikovano kot udrta poletna melona. Tudi kot Japonka je njegova mati težko našla boljše stanovanje, saj je veliko japonskih najemodajalcev menilo, da je družina prekleta. Haruki ni imel očeta [...] Haruki si je zelo prizadeval, da bi se vklopil in se zelo trudil, vendar mu niti otroci z najnižjim družbenim statusom niso dali priložnosti.« (ibid., 270)

Poleg svoje revščine in nesrečnega družinskega porekla, odsotnosti očeta in duševno prizadetega brata, je Haruki tudi homoseksualec, kar je identiteta, ki

jo mora skrivati, da bi lahko preživel v družbi. Zato se na koncu poroči z Aya-me. Njegovo poreklo in identiteta sta videna kot sramotna, saj so ga pogosto imeli za Korejca, kar je še dodatno problematiziralo mejo med jazi in *drugimi*. Mozasu »ni nameraval biti dober Korejec« (ibid., 270), saj v tem ni videl smisla, vendar se prav tako ni trudil postati »dober Japonec« kot njegov brat Noa. Vse, kar je poskušal, je bilo preživeti in svoji družini zagotoviti boljše, neodvisno in finančno stabilno življenje. Haruki pa si je prizadeval postati dober Japonec – biti sprejet kot japonski moški v svoji lastni japonski družbi. A vsak občutek pripadnosti so mu sledilci norm odločno in neusmiljeno odrekli, kar je vodilo k ponovni opredelitvi pomena *drugega* – v smislu, da je vsakdo, ki ne izpolnjuje norm, označen kot *drugi*.

Skupaj z diasporsko in periferno identiteto, kot pri Solomonu in Hani in tudi pri Mozasu in Harukiju, avtorica prikaže zapleteno dinamiko med *drugimi* in jazi ter nakaže, da je lahko tudi jaz prepoznan kot *drugi*, če ne izpolnjuje strogo določenih družbenih norm. Na tako kompleksen način Min Jin Lee nakaže, da se lahko meje med centrom in periferijo zlahka porušijo, ko gre za najgloblje človeške ranljivosti. Izobčenje zaradi nezmožnosti prilagoditve ali zaradi želje po prilagoditvi vsem pravilom in pričakovanjem predstavlja skupno ranljivost tako diasporskih kot perifernih identitet.

Primer večplastne ranljivosti: Sunja

Začeni s kolonialnim obdobjem na Korejskem polotoku so življenja prve generacije likov – predstavljata jih Hoonie in Yangjin – zaznamovana z boleznijo, nesrečo, izgubo in prezgodnjo smrtjo. Vsi nesrečni dogodki, ki oblikujejo njuno življenje, tvorijo plasti ranljivosti, iz katerih sta zgrajena. Sunja je osrednji lik romana ter eden najjasnejših primerov lika z večplastnimi ranljivostmi. Prva in najbolj družinsko zakoreninjena nesreča, ki jo doleti, je madež, da je hči invalidnega očeta. Kot mlado dekle ni imela Sunja zaradi očetovega stanja nobenih možnosti za poroko. Njena dediščina po očetu je stigma, saj »ljudje nočejo tega [poudarek dodan] v svoji krvni liniji« (Lee 2017, 64). Njena mati Yangjin ji zapusti dediščino boleče resnice, ki jo je sama prejela od svoje matere in ki bo končno oblikovala celotno Sunjino življenje: »Moški imajo možnost izbire, ženske pa ne« (ibid., 13) in »življenje ženske je neskončno delo in trpljenje« (ibid., 30). Poleg neizogibnega dela in trpljenja, ki jim bode ženske vedno izpostavljene, Yangjin Sunjo opozori na vlogo moških v življenju ženske, še preden se poroči z Baekom Isakom:

Obstaja trpljenje in nato še več trpljenja. Bolje je, da to pričakuješ, veš. Zdaj odraščáš v žensko, zato ti to moram povedati. Za žensko moški, s katerim se poroči, popolnoma določa kakovost njenega življenja. Dober moški ti nudi spodobno življenje, slab moški pa prekleto – a ne glede na vse vedno pričakuj trpljenje in samo nadaljuj s trdim delom. Nihče ne bo skrbel za revno žensko – le me same. (ibid., 30)

Strah, da se Sunja zaradi očetove nesreče nikoli ne bo mogla poročiti, in strah, da bi se poročila s »slabim moškim«, se razblinita v trenutku, ko se Baek Isak odloči, da jo bo vzel za ženo in jo tako rešil usode nesrečnega življenja, še zlasti, ker se njena nesreča podvoji, ko zanosi z moškim, ki se z njo nikoli ne bi poročil. Toda Sunja kljub temu ostaja ranljiva zaradi ponižanja ob spoznanju, da je Koh Hansu poročen in ima družino v Osaki. Ranljiva je tudi zaradi občutka, da ima kot ženska uničen ugled ter da je naredila napako in osramotila svojo mater. Ta negotov položaj izhaja iz vloge in identitete, ki ju mora odigrati v razmerju do moških v patriarhalni družbi, v kateri živi. Za razliko od drugih se od teh norm ne odmakne. Ravno nasprotno, trudi se jih dosledno upoštevati, vendar je že sama izpostavljenost takšnim normam okrepljena z ranljivostjo pred novimi izzivi in neznanimi pravili, kot so tista, ki jih nalaga krščanstvo – tuja vera, ki je ne more razumeti.

Ganljiv prizor, ki razkriva Sunjino ranljivost za nove izzive, se odvije, ko jo Isak odpelje k pastору Shinu. V njegovi pisarni se poleg občutka ponižanja in zadrege počuti izjemno neudobno zaradi pritiska, da bi se morala pokesati svojih grehov in prositi odpuščanja. Ker ni kristjanka in ker nikoli ni bila izpostavljena krščanskemu nauku, Sunja ne more razumeti pomena greha ali ljubezni usmiljenega Boga. Razume lahko le, da je »naredila veliko napako« v zvezi s svojo materjo in da je postala »breme [...] dobremu pastору« (ibid., 91). V svojem opravičilu je iskrena, a hkrati postane ranljiva zaradi ponavljajočih se pastorjevih poskusov, da bi spodbudil njeno kesanje. Njena mati, ki je prav tako prisotna v pisarni, poskuša omiliti Sunjino bolečino in ustaviti njeno ihtenje tako, da ji naroči, naj ponovi, kar ji naročajo: »Povej pastору – povej mu, da želiš odpuščanje od Gospoda« (ibid., 92).

Vendar niti Yangjin niti Sunja ne vesta, kaj to pomeni. Ali je potreben ritual, kot takrat, ko šamanu daš prašiča in denar, da bo zagotovil dobro letino? Baek Isak ni nikoli omenil ničesar glede kesanja in odpustka.

»Bi lahko? Bi mi lahko odpustili?« je Sunja vprašala starejšega pastora.
[...]
»Sunja, jaz nisem ta, ki ti lahko odpusti,« ji je odgovoril.
»Ne razumem,« je rekla ter prvič dvignila pogled in se zazrla v pastorev obraz, saj ni več zmogla biti zazrta v tla. (ibid., 92)

Ta epizoda zaznamuje začetek Sunjine čustvene poti izpostavljenosti novim in neznanim izzivom – soočanja z nedoumljivimi vidiki krščanske teologije, poroke s prezbiterijanskim duhovnikom, pa tudi zapustitve matere in domovine ter začetka novega življenja na Japonskem. Ko je prispela v Osako, je postala del korejske diaspore na Japonskem, pripravljena »biti popolna Korejka«, kot je rekel pastor Shin, ter pripravljena izpolniti poslanstvo, ki ji ga je zadala mati – ustvariti dober dom za svojega moža in otroke ter poskrbeti, da ne bodo trpeli. Njene že oblikovane ranljivosti za stigmo, da je hči invalidnega očeta, ranljivost ženske v patriarhalni družbi, so se kmalu podvojile z novo ranljivostjo diasporske identitete. Težko je reči, katera od teh plasti ranljivosti je najgloblje zasidrana v njeni psihi, a ranljivost, ki izhaja iz diasporske identitete, jo izpostavi številnim novim stresorjem in jo hkrati vodi k odkritju notranje moči in upora.

Upor in opolnomočenje se gradita skozi odnose, ki jih Sunja razvije z drugimi družinskimi člani, istočasno pa so ti odnosi nenehno poganjani z medsebojno skrbjo. Avtorica romana ob tem izpostavlja različne vrste ranljivosti, tudi univerzalne, in hkrati poudarja univerzalnost možnosti, ki jih te ranljivosti odpirajo. Kot omenja Margrit Shildrick, ljudje kot posamezniki ali skupine, izpostavljene ranljivosti, razvijejo »etiko odnosa« (Shildrick 2002, 70), kjer je dobro življenje utemeljeno na *skrbnosti*. *Skrbnost* lahko pomeni »pozornost do drugega, odzivnost do drugega, skrb za drugega in praktično pomoč drugemu« (Ganteau 2015, 11). Kot je razvidno iz skrbnih odnosov med glavnimi liki romana, ki temeljijo na ideji takšnega implicitnega *odnosa*, so številni raziskovalci poudarili pozitivno moč ranljivosti, saj je možnost opolnomočenja v resnici vdelana znotraj paradigme ranljivosti (Ganteau in Onega 2017, 9). Čeprav so ranljivi, ti liki izkazujejo tudi »zmožnost biti ranljiv«, kot pravi Brené Brown. Njihova ranljivost tako ni samo znak nezmožnosti popolne prilagoditve, nepopolnosti ali šibkosti, temveč tudi merilo poguma – poguma »velike in vztrajne drznosti«, pa tudi katalizatorja za sočutje in povezovanje (Brown 2012, 3).

Zaključek

Večina definicij ranljivosti nakazuje obstoj *odnosa* med »istim« in »drugim«⁸ ter ima skupni imenovalec v povezavi s koncepti, kot sta *izpostavljenost* in *dovzetnost*. Biti ranljiv pomeni biti odprt za najrazličnejše napade ter biti izpostavljen možnosti, da smo ranjeni, tako fizično kot čustveno. Zaradi svoje na novo pridobljene identitete – identitete pripadnikov diaspore – je večina likov v romanu *Pachinko* Min Jin Lee ranljiva za takšen *odnos* med njimi kot skupnostjo diaspore in kolonizatorjem, na katerega ozemlje so migrirali.

Prispevek je pokazal, da je osrednja značilnost Leejinega pristopa k obravnavi diasporskih ranljivosti njen način predstavitve teh ranljivosti vzporedno z ranljivostmi drugih manjšin in marginaliziranih posameznikov kot tudi umestitvev teh ranljivosti v širok spekter univerzalnih ranljivosti, ki zadevajo vse ljudi. Liki v romanu so tako obravnavani skozi prizmo večplastnih ranljivosti, ki oblikujejo njihovo psiho. Glavni liki so predstavljeni kot ranljivi zaradi svoje izjemno zahtevne diasporske identitete – ranljivosti, ki je pogosto umeščena ob bok univerzalnim ranljivostim, kot so pričakovanja, povezana s spolno vlogo, priznavanje lastnega telesnega pešanja ali opazovanje smrti ali propadanja zdravja bližnjih. Hkrati so prikazani tudi stranski liki, katerih periferne identitete izhajajo iz razlik, povezanih s spolno usmerjenostjo (Haruki Totoyama), ali iz življenjskega sloga, ki je žalosten rezultat marginalizacije zaradi družinskega ozadja (Hana). Nekatere njihove osebne zgodbe so prikazane subtilno in prepletene z zgodbami glavnih likov, vendar ponujajo razsvetljujoč vpogled v avtoričino upodobitev drugosti in ranljivosti ter v dinamično prepletanje med periferijo in središčem. S tem, ko pokaže, da se lahko tudi jaz premakne iz središča na periferijo in postane *drugi*, avtorica še bolj poudari, da ranljivost predstavlja skupno lastnost tako pri upodabljanju jazov kot *drugih*.

Zgodba o ranljivosti, ki jo povzročata diskriminacija in izločanje, se bo nadaljevala tako dolgo, kot se bo nadaljevala zgodba človeške ranljivosti. Ranljivost – v svojih različnih oblikah – bo še naprej prežemala človeški obstoj. Pomembno je, kot poudarja pisateljica, da jo priznamo in da se do nje vedemo primerneje, s tem da si dovolimo biti ranljivi ter hkrati varujemo druge pred tem, da bi postali še bolj ranljivi, kot so že.

8 »Isto« je definirano v odnosu do »drugega«, ali »sebstvo se manifestira v odnosu do nekega omejujočega drugega«, kot predlagata Ganteau in Onega (2011, 7–16; 2017, 3).

Literatura

- Ahmed, Sara. 2004. *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Brown, Brené. 2012. *Daring Greatly. How the Courage to Be Vulnerable Transforms the Way We Live, Love, Parent, and Lead*. London: Gotham Books.
- Butler, Judith. 2004. *Precarious Life. The Powers of Mourning and Violence*. London: Verso.
- . 2009. *Frames of War: When is Life Grievable?* London: Verso.
- Butler, Judith in Athena Athanasiou. 2013. *Dispossession: The Performative in the Political*. Cambridge: Polity Press.
- Caruth, Cathy. 1996. *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Fassin, Didier in Richard Rechtman. 2009. *The Empire of Trauma: An Inquiry into the Condition of Victimhood*. Princeton. Oxford: Princeton University Press.
- Fernández-Santiago, Miriam in Cristiana M. Gámez-Fernández. 2022. *Representing Vulnerabilities in Contemporary Literature*. New York: Routledge.
- Fineman Albertson, Martha. 2021. »Populations, Pandemics, and Politics.« *International Journal of Discrimination and the Law* 21 (3): 184–90.
- Frankl, Viktor E. 2000. *Man's Search for Meaning*. Boston: Beacon Press.
- Ganteau, Jean-Michel. 2015. *The Ethics and Aesthetics of Vulnerability in Contemporary British Fiction*. New York: Routledge.
- Ganteau, Jean-Michel in Susana Onega. 2011. *Ethics and Trauma in Contemporary British Fiction*. New York: Rodopi.
- . 2014. *Contemporary Trauma Narratives: Liminality and the Ethics of Form*. New York: Routledge.
- . 2017. *Victimhood and Vulnerability in 21st Century Fiction*. New York: Routledge.
- Gillian, Carol. 1982. *In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development*. Cambridge: Harvard University Press.
- Jaspal, Rusi in Glynis M. Breakwell. 2014. *Identity Process Theory: Identity, Social Action and Social Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lee, Min Jin. 2017. *Pachinko*. New York: Apollo.
- Shildrick, Margrit. 2002. *Embodying the Monster: Encounters with the Vulnerable Self*. Sage Publications: London.
- Wisner, Benjamin. 2016. »Vulnerability as Concept, Model, Metric, and Tool.« *Oxford Research Encyclopedia of Natural Hazard Science*. Dostopano 29. oktobra 2024. <https://oxfordre.com/naturalhazardscience/view/10.1093/acrefore/9780199389407.001.0001/acrefore-9780199389407-e-25>.

Odziv bralstva na spletni strip o korejski diaspori: primer stripa *Murrz*

Izvleček

Spletni strip o vsakdanu je žanr spletnega stripa, ki dobiva vse več pozornosti, saj odraža avtorjevo vsakdanje življenje, zato se bralci zlahka poistovetijo z zgodbo. Ta vrsta stripov se hitro širi na platformah družbenih medijev in postaja dostopnejša. Tudi med pripadniki korejske diaspore najdemo ustvarjalce omenjenih spletnih stripov, ki prikazujejo svoj življenjski slog, prepreden z elementi dveh kultur.

Ta članek preučuje spletni strip *Murrz*, ki prikazuje vsakdanje življenje umetnice korejsko-ameriških korenin in njene družine. S pomočjo pripovedne analize ugotovimo, da je avtorici, glavni junakinji tega stripa, bližje ameriški način življenja, kljub temu pa pozna korejsko kulturo in tradicijo po zaslugi svojih staršev, ki so se v mladih letih preselili v ZDA. V očeh avtorice so starši »drugi«, zato jim pripisuje določena ravnanja, ki bi jih sicer imeli za univerzalna.

V članku raziskujemo, kako je korejska diaspora prikazana v spletnem stripu *Murrz* in kako umetnica predstavlja sebe in svoje starše. Nadalje razpravljamo o vlogi bralca spletnega stripa in njegovem odzivu, ki je prikazan v razdelku s komentarji pod vsako epizodo. Večina bralcev se poistoveti z zgodbo in deli svoje izkušnje. Nekateri bralci pa opozarjajo, da so določene situacije, ki so po avtoričinem mnenju korejske ali azijske, značilne tudi za druge kulture in so univerzalne.

Ključne besede: spletni strip, odziv bralcev, spletni komentarji, korejska diaspora

Abstract

Readers' Response to a Korean Diaspora's Webtoon: The Case of the Dailylifetoon Murrz

A *dailylifetoon* is a genre of webtoon that is getting more attention since it reflects the author's life and readers can easily identify with the storyline. At the same time, it is quickly spreading on social media platforms, thus becoming more accessible. Korean diaspora's *dailylifetoon* artists portray their own lifestyles, which is seen as a blend of two cultures. This paper examines the webtoon *Murrz* which depicts the daily life of a Korean-American webtoon artist and her family. Through narrative analysis, we can learn that the author, the main character of the webtoon, adheres to an American way of living, but knows Korean culture and traditions thanks to her parents who migrated to the US as young adults. Her parents are, in the eyes of the webtoon author, "the others", and therefore she ascribes certain of their behaviours as universal to Koreans.

In this regard, the reader's role becomes important. Readers' reactions are shown in the comments section of every episode. Most of the readers will relate to the story and share their own experiences in this section. However, some readers will challenge the author's opinion while commenting that certain situations, which in the author's view are distinctly Korean or Asian, occur in other cultures too.

In this article, we investigate how the Korean diaspora is portrayed in the webtoon *Murrz* and how the artist presents herself and her parents. Further, we discuss the role of the readers of this Korean diaspora webtoon and the impact of the comments section.

Keywords: Webtoon, readers' response, online comments, *dailylifetoon*, Korean diaspora

Uvod

»Spletni strip« oziroma »webtoon« (korejsko *weptun* 웹툰) je korejsko-angleška sestavljena, tvorjena iz angleških besed »website« (spletna stran) in »cartoon« (risanka), ter označuje risanke oziroma stripe, objavljene na spletu. Jin (2023, 30) navaja, da je bil izraz »webtoon« v pisni obliki prvič uporabljen v

časopisu *JoongAng Ilbo* 22. junija 1999, pri čemer je opredelil »na novo ustvarjene manhwe [splošni korejski izraz za tiskane stripe] za splet« (Chung 1999, cit. po Jin 2023, 30). Zato za začetek dobe spletnih stripov štejemo zgodnje obdobje po letu 2000.

Spletni stripi so se pojavili iz več razlogov. Eden izmed njih je začetek širjenja južnokorejske kulturne industrije v devetdesetih letih 20. stoletja, ko je vlada podpirala izvažanje kulturnih izdelkov in se je trg za korejske stripe razvijal, hkrati pa je moral tekmovati s trgom japonskih stripov (Bak 2018, 2–3). Obenem se je razvijala digitalna tehnologija, kar je vplivalo na pričakovanja bralcev stripov (kor. *manhwa* 만화). Ti so sledili novim tehnološkim izumom in želeli brati *manhwe* na računalnikih (ibid., 4); tako se je pojavila potreba po preoblikovanju tiskanih knjig v digitalne izdelke. Umetniki so začeli svoja dela skenirati in jih nalagati na osebne spletne strani. Leta 2003 je portal Daum (kor. *Daeum* 다음) v razdelku *Novice* odprl rubriko *Svet stripov* (kor. *Manhwa-sokesang* 만화속세상). Danes prav to velja za najpomembnejši korak v razvoju spletnih stripov, saj je omogočil tehnološke izboljšave pri njihovi produkciji, kot je funkcija drsnega pomikanja po zaslonu, ki je branje spletnih stripov na računalniku (ali pozneje na mobilnem telefonu) naredila bolj zanimivo in priročno (ibid., 10). Dve leti pozneje, leta 2005, je tudi spletna stran Naver (*Neibeo* 네이버) ponudila podobno storitev za ustvarjalce spletnih stripov, ki so hitro postajali priljubljeni. Zaradi hitre produkcije se je povečala količina objavljenih spletnih stripov, hkrati pa so se začeli pojavljati različni žanri glede na vsebino zgodbe (romantični, akcijski, fantazijski, grozljivke itd.). Spletne strani so prav tako začele analizirati odnos in preference bralcev ter se razvijale tako, da je bil bralcem omogočen lažji dostop do njihovih najljubših spletnih stripov (glede na spol in starost bralca, želeno vsebino in celo želene slog risanja), kar je ustvarjalcem posledično pomagalo pri oblikovanju strategij za ustvarjanje bolj privlačnih spletnih stripov.

Kljub kratki zgodovini je spletnim stripom že uspelo preseči meje Južne Koreje. Leta 2014 je Line Webtoon (pozneje preimenovan v WEBTOON) lansiral svojo angleško platformo z namenom razširitve kulture spletnih stripov v druge dele sveta (Jang 2014). Ponudil je več prevodov znanih korejskih spletnih stripov in tujim ustvarjalcem omogočil, da se pridružijo skupnosti ter na strani objavljajo lastna dela. Danes WEBTOON podpira avtorje, ki ustvarjajo v različnih jezikih, kot so angleščina, japonsščina, kitajščina, španščina, francoščina in tajščina. Poleg tega obstaja razdelek *Canvas corner*, ki novim ustvarjalcem omogoča nalaganje spletnih stripov in predstavitev svojega dela večjemu številu bralcev.

Število spletnih stripov nenehno narašča, ustvarjalci pa iz dneva v dan pridobivajo vse več naročnikov. Leta 2022 je Naver Webtoon sporočil, da je prerasel v globalno platformo s 180 milijoni mesečno aktivnih uporabnikov (MAU) po vsem svetu, kar vključuje bralce Naverjevih spletnih stripov in spletnih romanov (Bak 2022). Število uporabnikov se je občutno povečalo v obdobju med letoma 2020 in 2021, med pandemijo COVID-19.

Ena izmed posebnosti spletnih stripov je, da lahko ustvarjalci delujejo anonimno. Ker jim svojega dela ni treba objaviti v tiskani obliki, lahko uporabniški račun za spletne stripe ustvarijo pod psevdonimom in svoja dela objavljajo na spletu. Mnogi priljubljeni ustvarjalci so neznani in niso pripravljeni razkriti svoje identitete, zato je včasih nemogoče pridobiti podatke o njihovi narodnosti, starosti ali spolu, zlasti kadar ustvarjajo spletne stripe v angleščini, kar je pogosto pri pripadnikih korejske diaspore. Zato je raziskovanje ustvarjalcev spletnih stripov v korejski diaspori zahtevno, še posebej zaradi pomanjkanja predhodnih raziskav.

Obstaja pa žanr spletnih stripov, ki se je razvil na podlagi osebnih izkušenj in vsakdanjega življenja ustvarjalcev, imenovan *dailylifetoon*¹ (*ilsangtun* 일상툰). Zelo priljubljen je med ustvarjalci spletnih stripov, ki so pripadniki korejske diaspore. Ti ustvarjajo spletne stripe, ki so tesno povezani z njihovim življenjem ter predstavljajo preplet korejske kulture in kulture države, v kateri živijo.

V tem članku je naš namen raziskati vsebino enega spletnega stripa korejske diaspore ter njegovo recepcijo. Osredotočili se bomo na spletni strip *Murrz* avtorice Mary Park, rojene v ZDA staršem, ki so korejski priseljenci. *Murrz* je avtobiografski spletni strip o vsakdanu in temelji na avtoričinem življenju. V tem stripu *Murrz* upodablja sebe in ljudi okoli sebe. Ker je hči korejskih priseljencev, je odraščala med obema kulturama. Njen življenjski slog je bližje ameriškemu, vendar zaradi družinskega ozadja dobro pozna tudi korejski način življenja.

Strip *Murrz* je objavljen na spletu in vsaka epizoda vsebuje kotichek, kjer lahko bralci komentirajo, izmenjujejo mnenja in komunicirajo med seboj.

1 Za ta žanr spletnih stripov v korejščini obstaja več korejskih izrazov, kot so *ilsangtun* (일상툰), *saenghwaltun* (생활툰), *deillitun* (데일리툰), *daieoritun* (다이어리툰), *eseitun* (에세이툰), *gamseongtun* (감성툰), *gamjeongtun* (감정툰) itd. Angleški izraz za *ilsangtun* na portalu WEBTOON je *slice of life* (v slovenskem prevodu »del vsakdanjega življenja«). Primernejši izraz za ta žanr v angleščini bi bil zloženka *dailylifetoon* (ki jo je mogoče že zaslediti kot ključnik na družbenih omrežjih; v slovenskem prevodu *spletni strip o vsakdanu*), saj odraža vsebino tega spletnega stripovskega žanra (ki obravnava vsakdanje življenje avtorja) in hkrati ohranja zadnji zlog besede *cartoon*.

Rubrika s komentarji je pomemben del vsakega spletnega stripa. S komentarji lahko bralci izrazijo svoje misli in občutke, avtorji pa jih lahko, če to želijo, upoštevajo in svoje delo prilagodijo. Drugi bralci se lahko iz komentarjev prav tako kaj naučijo, zato je mogoče komentarje posamezne epizode razumeti kot sestavni del celotne zgodbe spletnega stripa.

Raziskovalna vprašanja so naslednja:

- (1) Kako je korejska diaspora upodobljena v spletnem stripu *Murrz*? Kako avtorica predstavlja samo sebe in kako upodablja svoje starše?
- (2) Kakšna je vloga bralcev tega spletnega stripa korejske diaspore? Kakšen je vpliv rubrike s komentarji pod vsako epizodo?

V članku bomo najprej analizirali žanr *spletnega stripa o vsakdanu*, saj je zaradi prevladovanja avtobiografskih zgodb pomemben za raziskovanje spletnih stripov korejske diaspore. Nato bomo analizirali spletni strip *Murrz*, s poudarkom na epizodah, ki prikazujejo avtoričino družinsko življenje in njene družinske člane (še posebej njenega očeta). Pri tem bomo uporabili narativno analizo, saj nam omogoča vpogled v občutja in življenjski slog korejske diaspore v ZDA. Narativna analiza bo uporabljena tudi pri preučevanju odzivov bralcev. Na koncu bomo analizirali komentarje, objavljene v rubriki s komentarji treh epizod, v katerih se pojavljata *Murrz* in/ali njen oče. S pomočjo analize komentarjev bo mogoče opredeliti vlogo bralcev.

Avtobiografski spletni stripi

Ni jasne opredelitve žanrov spletnih stripov in njihove kategorizacije, zato si vsak avtor sam izbere kategorijo, pod katero želi objavljati svoje delo. V razdelku *Canvas corner* na spletni strani WEBTOON, ki ponuja smernice za nove ustvarjalce, je predlaganih šest korakov za objavo spletnega stripa. V drugem koraku piše: »KORAK 2 Izberite žanr: Izberite do dva žanra, ki se dobro ujemata z vašo serijo« (ang. »STEP 2 Select a Genre: Pick up to two genres that match your series well«) (WEBTOON CANVAS b. d.). Vidimo lahko, da ni jasnih napotkov, kako izbrati žanr, avtor pa lahko za isti spletni strip izbere dva žanra.

Za to raziskavo o ustvarjalcih spletnih stripov korejske diaspore bomo preučili specifičen žanr, imenovan *spletni strip o vsakdanu*, ki je v zadnjem času postal bolj viden na platformah za spletne stripe in družbene medije, kot je Instagram. *Spletni strip o vsakdanu* je torej žanr, ki temelji predvsem na avtorjevem

vsakdanjem življenju, pri čemer avtor prek glavnega lika upodablja sebe (Kim Keon-Hyung 2018, 123). Videz likov v teh stripih je običajno zelo preprost, narisani z nekaj potezami. Avtorji prikazujejo svoje življenje in različne situacije, ki se jim zgodijo čez dan. Zato so zgodbe *spletnih stripov o vsakdanu* tesno povezane z avtorjevim delovnim mestom in družino. Pogosto pa glavni liki niso upodobljeni kot človeška bitja, temveč kot živali (npr. psi, mačke, medvedi, zajci), kar daje spletnemu stripu humoristični pridih. Ozadje v *spletnem stripu o vsakdanu* ni vedno določeno. Če je spletni strip objavljen v angleščini, je včasih celo težko ugotoviti avtorjevo narodnost, če se je ta ne odloči razkriti.

V *spletnem stripu o vsakdanu* običajno ni tekoče zgodbe. Vsaka epizoda prikazuje eno situacijo, od začetka do konca, in le redko se zgodba nadaljuje v naslednji epizodi. Takšna vrsta spletnega stripa bralcu omogoča, da začne ustvarjalce spremljati kadarkoli, saj mu ni treba nadoknaditi predhodne zgodbe. Kljub temu pa so liki in ozadje običajno enaki.

Ustvarjalci *spletnih stripov o vsakdanu* so izrazito odvisni od svojih bralcev. Če bralci ne reagirajo prek komentarjev ali gumba za *všeček*, jih marsikdaj ustvarjalci prosijo za podporo. Nekateri avtorji poskušajo tudi neposredno komunicirati z bralci, tako da odgovarjajo na njihove komentarje. To daje bralcem dodatno motivacijo, da svoje najljubše ustvarjalce aktivno podpirajo.

V zadnjem času se *spletni stripi o vsakdanu* širijo na družbenih omrežjih, zlasti na platformi Instagram, ki med bralci spletnih stripov postaja vse bolj priljubljena. Korejska agencija za ustvarjalne vsebine (Korea Creative Content Agency) je med julijem 2022 in majem 2023 izvedla raziskavo med bralci spletnih stripov, ki je pokazala, da se je Instagram uvrstil na peto mesto med najpogostejše uporabljene platforme za branje spletnih stripov (Lee 2023). Najpogostejši žanr spletnih stripov na platformi Instagram je prav *spletni strip o vsakdanu*, ki se zaradi imena platforme imenuje tudi *instatoon* (v kor. *inse-utatun* 인스타툰). Vendar pa številni ustvarjalci, ki svoja dela objavljajo na platformi Instagram, isto vsebino objavljajo tudi na platformi Naver Webtoon, zato izraz *instatoon* morda ni najprimernejši za uporabo v naši raziskavi žanra spletnih stripov.

Obstaja več razlogov, zakaj se je na platformi Instagram pojavil predvsem *spletni strip o vsakdanu* in ne drugi žanri. Prvič, Instagram omejuje velikost naloženih slik, zato ustvarjalci spletnih stripov, ki radi podrobneje rišejo like in ozadja ter na risbah uporabljajo več barv (kar je značilno za druge žanre spletnih stripov), svojih stvaritev ne bodo objavljali na platformi Instagram, medtem ko jih ustvarjalci *spletnih stripov o vsakdanu* bodo. Drugič, Instagram

določa, kateri prispevki se bodo pojavili v posameznikovem viru objav glede na njegove pretekle aktivnosti (ogledane, všečkane in komentirane objave). To pomeni, da bi dolga, kontinuirana zgodba spletnega stripa (značilna za žanre, kot sta akcijski in fantazijski žanr), pri kateri mora bralec vedeti, kaj se je zgodilo v prejšnji epizodi, bralcem predstavljala nevšečnost, saj določenih epizod morda sploh ne bi videli ob objavi. Tretjič, spletni stripi na platformi Instagram so brezplačni in vedno dostopni za branje. Četrtrič, bralci na platformi Instagram so bolj izpostavljeni (zaradi svoje profilne fotografije in biografije na svojem profilu), kar krepi občutek skupnosti med bralci.

Spletni strip o vsakdanu *Murrz* – narativna analiza

Spletni strip *Murrz* je *spletni strip o vsakdanu*, ki ga je ustvarila Mary Park, korejsko-ameriška oblikovalka iz Los Angelesa. Kot pojasni v videoposnetku, v katerem razkrije svoj obraz, na platformi YouTube (WEBTOON 2018), je *Murrz* tudi njen vzdevek. Spletni strip *Murrz* je bil na platformi WEBTOON objavljen junija 2017, epizode pa je neprekinjeno objavljala do februarja 2022. Objavila je 606 epizod ter zaključno epizodo z vprašanji in odgovori, v kateri je odgovarjala na vprašanja bralcev. Spletni strip *Murrz* je objavila tudi na platformah Facebook in Instagram, kjer še vedno nadaljuje z novimi objavami. Epizode na platformah Instagram in Facebook so krajše, običajno sestavljene iz štirih ločenih prizorov, medtem ko so epizode na WEBTOON-u daljše in prilagojene funkciji drsnega pomikanja po zaslonu.

Protagonistka stripa je avtorica *Murrz* sama in strip je, kot pravi Mary Park v videoposnetku *Face Reveal: Murrz* (WEBTOON 2018), »ohlapno zasnovan na mojem življenju z mojimi mačkami in mojim fantom, na trapastih rečeh, ki se zgodijo v zvezi, ali le na zabavnih vsakodnevnih trenutkih«. V intervjuju za *HuffPost Deutschland* (2017) je pojasnila: »*Murrz* in njen fant sta prisrčna in sproščena, ker sva v resničnem življenju res takšna [...] Sva samo dva velika otroka, ki poskušata biti skupaj 'odrasla'!«

V narativni analizi se bomo osredotočili na glavno junakinjo in njenega očeta. Osredotočanje na ta lika nam bo omogočilo analizo diasporičnih vidikov spletnega stripa. Kot bomo videli, *Murrz* in njen oče predstavljata dve generaciji korejske diaspore, ki se v marsičem razlikujeta, zlasti v načinu življenja. *Murrzin* življenjski slog je bližje ameriškemu, njen oče pa je v ZDA prišel kot priseljenec, zato je njegov življenjski slog bližji korejskemu. Pod vsako

epizodo najdemo razdelek s komentarji, v katerem so obravnavani različni vidiki epizode. Da bi razumeli odzive bralcev, moramo najprej razumeti, kako so liki upodobljeni.

Glavni lik (Murrz)

Murrz je glavna junakinja spletnega stripa in je narisana na preprost način, ki ne razkriva nobenih fizičnih značilnosti avtorice. Ko je bil strip *Murrz* prvič objavljen na spletnih platformah WEBTOON in Instagram, identiteti glavne junakinje in avtorice nista bili razkriti. Tudi iz ozadja, ki prikazuje Murrz, njene fanta in mačke v njenem domu, ni bilo mogoče sklepati, kakšna je njena identiteta. Bralci so lahko na platformi WEBTOON nekaj več o njeni identiteti prvič izvedeli v 46. epizodi (objavljeni 10. aprila 2018; glejte Murrz 2018a), ko je Murrzin oče spregovoril korejsko (rekel je: »*Jahl-haes-suh*« 잘했어, kar pomeni »dobro si to naredila«), kar je razkrilo njegovo etnično pripadnost. V razdelku za komentarje lahko preberemo zapise, kot sta »Oohhh, ti si Korejka« (orig. »Ohhh you're Korean«) in »Čakaj, Murrz je Korejka?« (orig. »Wait Murrz is Korean?«), kar poudarja dejstvo, da je bil spletni strip narisana tako, da bralci do tistega trenutka sploh niso mogli razbrati identitete glavne junakinje.

15. junija 2018 je bila avtorica povabljena v oddajo »Face Reveal« na platformi YouTube, v kateri se je predstavila s pravim imenom. Kasneje se Murrz v eni izmed epizod predstavi tudi kot »pripadnica prve generacije korejskih Američanov« (epizoda je bila objavljena na platformi Instagram 23. julija 2021).

V epizodah 503, 504 in 505 na platformi WEBTOON Murrz deli osebno zgodbo o svoji družini. Njeni starši so se v ZDA preselili, ko so bili mladi, saj je njen oče tam obiskoval fakulteto, ona in njena starejša sestra pa sta se v ZDA tudi rodili. Njeni starši so torej priseljenci prve generacije, korejsko-ameriškega porekla, Murrz pa se, čeprav je rojena v ZDA, identificira kot korejska Američanka.

Če se navežemo na Bartha (1981, 202), se identiteta posameznika oblikuje glede na dve kategoriji: samokategorizacijo in kategorizacijo drugih, zlasti dominantne skupine. V spletnem stripu Murrz le redko vidimo, kako družba gleda na Murrz. Dve epizodi, ki to prikazujeta, sta bili objavljeni na platformah WEBTOON in Instagram na začetku pandemije COVID-19. Prikazujeta njen strah, da bi bila zaradi svojega azijskega videza žaljena ali diskriminirana. Avtorica večino zgodb pripoveduje iz lastne perspektive; zato lahko ugotavljamo predvsem to, kako Murrz vidi sebe in kako vidi druge (večinoma člane svoje družine).

Murrz daje velik poudarek uporabi jezika in sposobnosti govoriti korejsko, kar je pogost pojav pri otrocih priseljencev. Takšni otroci hitro usvojijo jezik okolja, ki je v primeru Murrz angleščina. Že od zgodnjega otroštva otroci priseljencev prevzemajo psevdostarševsko vlogo v družini, saj s komunikacijo z angleško govorečimi osebami staršem pomagajo pri prilagajanju na nov življenjski slog (Yoo in Kim 2014, 2). Tako delujejo kot jezikovni posredniki, prevajajo, tolmačijo in v imenu staršev celo pišejo pravna pisma ter pogodbe (ibid., 6). Čeprav te situacije dojemajo kot »normalne« in kot nekaj, kar je treba storiti (ibid., 31), ima jezikovno posredovanje pomembno vlogo v življenju priseljenjskih družin, saj krepi medsebojno odvisnost med starši in otroki (Dorner, Faulstich Orellana in Jiménez 2008, 533). Vloga Murrz kot jezikovne posrednice v njeni družini se pojavi v nekaj epizodah, npr. v 495. epizodi, kjer Murrz po telefonu ureja zdravstveno zavarovanje za svojega očeta, in v 428. epizodi, kjer v materinem imenu pokliče banko.

Vendar je jezik več kot zgolj komunikacijsko orodje; tesno je povezan z identiteto govorce. Kot pravi Baker (2006, 51): »Včasih je identiteta izražena prek oblačil, verskih prepričanj in ritualov, vendar je jezik skoraj vedno prisoten pri oblikovanju in prikazovanju identitete. Jezik je indeks, simbol in marker identitete.« Še posebno za člane diaspore je jezik pomemben dejavnik pri oblikovanju identitete in služi kot pokazatelj kulturnih razlik (Kasinits, Waters in Mollenkopf 2009, 243). Otroci priseljencev v angleško govorečem okolju že v otroštvu usvojijo angleščino, ki v mnogih primerih postane njihov dominantni jezik (Park in Sarkar 2007). To je tudi razlog, zakaj imajo otroci korejskih priseljencev težave pri oblikovanju identitete. Ker se v angleščini bolj tekoče izražajo kot v korejščini, jih pogosto ocenjujejo in kritizirajo drugi korejski priseljenci, ki tekoče govorijo korejsko (npr. vrstniki, ki so polovico življenja preživel v Koreji in se v ZDA preselili kot najstniki ali mladi odrasli) (Yoo in Kim 2014, 75).

Ko je Murrz razkrila, da je korejska Američanka, je bila zgodba, objavljena na platformi Instagram 23. julija 2021, posebej osredotočena na jezik. Murrz je ponosna, ker zna govoriti, brati in pisati korejsko (kar označuje kot svoj »drugi jezik«), vendar se počuti preobremenjeno, ko mora govoriti korejsko z materinimi govorci korejščine in ne razume vsega, kar druga oseba govori. V takih primerih občuti, da njen »ameriški del svetlo sije, kot diamant«. Iz tega lahko sklepamo, da čeprav zna govoriti korejsko, se doživlja bolj kot Američanka kot Korejka, saj se pri komunikaciji z maternimi govorci korejščine sooča z nekaj težavami. Zanimivo je tudi, da v tej epizodi svojega sogovornika upodablja kot starejšega korejskega moškega, ki je verjetno podobne starosti kot njen oče.

Če upoštevamo splošen Murrzin življenjski slog, se zdi, da je bolj povezana z ameriško kot korejsko kulturo. Uživa v ameriški tradiciji, kot je obhajanje ameriških praznikov, npr. zahvalni dan, noč čarovnic in božič. Opozarja tudi na problematične dogodke, ki so se zgodili v ZDA, npr. na množična streljanja, rasizem in rasno motivirane zločine iz sovraštva (npr. umor Ahmauda Arberyja), družbeno neenakost, visoke šolnine, zaradi katerih morajo študenti vzeti visoka posojila ipd. Prav tako omenja vsakodnevne dogodke v ZDA, kot je poziv k opravljanju dolžnosti v poroti. Amerika ni njena »gostiteljica«, temveč njena domovina, bralce pa na svoje korejske korenine opomni le v epizodah, ki prikazujejo njene starše.

Drugi lik (Murrzin oče)

Murrzin oče predstavlja drugačno generacijo korejskih priseljencev, njegov življenjski slog pa je bližje korejskemu kot ameriškemu. Prva, najočitnejša razlika je jezik. V ZDA je prišel kot odrasel in tam obiskoval fakulteto, vendar ni materni govorec angleščine. Pri pogovoru s hčerkama uporablja mešanico korejščine in angleščine in ima težave s pravilno izgovorjavo nekaterih angleških besed, zlasti tistih, ki vsebujejo soglasnika (f) in (z); npr. angleško besedo *zero* izgovori kot *džero*, besedo *five* pa kot *paib* (kot je prikazano v objavi na platformi Instagram 22. decembra 2020).

Poleg tega ne zaznava vseh odtenkov angleščine. V objavi na platformi Instagram 1. septembra 2023 je prikazan poskus Murrzinega očeta, da odpre bančni račun, pri čemer mora navesti svoj e-poštni naslov, ki mu ga je konec devetdesetih let 20. stoletja ustvarila njegova starejša hči (Murrzina sestra). Njegov e-poštni naslov je »fatboy@email.com«. Ko ga bančni uslužbenec prosi, naj navede e-poštni naslov, oče pri tem ne pokaže zadržkov. Vendar pa se oseba, ki sedi poleg njega v banki (najverjetneje njegova starejša hči, ki je izbrala ta naslov), in bančni uslužbenec počutita neprijetno – hči zmrzne in bi se najraje skrila, bančni uslužbenec pa se le nerodno nasmehne. Oče verjetno pozna pomen angleške besedne zveze »fat boy« (v prevodu »debeli fant«), vendar se ne zaveda neprimernosti uporabe takega e-poštnega naslova v uradnem kontekstu, kot je odpiranje bančnega računa.

Murrz svoje starše z uporabo jezika upodablja kot »druge«. Jezik kot orodje za upodabljanje drugih je tudi sicer mogoče opaziti v literaturi korejske diaspore, npr. v romanu Chang-rae Leeja *Native Speaker*. Za glavnega junaka romana Henryja je jezik kot ogledalo, skozi katero lahko vidi samega sebe in

upodablja druge glede na to, kako dobro uporabljajo angleščino (Kang 2022, 144). Tudi Murrz uporablja jezik za upodabljanje sebe in drugih – njena angleščina je popolna, za razliko od angleščine njenega očeta. V tem smislu njen oče postane »drugi«.

Drugič, Murrzin oče je prikazan kot nekdo, ki se žrtvuje za svojo družino (prikazano v epizodi na platformi Instagram, objavljeni 6. julija 2022). Kot priseljenec prve generacije v ZDA je on tisti, ki preživlja družino, in si želi, da bi imele njegove hčerke boljše življenje kot on. Hčerkam kupuje lepa in draga oblačila, medtem ko sam nosi najcenejša ali celo brezplačna, reklamna oblačila.

Tretjič, Murrzin oče je prikazan kot strog. S starejšo hčerko je imel veliko težav, ko je bila mlada, ker je bila uporniška. Ni ji dovolil, da bi se pogovarjala s svojimi moškimi prijatelji, da bi prihajala domov po 20. uri in da bi si preluknjala ušesa (prikazano v objavi na platformi Instagram 1. avgusta 2021). Ko hčerki nista ubogali ali pa sta njemu ali mami ugovarjali, je uporabil palico (*mongdungi* 몽둥이) in ju našeskal (epizoda 161, objavljeno na platformi WEBTOON, glej Murrz 2019).

Četrtrič, oče je staromodен. Ko se je Murrzin mlečni zob majal, je uporabil star način za odstranjevanje zob – s tem, da ga je privezal na vrata. Ustvarjalka je to epizodo poimenovala »Korean Tooth Removal« (v prevodu »Odstranjevanje zob po korejsko«), kot da bi bila ta metoda edinstvena za Korejo, ker jo je uporabil njen oče, ki je Korejec (epizoda 113, objavljeno na platformi WEBTOON, glej Murrz 2018b).

Petič, oče sledi korejskim kulturnim normam in bontonu. Epizoda »Korean Dads Go Out to Dinner« (v prevodu »Korejski očetje gredo na večerjo«), objavljena na platformi Instagram 16. avgusta 2023 (Murrz 2023), prikazuje Murrzinega očeta med večerjo s korejskim prijateljem v korejski restavraciji. Ko končata obrok, oba želita plačati račun in se prepirata, kdo bo plačal. Epizoda je bila objavljena na platformi Instagram v sodelovanju s Korejskim kulturnim centrom v New Yorku, z namenom promocije korejske kulture in bontona.

Murrz svojega očeta upodablja kot »drugega« ne le z uporabo jezika, temveč tudi prek njegovega značaja in življenjskega sloga. V zadnjih treh omenjenih zgodbah (tista o tepežkanju otrok s palico *mongdungi*, epizoda o odstranjevanju zoba in epizoda, v kateri se njen oče in njegov prijatelj prepirata, kdo bo plačal račun v restavraciji) posebej poudari očetovo korejsko (ali azijsko) ozadje z izrazi, kot so »odraščanje v azijski družini«, »odstranjevanje zob po korejsko« in »ko gredo korejski očetje na večerjo«, kar poudarja »drugost«, kot da takšnih zgodb ni mogoče najti v njej bolj znani ameriški družbi.

Razlog, da očeta vidi kot »drugega«, izvira iz razlike v akulturaciji med njim in avtorico. Njen oče se je rodil v Koreji in se v ZDA preselil kot odrasel človek. Avtorica pa se je rodila v ZDA in bila že od otroštva izpostavljena ameriški kulturi. Otroci, rojeni v ZDA priseljenjskim staršem, imajo običajno večjo stopnjo akulturacije v ameriško družbo v primerjavi s starši, rojenimi v tujini (Harris in Chen 2023, 1751). Ker so bili avtoričini starši priseljenci, je že od zgodnjega otroštva zaznavala razlike v kulturnih vrednotah in praksah ter opazovala tiste doma in tiste, ki jih je izkusila zunaj doma (v šoli, na igrišču, pri prijateljih doma itd.). Te razlike so jo vodile k občutku, da je njen oče drugačen od nje in tudi od odraslih, ki jih je srečevala v ZDA. Njegova drugačnost ni zgolj posledica starostne razlike, temveč tudi dejstva, da je odraščal v drugačnem kulturnem okolju. Zato avtorica njegovo vedenje povezuje s korejsko ali azijsko kulturo.

Odzivi bralcev

Ker je razdelek s komentarji pomemben del spletnega stripa, bomo raziskali odzive bralcev. Branje ni zgolj individualno, temveč tudi socialno dejanje (Rehberg Sedo 2011, 2). Z razvojem novih tehnologij se je socialno branje, kjer bralci med seboj komunicirajo, preselilo v spletni prostor. Bralci spletnih stripov lahko sodelujejo in izmenjujejo ideje v razdelku s komentarji pod vsako epizodo.

Bralec lahko postane pomemben del celotnega procesa. Kim Joohee (2018, 24–32) je analizirala razdelek s komentarji spletnega stripa *Navillera* in jih strnila v šest kategorij:

- komentarji, ki delijo znanje in so izobraževalni,
- komentarji, ki delijo osebne izkušnje bralcev,
- komentarji, ki dokazujejo potopitev bralca v zgodbo (bralci izražajo svoja čustva do likov v zgodbi),
- komentarji, v katerih bralci predlagajo ustvarjanje TV-serije ali filma na podlagi spletnega stripa,
- komentarji, ki izražajo motivacijo bralca za osebni razvoj po branju spletnega stripa,
- komentarji, ki delijo posredne izkušnje bralca.

S komentarji bralci medsebojno komunicirajo, izmenjujejo ideje in v številnih primerih vplivajo na druge bralce, pa tudi na avtorja, ki na podlagi povratnih informacij nadalje razvija zgodbo. Obstajajo tudi primeri posrednega vpliva, kjer

komentarji bralcev spodbudijo produkcijska podjetja, da uspešen spletni strip spremenijo v film ali TV-serijo. Zato odzivov bralcev ni mogoče zanemariti.

Teorija bralčevega odziva se je razvila proti koncu šestdesetih let kot reakcija na novo kritiko, ki je zanemarjala vlogo bralca (Lee 2001, 64). Teoretiki bralčevega odziva so trdili, da besedilo brez bralca ni popolno in da ima vsako delo dva pola – umetniški pol (ustvari ga avtor) in estetski pol (bralčeva realizacija), ki se dopolnjujeta (Iser 1978, 21). Bralec in njegova interpretacija besedila sta del ustvarjanja dela. Bralec bere besedilo in ga interpretira glede na svoj »horizont pričakovanja« (Jauss 1982, 23), torej glede na predhodno znanje – knjige, ki jih je prej prebral, znanje o literaturi, ki ga je pridobil med šolanjem in v družbi, v kateri je odrasčal. Vsak bralec ima svojo interpretacijo, vsaka interpretacija (tudi če jo naredi isti bralec) pa se lahko razlikuje in se s časom spreminja. Zaradi tega lahko nekatere zgodbe, ki ob prvotni objavi niso uspešne, uspeh dosežejo šele leta pozneje.

Prva generacija teoretikov bralčevega odziva (Jauss 1982; Iser 1978; Eco 1979) se je osredotočala predvsem na abstraktne pojme in konstrukte, ki jih ni bilo mogoče preizkusiti ali meriti (Pianzola, Rebora in Lauer 2020, 2). Z razdelki za komentarje na spletu pa je sedaj mogoče raziskovati odzive bralcev. Ti omogočajo vpogled v takojšen odziv občinstva na posamezno epizodo ali poglavje, ne le na delo kot celoto. Komentarje bralcev lahko obravnavamo kot del, ki dopolnjuje delo, zato nas zanima razdelek s komentarji spletnega stripa Murrz.

Izbor epizod spletnega stripa

Pri analizi se bomo osredotočili na zadnje tri zgoraj omenjene epizode, tiste, ki prikazujejo Murrzinega očeta.² Glavni kriterij za izbiro je bila uporaba besed »korejski« in »azijski« v naslovu ali v sami epizodi, s katerima je avtorica poudarila, da so opisane situacije po njenem mnenju značilne za korejsko ali azijsko kulturo.

Prvi primer je epizoda 161 z naslovom »Mong doong ee«, objavljena na platformi WEBTOON 8. januarja 2019. V tej epizodi Murrz pojasnjuje

2 Epizode so na voljo na naslednjih straneh: Epizoda 161 »Mong Doong Ee«: https://www.webtoons.com/en/slice-of-life/murrz/ep-161-mong-doong-ee/viewer?title_no=1281&episode_no=161 (glej Murrz 2019); epizoda 113 »Korean Tooth Removal«: https://www.webtoons.com/en/slice-of-life/murrz/ep-113-korean-tooth-removal/viewer?title_no=1281&episode_no=113 (glej Murrz 2018b); epizoda »Korean Dads«: <https://www.instagram.com/p/CwBKtaxO0M6/> (glej Murrz 2023).

»odraščanje v azijski družini«. Sebe in sestro upodobi kot majhni deklici. Če sta se neprimerno obnašali, sta bili tepeni z vsakim predmetom, ki so ga starši našli v bližini, največkrat pa s palico, imenovano *mong doong ee*. Epizoda ima 1182 komentarjev in 46.328 všečkov.

Drugi primer je epizoda 113 z naslovom »Korean Tooth Removal«, objavljena na platformi WEBTOON 15. aprila 2018. Prikazuje mlajšo Murrz z značilno pričesko »na kahlico«. Njen zob se maje. Oče ji zob odstrani tako, da ga priveže na vrata. Epizoda ima 1911 komentarjev in 52.436 všečkov.

Tretja, neoštevilčena epizoda je bila objavljena na platformi Instagram 16. avgusta 2023. Prikazuje Murrzinega očeta med večerjo s korejskim prijateljem v korejski restavraciji. Ko pride čas plačila, se moška prepirata, kdo bo poravnal račun. Epizoda ima 22.844 všečkov in 91 komentarjev. Objavljena je bila v sodelovanju s Korejskim kulturnim centrom v New Yorku. Pod epizodo je napis »Častni dvoboj z računom: korejska različica!« (orig. »The honorable check duel: Korean version«). Značke epizode so: #어허, #koreanetiquette #korean-culture (v prevodu: »oho«, »korejski bonton«, »korejska kultura«).

Ker je zadnja za analizo izbrana epizoda objavljena na drugačni platformi kot prvi dve epizodi, je pomembno izpostaviti razlike med platformami in pojasniti, zakaj je bila ta epizoda izbrana kljub objavi na drugi platformi. Platforme družbenih omrežij, kot je Instagram, bralcem omogočajo komentiranje, deljenje lastnih izkušenj in označevanje prijateljev, da jih vključijo v pogovore. Označevanje prijateljev ustvarja občutek skupnosti med uporabniki družbenih omrežij (Oeldorf-Hirsch in Sundar 2015, 246), kar na platformi WEBTOON ni mogoče.

Druga razlika med platformami je, da so bralci na družbenih omrežjih bolj izpostavljeni, saj njihovi profili pogosto vsebujejo pravo ime in profilno sliko. Zato imajo spletni stripi, objavljeni na platformi Instagram, običajno manj komentarjev kot tisti na platformi WEBTOON, kjer so lahko uporabniki popolnoma anonimni.

Pri Murrz je število komentarjev pri epizodah, objavljenih na platformi Instagram, občutno nižje kot število komentarjev na platformi WEBTOON. Vsebina komentarjev pri izbranih epizodah pa je podobna na obeh platformah. Avtorica je sama ustvarila skupnost tako, da je na komentarje na platformi Instagram (ker je komentarjev manj) in na platformi WEBTOON odgovarjala prek posebnih epizod z vprašanji in odgovori ter prek objav z izrazi hvaležnosti. Lahko zaključimo, da bralci Murrz na platformah Instagram in WEBTOON morda niso isti, vendar je vsebina njihovih komentarjev podobna, kar jih naredi primerne za analizo v tem članku.

Analiza komentarjev

Na podlagi vsebine komentarjev pod tremi omenjenimi epizodami jih lahko razvrstimo v tri skupine:

- (1) komentarji, v katerih se bralci poistovetijo z zgodbo in delijo lastne izkušnje,
- (2) komentarji, v katerih bralci popravijo avtoričin zorni kot,
- (3) komentarji, v katerih bralci kritizirajo avtorico.

(1) Bralci se poistovetijo z zgodbo in delijo lastne izkušnje

Pri vseh treh epizodah najdemo komentarje, v katerih se bralci poistovetijo z zgodbo.

Pri epizodi »Mong doong ee« se mnogi bralci spominjajo svojega otroštva. Nekateri poudarijo, da so tudi oni odraščali v azijski družini in da jim je zgodba zelo znana. Drugi so sočutni do Murrzine starejše sestre, ker je bila vedno tepena.

Zelo podobne reakcije bralcev so vidne tudi v komentarjih pod epizodo »Korean Tooth Removal«. Bralci delijo svoje izkušnje, ko so jim kot otrokom odstranjevali zobe. Nekateri opisujejo, kako so jim starši odstranili zobe, drugi pa preprosto povedo, da se lahko poistovetijo z zgodbo. Bralci sočustvujejo tudi z Murrz in se spominjajo bolečine.

Komentarji pod epizodo »Korean Dads« podobno razkrivajo osebne izkušnje bralcev, ki so srečali Korejce, ki želijo plačati obrok za druge (bodisi za sodelavce, prijatelje ali družinske člane).

Preglednica 1: Bralci delijo svoje izkušnje

»Mong doong ee«	Poistovetijo se z zgodbo	velvetcakeu: Pri nas na Filipinih je najmočnejše orožje metla 😊 Lhasa Apso: Tudi jaz sem Azijec. Sem Indijec. Tole čutim do kosti 😊 😊 😊 Nicole Caswell: Jaz sem napol Korejka in imeli smo palico za tepež, ki smo ji rekli »palica meh meh« – bila je ena tistih palic za barvanje sten, samo dvakrat debelejša. Še zdaj me včasih tepejo z njo. XD cartoon-ish: Kot Azijcu mi je tole 100% boleče znano. :”) tudi natikači so dobro orožje. Lol
	Sočustvovanje z Murrzino sestro	ComiK_ch@n: Jaz, najstarejši otrok v naši azijski hiši, se s to epizodo povežem na božanski ravni. tired_abyss: Azijec, starejši sorojenec z mlajšo sestro, in kot otrok sem jih dobival po riti ali s pasom, kovinsko palico (nimam pojma, od kod je prišla ali čemu je služila, ampak pač je bila tam) in absolutnim prekletstvom mojega življenja – bičem mojih starih staršev. Vampishly: omg bila sem starejša sestra 🤩 🤩 🤩 Anna Frąckiewicz: uboga starejša sestra 😊

»Korean Tooth Removal«	Deljenje podobnih izkušenj	webtoon is for life: Na podlagi dejanske izkušnje. Ko sem bil otrok, mi je mama po nesreči izbila zob, ko mi je po kopanju z brisačo brisala obraz. Akari_Maya_Koyuki_10: Moj oče je to naredil vsem mojim mlajšim sorojencem, čakamo samo še na najmlajšega. mizuzu21 Aa: Moj oče je naredil nekaj podobnega, samo namesto kljuge je zob zavezal za pasjo ovratnico in potem vrgel žogo. Pes je bil nemška doga. Dino nuggies for all: Isto se mi je zgodilo kot otroku, samo da je moj oče zob kar z rokami potegnil ven.
	Spomini na bolečino	James Feww: Ta travma je resnična. Engagedtobefree: Očetov prijatelj mi je enkrat izpulil majav zob z orodjem (mislim, da s kleščami) in spomnim se, da je zelo bolelo. Ne vem, zakaj odrasli to počnejo ☹️ JuicyBuns👉: Ah ja ... prva travma, skozi katero gremo vsi. Lily_~: Ko to berem, ponovno začutim bolečino, ko mi je babica izpulila prvi zob – najprej je bilo okej, potem pa nekaj sekund kasneje au, au... AAAAUUUU!!!!

»Korejski očetje«	Deljenje podobnih izkušenj	heretickemyst 22w: Ko sem služil v Koreji, smo imeli nekega gospoda Kima, ki je delal kot voznik/prevajalec/splošni pomočnik za poveljstvo bataljona. Ful kul tip, res prijazen, in vedno je to sranje počel, ko smo šli ven 😊 Če ga nisi videl, je 100 % že plačeval račun! thederpdaneel 22w: Spomnim se, da sem to videl pri svojem očetu kot otrok; prisežem, da sem, čeprav tega takrat nisem ravno opazil, lahko čutil avro, ki je sevala od mojega očeta in tistega drugega očeta, tik preden je prišel račun 😊 kitsune_yokai5 22w: Moj mož je Korejec in vedno je to naredil, ko smo šli jest z mojimi starši. Bila sta čisto šokirana, kako hiter in skrivnosten je lahko pri plačevanju 😊 zdaj pa že vesta, ko reče, da mora na stranišče, moja mama reče ne 😊 xoxo_avallure 22w: 😊 😊 delam v udobni polici v mestu, v sredini tega prizora sem se znašel že velikokrat! 🙌
-------------------	----------------------------	--

(2) Bralci popravljajo avtoričin zorni kot

Ker Murrz v epizodah »Korean Tooth Removal« in »Korean Dads« omenja besedo »korejski«, v epizodi »Mong doong ee« pa besedo »azijski«, nekateri bralci to komentirajo. Bralci bodisi razkrijejo svojo narodnost in povedo, da se podobne situacije dogajajo tudi v njihovi državi, ali pa preprosto komentirajo, da te tri situacije niso izključno korejske ali azijske.

Preglednica 2: Popravki bralcev

»Odstranjevanje zob po korejsko«	Evena Paul: Ta metoda je univerzalna. RonsFury: V bistvu vsi Azijci, čist vsi. Farin Vienna: To ni samo po korejsko, mislim, da se to dogaja po vsem svetu ... GEASS LORD: Sem iz Indije in lahko rečem, da je metoda tukaj ista. Boli, murzzz, boli 😊 Milijan66408683: lol isto je v Srbiji daysofdead: Oo moj bog. Vsak azijski oče ever 😊 😊 😊 theskintylegend: Dobesedno moj latinskoameriški oče ♡Strawberry__peach♡: To ni samo korejska stvar, moj oče je to naredil meni, pa sem Američanka. Kitty1601: Vsi to delajo, jaz sem temnopolta in moja mama je to počela 🧑🏻♀️ 😊 najbolj strašna stvar v mojem življenju.
----------------------------------	---

»Mong doong
ee«

Tiramisu Espresso: Ja, šibe so bile stvar v ameriški kulturi še pred nekaj desetletji, na srečo sem premlada; zame je bila to lesena kuhalnica in občasno plastičen nastavek za sesalnik.

nuggets(ㄷ ㄹ ㄷ): Uf, razumem, ampak moja mama je Mehičanka, tako da ima MONG DONG EE ali COPAT, copat bolj boli.

Vhaemera (🔪): V veliko temnopoltih gospodinjstvih temu pravimo šiba in tisti, ki nas je nameraval tepsti, nas je poslal, da si jo sami izberemo. (😬)

LoafOfBread (🍞): V Teksasu temu rečemo šiba. Moj brat jih je dobival non-stop. Vedno je bil v težavah in se spravljal name in na koncu, ko sem ga zatožila, sem rekla: »mama, hočeš, da grem po šibo?!« (😬😬)

CindyreallyCinderely: Nisem Azijka, ampak mi je v latinskoameriški družini tole znano.

Mayamad: Sem Afričanka, ampak mi je tole zelo znano.

mimi_eubi: Prepričana sem, da ima vsaka kultura svojo »palico za tepež«. Pri nas se je imenovala »šiba«.

jwwia: Tukaj na Portugalskem, vsaj kjer živim jaz, imamo slavno »Colher de Pau«, kar pomeni lesena kuhalnica.

Allie: Rojena sem v ruski družini, pa smo imeli enako (😬)

»Korejski očetje«	zilajevsky 22w: Avstrijci so enaki, joj. Toliko prepirov glede računov sem že videla 🙄 t.nilk 22w: LOL vse azijske kulture! Sem Tajka; pri nas se za račun borijo vse ženske. 🙄 scociro_ 22w: @veronicagiallongo Koreja je v resnici Sicilija. sahill_is_a_genius_12 22w: Tako je tudi pri indijskih starših 🙄 brownieenextdoor 22w: Azijska verzija*... tudi v Pakistanu je to velika bitka 😏😏 in ko gremo ven z odraslimi, mi mlajši v tem dejansko uživamo. 😏😏 beauty.of.speed 22w: Haha, moje otroštvo (samo da so bili to švicarski očetje). katieyossarian 21w: Moja mama (belopolta Britanka) je to včasih tudi počela. Spomnim se, da je bil moj bivši fant tako frustriran, da je pustil denar za mojo mamo v neki knjigi pri njej doma; ona ga je našla in mu ga skrivaj vrnila 😏
-------------------	--

(3) Bralci kritizirajo avtorico

Komentarji, ki so kritizirali spletni strip, so bili redki. Vendar pa so v razdelku s komentarji pod epizodo »Mong doong ee«, ki prikazuje, kako Murrz in njeno sestro starši tepejo ob neprimernem vedenju, nekateri bralci komentirali, da je to dejanje zloraba otrok in da takšnega početja ne bi smeli prikazovati kot komičnega. Nekateri bralci so zapisali, da jim je spletni strip povzročil občutek nelagodja, saj so sami doživeli zlorabo v otroštvu.

Preglednica 3: Kritike bralcev

»Mong doong ee«	happyturtle5: omg To ni smešno, to je zloraba otrok! myshi: Ne razumem, kako lahko to šteje kot »komedija«, to je neposredna zloraba otrok. dejstvo, da to prikazuješ na lahkoten način, je skrb vzbujajoče. Mladim bralcem v bistvu sporočaš: »Starši te pretepajo? Ne samo, da je to popolnoma normalno, ampak ti mora to biti v redu!« Samo zato, ker si ti postala »normalna« (kar, mimogrede, nisi, glede na to, da misliš, da je pretepanje otrok s palico smešno), še ne pomeni, da je takšno početje sprejemljivo. Tudi mene so kot otroka topli in sem še danes v slabi koži. Azifri: Oprosti, Murrz, vendar šale o zlorabi otrok niti približno ne sodijo v mojo definicijo smešnega. ottocea: Kot korejsko-ameriška bralka, ki je doživela tovrstno nasilje --- ta strip grozno opravičuje to nasilno vedenje staršev. Dejstvo, da je to prikazano kot nekakšna šala, to naredi še hujše.
-----------------	--

Razprava

V razdelkih s komentarji pod vsemi tremi epizodami so se bralci večinoma poistovetili z zgodbo. Delili so lastne izkušnje ali preprosto zapisali: »Lahko se poistovetim s tem.«

V prvi epizodi (»Mong doong ee«) so bralci delili zgodbe iz svojega otroštva in opisovali, kako so jih starši ali stari starši topli, kadar niso ubogali ali kadar so napravili kakšno neumnost. Večina komentarjev navaja predmet, s katerim so bili tepeni – palico, natikače ali sandale, obešalnik, pas ali karkoli drugega, kar je bilo staršem pri roki. Nekateri bralci so zapisali, da so morali sami zunaj poiskati palico in jo prinesiti staršem. Večina je spletni strip razumela kot smeh in navedla, da je bilo fizično kaznovanje del vzgoje, ki naj bi jim pomagalo postati bolj disciplinirani in s tem »boljši« ljudje. Bralci te epizode so komentirali tudi odnos med starejšo in mlajšo sestro. Eden izmed treh najboljše ocenjenih komentarjev je odprl razpravo o tem, kako je bila starejša sestra vedno tepena. Komentarji kažejo, da so bralci sočustvovali s starejšo sestro.

V razdelku s komentarji pod epizodo »Korean Tooth Removal« bralci prav tako delijo svoje izkušnje. Nekateri opisujejo, kako so jih njihovi očetje prav tako pretentali ter jim povedali, da odstranitev mlečnega zoba ne bo boleča, drugi pa natančneje opisujejo postopek odstranjevanja zob. Bralci se spominjajo bolečine in delijo lastna čustva. Nekateri komentirajo, da imajo zaradi izkušnje pri odstranjevanju zob še vedno travmo.

Bralci epizode »Korean Dads« prav tako delijo osebne izkušnje. Nekateri se spominjajo korejskih sorodnikov ali sodelavcev, ki so se izgovorili, da gredo na stranišče, nato pa skrivaj poravnali račun za vse. Drugi trdijo, da situacijo razumejo zaradi lastnih izkušenj pri delu v korejskih restavracijah.

Bralci vseh treh epizod ponudijo novo perspektivo ter skušajo popraviti avtorčin zorni kot. V vseh treh epizodah avtorica uporablja besedi »korejski« ali »azijski« in prikazuje svojega očeta. Ker ga vidi kot drugačnega od sebe, saj je korejski priseljenec in ni odraščal v Združenih državah, opisane situacije pripisuje Korejcem oziroma korejski kulturi. Vendar pa iz komentarjev razberemo, da se bralci sicer poistovetijo z zgodbo, obenem pa pogosto navedejo svojo narodnost in avtorici sporočijo, da se enako dogaja tudi v njihovih državah. Iz komentarjev tako izvemo, da je uporaba *mong doong ee* pogosta ne le v azijskih gospodinjstvih, temveč jo najdemo tudi v ZDA, kjer to palico imenujejo »šiba« (angl. »switch«). Pojavlja se tudi na Portugalskem, kjer uporabljajo leseno kuhalnico (»Colher de Pau«), ter v latinskoameriških gospodinjstvih.

Po komentarjih sodeč metoda odstranjevanja zob »po korejsko« obstaja tudi v Maleziji, Srbiji, Indiji, Mehiki, Portoriku in drugod. Iz komentarjev tretje epizode, ki prikazuje »korejske« očete, izvemo, da je plačevanje obrokov prijateljem in prepiranje o tem razširjeno ne le v Koreji, temveč tudi na Kitajskem, Japonskem, v Indiji, Vietnamu, Italiji (posebej je izpostavljena Sicilija), Grčiji, Veliki Britaniji, Franciji, na Portugalskem in v Avstriji. To pomeni, da se bralci lahko poistovetijo z zgodbo, hkrati pa popravljajo avtorčin zorni kot. Avtorji komentarjev navedejo svojo narodnost ter avtorici sporočijo, da se opisane situacije pojavljajo tudi drugod po svetu in da niso izključno korejske, temveč univerzalne.

Kritičnih komentarjev omenjenih epizod spletnega stripa *Murrz* je zelo malo. Vendar pa je epizoda »Mong doong ee« prejela nekaj kritičnih odzivov, v katerih bralci izražajo svoja stališča o pretepanju otrok. Skupno je deset komentarjev, ki se dotikajo tematike zlorabe otrok. Pet bralcev opozarja, da prikazovanje zlorabe otrok kot komedije ni smešno in da lahko pretepanje povzroči travme. En bralec navaja, da epizoda opravičuje nasilno vedenje staršev, kar je zanj neprijetno, saj je sam doživel podobno zlorabo. Dva bralca poudarjata, da je zanimivo, kako je zloraba otrok v azijskih družbah normalizirana, medtem ko druga dva trdita, da prikazana situacija ni zloraba, temveč del discipliniranja otrok. Sedem kritičnih komentarjev je prejelo nekaj odgovorov, vendar ti niso sprožili nadaljnje razprave, kar pomeni, da se večina bralcev ni želela poglobiti v tematiko zlorabe otrok.

Zaključek

Članek se je osredotočil na avtobiografski spletni strip *Murrz*, ki ga ustvarja korejsko-ameriška ustvarjalka Mary Park, ter poskušal raziskati značilnosti korejsko-ameriške diaspore in prikaz avtorice ter njenih družinskih članov z uporabo pristopa narativne analize. Članek je obravnaval primere iz spletnega stripa, v katerih se umetnica predstavlja kot oseba, ki je rojena v ZDA in je s tem domača v ameriškem življenjskem slogu, v nasprotju z njenim očetom, ki se od avtorice zelo razlikuje, saj je bil rojen v Koreji. Poleg tega je navzoča pomembna generacijska vrzel. To očeta postavlja v položaj »drugega« v očeh avtorice, ki je pod vplivom ameriške kulture. Poleg tega so bili na podlagi recepcijske teorije obravnavani rezultati raziskave o vlogi bralca v zvezi z ustvarjalci spletnih stripov, ki so del korejske diaspore. Članek ugotavlja, da je razdelek s komentarji izredno

pomemben element spletnih stripov, saj omogoča prostor za interakcije med bralci samimi ter med bralci in ustvarjalci, pri čemer sta obe strani bistveni za ta novi medij. Bralci avtorico spodbujajo k nadaljnjemu ustvarjanju, se poistovetijo z zgodbo, obenem pa kritizirajo in avtorico včasih popravijo zaradi nedoslednega prikaza določene kulture ali značaja. Članek zaključuje, da je ravno »korekcija« najpomembnejša značilnost komentarjev v analiziranem spletnem stripu. Avtorica je očeta postavila v položaj »drugega« in njegovo vedenje opredelila kot tipično za korejskega oziroma azijskega starša. Vendar so bralci na to odgovorili s trditvijo, da se enake situacije pojavljajo tudi v njihovih (nekorejskih) državah. S tem so avtorico popravili in opozorili, da kulturni pojav, ki ga predstavlja avtorica, ni izključno korejski, temveč se pojavlja tudi v drugih kulturah. To posledično kaže, da je razdelek s komentarji ključen za interakcijo med bralcem in ustvarjalcem, saj obema omogoča izmenjavo mnenj.

Zahvala

To delo je podprl *Program za razvoj korejskih študij* (ang. *Seed Program for Korean Studies*) Ministrstva za izobraževanje Republike Koreje in službe za promocijo korejskih študij Akademije za korejske študije (AKS-2022-INC-2250001).

Literatura

- Bak, Hyeon-ik 박현익. 2022. »[Neibeoweptun bunsu 5nyeon] Wol iyongja 4600man→1.8eok... "Geullobeol seutoritekeu" guchuk [네이버웹툰 분사 5년] 월 이용자 4600만→1.8억..."글로벌 스토리테크" 구축 [[Naver Webtoon, 5 years of spin-off] Monthly Users 46 million → 180 million... Establishment of "Global Story Tech"].« *Seoulgyeongje*, May 2, 2022. Accessed September 28, 2024. <https://www.sedaily.com/NewsView/265TAHCGKE>.
- Bak, Seok-hwan 박석환. 2018. *Weptun kontencheu peullaetpom* 웹툰 콘텐츠 플랫폼 [Webtoon Content Platform]. Seoul: Communication Books.
- Baker, Colin. 2006. *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Barth, Fredrik. 1981. *Process and Form in Social Life: Selected Essays of Fredrik Barth*, vol. 1. London: Routledge Kegan & Paul.
- Byeon, In-ho 변인호. 2024. »2022 Nyeon han weptun saneop maechul 1 jo 8290 eok ...yeokdae choedae gyumo 2022년 韓 웹툰 산업 매출 1조8290억...역대 최대 규모 [Korean Webtoon Industry Sales in 2022: KRW 1.829 trillion... Largest

- Ever].« *IT Chosun*, January 18, 2024. Accessed September 28, 2024. <https://it.chosun.com/news/articleView.html?idxno=2023092108641>.
- Cheng, Andrew. 2018. »1.5 Generation Korean-Americans: Consonant and Vowel Production of Two Late Childhood Arrivals.« *UC Berkeley PhonLab Annual Report* 14: 189–220.
- Choi, Jinny K. 2015. »Identity and Language: Korean Speaking Korean, Korean-American Speaking Korean and English?« *Language and Intercultural Communication* 15 (2): 240–66.
- Dorner, Lisa M., Marjorie Faulstich Orellana in Rosa Jiménez. 2008. »It's One of Those Things That You Do to Help the Family: Language Brokering and the Development of Immigrant Adolescents.« *Journal of Adolescent Research* 23 (5): 515–43.
- Eco, Umberto. 1979. *The Role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Texts*. Bloomington: Cambridge University Press.
- Harris, Kathleen Mullan in Chen Ping. 2023. »The Acculturation Gap of Parent-child Relationships in Immigrant Families: A National Study.« *Family Relations* 72 (4): 1748–72. <https://doi.org/10.1111/fare.12760>.
- HuffPost Deutschland. 2017. »10 Comics That Perfectly Capture the Comfortable Stage of Relationships.« *HuffPost*, October 17, 2017. Accessed September 28, 2024. https://www.huffpost.com/archive/au/entry/comics-that-capture-the-comfortable-stage-of-the-relationship_au_5cd37dfe4b0acea9501a160.
- Iser, Wolfgang. 1978. *The Act of Reading: A Theory of Aesthetic Response*. Baltimore: Ewha Womans University Press.
- Jang, Sun-hwan. 2014. »Neibeo, geullobeol weptun seobiseu “rain weptun” chulsi 네이버, 글로벌 웹툰 서비스 “라인 웹툰” 출시 [Naver Launches Global Webtoon Service “Line Webtoon”].« *Yonhap Infomax*, July 2, 2014. Accessed September 28, 2024. <http://news.einfomax.co.kr/news/articleView.html?idxno=112233>.
- Jauss, Hans Robert. 1982. *Towards an Aesthetic of Reception*. Minneapolis: University of Chicago Press.
- Kang, Byoung Yoong. 2022. »Vloga prevajanja pri razumevanju literature korejske manjšine v ZDA: analiza prevodov Leejevega romana Native Speaker.« *Acta linguistica asiatica* 12 (1): 131–46.
- Kasinitz, Philip, Mary C. Waters in John H. Mollenkopf. 2009. *Inheriting the City: The Children of Immigrants Come of Age*. New York: Russell Sage Foundation.
- Kim, Jin Kyeong. 2023. *Understanding Korean Webtoon Culture: Transmedia Storytelling, Digital Platforms and Genres*. Cambridge: Harvard University Asia Center.
- Kim, Joohee 김주희. 2018. »Muyong sojae manhwaui seosabunseokgwa dokja ba-neung yeongu: weptun nabilleraeul jungsimeuro 무용 소재 만화의 서사분석과 독자 반응 연구: 웹툰 나빌레라를 중심으로 [An Analysis of the Narrative and Readers' Response to Dance in Webtoon: Focusing on the Webtoon Nabil-lera].« *The Korean Journal of Dance Studies* 68 (1): 19–35.

- Kim, Keon-Hyung 김건형. 2018. »Ilsangtunui seosa munbeopgwa jagi jaehyeoniraneun jeollyak: yeoseong ilsangtunui jeongchimihaeul jungsimeuro 일상툰의 서사 문법과 자기 재현이라는 전략: 여성 일상툰의 정치미학을 중심으로 [Narrative in the Slice-of-Life Genre and Self-Representation as Strategy—Focusing on Slice-of-Life Webtoons by Women].« *Family Relations* 24 (4): 121–60.
- Lee, Sang-Seop 이상섭. 2001. *Munhakbipyong yongeosajeon 문학비평 용어사전 [Literary Criticism Glossary]*. Seoul: Mineumsa.
- Lee, Yoo Hyeok. 2023. »Koreans Warm to Instagram Webtoons.« *The Korea Herald*, December 19, 2023. Accessed September 28, 2024. https://m.koreaherald.com/view.php?ud=20231219000510&ACE_SEARCH=1.
- Murrz. 2018a. »Episode 45—The Cool Part of Having an Older Sister.« *WEBTOON*, April 10, 2018. Accessed September 28, 2024. https://www.webtoons.com/en/slice-of-life/murrz/ep-46-a-sisters-love/viewer?title_no=1281&episode_no=46.
- . 2018b. »Episode 113—Korean Tooth Removal.« *WEBTOON*, September 15, 2018. Accessed September 28, 2024. https://www.webtoons.com/en/slice-of-life/murrz/ep-113-korean-tooth-removal/viewer?title_no=1281&episode_no=113.
- . 2019. »Episode 161—Mong Doong Ee.« *WEBTOON*, January 8, 2019. Accessed September 28, 2024. https://www.webtoons.com/en/slice-of-life/murrz/ep-161-mong-doong-ee/viewer?title_no=1281&episode_no=161.
- Murrz. n.d. *WEBTOON*. Accessed September 28, 2024. https://www.webtoons.com/en/slice-of-life/murrz/list?title_no=1281.
- Murrz (@murrzstudio). 2020. »Nothing Ages You Faster.« *Instagram*, December 22, 2020. Accessed September 28, 2024. <https://www.instagram.com/p/CJFmS9RLK1u/>.
- . 2021a. »As a First Generation Korean American.« *Instagram*, July 23, 2021. Accessed September 28, 2024. <https://www.instagram.com/p/CRqXld6LysZ/>.
- . 2021b. »Growing up With a Strict Dad.« *Instagram*, August 1, 2021. Accessed September 28, 2024. <https://www.instagram.com/p/CSC6jfuhKPO/>.
- . 2022. »Immigrant Parents.« *Instagram*, July 6, 2022. Accessed September 28, 2024. <https://www.instagram.com/p/Cfpapo6rISC/>.
- . 2023a. »When Korean Dads Go Out to Dinner.« *Instagram*, August 16, 2023. Accessed September 28, 2024. https://www.instagram.com/p/CwBK-taxO0M6/?img_index=1.
- . 2023b. »Alright, Sir!« *Instagram*, September 1, 2023. Accessed September 28, 2024. <https://www.instagram.com/p/CwoN-0fPbYX/>.
- . n.d. »Murrzstudio.« *Instagram*. Accessed September 28, 2024. <https://www.instagram.com/murrzstudio/>.
- Oeldorf-Hirsch, Anne in S. Shyam Sundar. 2015. »Posting, Commenting, and Tagging: Effects of Sharing News Stories on Facebook.« *Computers in Human Behavior* 44: 240–49. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.11.024>.
- Park, Seong Man in Mela Sarkar. 2007. »‘Parents’ Attitudes Toward Heritage Language Maintenance for Their Children and Their Efforts to Help Their

Children Maintain the Heritage Language: A Case Study of Korean-Canadian Immigrants.« *Language, Culture and Curriculum* 20 (3): 223–35. <https://doi.org/10.2167/lcc337.0>

Pianzola, Federico, Simone Rebora in Gerhard Lauer. 2020. »Wattpad as a Resource for Literary Studies. Quantitative and Qualitative Examples of the Importance of Digital Social Reading and Readers' Comments in the Margins.« *PLOS ONE* 15 (1): 1–46.

Rehberg Sedo, DeNel. 2011. »An Introduction to Reading Communities: Processes and Formations.« V *Reading Communities from Salons to Cyberspace*, uredil DeNel Rehberg Sedo, 1–25. London: Palgrave Macmillan.

WEBTOON. 2018. »Face Reveal: Murrz.« *YouTube*, July 15, 2018. Accessed September 28, 2024. https://www.youtube.com/watch?v=92H52fMO_38.

WEBTOON CANVAS. n.d. Accessed September 28, 2024. <https://www.webtoons.com/en/creators101/webtoon-canvas>.

Yoo, Grace J. in Barbara W. Kim. 2014. *Caring Across Generations: The Linked Lives of Korean-American Families*. New York: Cambridge University Press.

O avtoricah in avtorjih

KANG Byoung Yoong (강병웅, 姜秉隆)

Byoung Yoong Kang je izredni profesor koreanistike na Oddelku za azijske študije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in vodja katedre za koreanistiko. Diplomiral je iz angleške književnosti in kreativnega pisanja na Univerzi Myongji, nato pa magistriral iz kreativnega pisanja (korejska književnost) ter zaključil doktorski študij iz istega področja. Doktorat iz književnosti je pridobil na Moskovski državni univerzi z disertacijo o znanstvenofantastičnem romanu. Njegova raziskovalna področja so kreativno pisanje, diasporna književnost in znanstvena fantastika, pri čemer se osredotoča na procese oblikovanja identitete, mejne oblike bivanja ter na marginalizirane življenjske izkušnje v sodobni književnosti. Poleg raziskovalnega dela deluje tudi kot pisatelj in prevajalec. S svojim delom povezuje korejsko in evropsko literarno okolje ter prispeva k širjenju kulturnih pripovedi med Korejo in Evropo.

Kontakt: kby@ff.uni-lj.si

Rajesh KUMAR

Rajesh Kumar je asistent za koreanistiko na Oddelku za azijske študije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Dodiplomski in magistrski študij korejskega jezika in literature je opravil na Univerzi Jawaharlal Nehru v New Delhiju v Indiji, doktoriral pa iz korejske književnosti na Nacionalni univerzi v Seulu v Južni Koreji. Njegovo raziskovalno delo se osredotoča na korejsko književnost s posebnim poudarkom na subalternih študijah, pri čemer obravnava teme marginalnosti, zgodovinske travme, identitete in družbene neenakosti. Njegovi širši raziskovalni interesi vključujejo uporabo korejske književnosti pri poučevanju korejskega jezika in kulture, zlasti raziskovanje načinov, kako

lahko literarna besedila prispevajo k učinkovitejšemu učenju korejskega jezika, kulture in družbe.

Kontakt: rajesh.kumar@ff.uni-lj.si

KWAK Hyoungduck (곽형덕)

Kwak Hyoungduck je izredni profesor na Oddelku za japonski jezik in književnost na Filozofski fakulteti Univerze Myongji. Magistriral in doktoriral je na Podiplomski šoli za humanistične vede Univerze Waseda, kjer je raziskoval manjšinsko književnost v obdobju japonskega imperializma. Raziskovalno se osredotoča na odnos med japonskim imperializmom in književnostjo od modernega obdobja naprej, ki ga preučuje skozi perspektive kolonializma, manjšinskih študij in diaspore. Poleg raziskav se aktivno ukvarja s prevajanjem podobnih del. V zadnjem času se ukvarja tudi z literaturo Camptown, kjer se osredotoča na odnos med vojaškimi bazami in lokalnimi skupnostmi.

Kontakt: kwak202@gmail.com

Catalina STANCIU

Catalina Stanciu je docentka za korejski jezik in književnost na Oddelku za orientalske študije Fakultete za tuje jezike in književnost Univerze v Bukarešti, kjer tudi poučuje. Doktorirala je na Akademiji za korejske študije v Južni Koreji, kjer je pred tem zaključila magistrski študij iz korejske kulture. Njene raziskave se osredotočajo na diasporo, študije travme, ranljivosti in vojno literaturo. Njena najnovejša raziskava se osredotoča na romane pisateljice Han Kang.

Kontakt: catalina.stanciu@lts.unibuc.ro

Nataša VISOČNIK GERŽELJ

Nataša Visočnik Gerželj je izredna profesorica japonologije na Oddelku za azijske študije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, kjer tudi poučuje. Doktorirala je na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo na isti fakulteti, na kateri je pred tem zaključila dodiplomski študij skupaj z japonologijo. Njene raziskave so usmerjene na identitetne procese, manjšine, marginalnosti in religijo na Japonskem in v Južni Koreji, kjer je izvajala terensko delo. Zanima jo

tudi antropologija telesa, prostora, plesa in odrske umetnosti. V najnovejši raziskavi se ukvarja s korejsko manjšino na Japonskem in z drugimi manjšinami.

Kontakt: natasa.visocnik@ff.uni-lj.si

Eva VUČKOVIČ

Eva Vučkovič je asistentka za koreanistiko na Oddelku za azijske jezike Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Magistrski študij je zaključila na Oddelku za korejski jezik in književnost na Univerzi Koreja (Korea University), in sicer iz poučevanja korejščine in korejske kulture. Trenutno na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani zaključuje doktorski študij. V svojih raziskavah se ukvarja s korejskimi spletnimi stripi in njihovo recepcijo med bralci, korejsko kulturo in družbo ter poučevanjem korejščine kot tujega jezika.

Kontakt: eva.vuckovic@ff.uni-lj.si

YANG Soonmo (양순모)

Yang Soonmo dela kot raziskovalec na Oddelku za korejski jezik in književnost Fakultete za globalno ustvarjalno konvergenco Univerze Yonsei (kampus Mirae), kjer tudi poučuje, in sicer literarno kritiko in korejsko poezijo. Iz sociologije je diplomiral na Fakulteti za družbene vede Univerze Yonsei (kampus Sinchon), magistrirjal in doktoriral iz korejskega jezika in književnosti pa je pridobil na Filozofski fakulteti Univerze Yonsei. Njegova glavna raziskovalna področja vključujejo moderno in sodobno korejsko književnost, literarno zgodovino in primerjalno književnost. Osredotoča se na koncept tragedije, kritično pa preučuje moderno in sodobno korejsko književnost ter raziskuje vlogo korejske književnosti kot del svetovne književnosti.

Kontakt: alethurgie@naver.com

Stvarno kazalo

- antilirika 50
- begunec 38, 56, 67, 72, 85, 88, 90–94
- Paul Celan 48, 63, 66
- delitev Koreje 9, 35, 37, 42, 44, 46, 47, 51, 57, 62, 64, 68, 78, 80, 81, 85, 87, 91, 95, 97, 100, 101
- diasporična identiteta 28
- diasporična izkušnja 13, 26
- gibanje za demokratizacijo v Gwangjuju 64, 68, 74
- hibridnost 7, 10, 38, 39, 86, 116
- hladna vojna 35, 37, 40, 42–44, 46, 47, 51, 56, 57, 63, 64, 69, 73, 74, 80, 83, 87
- identiteta 5, 7, 13–33, 41–43, 45, 49, 51, 61, 64, 65, 68, 75, 80, 87–91, 94, 95, 101, 105–107, 110–112, 114, 116–124, 130, 134, 135, 155, 156
- ideološki razkol 85, 99, 101
- incident 3. aprila na otoku Jeju 8, 42, 61–63, 65–69, 73, 75, 76
- jedrska nesreča v Fukushima 75, 79
- književnost diaspore 8, 35–37, 39–49, 51–53, 55, 56–58, 61–82
- korejsko–ameriška književnost 13–19, 62
- korejska diasporična književnost 14, 15, 17, 18, 20, 29, 32
- korejska kultura 17, 65, 71, 127, 130, 136–140, 149
- korejska književnost zainichi 61, 62, 69, 70, 81
- korejska poezija zainichi 35, 37, 39, 40, 43, 46, 48, 49–58, 62, 65, 69, 75, 78, 81, 82
- kulturna asimilacija 18, 20, 25, 26, 28, 30, 31
- kulturni konflikt 22, 24
- lirika 7, 8, 35, 40, 41, 44, 46, 48–53, 55, 56, 57
- manj tuji človek (Lesser Stranger) 13–15, 26–31
- Mandžurija 8, 85, 87–91, 93–96, 98, 99, 101
- manjšinska književnost 61, 81
- marginalne identitete 105, 114, 116
- Min Jin Lee 8, 17, 66, 105, 106, 108, 111, 121, 124
- Murrz 9, 127–131, 133–150
- naeseonilche* 89
- ojokyeopwa* 89, 101
- obdobje po osvoboditvi 35–37, 40–42, 65, 71, 80, 85–87, 90, 91, 93, 94, 97–101

odziv bralcev 9, 127, 131, 133, 138,
 139
 Pachinko 8, 9, 17, 66, 105, 108, 111,
 112, 116, 124
 parija in parveni 13, 14, 15, 28–30, 32
 periferija in center 9, 43, 44, 108, 115,
 121, 124
 poezija diaspore 43, 56, 57
 postkolonializem 86
 ranljivost 8–10, 105, 106–118,
 121–124
 razselitev 88, 94
 recepcija 130, 150, 157
 spletni strip 7, 9, 127–140, 147–151
 spletni strip o vsakdanu 127, 130–133
 spletni komentarji 9, 127, 131, 132,
 134, 138–141, 148–151
 travma 8–10, 22, 61, 67, 70, 76, 77,
 80, 81, 98, 105, 106, 108–111, 115,
 143, 149, 150
 veliki vzhodno-japonski potres 8, 61,
 63, 64, 79
 vrnitev 67, 68, 70, 73, 74, 79, 85,
 87–90, 94, 95, 97–101
zainichi 7, 8, 10, 61, 62, 70–4, 78, 80,
 81, 105, 116
 zgodovinska travma 64, 81
 webtoon 128–134, 137, 139, 140, 143
yangban 117
 Yom, Sang-seop 2, 8, 85–87, 89–92,
 94–95, 98, 101